

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
Τ Ω Ν Α Γ Ι Ω Ν Π Α Τ Ε Ρ Ω Ν**

Ἐπιμέλεια
ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ — ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

Ἐπιμέλεια
ΒΑΣ. Σ. ΨΕΥΤΟΓΚΑ — ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Δασκάλων τῆς Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 9

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ
ΟΜΙΛΙΑΙ Α'—Ζ'

Ἐισαγωγή — Μετάφρασις — Σχόλια
Π. Γ. ΣΤΑΜΟΥ
Ἰ Θεολόγου Ἐπιτίμου Γυμνασιάρχου
Κείμενον: B. Montfaucon

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετάνοια γενικώς καλεῖται ἡ ἀλλαγὴ τῶν σκέψεων καὶ φρονημάτων τινὸς καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ μεταβολὴ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἀπὸ φθικῆς βεβαίας ἀπόψεως, ἀφ' ὧς ἤριστόν, ὁ θίος τοῦ ἀνθρώπου ἀποσιλεῖ ἀντικατασκευάζων τὴν σκέψιν καὶ φρονημάτων αὐτοῦ. Ἀπὸ εὐθεῆς δὲ ἀπόψεως, μετάνοια καλεῖται τὸ ἀνεκτίμητον καὶ ἀπόλυτον ἀγαθόν εἰς πάντας μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὃ «ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἱερέως ἀφίγη τὰς μετὰ τὸ βάπτισμα ἁμαρτίας τῶν εὐλακρινῶς μετανοούντων καὶ ἐξομολογούμενων αὐτὰς τῷ ἱερεῖ».¹

Ἡ μετάνοια ὅπου τὴν γενικὴν αὐτῆς σημασίαν ἀπετέλεσον «οὐκ ἐπιθέστατον κερύλατον»² τῶ κηρύγματος τῶν προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὁσάκις ὁ προνομιόχος καὶ τῶσον παλὸ ἀεργετήθεις, ἀλλὰ καὶ τῶσον παλὸ ἀγκύμων φανεῖς, ἱσραηλιτικῶς λαὸς ἐγκατέλειπε τὸν προνομήτην αὐτοῦ καὶ κτηθεμόνα φιλόδηρον Θεόν, ὁσάκις παρέβαινε τὸ θέλημα τοῦ καὶ διὰ τῶν πράξεων αὐτοῦ ἔλεγε πρὸς τὸν Θεόν «πόρρω ἄπ' ἐμοῦ»³ ἢ ἄρατος τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης καὶ ἀγάπη, «ἦν πῶσα σελὶς τῆς ἁγίας Γραφῆς, κατὰ τὸν ἱερὸν Αἰγιουσίτιον, βιβλ.»⁴ ἐκάλει τοῦτον διὰ τῶν προφητῶν εἰς μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφήν Ἰέρουσα· «Λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε, ἀφέλατε τὰς ποτηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου, παύσασθε ἀπὸ τῶν ποτηρίων ὑμῶν.»⁵ Δὲν εἶ ἀπατέλει δὲ ὑπερβολήν, ἂν ἔλεγε τις, ὅτι τὸ κεντρικὸν σημεῖον καὶ ὁ ἄξιος τοῦ κηρύγματος τῶν προφητῶν εἶναι ἡ μετάνοια.⁶

Ὅταν εἶ τὸ λυκαυγὲς «τῆς μυστικῆς ἡμέρας»⁷ ἤρχισαι νύ καταυγάζῃ τὸν ὄριζοντα, καὶ ὡς ἀστὴρ πρῶτου μεγέθους καὶ προ-ἀγγελοῦ αὐτῆς ἐνεφανίσθη ὁ ἔσχατος τῶν προφητῶν τῆς Παλαιᾶς

1. Χρήστου Ἀνδρακόπου, Δογματικὴ τῆς Ὀρθόδοξης Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1907, σελ. 878.

2. Παναγ. Μπρατσιώτου, Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ὡς προφήτης, Ἀθήναι 1921, σελ. 34.

3. Ἡσ. 65, 6.

4. Παναγ. Μπρατσιώτου, Τὸ νόημα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, Δόγος ποικιλικῆς, Ἀθήναι 1956, σελ. 7.

5. Ἡσ. 1, 16.

6. Ἰδοὺ χωρία τινὰ μετάνοιαν τῶν προφητῶν Ἰουὴλ 2, 12. Ἰων. 3, 5. Ματθ. 9, 7. Ἡσ. 65, 2. Ἰερ. 18, 19, 18, 24, 27. Ἰεζ. 18, 21, 33, 16.

7. Ἀκαθίστου Ἰμνου οὐσίας Β'.

Γραμματεὺς Συντάξεως
Ἱερεὺς ἸΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ
Ἐφημέριος Ἰ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν

Διαθήκης και «μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν» Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, τὴν μετάνοιαν καὶ αὐτὸς ἐκήρυξεν ἐπιπὼν «Μετανόητε... ποτήσατε καρπὸν ἄξιον τῆς μετανόιας». Ἡ μετάνοια ἀπετέλεσε τὸ κεφάλαιον ἅμα καὶ τὸ σύνθημα τῆς κηρύγματός του.⁷

Ὅταν παρήλθεν ἡ σκέπη τοῦ Νόμου, τῆς χάριτος Ἰησοῦς, καὶ ὁ προαιώνιος Θεὸς Λόγος ἄνθρωπος γενόμενος, ἔνω τὸν ἄνθρωπον θεοποίησεν,⁸ ἐπὶ τῆς γῆς θεῶν καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνεισέπραξεν, ἤρξατο κηρύσσειν καὶ λέγειν, μετανόητε καὶ πισταίετε τῷ Ἐδωγγελλίῳ.⁹ Διὰ τὴν ἐμπροσθεὶς δὲ τὸ περι Μετανόιας κήρυγμα αὐτοῦ μονιμώτερον, ἄφραξεν ὡς εἰκόνα ζῶσαν τὴν ἀπαρμιλλῶν τοῦ ἀσπίτου παραβολῆν, τὸ ἀνεκτίμητον τοῦτο τοῦ Ἐδωγγελλίου κειμήλιον καὶ τῆς μετανόιας κήρυγμα διαπύρικον.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου ἀκολουθοῦντες καὶ οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι, ὅτε ἐξῆλθον, ἐν τὴν Οἰκουμένην πνευματικῶς ἀνοπλάκισαι καὶ πάντα τὰ ἔθνη μαθητεύσασαι, τὴν Μετάνοιαν εἰς τὴν πρώτην τῶν ὁμιλιῶν αὐτῶν γραμμὴν ἔθεσαν. «Μετανόησατε»¹⁰ ἀναφωνεῖ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος εἰς τοὺς ἑσπερίους αὐτοῦ, ὅτε κατὰ τὴν γενέθειον τῆς Ἐκκλησίας ἡμέραν, τὴν Πεντηκοστήν, ἤρξατο κηρύσσειν. Ὁ δὲ Παῦλος, τὸ σκόπος τοῦτο τῆς θείας ἐπιλογῆς καὶ τοῦ Θεοῦ-θρόνου μνηστής, «ὡ καθὼς ὑπέσπερος τις τὴν Οἰκουμένην περιελθὼν»,¹¹ κατὰ τὰς μακρὰς ἀποστολικὰς διαμεταπόρευτος Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας τὴν εἰς Θεὸν μετάνοιαν.¹² Ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου εἰς τοὺς καινοπαύτους Ἀθηναίους διακηρύσσεται, ὅτι ὁ Θεὸς «παρηγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πάντα πανταχοῦ μετανόησιν»,¹³ «εἰς πᾶσαν δὲ χώραν τῆς Ἰουδαίας καὶ τοῖς ἔθνεσι ἀγγέλλει μετανόησιν καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ Θεόν, ἕξια τῆς μετανόιας ἔργα πράξασιν».¹⁴

Οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ Πατέρες, οἱ συνεχισταὶ τοῦ ἔργου τῶν Ἀποστόλων καὶ τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως θεματοφύλακες, τὴν μετάνοιαν καθ' ἕνα γραμμὴν γραπτῶς τε καὶ προφορικῶς εἰς τὸν λαόν.¹⁵ Καὶ ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος, τὸ ἀγκυλοκόμημα τοῦτο τοῦ θαυματοποιήτου Ἀμβρόσιου, ὅστις καὶ μεταθανάτιος ἐπὶ δέκα καὶ ἕξ αἰώνων

7. Ματθ. 11, 11.
8. Ματθ. 3, 1 ἠ' 9.
9. Παν. Μπρατανόου, Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής ὡς προφήτης, σελ. 21. Διφοβικῶς ἀναπτύσσεται τὸ περι μετανόιας κήρυγμα εἰς τὰς σελ. 25-39.
10. Μεγ. Ἀθανάσιος, Λόγος 8, Κατὰ Ἀρειανῶν 39, PG 26, 408.
11. Ματθ. 4, 17. Μάρκου 10, 15.
12. Πράξ. 9, 87.
13. Ἰωάν. Χρυσόστομος, Περὶ Μετανόιας, Ὁμιλ. 3, PG 49, 298. Πρβλ. καὶ 60, 474.
14. Πράξ. 20, 20.
15. Πράξ. 17, 30.
16. Πράξ. 26, 20.
17. Ἰσοὺ ὁμιλεῖαι τινὲς τῶν Πατέρων περὶ μετανόιας, Μεγ. Βασί-

νας κηρύσσει, σαγγρεῖται καὶ οἰκοδομεῖ ἐν Χριστῷ διὰ τῶν συγγραμμάτων του, τὴν μετάνοιαν πάντοτε ἐκήρυσσε καὶ περὶ αὐτῆν ἄμεσος ἢ ἐμμέσως ἐστρέφοντο ἅπαναι αἱ θεσπέσιαι αὐτοῦ ὁμιλίαι.¹⁶ Ἐκφορὸν ἐλόκληρον τὴν θύναμιν τοῦ λόγου αὐτοῦ χρησιμοποιοῖ κατὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν παθῶν.¹⁷

Ἡ ἐμπροσθεὶς τῶν ὁμιλιῶν του, ἡ μετάνοια, ἦτο· αἱ συστάσεις καὶ αἱ παραιτήσεις, αἱ συνεχεῖς πρὸς τοὺς θαυμάσιους του, τὴν μετάνοιαν περιελάμβανον· «Ὅς παύσασαι ταῦτα συνεχῶς λέγον», ἐτόκζε. «Κὲν καθ' ἡμέραν ἁμαρτάνεις, καθ' ἡμέραν μετανόησε», ἔλεγε. «Διὰ τοῦτο, συνεχῶς τὸν περι μετανόιας κινῶ λόγον»¹⁸ ἀπεκλιμαίνετο.

Πρὸς τὴν μετάνοιαν, ὡς εἰς λιμένα σπητρίας, ἤθελε νὰ ἀδηγήσῃ τοὺς πολυπληθεῖς αὐτοῦ ἀκούστας, ἦν ἐχαρακτήριζεν ὡς ἐφάρμακον τῶν πλημμελημάτων, θαπάρημα παρανομῶν, ἀνάλομα τῶν θαυμάτων, παρηγορία πρὸς τὸν Θεόν, ἔπλαν κατὰ τοῦ διαβάλλου, μάχηρα ἀποπέμνουσα αὐτοῦ τὴν κεφαλήν, πωτηρίας ἐλπίς, ἀπογνώσεις ἀνάρες· ἱατρικὸν ἀνακτικὸν τῆς ἁμαρτίας, θάρρον σφάρκον, θύναμιν θαυμαστὴν, χιονευτήριον τῆς ἁμαρτίας.¹⁹

Καὶ πλήρης εἶναι δεδικαιολογημένη ἡ ἔμμονὴ τοῦ μεγάλου τούτου Πατρὸς καὶ γενικῶς τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν μετάνοιαν κήρυγμα. Διότι σκοπὸς τοῦ ἱεροῦ κηρύγματος εἶναι «ἡ διὰ τοῦ Χριστοῦ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων». Ἦτις ἀδύνατον εἶναι ἔσθαι τῆς μετανόιας νὰ ἐπιτευχθῆ, ἀφοῦ οὐδεὶς εἶναι καθαρὸς ἀπὸ τοῦ ῥύπου τῆς ἁμαρτίας, «ἐάν καὶ μίαν ἡμέραν ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς»,²⁰ τοῦ δὲ ῥύπου τούτου ἀπαλλάσσεται τις μόνον διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς μετανόιας.²¹

Μεταξὺ τῶν ὁμιλιῶν τοῦ ἱεροῦ τούτου Πατρὸς, ὅστις ἠπὸ τῆς «μεγαλοφυῆς χριστιανῶν ἱεροκήρυκος»,²² ἠπάρεται καὶ ἐνέει²³ ἡ

λαῖον PG 51, 700, 1085, 1089, 1099, 1098, 1476. Γρηγορίου Θεολόγου 35, 177, 38, 434, 440, 441. Κυρίλλου Ἱερουσαλίμου 38, 408.
18. Περὶ μετανόιας συστάσεις αὐτοῦ ὑπαγομέναι εἰς PG 49, 268, PG 56, 527, 565, 575, PG 57, 298, PG 58, 193, PG 60, 183, 267, 681, 699, 705, 765, PG 61, 67, 417, PG 63, 76, 95, 101, 100, 219, 589, 884, 899, PG 64, 11.
19. Παν. Τρεμπέλα Ὁμιλητικὴ ἡ Ἱστορία καὶ Θεωρία τοῦ κηρύγματος, Ἔκδοσις 2, Ἀθήνας 1950, σελ. 48.
20. PG 49, 337.
21. PG 49, 323, 337.
22. Παν. Τρεμπέλα, μνημ. ἔργον, σελ. 180.
23. Ἰσοὺ 14, 3.
24. Ἰωάν. Χρυσόστομος, Περὶ μετανόιας, Ὁμιλ. 7, PG 52, 351. Ἰσοὺ καὶ PG 51, 284.
25. Παν. Τρεμπέλα, μνημ. ἔργον, σελ. 46.
26. Ἐβρίσκονται εἰς PG 49, 277-350.

ναφερόμενοι ειδικώς εις τήν μετάνοιαν, αλίνας έλέχθησαν έν καιρώ μετανόιας, τήν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν, πιθανώτατα έν Άντισσηίς, ώς έξ ιστορικόν λόγων ειδικάται. Αί δημίαι έχουν εκφυιγηθή εις διαφόρους περιόδους και συνεκκεντρώθησαν εραδίωταρον εις μίαν συλλογήν. Πόθανόν ή έσθλαή έμίλια να άνήρη εις τόν Σεθηριανόν Γαβάλλον, λαμπρόν ρήτορα τής εποχής του.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΣΤΑΜΟΣ

Θεολόγος - Επίτιμος Γυμνασιάρχης

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

279 ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ

‘Ότε επανήλθεν εκ της έξοχής’

ΟΜΙΛΙΑ Α’

1. Α ‘Από γε μάς ένεθυμείσθε κατά τό χρονικόν τοῦτο διάστημα, που έκαρποσθημεν από σας; Διότι εγώ μεν οδδέποτε ήμάρτεσα να σας λησμονήσω, άλλα έν και έργυρα από τήν πόλιν, δέν άφίκα τήν ιδικήν σας άνάμνησιν. ‘Όπως δέ εκείνοι που αγαπούν τό άραία πρόσωπα, όπουδήποτε ήθελον μεταθί, μαζί των περιφέρουν και τό πρόσωπον που αγαπούν, έτσι και ήμεεις, επειδή ήγαθήσαμεν τήν άρωδίτητα τής ψυχής σας, πάντοτε μαζί μας τήν όμορφιάν τής διανοίας σας περιφέρομεν. Καί όπως οι ζωγράφοι, διάφορα κρέματα αναμιγνύοντες, B τās εικόνας τών σμάρτων κατασκευάζουσιν, έτσι και ήμεεις τό ένδιαφέρον σας διά τās εκκλησιαστικές συναθροίσεις, τήν προθυμίαν διά τήν άκράσιν του θεού λόγου, τήν άνάμνησιν προς τόν λέγοντα, τά άλλα όλα πνευματικά σας κατορθώματα, σάν διάφορα κρέματα άρετής αναμιξαντες και τόν χαρακτήρα τής ψυχής σας ίκονογραφήσαντες και πρό τής όμμάτων τής διανοίας μας τοποθετήσαντες, άρκετήν διά τής φαντασίας παραγορίαν εις τήν άπουσίαν ταύτην ελαμβάνομεν. Καί ταῦτα, και εις τό σπύτι καθήμενοι, και σκηκωνόμενοι, και οδοποροῦντες, και άναπαυόμενοι, και ειοερχόμενοι και έξερχόμενοι, συνεχώς έστρέφομεν εις τόν νοῦν μας, τήν άγάπην σας όνεροπαλοῦντες. C Καί δια μόνον έν καιρώ ήμέρας, άλλα και τήν νύκτα εις τās φανταστικές αὐτάς εικόνας εύρίσκομεν εύκαρίστησιν.

1. ‘Ο άγιος Χρυσόστομος ‘πληγείς από τās κρίσεις τās περί τούς νεκρούς δυνάμεις’, ως ιστορεί ο Παλλίδιος, λόγω τής μεγάλης σκληραγωγίας, εις τήν κείσθησιν έπέβαλλεν εαυτόν, συχνάκις θάβανει και εις έξοχήν προς άνέρωσιν άποσώρευτο. Κατόπιν επιστροφής από τής έξοχής, εις τήν ειχε μεταθί διά τόν λόγον τοῦτον, έξερχόμενος τήν παρούσαν όμίλιαν. Κατά τόν Robert Payne ο Χρυσόστομος ‘έσαν ψυματικός, ήπείρασε από τās νεκρά του και ήτο συνεχώς άρρωστος κατά τās τελευταία εικοσι χρόνια τής ζωής του’.

Και εκείνο που είπεν ὁ Σολομών, «*Ἐγὼ καθ' ἑσθὴν καὶ ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ*» (Ἄσφ. Ἄσφ. 5, 2), τοῦτο καὶ ἡμεῖς τότε ἐπάσχομεν. Διότι ἡ μὲν ἀνάγκη τοῦ ὕπνου κατέβαλε τὰ βλέφαρά μας, ἡ δὲ ἰσχυρὰ δύναμις τῆς ἀγάπης μου πρὸς σὲ, ἐκρατοῦσεν ἄγρυπνα τὰ μάτια τῆς δαυνοίας μου καὶ πολλὰς φορές ἀνευρεῖσθαι διὰ συνωμιλοῦσα μαζί σας. Διότι εἶναι φυσικὸν ἢ ψυχὴ νὰ ἀλλετῆ εἰς τὸ θνερόν τῆς τῆν νόκτα ἐκεῖνα που τὴν ἡμέραν συλλογιζέται, πράγμα τὸ ὅποιον καὶ εἰς ἡμᾶς τότε συνέβαινε. Καὶ ἂν δὲν σὲς ἐβλεπα μὲ τὰ μάτια τοῦ σώματος, σὲς ἐβλεπα μὲ τὰ μάτια τῆς ἀγάπης· καὶ ἂν καὶ δὲν ἤμην σωματικῶς παρὼν, ἤμην παρὼν μὲ τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς, **Δ** καὶ εἰς τὰ αὐτὰ μου πάντοτε ἀντιχοῦσαν οἱ δικές σας κραυγές. Διὰ τοῦτο ἂν καὶ ἡ ἀσθένεια τοῦ σώματος μὲ ἠνάγκαζε νὰ παραμείνω εἰς τὴν ἐσάχην περισσότερο καὶ χρόνον καὶ νὰ ἀπολαμβάνω τῆς ἀφελείας τοῦ ἄερος, χάριν τῆς υἰείας μου, ἡ θία τῆς ἀγάπης σας δὲν ἠρέχθη τοῦτο, ἀλλὰ παρεπονήθη μὲ μεγάλας κραυγὰς καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ μᾶς ἐνοχλῆ, ἕως ὅτου μᾶς ἔπεισε νὰ σπικαθῆμεν, χωρὶς νὰ ἐλθῆ ἀκόμη ἡ ὥρα, καὶ μᾶς συνεβούλευσεν ὡς ὑγείαν καὶ τέρψιν καὶ β.τι δήποτε ἄλλα ἀγαθόν, τὴν ἰδωὴν σας νὰ θεωρῶμεν παρουσίαν. Πρὸς τὰς συστάσεις δὲ αὐτῆς ἡμεῖς συμμορφωθέντες, ἐπροσηύραμεν νὰ ἐπανεέλθωμεν, ἔχοντες ἀκόμη τὰ ὑπολείμματα τῆς ἀσθενείας, παρὰ νὰ παραμείνωμεν, διὰ νὰ γίνωμεν τελείως κατὰ καὶ διὰ τῆς παραμονῆς ταύτης νὰ λυτρωσῶμεν περισσότερο τὴν ἀγάπην σας. **Ε** Διότι διαμένουν ἐκεῖ, ἐμάνθανον τὰ παράπονά σας διὰ τὴν θραδύτητα, διὰ συνεχῶν ἐπιστολῶν, που ἐλάμβανον καὶ περισσότερο ἐπρόσθετα εἰς αὐτὰ, παρὰ εἰς τὰ πρὸς ἐμὲ ἐγκαίμα, διότι ἀπὸ ψυχῆν που ἔξερει νὰ ἀγαπῆ, προήρχοντο ταῦτα. **280** **Α** Δι' αὐτὰ ἐσημαθῆκα καὶ ἔτρεξα νὰ ἔλθω. Δι' αὐτὰ οὐδέποτε ἡμῶρεσα νὰ σὲς θγάλω ἀπὸ τὸν νοῦ μου.

Καὶ κατὰ τί εἶναι θαυμαστόν, εἴν, παραμένουν ἐγὼ εἰς τὴν ἐσάχην καὶ ἀπολαμβάνων ἐλευθερίας, ἐνεθουρούμην τὴν ἀγάπην σας, ἀφοῦ, ὡς γνωστόν, ὁ Παῦλος εἰς δεσμὰ εὐρισκόμενος, καὶ εἰς φυλακὴν διαμένων, καὶ μυρίους κινδύνους βλέπων νὰ ἐπικρέμονται ἐπ' αὐτοῦ, ἐπερνούσε τὸν καιρὸν του σὺν νὰ εὐρίσκητο σὲ λεβιάδι καὶ τόσο ἐνεθουρεῖτο τοὺς ἀδελφούς, ὥστε τοὺς ἔγραφε: «*Καθὼς ἔστε δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν περὶ ὑμῶν, διὰ τὸ ἔσκειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἐν τε τοῖς δεσμοῖς μου καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ καὶ βεβαίωσει τοῦ εὐαγγελίου*» (Φιλιπ. 4, 7).² Ἀπ' ἐξω ἡ ἀλυσιδα τῶν ἐσθρῶν

2. Δὲν παραθέτει ἀλλάγηρον τὸ χωρίον τοῦτο, διὰ νὰ δώσει εἰς αὐτὸ

καὶ ἀπὸ μέσα ἡ ἀλυσιδα τῆς ἀγάπης τῶν μεθῶν. Ἄλλ' ἡ μὲν ἐξωτερικὴ ἀπὸ σόφρον εἶχε κατασκευασθῆ, **Β** ἡ δὲ ἐσωτερικὴ ἀπὸ ἀγάπην εἶχε δημιουργηθῆ. Καὶ ἐκεῖνη μὲν πολλὰς φορές ἀπέβαλε, αὐτὴν δὲ οὐδέποτε ἀπέκοψε. Ἄλλὰ ὅπως αἱ γυναῖκες, ὅσαι ἔλαβον πείραν πόνου τοκετοῦ καὶ ἔγινον μητέρες μὲ τὰ γεννηθέντα παιδιὰ, ὅπουδήποτε καὶ ἂν εὐρίσκωνται, εἶναι διαρκῶς συνδεθεμένοι, ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος, μάλλον δὲ καὶ πολὺ σφοδρότερα ἀπ' αὐτὰς, πάντοτε εἰς τοὺς μαθητὰς του ἦτο προσηλωμένος καὶ τόσο περισσότερο, ὅσον ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς τοκετοὺς οἱ πνευματικοὶ εἶναι ὀξέτεροι.

Διότι καὶ οὗτος ἠθάθη πόνους φοβερούς, σὺν τοῖς πόνους τοῦ τοκετοῦ, καὶ μάλιστα ὅχι μὴν ἑσθὴν, ἀλλὰ τοὺς ἰδίους πόνους ἐδοκίμασε δύο φορές, καὶ ἐπρόνοαζέ λέγων· «*εσθὴν μου, σὲς πάλιν ὠδίνω*» (Γαλ. 4, 19). Καίτοι βεβαίως τοῦτο οὐδέποτε δύναται νὰ πάθῃ ἡ γυναῖκα, **Γ** οὔτε νὰ ὑποστῇ τοὺς ἰδίους πάλιν πόνους, ἀλλ' ὁ Παῦλος τὸ ὑπέμεινε, πρῶτον τὸ ὅποιον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ κανεὶς εἰς τὴν φύσιν, δηλαδὴ ἐκεῖνους που ἐγεννήθησαν πάλιν νὰ τοὺς πάθῃ μέσα τῆς καὶ τοὺς φοβεροὺς πόνους τοῦ τοκετοῦ νὰ ὑποστῇ πάλιν δι' αὐτοὺς. Διὰ τοῦτο θέλων νὰ τοὺς συγκατήσῃ ἔλεγε: «*σὲς πάλιν ὠδίνω, λέγων μὲ τοῦτο σκεδὸν τὸ ἔξῃς: λυτρωθῆτε με. Κανένας υἱὸς διὰ δευτέραν φοράν τὴν κοιλίαν τῆς μάνας του μὲ πόνους τοκετοῦ δὲν ἐβαδύσῃ, τὸ ὅποιον σὲς μὲ ἀναγκάζετε νὰ πάσχω. Καίτοι ἐκεῖνοι οἱ πόνοι σὲ μὴν στιγμή βασανίζου καὶ διὰ τὸ παιδί ἐγλωστρήσῃ ἀπὸ τὴν κοιλίαν σταματοῦν. Τῆς πνευματικῆς ὅμως γεννήσεως οἱ πόνοι δὲν εἶναι τοιοῦτοι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀσκήσεως μῆρας παραμένουν. Λέγω τοῦτο, διὰ καὶ ἐπὶ ἀλόκληρον ἔτος, πολλὰς φορές, ἠθάθητο τοὺς πόνους τοιούτους καὶ δὲν ἐγέννη πνευματικῶς ὁ Παῦλος ἐκεῖνους που ἐκυφορούσε. **Δ** Καὶ ἐκεῖ μὲν τὴν σάρκα βασανίζει ὁ πόνος, ἐδῶ ὅμως δὲν καταβάλλουν τὴν κοιλίαν οἱ πόνοι, ἀλλὰ αὐτὴν τῆς ψυχῆς τὴν δύναμιν κατακομματόζου. Καὶ διὰ νὰ μᾶς ἔσῃ φοβερότεροι εἶναι αὐτοὶ οἱ πόνοι, σὺ λέγω τὸ ἔξῃς: πῶς ποτὲ χάριν τῶν παιδῶν που ἐγέννηον ἐπικτήθη νὰ ὑπομείνη γέννηον; Ὁ Παῦλος ὅμως ὅχι μόνον προσηλῆ νὰ ὑποστῇ γέννηον, ἀλλὰ καὶ ἐσκέται νὰ χωρισθῆ διὰ παντός ἀπὸ τὸν Χριστὸν (Ρωμ. 9, 3), διὰ νὰ ἡμιπαρέσῃ τοὺς Ἰουδαίους νὰ γεννήσῃ πνευματικῶς αἰσῶς, διὰ τοὺς ὁποίους πάντοτε καὶ διαρκῶς ἠθάθητο πόνους τοκετοῦ, καὶ ἐπειδὴ δὲν συνέβαινε τοῦτο, ὑπέφερε πολὺ καὶ ἔλεγε: «*Αἰ-**

ἄλλη ἦσαν, ἐπικυρούσαν τοὺς λόγους του. Τοῦτο δὲ περὶ Χρυσόστομου πρέπει παλῶς.

τη μοί ὅτι μεγάλη καὶ ἀβάλεπτος ὁδὸν τῆ καρδία μου» (Ρωμ. 9, 3). Καὶ ἔδω πάλιν λέγει· Ἐ σκενία μου, ὅς πάλιν ᾠδίνω, ἕως οὗ μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ὑμῖν» (Γαλ. 4, 19).

Τι ἀπὸ τὴν κοιλίαν ἐκείνην μακαριώτερον δύναται νὰ γῆν, ἢ ὅποια ἠμποροῦσε νὰ γεννῆ τέτοια παιδιὰ ὥστε νὰ ἔκων μέσα των τὸν Χριστόν; Τι δὲ εὐφροτέρων ἀπ' αὐτὴν, ἢ ὅποια τὴν οὐκουμένην ἄλην ἀνεγέννησε πνευματικῶς; Τι δὲ δυνατώτερον ἀπὸ αὐτὴν, ἢ ὅποια ἐκείνους ποῦ ἐγεννήθησαν καὶ ἀρεγάλωσαν καὶ κατόπιν ἐξέπεσαν, ὡς τὰ πρόσωπος γεννηθέντα, ἠμπόρεσε πάλιν νὰ τοὺς πᾶρη μέσα της καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νὰ τοὺς διαλλάσῃ; Διότι τοῦτο εἰς τοὺς σαρκιακοὺς τοκετοὺς εἶναι ἀδύνατον.

Διατί δὲ δὲν εἶπε· ²⁸¹ Ἄ σκενία μου, ὅς πάλιν ἀναγεννώσ ἄλλ' ᾠδίνω;· ἂν καὶ ἄλλοῦ χρησιμοποῖ τὸ ἐγεννώσ· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ ὑμᾶς ἐγέννησα» (Α' Κορινθ. 4, 15). Ἐκεῖ μὲν τὴν συγγένειαν μόνον ἤθελε νὰ φανερώσ, ἐνῷ ἔδω καὶ τὸν πόνον προσπαθοῦσε νὰ παραστήσῃ.

Πῶς δὲ ἠνομάζει τέκνα ἐκεῖνα, ποῦ ἀκόμη δὲν ἐγεννήθησαν; Διότι, ἀφοῦ εὐρίσκειτο εἰς πόνους τοκετοῦ, ἀκόμη δὲν εἶχε γεννήσει· πᾶς λοιπὸν τὰ ἠνομάζει τέκνα; Διὸ νὰ μῶθης ἴτι δὲν εἶναι ἢ πρώτη φορά ποῦ αἰσθάνεται δι' αὐτοὺς πόνους, πρῶγμα ποῦ θὰ ἦτο ἱκανὸν νὰ τοὺς συγκινήσῃ. Ἐγίνω, λέγει, μὲ αὐτὰ, μὰ φορά πνευματικὸς ὡς πατέρας καὶ ὑπέμεινα τὸν ὀφειλόμενον πόνον τῆς πατρότητος διὰ ὅς. Ἐγίνετε δὲ καὶ οὗς μὰ φορά τέκνα μου. Πῶς λοιπὸν μὲ ἐμβάλετε διὰ δευτέραν φοράν εἰς πόνους; Ἄρκεται εἶναι οἱ ἀρχικοὶ πόνου ποῦ ἐδοκίμασα, διατί μὲ βασανίζετε πάλιν μὲ νέους πόνους; Β' Διότι τὰ παραπτώματα πῶν πιστῶν παρεῖχον εἰς αὐτὸν ἕξι ὀλιγώτερον πόνον ἀπὸ ἐκεῖνον ποῦ ἠσθάνετο δι' ὅσους δὲν εἶχον ἀκόμη πιστεύσει. Ἐπειδὴ τοῦ ἦτο ἀνυπόφορον μετὰ ἀπὸ τὴν συμμετοχὴν εἰς τοιαῦτα μυστήρια νὰ τοὺς θλέπῃ νὰ παραδίδωνται εἰς τὴν ἄσθεϊαν. Διὸ τοῦτο μὲ παλὸ μεγάλην δριμύτητα καὶ ἀπὸ κάθε γυναῖκα, περιπαθέστερα, μὲ κλαυθμοὺς ἔλεγε· σκενία μου, ὅς πάλιν ᾠδίνω, ἕως οὗ μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ὑμῖν.

Μὲ τοὺς λόγους τούτους ἤθελε συγχρόνως νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ καὶ φοβῆσθ. Διότι μὲ τὸ νὰ δεῖξῃ ἴτι δὲν εἶχε μορφωθῆ μέσα τοὺς ὁ χαρακτῆρ τοῦ Χριστοῦ, τοὺς ἐνέβαλεν εἰς ἄγανθιν καὶ φόβον· μὲ τὸ νὰ φανερώσῃ δὲ ἴτι εἶναι δυνατόν νὰ τὸν μορφώσων πάλιν τοὺς ἔκανε νὰ ἀποκτήσουν θάρρος. Μὲ τὸ νὰ εἴπῃ ἕως οὗ μορφωθῆ καὶ τὰ δύο αὐτὰ ἐφανέρωσ· καὶ ἴτι ἀκόμη δὲν εἶχε μορφωθῆ καὶ ἴτι εἶναι δυνατόν νὰ μορφωθῆ πάλιν. Γ' Διότι ἐὰν δὲν ἦτο δυνατόν,

δοκοπα πρὸς αὐτοὺς ἔλεγεν· ἕως οὗ μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ὑμῖν» καὶ μὲ ἀπραγματοποιήτες ἐλπῖδες τοὺς ἔτρεφε.

2. Ταῦτα λοιπὸν γνωρίζοντες, δὲν πρέπει καὶ ἡμεῖς οὔτε νὰ ἀπελπιζώμεθα, οὔτε πάλιν νὰ ἀμελῶμεν, διότι καὶ τὰ δύο ταῦτα εἶναι καταστρεπτικά. Ἡ μὲν ἀπελπίσι ἐκείνων ποῦ ἔπεσε σὲ παράπτωμα δὲν τὸν ἀφίνει νὰ σηκωθῆ, ἢ δὲ ἀμέλεια ἐκείνων ποῦ εἶναι ὁρθὸς τὸν κάνει νὰ καταπέσῃ. Ἐκείνη συνήθως ἀποστερεῖ ἀπὸ τὰ ἀποκτηθέντα ἀγαθὰ. Δ' αὐτὴ δὲ δὲν ἀφίνει νὰ ἀπαλλαγῆ κανεὶς ἀπὸ τὰ κακὰ ποῦ ἔχει. Καὶ ἢ μὲν ἀμέλεια καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς οὐρανοὺς καταβάζει, ἢ δὲ ἀπελπίσι εἰς αὐτὴν τῆς κακίας τὴν ὄψυσον κατακορμνίζει, καθὼς πάλιν καὶ τὸ νὰ μὴ ἀπελπισθῆ πρὸς συντελεῖ ἀπὸ ἐκεῖ γρήγορα νὰ γυρίσῃ πίσω εἰς τὴν ἀρετὴν. Κύπτει νὰ ἰδῆς καὶ πῶν δύο τὴν δύναμιν. Ὁ διάβολος ἦτο ἀγαθὸς προηγουμένως· ἐπειδὴ δὲ ἀμέλειαν καὶ ἀπόγνωσιν ἔδειξεν, εἰς τόσην κακίαν ἔπεσεν, ὥστε νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ σηκωθῆ ἀπ' αὐτὴν. Ὅτι δὲ ἀγαθὸς ἦτο πρῶτα, ἄκουσε τί λέγει ἡ Γραφή· «Εἶδον τὸν Σατανᾶν ὡς ἄστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα» (Λουκ. 10, 18). Ἡ παρομοίωσις δὲ αὐτοῦ μὲ τὴν ἄστραπὴν φανερώσει καὶ τὴν λοιμπρότητα τῆς προτέρας αὐτοῦ καταστάσεως καὶ τὴν σφοδρότητα τῆς πτώσεως.

Ὁ Παῦλος θλάσφημος ἦτο καὶ δίκαιος καὶ ὁρθοῦς προηγουμένως· Ἐ ἐπειδὴ ὅμως ἔδειξε προθυμίαν καὶ δὲν κατελήφθη ἀπὸ ἀπόγνωσιν, καὶ ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν, καὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους ἔγινεν ἴσος. Ὁ δὲ Ἰούδας ἀπόστολος ἦτο, ἄλλ' ἐπειδὴ ἔδειξεν ἀμέλειαν ἔγινε προδότης. Ὁ ληστὴς πάλιν, κατόπιν ἀπὸ τόσην κακίαν, ἐπειδὴ δὲν ἀπληρώθη, πρῶτος ἀπὸ ἄλλους τοὺς ἄλλους εἰς τὸν παράδεισον εἰσῆλθεν. Ὁ φαρισαῖος ὑπερηφανευθεὶς, ἀπὸ αὐτὰ τῆς ἀρετῆς τὸ ὄψος κατέπεσεν, ὁ δὲ τελώνης, ἐπειδὴ δὲν ἀπληρώθη, τόσον πολὺ ἀνυψώθη, ὥστε καὶ ἐκείνον ἐξεπέρασε.

Θέλει νὰ σοῦ δεῖξω καὶ πόλιν ἀλόκληρον, ποῦ ἔκαμε τοῦτο; Ἡ πόλις τῶν Νινευιτῶν ἀλόκληρος διὰ τοῦ τρόπου τοῦτου ἐσῶθη, (καίτοι θεθαίως ἢ ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ εἰς ἀλόγησιν τοὺς ἰσθηγοῦσε. ²⁸² Ἄ δὲν εἶπεν, ἴτι δὲν μετανοήσων θὰ σωθῶν, ἀλλὰ ἄλπως· ἐπι τρεῖς ἡμέρας καὶ Νινευθ καταστραφῆσεται» (Ἰων. 3, 4). Ἄλλ' ὅμως ἂν καὶ σπειλοῦσεν ὁ Θεός, καὶ ὁ προφήτης ἐφάναιε, καὶ ἢ ἀπόφασις δὲν εἶκεν ἀναβολὴν καὶ περιορισμόν, δὲν ἀπεθαρρύνθησαν, οὔτε τὰς καλὰς ἐλπίδας ἔκασεν. Διὰ τοῦτο δὲ δὲν προσέθεσεν ὄρον, οὔτε εἶπε· Ἐὰν μετανοήσων, θὰ σωθῶν, ἴνα καὶ ἡμεῖς, ὅταν ἀκούσωμεν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ νὰ φέρεται χωρὶς ὄρον καὶ περιορισμόν, οὔτε τότε νὰ ἀπελπιζώμεθα καὶ ἀποκάρνομεν,

είς εκείνο τὸ παράδειγμα ἀποβλέποντες. Δὲν φαίνεται δὲ μόνον ἀπ' αὐτὸ τοῦ Θεοῦ ἡ φιλανθρωπία, ἐκ τοῦ ὅτι δηλαδὴ ἂν καὶ δὲν ἐπρόσθεσε περιορισμὸν εἰς τὴν ἀπόφασιν, ὅπως ἴσταν μετενόησαν τοὺς συνεκάρησε καὶ συνεκρίλυθη με' αὐτούς, **B** ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὴν ἀπόφασιν ἐξέφερον ἀπολύτως. Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς κάρη νὰ πωθηθοῦν περισσότερο καὶ νὰ πάσουν νὰ εἶναι ἀμελείς, ἔκαμε ταῦτα ἄλλως τε καὶ αὐτὸς ὁ ὄλιγος τῶν ἡμερῶν χρόνος τῆς μετανοίας, φανερώσει αὐτοῦ τὴν ἀφατον φιλανθρωπίαν. Διότι τί ἤμπορούσε νὰ γίνῃ μέσα σὲ τρεῖς ἡμέρες, ὥστε νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν κακίαν; Βλέπετε πῶς καὶ ἀπ' αὐτὸ τοῦ Θεοῦ φαίνεται ἡ πρόνοια; Διότι τὸ περισσότερο αὐτὴ συνεκάρησεν εἰς τῆς πόλεως τὴν σωτηρίαν.

Ταῦτα λοιπὸν ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ποτὲ νὰ μὴ ἀπελιπώμεθα, διότι κανένα ὄπλον δὲν εἶναι τόσον ἰσχυρὸν εἰς τὸν διάβολον ὅσον ἡ ἀπόγνωσις. **C** Διὰ τοῦτο δὲν τοῦ προξενούμεν τὴν εὐχαριστίαν, ἴσταν ἁμαρτάνομεν, ὁσπν ἴσταν ἀπελιπώμεθα. Ἄκουσε λοιπὸν σχετικῶς με' ἐκεῖνον ποῦ εἶπεν ὑποπέσει εἰς πορνείαν, πῶς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν περισσότερο τὴν ἀπόγνωσιν ἐπροθεῖτο ὁ Παῦλος. Διότι γράφων πρὸς τοὺς Κορινθίους τὰ ἔζη ἔλεγε: «ὅπως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία καὶ τοιαύτη πορνεία, ἣτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἀναμάσσεται» (Α' Κορ. 5, 1). Καὶ δὲν εἶπε ποῦ οὔτε μεταξὺ τῶν εἰδωλολατρῶν ὀποιοιμῆται, ἀλλὰ, ὅσπε ἀναφέρεται: δηλαδὴ ἐκεῖνο ποῦ αὐτοὶ θεωροῦν ἄφορητον καὶ νὰ τὸ ὀνομάσουν, τοῦτο σεῖς με' πρᾶξιν ἐτολήσατε καὶ κάμετε. «Καὶ ὑμεῖς πεφουσόμενοι ὄσπε;» ἀκόμη; (αὐτόθι 2). Καὶ δὲν εἶπε; Καὶ ἐκεῖνος εἶναι φαντασμένος, ἀλλ' ἀσῆσας τὸν ἁμαρτήσαντα, με' τοὺς ὕμεις συνομιλεῖ, ὅπως κάνουν οἱ ἱατροί, **D** ποῦ ἀφήνουν τοὺς ὀρρώστους καὶ με' τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν περισσότερο συνομιλοῦν· ἐξ ἄλλου καὶ αὐτοὶ ἴσταν αἴτιοι τῆς ἀλαζονείας αὐτοῦ, διότι δὲν τοῦ ἐπέβαλλον ἠμαρτίαν ὅσπε τὸν ἐμάλωνον. Ἐκαμε λοιπὸν κοινὸν τὸ ἔγκλημα, διὰ νὰ γίνῃ ἐκκολὸς τοῦ τραύματος ἡ θεραπεία. Κακὸν θεδαῖος εἶναι τὸ νὰ ἁμαρτάνῃ ἕνας, παλὸ ὅμως χειρότερον τὸ νὰ καυχᾶται διὰ τὰ ἁμαρτήματά του. Διότι, ἐάν, προκειμένου περὶ τῆς ἀρετῆς, ἡ ὑπερηφάνεια εἶναι ἀπώλεια ἀρετῆς, πολὺ περισσότερο προκειμένου περὶ ἁμαρτημάτων, ἂν συμβῇ τοῦτο (ἡ ὑπερηφάνεια), θὰ φέρῃ ἐσχάτην θλάβην εἰς ἡμᾶς καὶ ἡ ἐνοχὴ τῶν ἁμαρτημάτων, διὰ τὰ ὅποια καυχώμεθα, θὰ εἶναι μεγαλύτερα. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Κύριος: «Ὅταν πάντα ποιήσατε, λέγετε ὅτι ἄκραιοὶ δοῦλοὶ ἔσμεν» (Λουκ. 17, 10). Ἐάν δὲ ἐκείναι, ποῦ ἔλα τὰ καθήκοντά τους ἐπιτελοῦν, ὀφείλουν συνεσταλμένοι

νὰ εἶναι. **E** πολὺ περισσότερο ὁ ἁμαρτήσας, καὶ νὰ θρηνηῖ, καὶ μεταξὺ τῶν τελευταίων τὸν ἑαυτὸν του νὰ τοποθετῆ εἶναι ἄξιον. Αὐτὸ λοιπὸν καὶ τότε φανερώων ἔλεγε: «Καὶ οὐκί μᾶλλον ἐπενθήσατε;» (Α' Κορ. 5, 2).

Τί λέγει; Ἄλλος ἠμάρτησε καὶ ἐγὼ θὰ πενήθω; Ναὶ ἀπαντῆ. Διότι εἴμεθα μεταξὺ μας συνδεδεμένοι, ὅπως τὰ μέλη τοῦ σώματος· εἰς τὸ σῶμα δέ, ἴσταν τὸ πόδι δεχθῆ τραῦμα, θάλεπομεν τὸ κεφάλι νὰ κόψῃ πρὸς αὐτό. Καὶ ὅμως τί ὑπάρχει σεβαστότερον ἀπὸ τὸ κεφάλι; Ἄλλὰ δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν ὄξιν του εἰς τὸν καιρὸν τῆς συμφορᾶς. Αὐτὸ καὶ οὐ κάμε. **283** Α Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος προτρέπει· ἐκαίρειν μετὰ καιρόνων καὶ κλαίειν μετὰ κλαίωντων» (Ρωμ. 12, 15). Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς Κορινθίους λέγει: «καὶ οὐκί μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῆ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας;» (Α' Κορ. 5, 2); Δὲν εἶπε, καὶ δὲν ἐπροσπαθήσατε μᾶλλον, ἀλλὰ τί; «οὐκί μᾶλλον ἐπενθήσατε» ὁσπν νὰ κατέλαβε τὴν πόλιν ἀσθένεια κοινὴ καὶ μεταδοτικὴ, λέγων ἔτοι· προσευχῆ καὶ ἐξομολογήσεως καὶ ἱερασίας εἶναι ἀνάγκη, διὰ νὰ ἐκδιωκθῆ ἡ ἀσθένεια ἀπ' ὅλην τὴν πόλιν. Βλέπετε πόσον φόβον ἐκρέμασεν ἐπάνω τους; Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐνόμιζον ὅτι μόνον μέχρις ἐκεῖνου ποῦ ἠμάρτησε σιαματὰ τὸ κακόν, ἐμβάλλει αὐτοὺς εἰς αγωνίαν λέγων· οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὸ ζῆμη ὄλον τὸ φύσμα ζυμοῖ;» (Α' Κορ. 5, 6);

B Οἱ λόγοι δὲ οὗτοι ἔχουν τὴν ἔξῃ σημασίαν: Ἐάν τὸ κακὸν ἐξακολούθησεν τὸν δρόμον του, θὰ φθάσῃ καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέλη. Πρέπει λοιπὸν νὰ σκέπτεσθε καὶ νὰ λαμβάνετε πρόνοιαν ὁσπν νὰ πρόκεται διὰ πολλὰ καὶ κοινὰ κακὰ. Μὴ μοῦ εἶπῃς ὡς δικαιοσύνην, ὅτι ἐκεῖνος μόνον ἠμάρτησε, ἀλλὰ πρόσζε τὸ ἔζη, ὅτι τὸ κακὸν ἀμοιάζει με' πληγὴν, ποῦ ἔπαθε σῆψιν καὶ μεταδίδεται καὶ εἰς ὄλον τὸ ἄλλο σῶμα. Καὶ ὅπως ἴσταν ἕνα σπῆτι καίεται καὶ ἐκεῖνοι οἱ γείτονες, εἰς τοὺς ὅποιους ἀκόμη δὲν ἐκράσσε τὸ κακόν, ὅχι ὀλιγότερον ἀπὸ τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν συμφορὰν τρέχουν, καὶ τὰ πάντα συνεκάρησεν, ὥστε ἡ φωτιά νὰ μὴ φθάσῃ σῆς πόρτες τους, ἔτσι καὶ αὐτοὺς ὁ Παῦλος ἔσοικῶναι λέγων· κάποια φωτιά εἶναι, ἃς προλάωμεν τὸ κακόν, **C** ἃς σθῶσμεν τὴν πυρκαϊάν, προτοῦ προφθάσῃ νὰ μεταδοθῆ καὶ καταλάβῃ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐάν δὲ ἀδιαφορῆς διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἐπειδὴ ἔγινε σὲ ἕνον σῶμα, φέρεσαι πάρα πολὺ κακίς, διότι ἐκεῖνος δὲν εἶναι ἕνος, ἀλλὰ μέλος τοῦ ὄλου σώματος τῆς Ἐκκλησίας.

3. Ἄλλ' ὅμως ἐκεῖνο πρόσζε, ὅτι, ἂν ἀμελήσῃς καὶ ἀδιαφορήσῃς καὶ σὲ θὰ καταβάλῃ κάποτε. Ἔσπε, ἂν ὅχι διὰ τὸν ἀδελφόν σου, τοῦλάχιστον διὰ τὸν ἑαυτὸν σου δεῖξε ἐνδο-

φέρων και σταμάτησε τὴν ἀσθένειαν καὶ πρόλαβε τὴν σὴμιν, καὶ τὴν ἐξήλιπεν αὐτῆς ἐπιπόσει. Ταῦτα λοιπὸν καὶ περισσότερα ἢ αὐτὰ ἄφου εἶπε, **D** καὶ διέταξε νὰ παραδώσουν αὐτὸν εἰς τὸν Σατανᾶν, λέγει καὶ πάλιν, ἐπειδὴ μετεβλήθη καὶ καλῶτερος ἔγινε: «Ἰκανὸν τῷ τοσούτῳ ἡ ἐπιτήμια αὐτῆ ὑπὸ τῶν πλεόνων» κυρώσατε οὖν εἰς αὐτὸν ἀγάπην» (Β' Κορ. 2, 8). Ἀφου δηλαδὴ κοινὸν ἐχθρὸν καὶ πολέμιον εἰς ὅλους τὸν ἔκαμε καὶ ἀπὸ τὴν ποίμνην τὸν ἐξέβαλε, καὶ ἄπὸ τὸ σῶμα τὸν ἀπέκοψε, βλέπε πόσῃ δραστηριότητι καταβάλλει, ὥστε νὰ ἐνάσῃ καὶ συνάσῃ πάλιν αὐτὸν μετὰ τὸ σῶμα. Διότι δὲν εἶπεν ἀγαπήσατε αὐτὸν ἄπλως, ἀλλὰ «κυρώσατε εἰς αὐτὸν ἀγάπην» δηλαδὴ θεοβαίαν καὶ ἀκίνητον ἐπιδείξατε τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν, θερμὴν καὶ ζέουσαν καὶ φλογερὰν, καὶ ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὴν προηγουμένην ἀποτροφίαν, τὴν ἀγάπην σας εἰσαγάγετε. **E** Τί συνέβη; λέγει μου: δὲν παρέδωκες αὐτὸν εἰς τὸν Σατανᾶν; Ναί, λέγει, ἀλλὰ οὐκ εἶπα νὰ μὴν διαρκῶς εἰς τὰ κέρια τοῦ Σατανᾶ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν του. Ἀλλὰ ἐκεῖνο ἀκριβῶς ποῦ ἔλεγον, κότταξε νὰ ἴδῃς πῶς ἐφοβήθη τὴν ἀπὸγνῶσιν ὁ Παῦλος, οὐκ ἐπὶ μέγαλο δόλον τοῦ διαβόλου. Ἀφου δηλαδὴ εἶπε: «κυρώσατε εἰς αὐτὸν ἀγάπην» καὶ τὴν αἰτίαν προσθέτει: «μήπως τῆ περισσότερῃ αἰτίᾳ καταποθῆ ὁ τοιοῦτος» (αὐτὸς 7).

Εἰς τὸ στόμα τοῦ λύκου, λέγει, εἶναι τὸ πρόβατον: ἄς προφθάσωμεν λοιπὸν, ἄς τὸ ἀρπάξωμεν ἢ ἐκεῖ προτοῦ προλάβῃ νὰ τὸ καταπῆ καὶ κατατρέψῃ τὸ μέλος μας. Σὲ τρικυμίαν εὐρίσκειται τώρα τὸ πλοῖον ἄς προσπαθήσωμεν νὰ τὸ γλυτώσωμεν προτοῦ ναυαγήσῃ. Διότι καθὼς, ὅταν ἡ θάλασσα ὑψώνεται, καὶ τὰ κύματα ἀπὸ παντοῦ μαζεύονται πανύψηλα, **284** **A** καταποντίζεται τὸ σκάφος, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ, ὅταν ἀπὸ παντοῦ τὴν περιβάλλῃ ἡ λύπη, ἀποπνίγεται γρήγορα, ἐάν δὲν ἔκῃ κάποιον νὰ τῆς δώσῃ κείρα βοηθείας, ἡ δὲ σωτηρία διὰ τὰ ἁμαρτήματα λύπη, καταστρεπτικὴ ἔνεκα τῆς ὑπερβολῆς αὐτῆς γίνεται.³ Καὶ βλέπε πῶς ἀκριβῶς εἶπε: δὲν εἶπε, μὴ κατατρέψῃ αὐτὸν ὁ διάβολος, ἀλλὰ τί; «μὴ πλεονεκτῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ» (Β' Κορ. 2, 11): πλεονεξία δὲ εἶναι τὸ νὰ ἀπαυμῶμεν τὰ ἑῶνα πράγματα. Διὰ νὰ δεῖξῃ λοιπὸν, ὅτι οὐδὲς ἀπεξενώθη πλέον ἢ αὐτὸν, καὶ οὐκ εἶπα διὰ τῆς μετανοίας: ἔκαμε τὸν ἑαυτὸν τοῦ μέλους τῆς ποίμνης τοῦ Χριστοῦ λέγει: «Μὴ πλεονεκτῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ». Διότι ἐάν καταλάβῃ πάλιν αὐτὸν, ἄφου μετενόησε, **B** ἀρπάξει ἰδικόν μας μέλος,

3. Τὸ ῥήγμα τοῦτο ἐμεταίξει διὰ πολλῶν εἰς τὰς πρὸς τὴν Ὀλιμπία ἐπιστολάς αὐτοῦ.

παίρνει τὸ πρόβατον τῆς ποίμνης, ἐπειδὴ ἀπέβαλε τὴν ἁμαρτίαν διὰ τῆς μετανοίας.

Γνωρίζων λοιπὸν ὁ Παῦλος, αὐτὸ ποῦ ἔκαμεν ὁ διάβολος εἰς τὸν Ἰούδαν, ἐφοβήθη μήπως καὶ ἐδῶ γίνῃ τὸ ἴδιον. Τί δὲ ἔκαμεν εἰς τὸν Ἰούδαν; Μετενόησεν ὁ Ἰούδας, ἵνα λέγει: «Ἥμαρτον, παραβῶς αἴμα ἄθῳον» (Ματθ. 27, 4). Ἦκουσε τὰ λόγια αὐτὰ ὁ διάβολος, κατὰσθε ὅτι ἄρξαι νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸν δρόμον τῆς θελητικῆς καὶ νὰ διαδίῃ πρὸς τὴν σωτηρίαν καὶ ἐφοβήθη τὴν μεταβολὴν του. Φιλάνθρωπον, λέγει, ἔχει κύριον: ὅτε ἐπρόκειτο νὰ τὸν προδώσῃ ἐδάκρυσε δι' αὐτὸν καὶ διὰ μυρίων παρακλήσεων τὸν ἀπέτρεψε: πολὺ περισσότερον τώρα ποῦ θὰ μετανοήσῃ δὲν θὰ τὸν δεχθῆ; Προτοῦ διαρκῶς τὸν ἐκόλεσε καὶ τὸν ἐτίμῃ μετὰ τὸ μέρος του: **C** πολὺν περισσότερον τώρα ποῦ διαρκῶς καὶ κατὰσθε τὴν ἁμαρτίαν του δὲν θὰ τὸν τραβῆξῃ μετὰ τὸ μέρος του; Διότι διὰ τοῦτο ἦλθε νὰ σταυρωθῇ. Τί λοιπὸν ἔκαμε; Τὸν ἐθορόβησε, τοῦ ἐσκότισε μετὰ τὴν ὑπερβολικὴν λύπην τὴν δάκνοισιν, τὸν ἠκολούθησε, τὸν κατέδωκεν, ἔως βίου εἰς τὴν ἀγκύνην τὸν ἔφερε καὶ ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν τὸν ἐξήγαγε καὶ ἀπὸ τὴν μετάνοιαν, περὶ τῆς ὁποίας εἶχε προθυμίαν, τὸν ἐσπέρησε.

Ὅτι δὲ, ἐάν ἐζῶσε, ἦτο δυνατὸν καὶ αὐτὸς νὰ σωθῆ, φαίνεται ἐκ τῶν σταυρωτῶν τοῦ Κυρίου. Διότι ἐάν αὐτοῦ ποῦ τὸν ἀνέθεσαν εἰς τὸν σταυρὸν δώσωσε, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν σταυρὸν εὐρισκόμενος παρακαλοῦσε τὸν Πατέρα καὶ ἐξητοῦσε συγχώρησιν ὑπὲρ αὐτῶν διὰ τὸ τὸλμημά των, εἶναι ὀλοφάνερον ὅτι καὶ ἐκεῖνον ποῦ τὸν ἐπρόδωσαν, ἐάν μετὰ τὸν πρόπαντα τρόπον τὴν μετάνοιαν ἐπεδείκνυε, μετὰ ἁγάπην θὰ τὸν δέχετο: **D** ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν ἠθέλησε νὰ ἐμμεῖνη εἰς τὸ φάρμακον τῆς μετανοίας, ἐπειδὴ τὸν κατέπειν ἡ ὑπερβολικὴ λύπη. Τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ Παῦλος φοβούμενος, πιέζει τοὺς Κορινθίους νὰ ἀρπάξουν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ διαβόλου τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ποῖα ἡ ἀνάγκη νὰ ἀναφέρῃ τὰ συμβάντα εἰς τοὺς Κορινθίους; Ὁ Πέτρος μετὰ τὴν κοινωνίαν τῶν μυσητῶν τὸν ἠρνήθη τρεῖς φορές καὶ διὰ τῶν δακρύων τὰ ἐξήλειψεν ὄλα. Ὁ Παῦλος ἂν καὶ ἦτο δίκαιος καὶ βλάσφημος καὶ ὀβριστής, καὶ οὐκ ἴδιον τὸν σταυρωθέντα, ἀλλὰ καὶ ὄλους τοὺς ὀπαδοὺς ἐκεῖνου κατέδωκε, διὰ τῆς μετανοίας ἀπόστολος ἔγινε. Διότι ὁ Θεὸς πρόφασιν μικρὰν ἐπιζητεῖ ἀπὸ ἡμῶν καὶ ὅταν τὴν δίδωμεν, μᾶς χαρίζει τὴν ἄφεσιν πολλῶν ἁμαρ-

4. Ὁ: ἐγγεγὼς κατωτέρω, δὲν πρόκειται περὶ μετανοίας τοῦ Ἰούδα, ἀλλὰ περὶ μεταμελείας αὐτοῦ, (Ματθ. 21, 8), ὅπως εἶναι τὸ πρῶτον ἔθιμον πρὸς τὴν μετάνοιαν, εἰς τὴν δὲν ἔφρασε λόγῳ τῆς ἀπογνώσεως εἰς τὴν ἐποίαν περιῆθε.

τημάτων. Ἄς εἶπω καὶ παραβολὴν ποὺ ἐπιβεβαιώνει τοῦτο. **Ε**

4. Ὑπῆρχον δύο ἀδελφοί, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ διαιρέσαν τὴν πατρικὴν περιουσίαν μεταξὺ των, ὁ μὲν ἕνας ἐξ αὐτῶν εὖειπεν εἰς τὸ σπίτι, ὁ δὲ ἄλλος, ἀφοῦ κατέφαγεν ὅσα τοῦ ἐδόθησαν, μετέβη εἰς μακρυνὴν χώραν, ἐπειδὴ δὲν ὑπέφερε τὴν ἐντροπὴν τῆς πτωχείας. Ταύτην δὲ τὴν παραβολὴν ἠθέλησα νὰ εἶπω διὰ νὰ μάθετε ὅτι ὑπάρχει ὄψεις καὶ διὰ τὰ μετὰ τὸ βάπτισμα ἁμαρτήματα, ἐάν προσέκοιμεν. Λέγω δὲ τοῦτο ὅχι διὰ νὰ οἶς ἐμβάλω εἰς ἀμέλειαν, **205 Α** ἀλλὰ διὰ νὰ οἶς ἀπομακρύνω ἀπὸ τὴν ἀπόγνωσιν, ἐπειδὴ αὕτη χειρότερα κακὰ ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν μᾶς προξενεῖ. Οὗτος λοιπὸν ὁ υἱὸς ἐξαικονίζει τοὺς μετὰ τὸ λουτρὸν τοῦ βαπτίσματος ἁμαρτήσαντας. Τοῦτο δὲ φαίνεται ἐκ τῶν ἑξῆς: διότι υἱὸς ὀνομάζεται κανεὶς δὲ χωρὶς τὸ βάπτισμα δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῆ υἱός. Καὶ εἰς τὸ σπίτι κατοικοῦσε τὸ πατρικόν, καὶ τὰ πατρικά ἅλα διαιροῦσθε πράγματα· πρὸ δὲ τοῦ βαπτίσματος δὲν εἶναι δυνατὸν πατρικά πράγματα νὰ λάβῃ, οὔτε νὰ δεχθῆ κληρονομίαν ὥστε δι' ὧλων τούτων μᾶς ὑπαινίσσεται τὸ πάγμα τῶν πιστῶν. Καὶ ἀδελφός ἦτο τοῦ ἐδοκίμησαντος, ἀδελφός δὲ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ χωρὶς πνευματικὴν ἀναγέννησιν, ποὺ κορυφῆ τὸ βάπτισμα. Οὗτος λοιπὸν, ἀφοῦ ἔπεισεν εἰς ἕσχατον βαθμὸν κακίας, τί λέει; **Β** «Ἐπανήξω πρὸς τὸν πατέρα μου» (Λουκ. 15, 18). Διότι διὰ τοῦτο αὐτὸν καὶ ἀφῆκεν ὁ πατέρας του νὰ φύγῃ, καὶ δὲν τὸν ἠμπούησε νὰ ἀπέλθῃ, εἰς τὴν μακρυνὴν χώραν, διὰ νὰ μάθῃ καλὰ ἀπὸ ὅσα θὰ πάθῃ πόσην εὐεργεσίαν ἀπελάμβανε, μένων εἰς τὸ σπίτι πλησίον του. Διότι, πολλὰς φορὰς ὁ Θεός, διὰ τῶν λόγων δὲν πείθῃ, ἀφῆκει νὰ δοῦν ἢ τὴν πείρα. Αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγε. Ἐπειδὴ δηλαδὴ πάρα πολλοὺς λόγους διὰ τῶν προφητῶν τοὺς εἶπε καὶ δὲν τοὺς ἔπεισεν, οὔτε τοὺς προσεῖλκυσε, ὤρθησεν αὐτοὺς νὰ παιδαγωγηθοῦν διὰ τῆς τιμωρίας τῶν πραγμάτων καὶ τοὺς λέγει «παιδεύθη σε ἡ ἀποστασία σου καὶ ἡ κακία σου ἐλέγξει σε» (Ἰερ. 2, 10). Διότι ἔπεισεν ὁ Θεὸς νὰ θεωρηθῆται ὑπ' αὐτῶν ἀξιώσιμος **С** καὶ πρὸ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν λόγων του. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν ἀνάσθησιν εὐρίσκοντο, ὥστε νὰ μὴ πιστεύουν εἰς τὰς παραινέσεις καὶ συμβουλὰς αὐτοῦ, προκαταλαμβάνουν τὴν ἐκ τῆς κακίας ἀπέθειαν αὐτῶν, ἐπιτρέπει διὰ τῶν πραγμάτων νὰ παιδαγωγηθοῦν, ἵνα διὰ τοῦ τρόπου τούτου τοὺς κάμῃ πάλιν ἱσκούς του. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀπῆλθεν ὁ ἄσωτος υἱὸς εἰς μακρυνὴν χώραν καὶ διὰ τῆς πείρας ἔμαθε πόσον κακὸν εἶναι νὰ ἐκπέσῃ κανεὶς ἀπὸ τὸ πατρικὸ σπίτι, ἐπανήλθεν, ὁ δὲ πατέρας δὲν ἔδειξε μνη-

σικακίαν, ἀλλὰ μὲ ἀνοικτὰς τὰς ἀγκάλας τὸν ἐδέχθη. Διὰ τὴν ἰσχυρίαν γὰρ ἐγένετο τοῦτο, διότι ἦτο πατέρας καὶ ὅχι δικαστῆς. Καὶ τώρα πλέον χορὸς καὶ συμψόσιον καὶ πανηγύρι, καὶ ὅλο τὸ σπίτι ἦτο λαμπρὸν καὶ ὑπερβολικὰ χαρούμενον. **Δ** Τί λέγει; αὐτὰ εἶναι αἱ ἀμοιβαὶ τῆς κακίας; Ὅχι τῆς κακίας, ὡ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τῆς ἐπιστροφῆς· ὅχι τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ τῆς μετανοίας· ὅχι τῆς πονηρίας, ἀλλὰ τῆς μεταβάλλεως εἰς τὸ καλύτερον. Καὶ τὸ σπουδαιότερον ἦτο, ὅτι ἠγανάκτησε δι' αὐτὰ ὁ μεγαλύτερος υἱὸς· ὁ δὲ πατέρας καὶ τούτων μὲ προσπάθεια ἔπεισε λέγων· «Ὅτι σὺ μὲν αἰεὶ μετ' ἐμοῦ διέτριβες, οὗτος δὲ ἀπολωλώς ἦν καὶ εὐρέθη νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησεν» (Λουκ. 15, 31). Ὅταν δὲ εἶναι ἀνάγκη τὸν κορμένον νὰ διασωσκιμεν, λέγει, δὲν εἶναι καιρὸς διὰ δικαστήρια, οὔτε διὰ λεπτομερεῖς ἀνακρίσεις, ἀλλὰ διὰ φιλανθρωπίαν καὶ συγγνώμην μόνον. Κανεὶς πατέρας δὲν σταματᾷ νὰ θέσῃ φάρμακον εἰς τὸν ἄρρωστον, διὰ νὰ ζητήσῃ εὐθύναι καὶ τιμωρίας διὰ τὰς ἀταξίας του, ποὺ τοῦ ἐπέφερον τὴν ἀσθένειαν. **Ε** Ἐάν δὲ ἀπαραίτητως ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῆ, ἄρκετὸ ἐτιμωρήσῃ διὰ τῆς εἰς τὰ ἔξω παραμονῆς. Τόσον πολὺ λοιπὸν καιρὸν ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν συντροφίαν μας καὶ μὲ πένθη, περφόρησεν καὶ τὰ χειρότερα κακὰ ἐπάλασε διαρκῶς. Διὰ τοῦτο λέγει «πολυκιμῶς ἦν καὶ εὐρέθη νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν». Μὴ βλέπῃς τὰ παρόντα, λέγει, ἀλλὰ σκέψου τῆς προηγουμένης συμφορᾶς τὸ μέγεθος· ἀδελφὸν βλέπει, ὅχι ἔξων. Σὲ πατέρα ἐπανήλθεν, ὁ ὅποιος δὲν δύναται νὰ θυμηθῆ τὰ προηγουμένα, μᾶλλον δὲ ἐκεῖνα θυμᾶται μόνον, τὰ ὅποια εἰς συμπάθειαν ἠμποροῦν νὰ ὀδηγήσων, καὶ φιλανθρωπίαν, καὶ ἀγάπην, καὶ φειδύ, ποὺ ἀρμόζουν εἰς γονεῖς. Διὰ τοῦτο ὅχι ἐκεῖνα ποὺ ἔκαμεν ὁ υἱὸς του εἶπεν, ἀλλὰ ἐκεῖνα ποὺ ἔπαθε. Δὲν ἀνέφερεν, ὅτι κατέφαγε τὴν περιουσίαν, ἀλλ' ὅτι εἰς ἀναριθμητὰ περιπέσεις κακὰ.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὸ πρόβατον ἐζητοῦσε μὲ τὴν προθυμίαν, **206 Α** μᾶλλον δὲ μὲ μεγαλυτέραν. Διότι ἐδῶ μὲν ὁ υἱὸς μόνος του ἐπανήλθεν, ἐκεῖ δὲ αὐτὸς ὁ ποιμὴν ἀπῆλθε καὶ ἀφοῦ τὸ εὗρεν, ἔκαψε δι' αὐτὸ περισσότερο, παρὰ δι' ἅλα τὰ ἄλλα τὰ διασωθέντα. Κότταξε λοιπὸν καὶ μὲ πῖλον τρόπον τὸ ἐπανέφερε. Δὲν τὸ ἐρασιγύωσεν, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν ὧμων φέρων καὶ βαστάζων πάλιν εἰς τὴν ποιμνὴν τὸ ἀπέδωκε. Τοῦτο λοιπὸν γνωρίζοντες, ὅτι ὅχι μόνον δὲν μᾶς ἀποστρέφεται, ὅταν ἐπανερχώμεθα πρὸς αὐτόν, **Β** ἀλλὰ καὶ μὲ ὅχι ὀλιγοτέραν προθυμίαν ἀπὸ τοὺς κατορθώσαντας τὴν ἀρετὴν μᾶς δέχεται· ὅτι ὅχι μόνον δὲν ἐπιζητεῖ τὴν τιμωρίαν των, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀναζήτησιν τῶν πεπλανημένων ἐρχεται καὶ ὅτι μᾶλλον

λον κείρει, διότι εὔρεν αὐτά, παρὰ διὰ ἐκεῖνα ποῦ διεσώθησαν, ὅτε, ὅταν εὐρισκώμεθα εἰς τὴν ἁμαρτίαν, νὰ ἀπελιζώμεθα, ὅτε ὅταν τὸ καλὸν κἀντιμεν νὰ ἔκαμιν θάρρος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρετὴν, ὅταν κατορθώνωμεν νὰ ἀσκήσωμεν, νὰ φοβώμεθα, ἵνα μὴ ἔνεκα τοῦ θάρρους πέσωμεν, καὶ ὅταν ἀμαρτάνωμεν νὰ μετανοήσωμεν.

Διότι ἐκεῖνο ποῦ εἰς τὴν ἀρετὴν τοῦ λόγου εἶπον, τοῦτο καὶ τώρα λέγω, ὅτι προσοχία τῆς σωτηρίας μας καὶ τὰ δύο ταῦτα εἶναι, δηλαδὴ καὶ τὸ νὰ ἔκαμιν θάρρος, ὅταν εἴμεθα εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸ νὰ ἀπελιζώμεθα, ὅταν πύτωμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Διὰ νὰ ἐξασφαλῆσθαι ἀπὸ πύσεως ἐκείνους ποῦ εἶναι εἰς τὴν ἀρετὴν ὁ Παῦλος ἔλεγε: **Σ** «Ὁ δοκῶν ἐστάναι βλέπω μὴ πέσῃ». Καὶ πάλιν «Φοδοῦμαι μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένομαι» (Α΄ Κορ. 10, 12 καὶ 9, 27). Διὰ νὰ σκεπῆσθαι ἐκείνους ποῦ εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἔπεσαν, καὶ εἰς προθυμίαν νὰ τὴν ἀποφύγουν μεγαλυτέραν νὰ τοὺς ἐμβάλλῃ, διεμαρτυρήθησθε τοὺς Κορινθίους γράφων τὰ ἔξης: «Μήπως πενήθησιν πολλοὺς τῶν προσημαρτηκῶν, καὶ μὴ μετανοήσάντων» (Β΄ Κορ. 12, 21), φανερώνων διὰ τοῦτου ὅτι οὐκ ἴσσαν οἱ ἁμαρτάνοντες, ὅσον οἱ μὴ μετανοοῦντες διὰ τὰ ἁμαρτήματά των εἶναι ἄξιοι θρήνων.

Δι' αὐτοὺς δὲ καὶ ὁ προφήτης λέγει: «Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται, ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει;» (Ἰερ. 8, 4). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δαυτὸς αὐτοὺς τοῦτους προτρέπει λέγων: «Σήμερον ἐάν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρόνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ» καὶ ἐπέκραναν τὸν Θεόν (Ψαλμ. 94, 8). Ἐφ' ὅσον λοιπὸν λέγεται τὸ «εἰ μὲν εἶπα, δηλαδὴ διαρκεῖ ἡ παροῦσα ζωὴ, ἄς μὴ ἀπελιζώμεθα, **Δ** ἀλλὰ καλὰς εἰς τὸν Δεσπότην ἔκοντες ἐλπιδας, καὶ τὸ πέλαγος τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ ἐννοοῦντες, κάθε κακίαν μὲ πολλὴν προθυμίαν μακρυὰ ἄς πετόσωμεν, καὶ ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀρετῆς ἄς πασοῦμεν, καὶ τὴν μετάνοιαν μὲ κάθε ὑπερβολὴν ἄς ἐπαδείξωμεν, ἵνα, ὅλα ἐδῶ ἀφ' οὗ ἀποβάλλωμεν τὰ ἁμαρτήματα, μὲ παρησίαν ἠμπορέσωμεν νὰ σταθῶμεν εἰς τὸ ἔθνος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς βασιλείας νὰ τῶκαμιν τῶν οὐρανῶν, τῆς ὁποίας εἴη νὰ ἐπιτάξωμεν ἔλοι διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα, συγκρόνησθε δὲ καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἄς εἶναι δόξα, δόναμις, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

287 ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ

Εἰς τὴν σκυθρωπότητα τοῦ βασιλέως Ἀχαάθ καὶ εἰς Ἴωνδῶν τὸν Προφήτην

ΟΜΙΛΙΑ Β΄

1. **Α** Εἶδατε τὴν προηγουμένην Κυριακὴν πόλεμον καὶ νίκην, πόλεμον μὲν τοῦ διαβόλου, νίκην δὲ τοῦ Χριστοῦ; Εἶδατε πῶς ἡ μετάνοια ἐπαινεῖτο καὶ ὁ διάβολος τὴν πληγὴν δὲν ἐδόκτισεν, ἀλλ' ἐφοβήθη καὶ ἔφυγε; Διὰ τὴν φοβίαν, ὡς διάβολος, ὅταν ἡ μετάνοια ἐγγραμμάζεται; Διὰ τὴν δόξασιν, ὡς φρίττει; Ναι, λέγει, δικαίως δόξασμα καὶ θλίβεται μεγάλη σκεπὴ μου ἄραξεν αὐτὴ ἡ μετάνοια. Ποῖα εἶναι ταῦτα; Τὴν πόρνην, τὸν τελώνην, τὸν ληστὴν τὸν βλάσφημον. Διότι πράγματι πολλὰ σκεπὴ αὐτοῦ ἄραξεν ἡ μετάνοια καὶ αὐτὴν τὴν ἀκρόπολιν τοῦ κατεκράνησε καὶ ἐπικίνδυνον πληγὴν ἀπὸ τὴν μετάνοιαν ἔχει. **Β** Ἐὰν μὴ ἄραξεν, αὐτὸ ἀπὸ ὅσα ἡ πείρα προηγουμένης εἶδει. Διὰ τὴν λοιπὸν, ἀφ' οὗ τὴν μετάνοιαν ἀγαπήσωμεν, δὲν ἀπολαμβάνωμεν τοιαῦτα καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καθ' ἑκάστην δὲν μεταβαίνωμεν; Καὶ ἁμαρτωλὸς ἂν εἶσαι, εἰσελθε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ λέγῃς τὰς ἁμαρτίας σου. Καὶ δικαίος ἂν εἶσαι, εἰσελθε, διὰ νὰ μὴ ἐκπέσης ἀπὸ τὴν ἀρετὴν, διότι καὶ διὰ τὰ δύο ταῦτα ληρῶνι εἶναι ἡ Ἐκκλησία.

Ἐκκλησίαν καθ' ἑκάστην δὲν μεταβαίνωμεν; Καὶ ἁμαρτωλὸς ἂν εἶσαι, εἰσελθε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν προβάλλων τὴν μετάνοιαν. Ἡμάρτησες; λέγει εἰς τὸν Θεόν, ἠμάρτησα. Ποῖος κόπος ἀπαιτεῖται δι' αὐτό; ποῖα δυσκολία; ποῖα θλίψις; ποῖα στενοκαμία νὰ εἴπῃς τὴν λέξιν ἠμάρτησες; **Σ** Μήπως; δηλαδὴ νομίζεις ὅτι σὺ, ἂν δὲν εἴπῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἁμαρτωλὸν, δὲν ἔχεις κατήγορον τὸν διάβολον; Πρόσθε καὶ ἄραξεν τὸ ἀξίωμα του, διότι ἀξίωμα ἐκείνου εἶναι τὸ νὰ κατηγορῇ. Διὰ τὴν λοιπὸν δὲν προλαθαίνεις αὐτὸν καὶ δὲν ἐξαλείφεις τὸ ἁμαρτήμα, ἀφ' οὗ γνωρίζεις δι' τοιοῦτον κατήγορον ἔχεις, ὁ ὁποῖος δὲν ἠμπορεῖ νὰ σωθῆσθαι.

Ἡμάρτησες; εἰσελθε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, λέγει εἰς τὸν Θεόν, ἠμάρτησες. Δὲν ἠπαύῃ τίποτε ἄλλο ἀπὸ σὲ παρὰ τοῦτο

μόνον. Διότι ἡ θεία Γραφή λέγει: «Λέγε οὐ τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῆς» (Ἠσ. 43, 28). Εἰπέ τὴν ἀμαρτίαν, διὰ νὰ ἐξαλειφῆς τὴν ἀμαρτίαν. Δὲν απαιτεῖται διὰ τοῦτο οὐτε κόπος, οὔτε πολλὰ λόγια, οὔτε χρηματικὴ δαπάνη, οὔτε τίποτε ἄλλο παράφορον ἄφου εἴπῃς λόγον, νὰ γίνῃς φρόνιμος καὶ νὰ εἴπῃς ὅτι ἡμάρτησα.

Δ Καὶ πῶθεν τοῦτο εἶναι γνωστόν, λέγει, ὅτι ἐὰν εἴωθ τὴν ἀμαρτίαν πρῶτος ἐξαλειφῶ τὴν ἀμαρτίαν. Εἰς τὴν Γραφὴν ἔγω καὶ ἐκεῖνον ποῦ τὴν εἶπε καὶ τὴν ἐξήλειψε καὶ ἐκεῖνον ποῦ δὲν τὴν εἶπε καὶ κατεκρίθη. Ὁ Καῖν ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν του ἐπειδὴ τὸν ἐφθονοῦσε, καὶ εἰς τὸν φθόνον ἐπικολούθησεν ὁ φόνος. Ἀφού τὸν ἐπῆρε μαζί του εἰς τὴν πεδιάδα τὸν ἐφόνευσε. Καὶ τί λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός; «Ποῦ Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου;» (Γεν. 4, 9). Ἐκεῖνος ποῦ γνωρίζει τὰ πάντα ἐρωτᾷ, ὅχι διότι ἀγνοεῖ, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ σύρῃ πρὸς τὴν μετάνοιαν τὸν φόνεα. **Ε** Ὅτι δὲ ὅχι ἀπὸ ἀγνοίας ἐρωτοῦσε, τὸ ἔδειξε λέγων· «Ποῦ Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου;». Ἐκεῖνος δὲ ἀπήντησε· **289** **Α** «Οὐκ οἶδα· μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου εἰμι ἐγώ;» (Αὐτόθι 10). Ἔστι, δὲν εἶσαι φύλακας· διατί εἶσαι ὄμνος φονεῖς; Δὲν τὸν ἐφύλαττες, διατί ὄμνος τὸν ἐφόνευσε; Ὅμως τὸ ἠμολογεῖς; Εἶσαι ὑπεύθυνος καὶ διὰ τὴν φύλαξιν τοῦ ἀδελφοῦ σου. Τί λοιπὸν ὁ Θεὸς ἀπαντᾷ πρὸς αὐτόν; «Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς με ἐκ τῆς γῆς» (Αὐτόθι 10). Τὸν ἤλεγξεν ἀμέσως καὶ τὴν τιμωρίαν εἰς αὐτὸν ἐπέβαλε, ὅχι τὸσον διὰ τὸν φόνον, ὅσον διὰ τὴν ἀναΐδεια, διότι δὲν μισεῖ ὁ Θεὸς τὸσον ἐκεῖνον ποῦ ἀμαρτάνει, ὅσον ἐκεῖνον ποῦ εἶναι ἀναίσχυτος.

Καὶ πράγματι τὸν Καῖν, ὅταν μετενόησε δὲν τὸν ἐσυχώρησε, ἐπειδὴ δὲν ἠμολόγησε πρῶτος τὴν ἀμαρτίαν του. Διότι τί λέγει οὗτος; «Μεῖζον ἡ ἀμαρτία μου τοῦ ἀφεθῆναι με» (Αὐτόθι 13), δηλαδὴ μεγάλην ἀμαρτίαν ἔκαμα, δὲν ποῦ ἀξίζει νὰ ἴσω. **Β** Τί λοιπὸν λέγει εἰς αὐτόν ὁ Θεός; «Στένων καὶ τρέμων ἔση ἐπὶ τῆς γῆς» (Αὐτόθι 12)· καὶ τιμωρίαν τοῦ ἐπέβαλε φρικτὴν καὶ πολλὴν βαρεῖαν. Δὲν σοῦ ἀραιῶ τὴν ζωὴν, λέγει, διὰ νὰ μὴ λησμονηθῇ ἡ ἀλήθεια, ἀλλὰ σὲ κάνω νόμον ποῦ θὰ σὲ διαβάξουν ὅλοι, διὰ νὰ γίνῃ ἡ συμφορὰ σου διδάσκαλος φιλοσοφίας εἰς τοὺς ἄλλους. Καὶ περιήρατο ὁ Κεῖν σὸν νόμος ἔμψυχος, στήλη κινουμένη, ομοιωσα καὶ ἰσχυροτέραν ἀπὸ τὴν σάλπιγγα ἀφῆρυσσα φωνήν. Νὰ μὴ κἀνῃ κανεὶς, λέγει, τοιαῦτα, διὰ νὰ μὴ πάθῃ τοιαῦτα. Ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀδιαντροπιάν του, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠμολόγησεν, ἀν καὶ ἠλέγχθη, κατεκρίθη. Διότι ἐὰν ἤθελεν ἠμολογήσει τὴν ἀμαρτίαν, ἤθελεν ἐξαλειφῆαι αὐτὴν εἰς τὴν ἀρχήν.

2. C Διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ταῦτα εἶσι ἔκον, παρατήρησε πῶς ἕνας ἄλλος, μετὰ τὸ νὰ ἠμολόγησεν πρῶτος τὴν ἀμαρτίαν του, ἐξήλειψε αὐτήν. Ἄς ἐλθωμεν εἰς τὸν Δαυὶδ τὸν προφήτην καὶ βασιλέα, τὸν ὁποῖον εὐχαριστοῦμαι περισσότερο νὰ τὸν ὀνομάζω προφήτην παρὰ βασιλέα, διότι ἡ μὲν βασιλεία του περιοριζέτο εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἡ δὲ προφητεία του ἐφθάνεν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης. Καὶ ἡ μὲν βασιλεία μετ' ὀλίγον κατελύθη, ἡ δὲ προφητεία φέρει ἀθάνατα λόγια, ποῦ ἔχουν κύρος αἰώνιον. Εἶναι προτιμότερον ὁ ἥλιος νὰ σθεσθῇ, παρὰ οἱ λόγοι τοῦ Δαυὶδ νὰ λησμονηθοῦν. Οὗτος ἔπescen εἰς ἀμαρτία μοικείας καὶ φόνου. **Δ** Διότι εἶδε, λέγει ἡ Γραφή, γυναῖκα ὠραίαν νὰ λούεται καὶ τὴν ἠγάπησε με πάθος, κατόπιν δὲ ἐπραγματοποίησε τὰ ὅσα ἐσκέφθη (**B** Βασ. 11, 2). Καὶ ἔτσι ὁ προφήτης εὐρίσκειτο εἰς μοικείαν, ὁ μαργαρίτης εἰς τὸν θόρβρον. Ἀλλὰ δὲν εἶχε καταλάβει ἀκόμη ὅτι ἡμάρτησε· τὸσον τὸν εἶχε νορκάσει τὸ πάθος.

Διότι ὅταν ὁ ἡνίοχος μεθῆ, καὶ τὸ ἀπόξιν ὄρακτα προκωρεῖ. Ὅτι δὲ εἶναι ἡνίοχος καὶ ἀμάξι, τὸ ἴδιον εἶναι ψυχὴ καὶ σῶμα. Ἐὰν ἡ ψυχὴ σκοτισθῇ ἀπὸ τὸ πάθος καὶ τὸ σῶμα εἰς τὸν θόρβρον κυλιέται. Διότι ἐφ' ὅσον ὁ ἡνίοχος στέκεται καλὰ εἰς τὴν θέσιν του, τὸ ἀμάξι καλὰ προκωρεῖ· ὅταν ὄμνος οὗτος ἐκῆ ἀτονες καὶ ἐξηντιμμένες δυνάμεις καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ κρατῇ γερά τὰ καλινάρια, **Ε** τότε καὶ τὸ ἀμάξι εὐρίσκειται σὲ χειροτέραν κατάστασιν. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον· ἐφ' ὅσον μὲν ἡ ψυχὴ εἶναι ὑψηλὸς καὶ ἐγρήγορος, καὶ τὸ σῶμα εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀγνότητά· ὅταν δὲ ἡ ψυχὴ σκοτισθῇ ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα εἰς τὸν θόρβρον καὶ εἰς τὴν ἐφόμαρτον ἡδονὴν κυλιέται.

Τί λοιπὸν ἔκαμεν ὁ Δαυὶδ; Ἐμοίκευεν· ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζεν ὅτι κακὸν ἔκανε οὔτε τὸν ἤλεγχε κανεὶς καὶ μάλιστα ὅταν εὐρίσκειτο σὲ βαθεῖα γεράματα, ἡδὲ νὰ μάθῃς, ὅτι ἐὰν εἶσαι ἀμελής καὶ ἀδιάφορος οὔτε τὰ γεράματα σὲ ὠφελοῦν, οὔτε πάλιν ἐὰν ἔκῃς ἴηλον πρὸς τὴν ἀρετὴν, **289** **Α** ἡ νεότης ἠμπορεῖ κάμωκ νὰ σὲ θλάσῃ. Διότι τὸ ἦθος δὲν εἶναι δημιουργημα τῆς ἡλικίας, ἀλλὰ τῆς θελήσεως κατάρθωμα. Ἀποδείξτε τοῦτο ὁ Δαυὶδ ποῦ εἰς ἡλικίαν δώδεκα ἐτῶν ἦτο κριτής, οἱ δὲ πρεσβύτεροι, ἔκοντες πολλὴν μεγάλην ἡλικίαν, δρᾶμα μοικείας ἐδημιούργησαν (Δαν. 13, 45) καὶ οὔτε ἐκεῖνους τὰ ὅσπρα μαλλιά ὠφέλησαν, οὔτε αὐτὸν ἡ νεότης παρέδλαψε. Καὶ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν θέλησιν ἡ οὐκωροσύνη ὁ Δαυὶδ εἰς αὐτὰ τὰ γεράματα, ἀφού ἔπescen εἰς μοικείαν, φόνον ἔκαμε, καὶ εἰς τοιαῦτα τὴν κατάστασιν ἦτο, ὥστε νὰ μὴ γνωρίζῃ, ὅτι ἡμάρτησε, διότι

ὁ νοῦς, ποῦ εἶναι ἡνίοκος, ἦτο μεθυμένος ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἀκολασίας.

Β Τί κάνει λοιπὸν ὁ Θεός; Στέλλει πρὸς αὐτὸν τὸν προφήτην Νάθαν. Ὁ προφήτης ἔρχεται πρὸς τὸν προφήτην, διότι ἐστὶ καὶ μεταξὺ τῶν λατρῶν γίνεται· διὰ ἰατρὸς ἀσθενήσῃ ἄλλου ἰατροῦ ἔχει τὴν ἀνάγκην. Τὸ ἴδιον καὶ ἔδω. Προφήτης ἦτο ἐκεῖνος ποῦ ἡμάρτησε καὶ προφήτης ἐκεῖνος ποῦ τὰ φάρμακα ἔφερε. Ἐρχεται λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ὁ Νάθαν καὶ δὲν τὸν ἐλέγχει ἀμέσως, μόνος εἰσῆλθεν εἰς τὴν θύραν, οὔτε τοῦ λέγει παράνομε καὶ μαρτάτε, ποῦ μακρίαν καὶ φρόνον ἔκομες, τόσον πολλὰς τιμὰς ἐδέχθης ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ σὺ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ κατεπάτησες; Τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν εἶπεν ὁ Νάθαν, διὰ νὰ μὴ τὸν κάμῃ πλὴ ἀναίσχυτον, **Γ** διότι διὰ τὰ ἁμαρτήματα κοινολογοῦνται, εἰς ἀναίσχυτιαν ἐξαποῦν ἐκεῖνον ποῦ ἡμάρτησε. Ἐρχεται λοιπὸν πρὸς αὐτὸν καὶ δρᾶμα δίκης πλέκει. Καὶ τί λέγει; Βασιλεῦ, ἔχω μίαν δίκην νὰ σοῦ ἀναφέρω. Ὑπῆρκεν ἓνας πλοῦσιος καὶ ἓνας πτωχός. Ὁ πλοῦσιος εἶχε κοπάδια βοδῶν καὶ πολλὰς ἀγέλας ἄλλων ζώων, ὁ δὲ πτωχὸς εἶχε μίαν ἀρνάδα, ἣ ὅποια ἀπὸ τὸ ποτήρι του ἔπινεν, ἀπὸ τὸ τραπέζι του ἔτραγε καὶ εἰς τὸν κόλπον του ἐκομιᾶτο, φανερώων μὲ τὸτο τὸν γνήσιον δεσμόν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν οὐζυγόν του. Ὅταν δὲ ἦλθε κάποιος ξένος, ἐλυτήθη ὁ πλοῦσιος τὰ ἰδικά του καὶ ἔσφαξε τὴν ἀρνάδα τοῦ πτωχοῦ (**Β'** Βασ. 12, 1-5). Εἶδες πῶς ἔδω ὕφαινε τὸ δρᾶμα, **Δ** ἔκων κρυμμένον εἰς τὸν σπόγγον τὸ σιδηρένιον ὄργανον; Τί λοιπὸν λέγει ὁ βασιλεὺς; Νομίζω ὅτι ἐναντίον ἄλλου πρόκειται νὰ ἀποφανθῇ ἀσθηροτάτην ἀπόφασιν ἐξέδοκε. Διότι τέτοιοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι· διὰν πρόκειται διὰ τοὺς ἄλλους μὲ εὐχαρίστηρον καὶ ἀποτομίαν παίρνουν καὶ ἐκδίδουν τὰς ἀποφάσεις. Καὶ τί λέγει ὁ Δαυὶδ; «Ζῆ Κύριος, βξιος θανόντου ὁ τοιοῦτος καὶ ἀποκόσῃ τὴν ἀρνάδα τετραπλευσίονος (Αὐτόθι 12, 5-6). Τί λοιπὸν ἀπήντησεν ὁ Νάθαν; Δὲν ἔβαλε μαλακτικὰ ἐπὶ πολλὰς ὥρας εἰς τὴν πληγὴν, ἀλλ' ἀμέσως τὴν φανεράνει καὶ ταχύτατα διενεργεῖ τὸ κόψιμο, διὰ νὰ μὴ ἐξαλείψῃ τὸ πῶσθημα τοῦ πόνου. Σὺ εἶσαι, ὦ βασιλεῦ, λέγει. **Ε** Τί λοιπὸν ἀπαντᾷ ὁ βασιλεὺς; «Ἡμάρτον τῷ Κυρίῳ» (Αὐτόθι 12, 13). Δὲν λέγει, πῶς εἶσαι ἐσὺ ποῦ ἐλέγχεις ἐμέ; Ποῖος σὲ ἔστειλε νὰ μοῦ ὁμιλῆς μὲ τόσον θάρρος; Πῶς ἐτόλμησες νὰ κάμῃς τούτο; Τίποτε τέτοιο δὲν εἶπε, ἀλλὰ συνησθάνθη τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ τί λέγει; «Ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ». Τί δὲ ὁ Νάθαν ἀπήντησε πρὸς αὐτόν; Καὶ ὁ Κύριος συνεκώρησε τὸ ἁμάρτημά σου. Ἐπειδὴ τὸν ἑαυτὸν σου κατεδίκασες, ἐγὼ σοῦ συγχωρᾶ τὴν καταδικν. Ἐπειδὴ μὲ γενναιοφροσύ-

νην ὁμολόγησες, ἐξήλειψες τὴν ἁμαρτίαν. Ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἑαυτοῦ σου καταδικαστικὴν ἀπόφασιν ἔβγαλες, **290** Ἄ ἐγὼ ἔκαμα-ἔκυρον τὴν ἀπόφασιν ταύτην. Εἶδες πῶς ἐπραγματοποιήθη τὸ καιρῖον τῆς Γραφῆς; «Λέγε σὺ τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιώθῃς;» (Ἦσ. 23, 26). Ποῖος κόπος ἀπαιτεῖται διὰ νὰ εἴπῃς πρῶτος τὴν ἁμαρτίαν;

3. Ἐχεις ὅμως καὶ ἄλλον δρόμον, ποῦ ὁδηγεῖ εἰς τὴν μετάνοιαν. Ποῖος δὲ εἶναι οὗτος; Τὸ νὰ πενήθης διὰ τὴν ἁμαρτίαν. Ποῖος κόπος ἀπαιτεῖται εἰς τοῦτο; Δὲν ἀπαιτᾷ τίποτε περισσότερον ἀπὸ σέ, παρὰ τὸ νὰ πενήθης διὰ τὴν ἁμαρτίαν. Δὲν σοῦ λέγω νὰ διασκίσης πελάγη, οὔτε εἰς λιμῆνια νὰ κατεπλεύσῃς, οὔτε ὁδοιπορίαν νὰ κάμῃς, οὔτε πολλὰ μακριὰ νὰ πῆς, οὔτε χρήματα νὰ καταβάλῃς, οὔτε κόματα, ἀγρία νὰ περάσῃς, ἀλλὰ τί; Νὰ πενήθῃς διὰ τὴν ἁμαρτίαν. **Β** Καὶ ἀπὸ ποῦ εἶναι γνωστόν, λέγει, ὅτι ἐάν πενήθῃς ἐξαλείψω τὴν ἁμαρτίαν; Ἐκεῖ καὶ περὶ τούτου ἀπόδειξιν ἀπὸ τὴν θείαν Γραφήν. Ἦτο κάποιος βασιλεὺς, Ἀχασὸς ὀνομαζόμενος (**Γ'** Βασ. 20), ὁ ὁποῖος θεωρεῖται δίκαιος, ἡ βασιλεία του ὅμως δὲν ὑπῆρξε καλὴ ἕνεκα Ἰεζάβελ, τῆς οὐζυγού του. Οὗτος κάποιος Ναβουθαί, Ἰεζραηλίτου τὸ ἡμέλει ἐπεθύμησε νὰ πάρῃ καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἄνθρωπους λέγων· Δός μου τὸ ἡμέλει σου, ποῦ ἐπεθύμησα καὶ ἡ χρήματα πάρε ἀπὸ ἐμέ ἢ ἄλλον τόπον εἰς ἀντάλλαγμα. Αὐτὸς δὲ ἀπήντησε· Ἐθέ νὰ μὴ μοῦ συμβῇ ποτὲ νὰ σοῦ πωλῶσω τὴν πατρικὴν μου κληρονομίαν. Ὁ δὲ Ἀχασὸς ἐπιθυμοῦσε μὲν τὸ ἡμέλει, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ θίαν κατ' αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν κοκοποιήσῃ. Ἀφοῦ δὲ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὸν Ἰεζάβελ, γυναῖκα ἀναίδεοτάτη, παράνομος, ἀκάθαρτος καὶ μαρτάτη, λέγει· **Γ** διατί λυπεῖσαι καὶ δὲν τρώγεις; Σῆκου, φάγε· ἐγὼ σὲ κάνω κληρονόμον τοῦ ἡμελίου τοῦ Ναβουθαί τοῦ Ἰεζραηλίτου. Καὶ αφοῦ ἔλαβε, γράφει ἐπιστολὴν ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους λέγουσα· κηρύξατε νηστείαν καὶ παρουσιάσατε ψευδομάρτυρας κατὰ τοῦ Ναβουθαί, ὅτι ἐκακολόγησε τὸν Θεὸν καὶ τὸν βασιλέα, δηλαδή δι ἐβλασφημῆσε. Ὡ, νηστεία γεράτη ἀπὸ υπερβολικῶν παρανομιῶν. Ἐκθύρουν νηστείαν διὰ νὰ κάνουν φρόνον. Τί λοιπὸν ἔγινε; Ἐλιθβολήθη ὁ Ναβουθαί καὶ ἀπέθανε. Ἀφοῦ δὲ ἔμαθε τοῦτο ἡ Ἰεζάβελ, λέγει εἰς τὸν Ἀχασὸς· σῆκου, θά κληρονομήσωμεν τὸ ἡμέλει διότι ἀπέθανεν ὁ Ναβουθαί. **Δ** Οὗτος δὲ ἐνῷ πρὸς στιγμὴν ἐλυτήθη, εἰσῆλθεν ὅμως καὶ ἐκληρονόμησε τὸ ἡμέλει. Ὁ Θεὸς στέλλει πρὸς αὐτὸν Ἥλιαν τὸν προφήτην, λέγων· πῆγαινε καὶ εἰπὲ εἰς τὸν Ἀχασὸς· Ἄνθ' ὧν ἐφρόνευσας καὶ ἐκληρονόμησας, οὕτως ἐκκληθήσεται τὸ αἷμά σου, καὶ οἱ

κόνες λείψουσι τὸ αἷμά σου καὶ αἱ πόρνοι λούσονται ἐν τῷ αἷματί σου» (Γ' Βασ. 20, 19). Ἡ ὄργη ἦτο ἀπεσταλμένη ἀπὸ τὸν Θεόν, τελεία ἢ ἀπόφρασις, πλήρης ἢ καταδίκη. Καὶ πρόσεξε νὰ ἴδῃς, ποῦ τὸν στέλλει εἰς τὸ ἀμπέλι. Ὅπου ἔγινεν ἢ παρανομία, ἐκεῖ καὶ ἡ τιμωρία. Καὶ τί λέγει; Ἀφοῦ τὸν εἶδεν ὁ Ἀκαάθ, λέγει. «Ἐβρηκάς με, ὁ ἐχθρός μου» (Αὐτόθι 20, 20), δηλαδὴ ἔνοχος εἶμαι, διότι ἡμάρτησα καὶ με συνέλαβες· τώρα ἔχεις εὐκαιρίαν νὰ με περιφρονήσῃς. **Ε** «Ἐβρηκάς με, ὁ ἐχθρός μου». Ἐπειδὴ ἤλεγχε πάντοτε ὁ Ἥλιος τὸν Ἀκαάθ, γνωρίζων αὐτός, ὅτι ἡμάρτησε, πάντοτε μὲν μὲ ἤλεγχε, τοῦ λέγει, τώρα ὄμως εἰς κατάλληλον καιρὸν μὲ ἐλέγχεις, διότι συνησθάνετο ὅτι ἡμάρτησεν. Εἰς ἀπάντησιν ὁ Ἥλιος τοῦ ἀναγινώσκει τὴν ἀπόφασιν. «Τόδε λέγει Κύριος, λέγει ἡ Γραφή: «Ἄνθ' ὧν ἐφόνευσας καὶ ἐκλητρονόμησας καὶ αἷμα ἀνδρῶν δικαίου ἐδέξασαι, οὕτως ἐκκυθήσεται τὸ αἷμά σου καὶ οἱ κόνες λείψουσι αὐτὸ» **21** **Α** καὶ αἱ πόρνοι λούσονται ἐν τῷ αἷματί σου».

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀκαάθ σκυθρωπὸς ἔγινε καὶ ἦτο λυπημένος διὰ τὴν ἁμαρτίαν του. Συνησθάνθη τὴν ἀδικίαν ποῦ διέπραξε, καὶ ἄκυρον ἔκαμε τὴν κατ' αὐτοῦ ἀπόφασιν ὁ Θεός. Ἀλλὰ πρῶτον ἀπελογησθὲν ὁ Θεός εἰς τὸν Ἥλιον, διὰ νὰ μὴ φανῆ ψεύστης, καὶ πάθη αὐτός, ὅτι ἔπαθεν ὁ Ἰωνᾶς διότι τέτοιο ἔπαθε καὶ ὁ Ἰωνᾶς. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός: «Ἀπέλυθε, κήρυξεν εἰς Νινευὶ τὴν πόλιν ἐν ἣ κατοικοῦσι δώδεκα μυριάδες ἀνθρώπων χωρὶς γυναίκων καὶ παιδίων· ἔτι τρεῖς ἡμέραι καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται» (Ἰων. 1, 2). Ὁ Ἰωνᾶς δὲν ἤθελε νὰ μεταβῇ, γνωρίζων τοῦ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν· ἀλλὰ τί κάνει; **Β** Εἰς φυγὴν τρέπεται, διότι λέγει· ἐγὼ πηγαίνω νὰ κηρύξω σὺ ἐπειδὴ εἶσαι φιλάνθρωπος, μεταβάλλεις γνώμην καὶ δὲν τιμωρεῖς, ἐγὼ τότε ὡς ψευδοπροφήτης φονεύομαι. Ἀλλ' ὄμως ἡ θάλασσα παραλαβούσα αὐτὸν δὲν τὸν ἐκρυψεν, ἀλλὰ τὸν ἀπέβασεν εἰς τὴν γῆν καὶ τὸν ἐπαυξεν εἰς τὴν Νινευί, ὡς ἀρίστη σὺνδουλὸς σὺνδουλὸν διατηρούσα. «Κατέβη γάρ, λέγει, Ἰωνᾶς τοῦ φυγεῖν, καὶ εὗρε πλοῖον φοδῆζον εἰς Ἱσραήλ καὶ ἔθηκε τὸν ναῦλον αὐτοῦ καὶ ἀνέβη εἰς αὐτὸ» (Ἰων. 1, 3). Ποῦ φεύγει; Ἰωνᾶ; Εἰς τόπον ἄλλον ἀπέρχεσαι; Ἄλλὰ τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς» (Ψαλμ. 23, 1). Εἰς τὴν θάλασσαν; Ἀλλὰ δὲν γνωρίζεις, ὅτι αὐτοῦ ἔστιν ἡ θάλασσα καὶ αὐτὸς ἐποίησεν αὐτήν;» (Ψαλμ. 94, 5). **Γ** Ἀλλὰ εἰς τὸν οὐρανόν; Δὲν ἤκουσας τὸν Δαυὶδ ποῦ λέγει, ὅτι «Ὅσσοι τοὺς οὐρανούς ἐργα τῶν δακτύλων σου;» (Ψαλμ. 8, 4). Ἀλλ' ὄμως ἐ-

κεῖνος κατεχόμενος ἀπὸ φόβου ἔφυγε, κατὰ τὴν ἀντιλήψιν του, διότι τὸ νὰ ξεφύγῃ κανεὶς πραγματικὰ ἀπὸ τὸν Θεὸν εἶναι ἀδύνατον. Ὅταν ὄμως ἡ θάλασσα τὸν ἔφερε πάλιν εἰς τὴν γῆν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Νινευί, ἐκήρυξε λόγων· «Ἐτι τρεῖς ἡμέραι καὶ ἡ Νινευὶ καταστραφήσεται» (Ἰων. 3, 4). Διὰ νὰ μῆθῃς δὲ ὅτι τοῦτο ἔκαυον κατὰ νοῦν ἐτρόπη εἰς φυγὴν, ὅτι δηλαδὴ ὁ Θεός, ἐπειδὴ εἶναι φιλάνθρωπος, μετανοεῖ διὰ τὰ κακά, τὰ ὁποῖα εἶπεν ὅτι θὰ κάμῃ εἰς αὐτούς, **Δ** καὶ ὅτι ἔμελλεν αὐτὸς νὰ νομισθῇ, ὅτι εἶναι ψευδοπροφήτης μόνος του τὸ φανερώσει. Διότι μετὰ τὸ κήρυγμά του εἰς τὴν Νινευί ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως καὶ παρατηροῦσε τί θὰ γίνῃ. Ὅτε δὲ εἶδεν ὅτι ἐπέρασεν τρεῖς ἡμέραι καὶ εἰς κανένα μέρος τίποτε δὲν συνέβη ἀπ' αὐτὰ ποῦ ἠπειλήσεν ὁ Θεός, τότε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἀρχικὴν του σκέψιν καὶ λέγει «Οὐκ οὐτοί εἰσιν οἱ λόγοι μου οὐκ ἔλεγον ὅτι ὁ Θεός ἐλεήμων ἐστὶ καὶ μακροθύμος καὶ μετανοῶν ἐπὶ κακίαις ἀνθρώπων» (Ἰων. 4, 2). Διὰ νὰ μὴ πάθῃ λοιπὸν ὁ Ἥλιος κατὰ τέτοιο, ποῦ ἔπαθε καὶ ὁ Ἰωνᾶς, λέγει ὁ Θεός, τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν συνεκώρυσεν τὸν Ἀκαάθ. Καὶ τί λέγει ὁ Θεός πρὸς τὸν Ἥλιον; «Εἶδες πῶς ἐπορεύθη Ἀκαάθ πενήθων καὶ σκυθρωπάζων, ἐνώπιόν μου; **Ε** Οὐ μὴ ποιῶσιν κατὰ τὴν κακίαν αὐτοῦ» (Γ' Βασ. 21, 29).

Πῶς πάλι ὁ δεσπότης τοῦ δούλου συνήγορος γίνεται, καὶ ἀπολογεῖται ὁ Θεός εἰς ἄνθρωπον ὑπὲρ ἀνθρώπου. Μὴ νομίξει, λέγει, ὅτι χωρὶς λόγων τὸν συνεκώρυσεν· ἐπειδὴ μετέβαλε τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του, μετέβαλον καὶ ἐγὼ τὴν ὄργην μου καὶ τὴν διέλυσα. Τοῦτο δὲ δὲν σημαίνει ὅτι σὺ θὰ θεωρηθῆς ψευδοπροφήτης, διότι τὴν ἀλήθειαν εἶπες, ἐπειδὴ ἂν δὲν μετέβαλε τρόπον ζωῆς, θὰ ὑπέμενον ὅσα εἰκά ἀποφασίσει κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ μετέβαλε τὸν τρόπον τοῦ βίου του καὶ ἐγὼ ἔπαυσα τὴν ὄργην μου. **22** **Α** Καὶ λέγει ὁ Θεός πρὸς τὸν Ἥλιον· «Εἶδες πῶς ἐπορεύθη Ἀκαάθ, πενήθων καὶ σκυθρωπάζων; Οὐ μὴ ποιῶσιν κατὰ τὴν ὄργην μου». Εἶδες ὅτι τὸ πένθος διὰ τὰς ἁμαρτίας, ἐξαλείφει ἁμαρτίας;

4 Ἐχεις καὶ τρίτον δρόμον μετανοίας. Πολλοὺς δὲ δρόμους μετανοίας ἀνέφερον διὰ νὰ σοῦ κάμω μὲ τὴν ποικιλίαν τῶν δρόμων εὐκόλον τὴν σωτηρίαν. Ποῖος δὲ εἶναι ὁ τρίτος οὗτος δρόμος; Ἡ ταπεινοφροσύνη. Γίνου ταπεινόφρων καὶ ἐξήλειψες τὰς σειρὰς τῶν ἁμαρτιῶν σου. Ἀπόδειξιν δὲ τοῦτου σοῦ παρέχει ἡ θεία Γραφή διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ Τελῶνου καὶ Φαρισαίου (Λουκ. 18, 10). Ἀνέβηκαν, λέγει, ὁ Φαρισαῖος καὶ ὁ Τελῶνης εἰς τὸν ναὸν διὰ νὰ προσευκηθῶν **Β** καὶ ἤρξισεν ὁ Φαρισαῖος τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ νὰ ἀναφέρῃ μίαν

πρός μίαν. «Οὐκ εἰμὶ κἀγά, λέγει, ἀμαρτωλὸς ὡς καὶ πᾶς ὁ κόσμος, οὕτε ὡς ὁ τελώνης οὗτος». Ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, ὄλον τὸν κόσμον κατεδίκασες, διὰ ποῖον λόγον καὶ εἰς τὸν πλησίον σου εὐρισκόμενον θλίψιν ἐπαρξένησες; Δὲν σοῦ ἐφθάσεν ἡ οἰκουμένη καὶ ἔπρεπε καὶ τὸν τελώνην νὰ καταδικάσῃς; Ὅλους διὰ τοῦ λόγου τούτου διέβαλες καὶ οὕτε ἕνα ἄνθρωπον δὲν ἐλυπήθης. «Δὲν εἶμαι ἐγὼ ὅπως ὁλος ὁ κόσμος, οὕτε ὅπως αὐτὸς ὁ τελώνης. Δύο φορές τὴν ἑβδομάδα νηστεύω, C τὸ δέκατον ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά μου δίδω εἰς τοὺς πτωχοὺς». Ὑπερηφανείας λόγια εἶπε. Ἄθλιε ἄνθρωπε, ἔστω τὴν οἰκουμένην κατεδίκασες, διατὶ καὶ τὸν πλησίον σου τελώνην κατηγορήσῃς; Δὲν θὰ ἐκάρταινες μὲ τὴν κατηγορίαν τῆς οἰκουμένης, ἐὰν καὶ ἐκείνον ποῦ ἦτο μαζί σου εἰς τὸν ναόν, δὲν θὰ κατέκρινες; Τί λοιπὸν ἀπῆντησεν ὁ τελώνης; Ἀφοῦ ἤκουσε ταῦτα δὲν εἶπε: Ποίος εἶσαι σὺ, ποῦ ποῦ λές τέτοια λόγια; Ἀπὸ ποῦ ἔξερεις τὸν θῆον μου; Δὲν μὲ συνανεστράφης, δὲν ἔμεινες μαζί μου, δὲν ἐπεράσαμεν μαζί τὸν καιρὸν μας; διατὶ λοιπὸν τόσον πολὺ ὑπερηφανεύεσαι; Ποίος τέλος πάντων θεαίνωνται τὰς ἀγαθοεργίας σου; Διατὶ αὐτοεπαινεῖσαι; Διατὶ τὸν θανόν σου κολακεύεις; Τίποτε ὅμως ἀπ' αὐτὰ δὲν εἶπεν ὁ τελώνης, D ἄλλ' ἀφοῦ ἔκυψε, προσεκύνῃσθε καὶ εἶπε: «Ὁ Θεὸς ἰδούσθητί μοι τῷ ἀμαρτωλῷ» (Λουκ. 18, 13); καὶ διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης ὁ τελώνης ἔγινε δίκαιος. Ὁ φαρισαῖος κατῆλθεν ἀπὸ τὸν ναόν ἐστερημένος ἀρετῆς καὶ ὁ τελώνης κατῆλθε λωβὸν ἀρετῆν καὶ οἱ λόγοι του ἐνίκησαν τὰ πράγματα. Ὁ μὲν φαρισαῖος δηλαδὴ ἔκασε τὴν δικαιοσύνην, ποῦ εἶκον ἀπακτῆσαι διὰ τῶν ἔργων του, ὁ δὲ τελώνης διὰ λόγων ταπεινοφροσύνης ἔλαβε δικαιοσύνην.

Καίτοι θεθαίως οὕτε ταπεινοφροσύνη δὲν ἦτο ἐκεῖνο ποῦ ἔκαμε; διότι τοῦτο εἶναι ταπεινοφροσύνη, ὅταν ἕνας, ἂν καὶ εἶναι μεγάλος εἰς τὴν ἀρετὴν, ταπεινώσῃ τὸν ἑαυτὸν του. Αὐτὸ δὲ ποῦ εἶπεν ὁ τελώνης, δὲν ἦτο ταπεινοφροσύνη, E ἀλλὰ ἀλήθεια, ἀληθινὰ δηλαδὴ ἦσαν τὰ λόγια του, διότι ἀμαρτωλὸς ἦτο.

Διότι, τί εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὸν τελώνην, λέγε μου; Τῶν ξένων συμφορῶν εἶναι ἔμπορος, τῶν καρπῶν τῶν ξένων κόπων συμμετοχός. Καὶ τὸν μὲν κόπον δὲν παρατηρεῖ, εἰς τὸ κέρδος δὲ τοῦ κόπου συμμετέχει ὥστε τὸ ἔργον τοῦ τελώνου εἶναι χειρόστη ἁμαρτία. Διότι τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι ὁ τελώνης, παρὰ ἐκθασμός φανερός, μὲ θύραρος ὁκοῦμενος, νόμιμος ἁμαρτία, εὐπρόσωπος πλεονεξία. Διότι τί εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὸν τελώνην, ποῦ κάθεται εἰς τὸν δρόμον καὶ τριγῆ τούς καρπούς τῶν ξένων κόπων καὶ ὅταν μὲν εἶναι ἡ

ἐποικὴ τῶν κόπων, καθόλου δὲν φροντίζει νὰ βοηθήσῃ, ὅταν δὲ ἔρχεται τὸ κέρδος τῶν κόπων, ἀπ' αὐτὰ ποῦ δὲν ἐκοπίσσε τὴν μερίδα παίρνει; 299 A Ἄν δὲ ὁ τελώνης, ποῦ ἦτο ἀμαρτωλός, τόσον μεγάλην δωρεὴν ἔλαβε, διότι ἔδειξε ταπεινοφροσύνην, πόσω μᾶλλον ἐκεῖνος, ποῦ εἶναι ἐνάρτεος καὶ ταπεινοφρονεῖ; Ὡστε, ἐὰν ὁμολογήσῃ τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ ταπεινόφρων γίνῃς, δίκαιος γίνεσαι.

Θέλεις δὲ νὰ μάθῃς ποῖος εἶναι ταπεινόφρων; Παρατήρησε τὸν Παῦλον, ποῦ ἦτο πραγματικὸς ταπεινόφρων, τὸν Παῦλον, τὸν διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης, τὸν ῥήτορα τὸν πνευματικόν, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, τὸν λιμένα τὸν ἀκρίμαντον, τὸν πύργον τὸν ἀσάλευτον, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ μικρὸ του σῶμα τὴν οἰκουμένην περιήρχετο καὶ ὡς νὰ ἦτο πτερωτὸν ἐν ταύτῃ περιέτρεξε; θάβητε ἐκεῖνον νὰ ταπεινοφρονηῖ, ποῦ ἦτο ἰδούτης καὶ φιλόσοφος, B πτωχὸς καὶ πλούσιος. Ἐκεῖνον λέγω πράγματι ταπεινόφρων, ὁ ὁποῖος ἀναρβήθητος κόπους ὑπέστη ἀναρβήθητα πρόσωπα κατὰ τοῦ διαβόλου ἔσθησεν, ὁ ὁποῖος ἐκήρυττε καὶ ἔλεγεν: «Ἡ χάρις αὐτοῦ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερο πόντον ἐκοπίσασα» (Α' Κορ. 15, 10). Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὑπέμεινε φυλακισίαι καὶ πληγὰς καὶ μαστιγήματα; ὁ ὁποῖος δι' ἐπιστολῶν τὴν οἰκουμένην ἐσαγγέλλετο καὶ μὲ οὐράνιον φωνὴν ἐκλήθη εἰς τὸ ἀξίωμα του, ἐκεῖνος ταπεινοφρονεῖ λέγων: «Ἐγὼ γὰρ εἶμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὅς οὐκ εἶμι ἱκανὸς κληθεῖσθαι ἀπόστολος» (Αὐτῆς 9). Εἶδες ταπεινοφροσύνης μέγεθος; Εἶδες τὸν Παῦλον νὰ ταπεινοφρονηῖ καὶ τὸν ἑαυτὸν του νὰ ὀνομάζῃ ἐλάχιστον; «Διότι ἐγὼ εἶμαι, λέγει ὁ ἐλάχιστος ἀπὸ τούτων ἀποστόλων, ὁ ὁποῖος δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ ὀνομάζωμαι ἀπόστολος. C Διότι τοῦτο εἶναι πράγματι ταπεινοφροσύνη, τὸ νὰ ταπεινώνεται ἕνας εἰς ὅλα καὶ τὸν ἑαυτὸν του νὰ ὀνομάζῃ ἐλάχιστον. Σκέψου ποῖος ἦτο ἐκεῖνος, ποῦ ἔλεγε αὐτὰ τὰ λόγια. Ἦτο ὁ Παῦλος ὁ οὐρανοπολίτης, ὁ ἀπλῶς φέρων τὸ σῶμα, ὁ στέλος τῶν Ἐκκλησιῶν, ὁ ἐπίγειος ἄγγελος, ὁ ἐπουράνιος ἄνθρωπος, διὰ τοῦτο πολὺ εὐχαρίστικος συχνὰ ἐνθυμοῦμαι τὸν ἄνδρα τούτον, διότι θάβητε εἰς αὐτὸν τὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς. Δὲν μοῦ εὐφραίνει τὸ πρόσωπον τόσον ὁ ἀνατέλλων ἥλιος καὶ λαμπρὰς ἐκπέμπων τὰς ἀκτῖνας, ὅσον ὁ πρόσωπον τοῦ Παύλου μοῦ καταυγάζει τὴν διάνοισιν. Διότι ὁ μὲν ἥλιος τὰς σκιὰς μόνον τοῦ προσώπου φωτίζει, D ὁ δὲ Παῦλος μοῦ δίδει φεγρὰ καὶ φθάνει εἰς αὐτὰς τὰς ἀψίδας τῶν οὐρανῶν, ἐπειδὴ κἀναι τὴν ψυχὴν καὶ ὑψηλοτέραν ἀπὸ τῶν ἡλίων, καὶ ἀνωτέραν ἀπὸ τὴν σελήνην.

Τοιαύτη εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς: ἄγγελον τὸν ἄνθρω-

πον κάνει, τὴν δὲ ψυχὴν τὴν ἀνομιῶν εἰς τὸν οὐρανόν. Αὐτὴν τὴν ἀρετὴν μᾶς διδάσκει ὁ Παῦλος. Ἄς προθυμοποιηθῶμεν νὰ μιμηθῶμεν τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ. Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὸ θέμα μας. Ὁ σκοπὸς μας ἦτο νὰ ὑποδείξωμεν καὶ τρίτον δρόμον μετανοίας, τὴν ταπεινοφροσύνην, ὅτι ὁ τελώνης δὲν εἶδε ταπεινοφροσύνην, ἀλλὰ τὴν ἀληθειαν εἶπεν ὅτι ἐπειδὴ ἐξέθεσε γυμνάς τὰς ἀμαρτίας του, κωρίς νὰ καταβάλῃ κρήματα, οὕτε πελάγη νὰ διασχίσῃ, οὕτε μακρὰν ὁδοπορίαν νὰ κάμῃ, οὕτε ἄπερα πελάγη νὰ περάσῃ, οὕτε φίλους νὰ παρακαλέσῃ, Εἰ οὕτε χρόνον πολλὸν νὰ ἐξεδεύσῃ, παρὰ μόνον διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης, ἀπέκτησε τὴν δικαιοσύνην, καταζωοποίησε τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, τῆς ὁποίας εἶπε ὁλοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν, διὰ τῆς κόπιτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

294 ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ

Καὶ εἰς τὴν παραβολὴν ἑξήκων ἑπτὰ παρθένων.

ΟΜΙΛΙΑ Γ'

1. Α Ἄρα γε ἐνθυμεῖσθε ἀπὸ ποῦ ἤρχισεν ὁ προηγούμενος λόγος ἡμῶν, ἢ ποῦ κατέταυσεν, ἢ ἐκ ποίας ὑποθέσεως ἤρχισαν καὶ εἰς ποῖαν κατέληξαν τῆς προηγουμένης ὁμιλίας οἱ λόγοι; Ἄλλὰ σεις μὲν νομίζω, ὅτι ἔχετε λησμονήσει ποῦ κατέληξεν ὁ λόγος ἡμῶν, ἐγὼ δὲ μὴ τὸ ἐνθυμοῦμαι καὶ δὲν σὺς ἐπικρίνω, οὕτε σὺς κατηγοροῦ ἐπειδὴ τὸ ἐλλομοῦσθε. Διότι καθένας ἀπὸ σὺς γυναῖκα ἔχει καὶ εἰς τὰ παιδιὰ ἀφοσιώνεται, καὶ δι' ὅλους τὰς ἀνάγκας τοῦ σπιτοῦ φροντίζει. Ἄλλοι μὲν μὲ τὰ στρατιωτικὰ ἀσκολοῦνται, ἄλλοι δὲ χειροτέχναι εἶναι καὶ μὲ διαφόρους ἀνάγκας καθένας σὺς καταγίνεται. Ἡμεῖς δὲ μὴ μὲ αὐτὰ ἀσκολοῦμεθα, καὶ μὲ αὐτὰ καταγινόμεθα, καὶ μὲ αὐτὰ τὸν καρπὸν μας περνοῦμεν. Ὡστε δὲν εἶσθε ἄξιοι κατακρίσεως διὰ τὴν ἐπιλημοσύνην ταύτην, ἀλλὰ τοῖοναντίον, εἶσθε ἄξιοι ἐπαίνου διὰ τὴν προθυμίαν σας, διότι οὕτε μίαν Κυριακὴν δὲν μᾶς ἐγκαταλείπετε, Β Ἄλλὰ περιφρονοῦντες ὅλα, εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἔρχεσθε. Τοῦτο εἶναι τὸ μέγιστον ἐγκαίριον τῆς πόλεως μας· ὅχι τὸ νὰ ἔκη κίνησιν καὶ θορύβους καὶ προάτεια, οὕτε σπῆται μὲ χρυσὴν στέγην καὶ εὐρύχωρα δωμάτια, ἀλλὰ νὰ ἔκη λαὸν σεμνὸν καὶ προσεκτικόν. Διότι δὲν γνωρίζομεν τὴν εὐγένειαν καὶ ἄξιαν τῶν δένδρων ἀπὸ τὰ φύλλα, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς καρποὺς. Ὁ λόγος δὲ ποῦ ὑπερέκαμεν ἀπὸ τὰ ἔλογα ζῶα καὶ ἐπιμήτημα εἶναι, διότι ἔχομεν τὸ προσὸν νὰ ἔχωμεν λόγον, νὰ ἐπισκοπινοῦμεν διὰ τοῦ λόγου καὶ νὰ ἀγαπῶμεν τὸν λόγον. Διότι ὁ ἄνθρωπος, ποῦ δὲν ἀγαπᾷ τὸν λόγον, πολὺ ἀλογώτερος ἀπὸ τὰ κτήνη εἶναι, διότι δὲν γνωρίζει διατὶ ἐπιμήτημα καὶ ἀπὸ ποῦ ἔχει τὴν τμήν. Καὶ καλὰ ἔλεγεν ὁ προφήτης C εὐάνθρωπος ἐν τμήτῳ οὐ συνήκε· παρεσυεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὑποκίθη αὐτοῖς (Ψαλμ. 48, 13). Ἐνῶ εἶσαι ἄνθρωπος λογικός, δὲν ἀγαπᾷς τὸν λόγον; Λέγε μου, καὶ ποῖαν θὰ ἔκῃς συγγνώμην; Ὡστε σεις εἶσθε δι' ἡμᾶς

ἀναγκασμένοι ἀπὸ θλούς, οἱ ὅποιοι πρὸς τὸν λόγον τῆς ἀρετῆς μὲ ἐνθουσιασμόν τρέχετε καὶ ὅλα εἰς δευτέραν μοῖραν ἀπὸ τοῦ θεοῦ λόγους θέτετε.

Ἐμπρὸς λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου δεξιόσθεν καὶ εἰς τὴν συνέκειαν τῶν προηγουμένων λεχθέντων δεξιόσθεν. Χρειώτης οὐ οὐδὲ εἰμὶ καὶ εὐχαρίστως πληρώσω τὸ κρῶς, διότι ἡ πληρωμὴ δὲν μοῦ προξενεῖ πτωχείαν, ἀλλὰ τοῦναντίον πλοῦτιον μοῦ συνάφροξεν. Εἰς μὲν τὰ κοσμικὰ δηλαδὴ πράγματα **Δ** οἱ πτωχοὶ ἀποφεύγουν τοὺς δαυνατοὺς τῶν δὲν νὰ μὴ δύνουν πῶς τὸ ἀφειλόμενον, ἐγὼ δὲ μὴ τρέψω νὰ τοὺς εὐρωῖ διὰ τὸ ἐπιστρέψω, καὶ πολὺ σαστὰ, διότι εἰς μὲν τὰ κοσμικὰ πράγματα ἡ ἀποτροπὴ φέρει πένιαν, εἰς δὲ τὰ πνευματικὰ γεννᾷ πλοῦτιον. Καὶ ἐξαγῶ, τὶ ἐννοῶ μὲ τοῦτα. ὑποθέσατε ὅτι πτωχοὶ εἰς κάποιον κρήματι· ἔάν καταβάλλω ταῦτα, δὲν εἶναι δυνατὸν αὐτὰ νὰ εἶναι καὶ εἰς ἐκεῖνον καὶ εἰς ἐμὲ, ἀλλὰ ἀπὸ ἐμὲ μὲν θογγαν, εἰς ἐκεῖνον δὲ προσεκκολλήθησαν. Ἐάν δὲ μὴ καταβάλλω λόγον, καὶ εἰς ἐμὲ εἶναι οὗτος καὶ ὅλοι τὸν ἔχετε. Ἐάν κρατήσω τὸν λόγον καὶ δὲν τὸν μεταδώσω, τότε γίνονται πτωχοὶ, ὅταν δὲ τὸν μεταδώσω γίνονται πλουσιώτεροι. Ἐάν δὲν καταβάλλω τὸν λόγον, **Ε** τότε ἐγὼ μόνον εἶμαι πλούσιος, ἔάν δὲ τὸν καταβάλλω, μαζί μὲ τοὺς σὺς, τὸν καρπὸν ἀπολαμβάνω.

Ἐμπρὸς λοιπὸν δεξιόσθεν τὸ κρῶς. ²⁹⁵ **A** ποῖον δὲ ἴπο τοῦτο. Περὶ μετανοίας ἐκάναμε προηγουμένως λόγον καὶ ἐλέγομεν, ὅτι πολλοὶ καὶ διάφοροι τῆς μετανοίας δρόμοι ὑπάρχουν διὰ νὰ γίνῃ εὐκολὸς εἰς ἡμᾶς ἡ σωτηρία. Διότι ἔάν ἕνα δρόμον μετανοίας μᾶς εἶχε δώσει ὁ Θεός, θὰ ἀνεβάλαμεν νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν, λέγοντες δὲν δυνάμεθα νὰ τὸν θαδίωμεν, δὲν δυνάμεθα νὰ σωθῶμεν. Τώρα δὲ μὴ ἀφαιρῶν αὐτὴν σου τὴν δικαιολογίαν, δὲν σοῦ ἔδωκεν ἕνα δρόμον μόνον, οὔτε δύο, οὔτε τρεῖς, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ διαφόρων εἰδῶν, ὥστε μὲ τὸ πλῆθος αὐτῶν εὐκολὸν νὰ σοῦ κάμῃ τὴν ἀνάθεσιν εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ ἐλέγομεν τότε, εὐκολὸς εἶναι ἡ μετάνοια καὶ κανένα θάρος δὲν ὑπάρχει εἰς αὐτήν. Ἀμαρτωλὸς εἶσαι· εἰσελθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰπέ ὅτι ἡμάρτησα καὶ ἐξήλειψες τὴν ἀμαρτίαν. **B** Καὶ τὸν Δαυὶδ ἐπέφραμεν εἰς τὸ μέσον, ὡς παράδειγμα, ποῦ ἡμάρτησε καὶ μὲ τὴν ἀιολογίαν ἐξήλειψε τὴν ἀμαρτίαν. Ἐπειτα δεῦτερον δρόμον ὑπεδείξαμεν τὸ νὰ λυπηθῇ ἕνας διὰ τὴν ἀμαρτίαν, καὶ ἐλέγομεν, ποῖος κόπος ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο; Δὲν πρόκειται κρήματα νὰ καταβάλλῃ, οὔτε μακρὰν ὁδοπορίαν νὰ κάμῃ, οὔτε τίποτε ἄλλο θμοιον, ἀλλὰ μόνον νὰ λυπηθῇ διὰ τὴν ἀμαρτίαν καὶ ἀπὸ τὴν Γραφήν ἐπέφραμεν τοῦτο, διότι ὁ Θεός μετεμελήθη

διὰ τὸν Ἀκαθῶ, ἐπειδὴ οὗτος ἐλυπήθη καὶ σκυθρωπὸς ἔγενε καὶ τοῦτο αὐτὸς ἔλεγε εἰς τὸν Ἡλίον· «Εἶδες πῶς ἐπορεύθη Ἀκαθῶ ἐνώπιόν μου πενθῶν καὶ σκυθρωπῶν; Οὐ μὴ ποιήσω κατὰ τὸν θυρόν μου» (Γ' Βασ. 21, 29). **C** Κατόπιν καὶ τρίτον δρόμον μετανοίας ἀνεφέραμεν καὶ ἀπὸ τὴν Γραφήν παρουσιάσαμεν εἰς τὸ μέσον τὸν φορισμὸν καὶ τὸν τελώνην καὶ εἶδομεν ὅτι ὁ μὲν φορισμὸς ἔνεκα τῆς υπερηφανείας τοῦ ἐξέπεσεν ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην, ὁ δὲ τελώνης ἔνεκα τῆς ταπεινοφροσύνης τοῦ κατέβη ἀπὸ τὸν ναὸν φορητὸς μὲ καρποῦς δικαιοσύνης καὶ χωρὶς νὰ καταβάλλῃ οὔτε ἕνα κόπον, δίκαιος ἔγενε· λόγια ἔβαλε καὶ πράγματα ἔλαβε.

Ἐμπρὸς λοιπὸν εἰς τὴν συνέκειαν δεξιόσθεν καὶ τέταρτον δρόμον μετανοίας δεξιόσθεν παρουσιάσαμεν ποῖος δὲ εἶναι οὗτος; Εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ βασιλῆα τῶν ἀρετῶν ἡ ὅποια γρήγορα μεταφέρει εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν οὐρανῶν τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἶναι ἄριστος συνήγορος αὐτῶν. **D** Μεγάλο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σολομὸν ἐράναζε· εἰς γὰρ ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀνθ' ἐλεήμων» (Παροιμ. 20, 6).

Μεγάλα εἶναι τὰ φτερὰ τῆς ἐλεημοσύνης· διασπείρει τὸν ἀέρα· παρέχεται τὴν οὐρανὴν, ὑπερβαίνει τὰς ἀπύκτας τοῦ ἡλίου, εἰς αὐτὰς ἀνέρχεται τὰς ἀπύκτας τῶν οὐρανῶν. Ἀλλ' οὔτε ἐκεῖ ἵσταται, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανὸν παρέχεται καὶ τὰ πλῆθη τῶν ἀγγέλων παρατρέχει καὶ ὅλας τὰς ἀνωτέρας δυνάμεις καὶ εἰς αὐτὸν τὸν θρόνον τῶν βασιλικῶν παρίσταται μᾶλλον δὲ τοῦτο ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Γραφήν, ἡ ὅποια λέγει· «Καρὴν ἡλίου, **E** αἱ προσευχαὶ σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ» (Πράξ. 10, 4). Τὸ δὲ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ σημαίνει· Καὶ ἔάν ἔχῃς πολλὰς ἀμαρτίας, ἔχεις δὲ μὴ συνήγορόν σου τὴν ἐλεημοσύνην, μὴ φοβῆσαι, διότι καμμία ἀπὸ τὰς ἀνω δυνάμεις δὲν ἀντιπύσεται εἰς αὐτήν. Χρὸς ἀπαιτεῖ, ἰδιαίτερον χρεωστικὸν γραμμάτιον ἔχει πρὸς εἰσπραξίαν, τὸ ὅποιον κρατᾷ εἰς τὰ κέραι. Διότι αὐτοῦ τὸ ἴδιον τοῦ Δεσπότη φωνὴ εἶναι, ὅτι «Ὅς ἂν ποιῆσῃ ἐνὶ τῶν ἐλαχίστων τούτων, ἔμοι ἐποίησεν» (Ματθ. 25, 40). Ὅποτε λοιπὸν ὅσας καὶ ἂν ἔχῃς ἀμαρτίας, ἡ ἐλεημοσύνη σου εἶναι βαρύτερα ἀπὸ αὐτὰς καὶ ὅλας τὰς ἀνωστάθμεις.

²⁹⁶ **A** Ἡ δὲν ἐπρόσεξες τὴν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον παραβολὴν τῶν δέκα παρθένων, πῶς ἐκεῖνες ποῦ δὲν εἶχον ἐλεημοσύνην, ἐξήσκησαν ὅμοια παρθένας, ἔξω ἔμειναν τοῦ νυμφῶνος; «Ἦσαν γάρ, λέγει, δέκα παρθένοι πέντε μωραὶ, καὶ πέντε φρόνιμοι» (Ματθ. 25, 2-3). Καὶ αἱ μὲν φρόνιμοι εἶχον λάδι, αἱ δὲ ἀνόητοι δὲν εἶχον καὶ διὰ τοῦτο ἐξῆλθον τὰ λυχνάρια τῶν. Ἀφοῦ δὲ προσήλθον αἱ ἀνόητοι εἰς τὰς φρονήτους

εἶπον· «Δότε ἡμῖν ἔλαιον ἐκ τῶν ἀγγείων ὑμῶν» (Λούκ. 11).

Ἐντρέπονται καὶ κοκκινίζω καὶ δακρύζω, διὰν ἀκούσω ὅτι κάποια παρθένοι εἶναι ἀνόητοι. Κοκκινίζω δὲ ἀπὸ ἐντροπῆν ἀκούων τὴν λέξιν ταύτην, διότι μετὰ ἀπὸ τὴν ἀρετὴν, μετὰ ἀπὸ παρθένας δοκροῖν, **Β** μετὰ τὴν ἀνάμωσιν τοῦ σώματος εἰς τὸν οὐρανόν, μετὰ τὴν ἀμύλλαν, ποῦ ἔδειξαν πρὸς τὰς ἀνω δυνάμεις καὶ τὴν θερμὴν τῆς σαρκὸς ποῦ ὑπέμειναν, καὶ τὴν σαρκικὴν ἡδονὴν ποῦ κατεπάτησαν, τότε ἀνόητοι ἤκουσαν ὅτι εἶναι καὶ δικαίως ἀνόητοι, διότι ἐνθὺ τὸ μεγάλο κατάρθωσαν νὰ κάμουν, ἐνθάβησαν ἀπὸ τὸ μικρὸ. «Καὶ προσήλθον, λέγει· αἱ μωραὶ καὶ εἶπον ταῖς φρονήμοις· δότε ἡμῖν ἔλαιον ἐκ τῶν ἀγγείων ὑμῶν. Αἱ δὲ εἶπον· οὐ δύναμεθα δοῦναι ὑμῖν, μήποτε ἀρκεῖται ἡμῖν καὶ ὑμῖν». (Ματθ. 25, 8-9). Οὕτε ἀπὸ ἀσπλαγχνίαν τοῦτο κάνουν, οὔτε ἀπὸ κακίαν, ἀλλὰ ἀπὸ ἄλλειψιν χρόνου, διότι ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ ὁ νυμφίος. Εἶπον καὶ αὐτὰ λυχνάρια, ἀλλὰ ἐκεῖνων εἶκον λάδι, ἐνθὺ αὐτῶν δὲν εἶκον. **Γ** Διότι τὸ φῶς εἶναι ἡ παρθένα, τὸ δὲ λάδι ἡ ἐλεημοσύνη. Ὅπως λοιπὸν τὸ φῶς, εἴαν δὲν τροφοδοτεῖται μὲ λάδι σβέννεται, ἔτσι καὶ ἡ παρθένα, εἴαν δὲν ἔχη ἐλεημοσύνην, ἀφανίζεται καὶ δὲν ἔχει ἀξίαν.

«Δότε ἡμῖν ἔλαιον ἐκ τῶν ἀγγείων ὑμῶν». Αὐταὶ δὲ ἀπήντησαν πρὸς αὐτάς· δὲν ἠμποροῦμεν νὰ σὰς δώσωμεν. Οἱ λόγοι οὗτοι δὲν εἶναι ἀποτελέσμα κακῆς διαθέσεως, ἀλλὰ φόβου· Μήπως δὲν φθάσῃ καὶ σὲ μὰς καὶ σὲ σὰς μῆπως ὅπως ὅλες ἐπιζητοῦμεν νὰ εἰσελθῶμεν, ὅλες μείνωμεν ἔξω· «Ἀλλὰ ἀπελθοῦσαι ἀγοράσατε ἀπὸ τῶν πωλούντων». Ποιοὶ δὲ εἶναι οἱ ἠμποροὶ τοῦ ἐλαίου τούτου; Οἱ πτωκοὶ, ποῦ κἀθῆνται ἐμπρὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ζητούντες ἐλεημοσύνην. Καὶ πόσον τὸ πωλοῦν; Ὅσον θέλεις· **Δ** τὴν δὲ καθαρίζω, διὰ νὰ μὴ προσβάλῃ πτωκείαν. Ἀγόρασε τὸσον βῶα εἶναι καὶ τὰ κρήματα ποῦ ἔχεις. Ἐκεῖς ἓνα ὄβαλον; Ἀγόρασε τὸν οὐρανόν· ὅχι διότι εἶναι φθηνὸς ὁ οὐρανός, ἀλλὰ διότι εἶναι φιλόφρωνος ὁ Δεσπότης. Δὲν ἔχεις ἓνα ὄβαλον; Δώσε ἓνα ποτήρι κρύου νερό· «Ὅς ἂν ποτήρι ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος ἓνα τῶν ἐλαχίστων τούτων ἔνεκα ἐμοῦ, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ» (Ματθ. 10, 42).

Ἐμπόρευμα καὶ ἠμπορικὴ ἐπιχείρησις εἶναι ὁ οὐρανός· καὶ ἡμεῖς ἀμελοῦμεν. Δώσε ψωμὶ καὶ πάρε παράδεισον· δώσε μικρὰ καὶ πάρε μεγάλα· δώσε θνητὰ καὶ πάρε ἀθάνατα· δώσε φθαρτὰ καὶ πάρε ἀφθαρτα. Ἐάν ὑπῆρχε μία ἠμποροτανήγου-

3. Ὁ ὄβαλος ἦτο ἀρχαῖον χαλκὸν ἢ ἀργυρὸν νόμισμα, τὸ ἔκρινεν ἑπτὰ τέταρτες δραχμῆς. Παρὰ ὀξεντινοῦς ἀσημένιον ἐν γένει μικρὸν νόμισμα.

ρις, εἰς τὴν ὁποίαν γὰ ὑπῆρχε φθηνεία, ἀφθονία τροφίμων· **Ε** καὶ ὅπου μὲ ἀλίγα κρήματα θὰ ἀγόραζε ἓνας πολλὰ πράγματα, δὲν θὰ ἐπαλλόδοσσε τὰς περιουσίας σας καὶ εἰς δευτέραν μοῖραν θέτοντες ὅλα, δὲν θὰ ἀγοράζατε τὰ ἠμπορευματα ἐκεῖνα; Καὶ διὰ μὲν τὰ φθαρτὰ τὴν ἐπιδεικνύεται προθυμίαν ὅπου δὲ ὑπάρχει ἠμπόρευμα ἀθάνατον, τὸσον ἀμελεῖται καὶ ἀδιαφορεῖται. Δώσε εἰς τὸν πτωκόν, ἵνα καὶ ἂν οὐ σιωπῆς, ἀναρίθμητα σίματα διὰ σὲ ἀπολογουῦνται, ἐπειδὴ ἡ ἐλεημοσύνη θὰ εἶναι παρούσα καὶ θὰ συνηγορῇ. Αὐτὸν τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη. Διὰ ταῦτα ὅπως οἱ νυμφῆρες⁴ εἶναι γεμῆτοι νερὸ ἐμπρὸς εἰς τὰς θύρας τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ πλύνῃς τὰ χέρια, ἔτσι ἔξω τῆς Ἐκκλησίας κἀθῆνται οἱ πτωκοὶ, διὰ νὰ πλύνῃς τὰ χέρια τῆς ψυχῆς. ²⁹⁷ **Α** Ἐπλυνεὶς τὰ χέρια μὲ αἰσθητὸ νερό; Πλύνε καὶ τὰ χέρια τῆς ψυχῆς μὲ τὴν ἐλεημοσύνην. Μὴ προσοίκεσαι πτωκείαν. Ἡ χίρα εἰς ἀκατίαν πτωκείαν τὸν προφήτην Ἠλίαν ἐφιλοξένησε (**Γ** Βασιλ. 17) καὶ ἡ πτωκεία δὲν τῆς ἔγινε ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ μὲ πολλὴν καρὰν τὸν ὑπεδέσθη. Δι' αὐτὸ καὶ ἠξιώθη νὰ ἀπολαύσῃ τοῦς καρποῦς καὶ ἔθερίσε τὰ στάχυα τῆς ἐλεημοσύνης.

Ἄλλ' ἴσως ὁ ἀκροατὴς εἴπῃ, δός μου τὸν Ἠλίαν καὶ ἐγὼ θὰ τὸν φιλοξενήσω. Διὰτὶ ζητεῖς τὸν Ἠλίαν; Τὸν Δεσπότην τοῦ Ἠλία σοῦ δίδω καὶ σὺ δὲν τὸν τρέφεις; Τὸν Ἠλίαν εἴαν θὰ εὕρισκες, πῶς θὰ τὸν ἐφιλοξενούσας; Τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Δεσπότης τῶν ὅλων ἀπόφοσις εἶναι· **Β** «Ὅς ἂν ποιῆσῃ ἐνὶ τῶν ἐλαχίστων τούτων, ἐμοὶ ἐποίησεν» (Ματθ. 25, 40). Ἐάν ὁ βασιλεὺς ἤθελε καλέσει κάποιον εἰς δεῖπνον καὶ ἤθελεν εἶπει εἰς τοῦς παρευρισκομένους ἔχει ὑπὲρτας περιποιηθῆτε τοῦτον παλὺ ἐκ μέρους μου, διότι οὗτος, διὰν ἦμην πτωχός, μὲ διέθρεψε καὶ ἐφιλοξένησε, καὶ πολλὰς εὐεργεσίας εἰς καιροῦς δυσκόλους μοῦ παρέσκε, καθένας πῶς δὲν θὰ ἐλάμβανεν ὅλα αὐτοῦ τὰ κρήματα δι' ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ βασιλεὺς εἶπε τόσα εὐχαριστῶ; Πῶς δὲν θὰ ἔδεικνεν ἐνδιαφέρον; Πῶς δὲν θὰ ἐπρωθυμοιοῖετο καθένας νὰ τὸν πλησιάσῃ καὶ φιλικῶς νὰ συνδεθῇ μετ' αὐτοῦ;

3. Εἶδαστε πόσον δύναμιν ἔχει ὁ λόγος; Ἐάν δὲ προκειμένου περὶ βασιλείας, ποῦ ἀνθρώπος εἶναι, τὴν μὴν ἔχει τὸ πρῶγμα, **Γ** σέξου τὸν Χριστὸν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν νὰ καλῆ ἑνώπιον τῶν ἀγγέλων καὶ κάθε δυνάμειος καὶ νὰ

4. Ἐνοεῖται διὰ τούτων τὴν ἐν τῇ μεσοκλίτῃ τοῦ Ναοῦ καὶ πρὸ τῶν εἰσοδῶν ἀπὸ τῆς ἀνάγκης κατὰ τὰς ὀξεντινοῦς χρόνος κρήνην ἢ φάειν, εἰς τὴν ἐπλυνον τὰς χεῖρας οἱ εἰς τὸν Ναόν εἰσερχόμενοι.

λέγει· οὗτος εἰς τὴν γῆν μὲ ἐφιλοθένησεν, οὗτος ἀναριθμήτους εὐεργεσίας μου παρέσχεον, οὗτος ἐνῶ ἤμην ἕνως μὲ περιεμάζευσε. Σκέψου λοιπὸν τὴν παρηγοίαν ἀνάσπον τῶν ἀγγέλων, τὸ κακάριον ἐνάσπον τῶν οὐρανίων δυνάμεων. Ἐκείνος περὶ τοῦ ὁποῖου ὁ Χριστὸς μαρτυρεῖ, πῶς δὲν θά ἐξη παρηγοίαν περισσοτέραν ἀπὸ τοῦ ἀγγέλου.

Μεγάλο λοιπὸν πρῶγμα εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη, ἀδελφοί. Αὐτὴν, πρὸς τὴν ὁποῖαν τίποτε δὲν εἶναι ἴσον, ἄς ἐπιδοῦσμεν. Ἰκανὴ εἶναι καὶ ἄλλας ἀμαρτίας νὰ ἐξαλείψῃ καὶ τὴν καταδύσῃ νὰ ἀπομακρύνῃ. Ἐνῶ σὺ σιωπᾷς, ἴσταται πλησίον σου καὶ γίνεται συνήγορός σου, μᾶλλον δὲ ἐνῶ σὺ σιωπᾷς, ἀναριθμητὰ στίγματα ὁμολογοῦν τὰς εὐεργεσίας σου πρὸς αὐτά, τὸ ὁποῖον εἶναι ὑπὲρ σοῦ. **Δ** Τόσον πολλὰ ἀγαθὰ προέρχονται ἐκ τῆς ἐλεημοσύνης, καὶ ἡμεῖς ἀμελοῦμεν καὶ ὀκνηροῦμεν. Δώσε ἴσον δύνασιν ψυχῇ εἰς τὸν ἔκοντα ἀνάγκην. Δὲν ἔχεις ψυχῇ; Δώσε ἓνα ὄβολόν. Δὲν ἔχεις ὄβολόν; Δώσε ἓνα ποτήρι κρύου νεροῦ. Δὲν ἔχεις καὶ τοῦτο; Δάθε μέρος εἰς τὸ πένθος ἐκείνου ποῦ θλιβεται καὶ μισθὸν λαμβάνει διὰ τοῦτο, διότι ὁ μισθὸς δὲν εἶναι τῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ τῆς προσιρέσεως. Ἄλλ' ἐνῶ περὶ τούτου ἀκούῃ ἀμιλοῦσμεν, ἐλημονήσμεν τὰς παρθένους. Ἄς ἐπανεῦθμεν λοιπὸν εἰς τὸ θέμα μας, εἰς τὴν ἡμῶν λέγει, ἔλασον ὅπὸ τῶν ἀγγέλων ἡμῶν. Ὁδὸ δυνάμεθα δοῦναι ὑμῖν, μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν ἄλλ' ἀπελδοῦσαι ἀγοράσατε ἀπὸ τῶν παιδίσκων τῶν. Ὅταν ὄμωσ αὐταὶ ἐπῆγγαιαν νὰ ἀγοράσουσιν, **Ε** ἦλθεν ὁ ναυμῖφος καὶ ἐκείνος ποῦ εἶσκον τὰς λαμπάδας ἐτοιμὰς καὶ ἀναμμένας, ἐμῆσαν μαζί μὲ αὐτὸν καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα (Ματθ. 25, 10). Ἦλθον δὲ καὶ αἱ πέντε ἀνόητοι καὶ ἐκκωλύθησαν τὴν θύραν τοῦ ναυμῖφου φωνάζουσαι· εἰνοῦσαν ἡμῖν ἐπινοῶμε δὲ ἀπὸ μέσα πρὸς αὐτάς ὁ ναυμῖφος λέγει· ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς (αὐτ. 12). Καὶ μετὰ ἀπὸ τόσους κόπους τί ἤκουσαν; Δὲν οὐδὲ γνωρίζω. Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποῦ ἔλεγον· δοκίμα καὶ δίκαια ἀπέκτησαν τὸ μεγάλο κτήμα τῆς παρθενίας. Σκέψου, μετὰ ἀπὸ τόσους κόπους, ἔμειναν ἔξω. Ὅτε τὰς σαρκίους ὀρμὰς ἐκαλιναγύγησαν, **288** **Α** διε πρὸς τὰς ἀνω δυνάμεις ἄμωσαν εἶσαν, διε τὰ κοσμικὰ πρῶγματα ἐπεριφρόνησαν, διε τὸν καὶ σπυνο τὸν μέγα ὑπέμειναν, διε τὰ σκῆματα ὑπερέβησαν.

7. Ἡ ἔκδοσις τοῦ χωρίου τούτου εἶναι ὅτι εἰς τὴν ἐκτίθειν τῆς ἡθικῆς ἀξίας τῶν ἔργων τινὲς λαμβάνεται ὡς ἔξω ἢ προαίρεσις ἐκείνου. Ἐπὶ λόγοι ἀνάγκης δὲν ἐπιτρέπουν αὐτῶν τὴν ἐπιτέλειαν ἔργων πρὸς ἐκθέλωσιν τῆς ἀνάγκης, ἥτις εἶναι ἡ οὐσία τῶν ἀγαθῶν ἔργων. Διότι καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ ἀνάγκη πρὸ τοῦ Θεοῦ ἔχει τὴν ἀσθενήθειαν ἄξιαν, ὡς ἂν καὶ ἐβελήθητο (Χρήστου Ἀνθρώπου, Δογματικαὶ μελέται Α', Ἀθήναι: 1907, σελ. 106). Ἴδε καὶ τὸ παράδειγμα τῆς χήρας (Μάρκ. 12, 41).

διε ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπέτοζαν, διε τοῦ σώματος τὴν παρθενικὴν σφραγίδα δὲν διέλιπον, διε τὸ μεγάλο πρῶμα τῆς παρθενίας ἀπέκτησαν, διε τὴν ἀμύλλαν πρὸς τοὺς ἀγγέλους ἐβείξαν, διε τοῦ σώματος τὰς ἀνάγκας κατεπάτησαν, διε τὴν φύσιν τὴν ἀνθρώπινην ἐλημονήθησαν, διε εἰς τὸ σῶμα τῶν ἀσώματων ἔργα ἐπετέλεσαν, διε τὸ μεγάλο καὶ ἀκαταμάχητον κτήμα τῆς παρθενίας ἀπέκτησαν, τότε ἤκουσαν· ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.

Διότι μὴ νομίσης, παρακαλᾷ, διὸ μικρὸν τὸ μέγεθος τῆς παρθενίας εἶναι. Τοιοῦτον πρῶγμα εἶναι ἡ παρθενία, ὥστε κανεὶς δὲν ἠμπόρεσεν ἐκ τῶν ἀρχαίων νὰ τὴν τηρήσῃ. **Β** Διὰ τοῦτο δὲ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς μετὰ Χριστὸν χρόνους εἶναι μεγάλη, διότι ἐκεῖνα ποῦ ἦσαν φοβερὰ εἰς τοὺς προφήτας καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους, ταῦτα ἔγιναν τώρα εὐκαταφρόνητα. Ποῖα δὲ ἦσαν τὰ θαυμάσια καὶ ἀκατόρθωτα; Ἡ παρθενία καὶ τοῦ θανάτου ἡ περιφρόνησις. Ἀλλὰ αὐτὰ τώρα καὶ κορίτσια μικρὰ τὰ περιφροῦν. Τόσον δὲ θαυρῆτο τῆς παρθενίας τὸ ἀξίωμα, ὥστε κανεὶς ἐκ τῶν παλαιῶν δὲν ἠμπόρεσε νὰ τὴν τηρήσῃ. Ὁ Νῦναι δίκαιος ἦτο καὶ περὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ ὁ Θεὸς εἶχε μαρτυρήσει, ἀλλὰ ἐνυμφεύθη γυναῖκα. Ὁμοίως καὶ ὁ Ἀβραάμ καὶ ὁ Ἰσαὰκ οἱ συγληρονόμοι τῆς ὑποσχέσεως αὐτοῦ γυναῖκα ἔλαθον. Ἰωσήφ ὁ σκύριον ἠρνήθη νὰ πράξῃ τὸ μεγάλο ἔγκλημα τῆς μοικείας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐνυμφεύθη γυναῖκα, διότι θαυρῆτο τῆς παρθενίας τὸ ἔργον. **Γ** Ἀπὸ τότε, ποῦ τὸ αὐθὺς τῆς παρθενίας ἐβλάστησεν, κατορθωτὴ ἡ παρθενία ἔγινε. Κανεὶς λοιπὸν ἀπὸ τοὺς παλαιούς δὲν ἠμπόρεσε παρθενίαν νὰ ἐκασκήσῃ διότι μεγάλο πρῶγμα εἶναι σῶμα νὰ καλιναγυγήσῃ.

Ζωγράφισε διὰ τοῦ λόγου τὴν μορφήν τῆς παρθενίας καὶ μάθε καλά τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς αὐτῆς. Κάθε ἡμέραν πόλεμον ἔχει ὁ ὁποῖος οὐδέποτε ἠμπορεῖ νὰ καλαρωθῇ καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι χειρότερος ἀπὸ τὸν πόλεμον πρὸς τοὺς θαυρῆτους. Διότι ὁ μὲν πόλεμος πρὸς τοὺς θαυρῆτους διακόπτεται κατὰ τὸν καιρὸν τῶν συνθηκῶν καὶ ἄλλοτε μὲν τὰ ἀντίπαλα στρατεύματα συμπλέκονται, ἄλλοτε δὲ δεῖ καὶ ὠρισμένοι καιροὶ πολέμου καὶ εἰρήνης ὑπάρχουν. Προκειμένου ὄμωσ περὶ τοῦ κατὰ τῆς παρθενίας πολέμου, δὲν ὑπάρχει ἀνακοπή. **Δ** Διότι ὁ διάβολος εἶναι ἐκεῖνος ποῦ πολεμεῖ, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπι-

8. Τῆς Παρθενίας τὸ ἄνω εἶναι ὁ θεοῦ ἄνω. Κορίτσια ὄμωσ γεννηθῆναι θελήσας διὰ τοὺς γεννητοὺς ἡμᾶς, ἐκ παρθένου γεννᾶται, παρθενίαν νομοθετοῦν ὡς λέγει Τρηγόριος ὁ Θεολόγος (λόγος ἐπιτάξιον εἰς Μ. Βασίλειον 28), ὅστις ἀποκαλεῖ τὴν παρθενίαν Χριστοῦ λέγον· Ἐπιθήκη. Παρθενίας ἔστιν, σελ. 12).

διώκει να εἶρη κατάλληλον καιρὸν ἐπιθέσκει, οὔτε να συντάξῃ τὰς δυνάμεις του πρὸς συμπλοκὴν περιμένει, ἀλλὰ στέκει πάντοτε ζητῶν τὴν παρθενίαν γυμνὴν να εἶρη, διὰ να τῆς δώσει θανατηφόρον πληγὴν. καὶ ὅσοι οὐδέποτε ἠμπορεῖ ἡ παρθένος ἀπὸ τὸν πόλεμον τοῦτον να ἀπομακρυνθῆ, διότι μέσα τῆς τὴν ταρακὴν φέρει καὶ τὸν πολεμιστὴν. Καὶ οἱ μὲν κατάδικαι, καὶ ἂν ἴδουν ἐπ' ὄλιγον τὸν ἄρακοντα, δὲν τάρσονται ἴσασιν ὅσον ἡ παρθένος, διότι αὐτῆ, ὅπου καὶ ἂν ὑπάγῃ, τὸν δικαστὴν φέρει μαζί τῆς καὶ τὸν ἐκθρόν, ὁ ὁποῖος οὔτε τὸ θράθυ τῆς ἐπιτρέπει να ἔκῃ ἄνεσιν, οὔτε τὴν νόκτα, οὔτε τὸ πρωί, οὔτε τὸ μεσημέρι, ἀλλὰ πάντοτε τὴν πολεμεῖ, ὑποβάλλων ἡδονὴν, γάμον ἀναγγέλλων, Ε διὰ να ἐκδιώξῃ ἐξ αὐτῆς τὴν ἀρετὴν καὶ να τῆς εἰσαγάγῃ τὴν κακίαν, ὅπως τὴν σαφροσύνην ἐξ αὐτῆς ἀποδιώξῃ καὶ παρνεύσῃ ἐνοσηφίαν. Καίεται καλὰ κάθε ὥρα ἡ κάμινος τῆς ἐφαμάτου ἡδονῆς, διότι διαρκῶς αἰγὰ-αἰγὰ ὑποκαίεται. Σκέψου λοιπὸν πῶς εἶναι τοῦ κατορθώματος τῆς παρθενίας ὁ κόπος. Ἀλλὰ ἐκεῖνες μετὰ ἀπὸ ὅλα ταῦτα ἤκουσαν· «Ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ, οὐκ αἰδα ὕμεις». Βλέπε πόσον μεγάλο πρᾶγμα εἶναι ἡ παρθενία. Ὅταν εἶναι μαζί με τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς τὴν ἐλεημοσύνην.

299 Α κανένα κακὸν δὲν ἠμπορεῖ να τὴν καταβάλῃ, ἀλλ' ἰσχυρότερα ἀπ' ὅλα εἶναι. διὰ τοῦτο αἱ ἀνόητοι παρθένοι δὲν εἰσῆλθον εἰς τὸν νυμφῶνα, διότι μαζί με τὴν παρθενίαν δὲν εἶκον καὶ τὴν ἐλεημοσύνην. Παλλὴν ἐντροπὴν προξενεῖ ὁ λόγος οὗτος. Ἐνῶ κατενίκησες τὴν ἡδονὴν, δὲν ἐπεριφρόνησες τὰ χρήματα. Ἀλλὰ ἐνῶ εἶσαι παρθένος, ποῦ ἀπρηνήθης τὸν κοσμικὸν θῖον καὶ ἐνεκράθης δι' αὐτὸν, χρήματα ἐπιθυμεῖς. Εἶθε να ἐπιθυμοῦσες ἀνδρα καὶ δὲν θὰ ἦτο ἴσασιν τὸ ἐγκλημά σου, διότι ὅλην ἡμοσύσιον θὰ ἐπεθύμεις, πῶρα δὲ μεγαλύτερον εἶναι τὸ παράπτωμά σου, διότι ὅλην ἔβην πρὸς τὴν ἰσχύ σου οὐσίαν ἐπεθύμησες. Αἱ γυναῖκες ἐκεῖνες ποῦ εἶναι πανδρεμένες καὶ δεῖκνουν ἀπανθρωπίαν ἐναντι τῶν πτωκῶν, κοικῶς προβάλλουν ὡς δικαιολογίαν τὴν συντήρησιν τῶν παιδιῶν τῶν. Καὶ ἐὰν εἶπες εἰς αὐτάς, δός μου ἐλεημοσύνην· παιδιὰ ἔχομεν, ἀπαντοῦν, καὶ δὲν ἠμποροῦμεν. **Β** Ὁ Θεὸς σοῦ ἔβασκε παιδιὰ, καρπὸν τῆς κοιλίας ἔλαβες, διὰ να γίνῃς φιλάνθρωπος, δεκτὸν ἀπάνθρωπος. Μὴ παίρνης τὴν θάσιν τῆς φιλάνθρωπίας ὡς δικαιολογίαν ἀπάνθρωπίας. Θέλεις να ἀφήσῃς κληρονομίαν καλὴν εἰς τὰ παιδιὰ σου; Ἀφῆσέ τους ἐλεημοσύνην, διὰ να σὲ ἐγκωμιάσων ὅλοι καὶ παλιόφρονησαν τὴν μνήμην σου καταλείψῃς. Σὺ ὅμως ποῦ δὲν ἔχεις παιδιὰ, ἀλλὰ νεκρὰ εἶσαι εἰς τὰ ἐγκώματα, διὰτὶ χρήματα μαζεύεις.

4. Ἀλλὰ ὁ λόγος ἔχει καὶ ἄλλα ἄκομή να σὲ εἶρη καὶ περὶ τοῦ δρόμου τῆς μετανοίας καὶ περὶ τῆς ἐλεημοσύνης. Ἐλέγομεν διὰ μεγάλο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη C καὶ ἀπ' ἐκεῖ μετεπέσαμεν εἰς τὸ πέλαγος τῆς παρθενίας. Ἐκεῖς λοιπὸν πρῶτον καὶ μεγάλον δρόμον πρὸς τὴν μετάνοιαν τὴν ἐλεημοσύνην, ἡ ὁποία δόνασαι να σὲ λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν ἀλυσιδα τῶν ἀμαρτημάτων. Ἀλλ' ἔχεις καὶ ἄλλον δρόμον μετανοίας εὐκολώτατον πάλιν, διὰ τοῦ ὁποίου δόνασαι να ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας σου. Προσεύχου κάθε ὥραν καὶ μὴ ὑποκάμῃς να προσεύξῃσαι, μήτε με ἀμέλειαν τοῦ Θεοῦ τὴν φιλάνθρωπίαν να ἐπικαλῆσαι, καὶ ὁ Θεὸς δὲν θὰ σὲ ἀποτραφῇ, ὅταν ἐπιμένῃς, ἀλλὰ τὰς ἀμαρτίας σου θὰ συγκωρῆσῃ καὶ διὰ τοῦ ἐξήτησες θὰ σοῦ δώσει. Ὅταν προσεύξῃσαι, ἐὰν εἰσακουσθῆς, συνέχισε προσευχόμενος καὶ εὐχαρίστησε τὸν Θεόν· ἐὰν δὲ δὲν εἰσακουσθῆς, ἐπίμενε εἰς τὴν προσευχὴν, διὰ να εἰσακουσθῆς. Καὶ μὴ λέγε πολλὰς προσευχὰς ἕκαστα καὶ δὲν εἰσακουσθῇ, διότι καὶ τοῦτο πολλὰς φορὰς διὰ τὸ συμφέρον σου γίνεται. **Δ** Ἐπειδὴ δηλαδὴ γνωρίζεις, διὰ εἶσαι ἀμελής καὶ ἀδιάφορος, καὶ ὅτι, ἐὰν ἐπιτύχῃς διὰ τῆς προσευχῆς αὐτὸ ποῦ χρειάζῃσαι, παύεις πλέον να προσεύξῃσαι. ἀναβάλλεις να σοῦ δώσει διὰ ζητεῖς, διὰ να ἀσκολῆσαι συχνότερα με τὴν προσευχὴν καὶ ἐπικοινωνῆς μετ' αὐτοῦ. Διότι, ἐὰν, ἐνῶ εὐρίσκεισαι εἰς τοιοῦτην δύσκολον περίστασιν, καὶ σὲ ἴσασιν ἀνάγκη, ἀμελῆς καὶ δὲν παραμένῃς εἰς τὴν προσευχὴν, τί θὰ ἔκανες, ἂν δὲν εἶδες αὐτὰς τὰς ἀνάγκας; Ὅποτε καὶ ὁ Θεὸς διὰ τὸ καλὸν σου, διὰ να σὲ κἀνὴν να μὴ ἐγκαταλείψῃς τὴν προσευχὴν, κάνει τοῦτο.

Συνέχισε λοιπὸν να προσεύξῃσαι καὶ να μὴ εἶσαι ἀμελής εἰς αὐτὴν, διότι πολλὰ ἠμπορεῖ ἡ προσευχὴ να κατορθώσῃ, ἀγαπητέ, καὶ να μὴ ἔχῃς μικρὰν ἰδέαν περὶ αὐτῆς. Ὅτι δὲ ἡ προσευχὴ συντελεῖ εἰς τὸ να συγκωρῆσθῶν ἀμαρτίαι, ἀπὸ τὸ θεῖο Εὐαγγέλιον, μάθε τοῦτο. Διότι τί λέγει: Ὅμοια εἶναι ἡ θάλασσα τῶν οὐρανῶν μετ' ἀνθρώπων, ὁ ὁποῖος ἐκλείνει τὴν πόρταν τοῦ οὐρανοῦ του καὶ ἔπεσε μετὰ τὰ πασιὰ του να κοιμηθῇ. Ἦλθε δὲ κάποιος τὸ θράθυ, θέλων να πάρῃ ψωμὶ ἀπ' αὐτὸν καὶ κτυπῆ λέγων· δοναξέ μου, διότι ἔκω ἀνάγκη ἀπὸ ψωμῖ. Αὐτὸς δὲ τοῦ ἀπαντῆ· δὲν ἠμπορῶ πῶρα να σοῦ δώσω, διότι ἐπέσαμεν να κοιμηθῶμεν ἡμεῖς καὶ τὰ παιδιὰ μας. Αὐτὰς δὲ ἐπέμενε να κτυπῆ τὴν πόρτα. Καὶ πάλιν λέγει πρὸς αὐτόν· **300** Α δὲν ἠμπορῶ να σοῦ δώσω, διότι ἐπέσαμεν να κοιμηθῶμεν ἡμεῖς καὶ τὰ παιδιὰ. Ἐκεῖνος δὲ καὶ ταῦτα ἀφοῦ ἤκουσε, ἐπέμενε να κτυπῆ καὶ δὲν ἔφυγεν, εἰς εἶπεν ὁ οἰκοδεσπότης· σηκώθητε, δώσατέ του διὰ ζητεῖ καὶ

ἀφήσατε αὐτὸν νὰ φύγῃ (Λουκ. 11, 5-9). Διδάσκει λοιπὸν σὲ διὰ τοῦτου νὰ προσεύχεσαι πάντοτε καὶ νὰ μὴ ἀποθαρρύνεσαι, ἀλλὰ καὶ ἐὰν δὲν λάβῃς, ἔτι ζητεῖς, νὰ παραμῆνῃς προσευκόμενος, ἕως οἷου λάβῃς. Καὶ πολλοὺς ἄλλους δρόμους μετανοίας θὰ εὔρης εἰς τὴν Γραφήν. Αὕτη ἡ μετάνοια καὶ πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ ἐκπρόσωπο διὰ τοῦ Ἰερεμίου λέγοντος: «Μὴ ὁ πῖπῶν οὐκ ἀνίσταται ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει;» (Ἰερεμ. 8, 4). Καὶ πάλιν: «Μετὰ ταῦτα εἶπον αὐτῇ. Μετὰ τὸ πορνεύσαι δεῦρο ἀνάστρεψον πρὸς με» (Ἰερεμ. 3, 7). Διὰ τοῦτο πολλοὺς καὶ διαφόρους τρόπους μετανοίας μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεὸς **B** διὰ τὴν μᾶς κόπῃ καὶ πρόσφασιν ἀμελείας. Διότι ἐὰν ἕνα μόνον τρόπον εἴχομεν, δὲν θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ εἰσελθῶμεν εἰς αὐτήν.

Ταύτην τὴν μάκαραν, δηλ. τὴν μετάνοιαν, πάντοτε ἀποφύγει ὁ διάβολος, Ἡμέτηρες; Ἐσελθε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐξάλειψε τὴν ἁμαρτίαν σου. Ὅσες φορές ἤθελες πέσει εἰς τὴν ἀγοράν, τόσες καὶ σημαίνουσαι ἔτσι καὶ ὅσες φορές θὰ ἁμαρτήσῃς τόσες μετανόησον διὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ μὴ ἀπελιπίσει. Καὶ διὰ δευτέραν φοράν ἐὰν ἁμαρτήσῃς, πάλιν καὶ διὰ δευτέραν φοράν μετανόησον, ἐκ φόβου μήπως ἕνεκα ἀμελείας τελείως χάσῃς τὴν ἐλπίδα εἰς τὰ ἀγαθὰ ποῦ προορίζονται δι' ἡμᾶς. Καὶ εἰς θαυτὴν γῆρας ἐὰν ἐπίσκεισαι καὶ ἁμαρτήσῃς, εἰσελθε καὶ μετανόησον, διότι ἰατροὶν εἶναι ἐδῶ, ὄχι δικαστήριον. **C** Δὲν ζητεῖ εὐθύναν διὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ συγκώρησιν ἁμαρτημάτων παρέχει. Εἰς τὸν Θεόν, μόνον λέγε τὴν ἁμαρτίαν σου: «Σοὶ μόνῳ ἥμαρτον καὶ τὸν πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα» (Ψαλμ. 50, 8) καὶ συγκωρεῖται ἡ ἁμαρτία σου.

Ἐκεῖς δὲ καὶ ἄλλοι δρόμοι μετανοίας, ὄχι δύσκολοι, ἀλλὰ πάρα πολὺ εὐκαλοὶ. Ποῖος δὲ εἶναι οὗτος; Κλαῖσε διὰ τὰς ἁμαρτίας σου. Καὶ τοῦτον ἀπὸ τὰ θεία Εὐαγγέλια μάθε.

Ὁ Πέτρος ἐκεῖνος, ἡ κορυφή τῶν ἀποστόλων, ὁ πρῶτος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὁ φίλος τοῦ Χριστοῦ, ὁ μὴ δεχθεὶς τὴν ἀποκάλυψιν ἀπὸ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ Πατρὸς, καθὼς εἰς αὐτὸν μαρτυρεῖ ὁ Δεσπότης λέγων: **D** «Μακάριος εἰ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου, ὁ οὐράνιος» (Ματθ. 16, 17). Οὗτος ὁ Πέτρος Πέτρον δὲ ἔταν εἶπον τὴν πέτραν λέγων τὴν στερεάν, τὴν ὅσιν τὴν ἀσάλευτον, τὸν ἀπόστολον τὸν μέγαν, τὸν πρῶτον ἐκ τῶν μαθητῶν, ποῦ πρῶτος ἐκλήθη εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔθλημα καὶ πρῶτος ὑπέκρουσε. Ἐκεῖνος δὲν ἔκαμε κάτι μικρὸν πρῶγμα, ἀλλὰ πάρα πολὺ μέγαλο, ὥστε αὐτὸν νὰ ἀρνηθῇ τὸν Δεσπότην· τοῦτο λέγω ὄχι διὰ τὴν κατηγορήσει τὸν δίκαιον, ἀλλὰ

διὰ τὴν δύω εἰς σὲ ἀφορμὴν μετανοίας, αὐτὸν τὸν Δεσπότην τῆς Οἰκουμένης, τὸν κηδεμόνα, τὸν Σωτήρα τῶν ὅλων ἠρνήθη. Ἄς εἴπωμεν δὲ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην· Ἐπεὶ ἐπλησίαζεν ὁ καιρὸς νὰ παραδοθῇ ὁ Σωτὴρ εἰς μερικὸς μαθητὰς του νὰ τὸν ἐγκαταλείψουν (Ἰω. 8, 67) καὶ λέγει εἰς τὸν Πέτρον, Μήπως καὶ σὺ νὰ ἀναχωρήσῃς ἀπὸ ἐμὲ θέλης; Ὁ δὲ Πέτρος εἶπε: «Κἂν ὅτε με σὺν σοὶ ἀποθάνειν, οὐ μὴ σὲ ἀπαρνήσομαι» (Ματθ. 26, 35). Τί λέγεις, Πέτρε; Ὁ Θεὸς προλέγει τί θὰ συμβῇ καὶ οὐ διαφωνεῖς; Εἰς τοῦτο ἤμας καὶ ἡ προαίρεσις αὐτοῦ ἐράνη καὶ ἡ δύναμις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ταῦτα ἤμας πότε ἐγίνοντο. Κατὰ τὴν νόκτα ποῦ παρεδόθη ὁ Χριστός. Τότε λοιπὸν, λέγει, ἵστατο ὁ Πέτρος πλησίον σὲ ἀναμμένα κάρβουνα καὶ ἐθερμαίνετο, κάποια δὲ νεὰ τὸν ἐπλησίασε καὶ τοῦ λέγει: «Χθὲς καὶ σὺ μετὰ τοῦτου τοῦ ἀνθρώπου ἦς» (Ματθ. 26, 68). Αὐτὸς δὲ ἀπάντησε: «Οὐκ οἶδα τὸν ἀνθρώπον τοῦτον» (Ματθ. 26, 70). Μετὰ καὶ δευτέραν καὶ τρίτην φοράν ἐπανέλαβε τὸ ἴδιον καὶ ἔτσι ἐπραγματοποιήθησαν οἱ λόγοι τοῦ Σωτήρος. **301 A** Ἐπειτα ὁ Χριστὸς ἔρριπεν ἕνα τέτοιον βλέμμα εἰς τὸν Πέτρον, ὡς νὰ τοῦ ἠμιλοῦσε δι' αὐτοῦ. Δὲν τοῦ ἠμίλησε διὰ τὸ σῶμα του, διὰ τὴν μὴ τὸν ἐλέγη ἐνώπιον πῶν Ἰουδαίων καὶ ἐντροπήσῃ τὸν μαθητὴν του, διὰ τοῦτο τοῦ ἠμίλησε μετὰ τὸ βλέμμα, δηλαδὴ τοῦ εἶπε: Πέτρε, αὐτὸ ποῦ ἔλεγον ἔγινε. Πράγματι λοιπὸν ὁ Πέτρος ἠσθάνθη τὸ παράπτμα του καὶ ἤρκασε νὰ κλαίῃ καὶ ὄχι ἀπλῶς ἔκλαυσε, ἀλλὰ πικρά, θαμπισθεὶς διὰ δευτέραν φοράν διὰ τὸν δακρύων τῶν ὀφθαλμῶν του. Ἐπειδὴ δὲ ἔκλαυσε τόσον πικρά, ἐξήλεψε τὴν ἁμαρτίαν, μετὰ δὲ ἠμπατεύοντα εἰς αὐτὸν τὰ κλειδιά τῶν οὐρανῶν. **B** Ἐὰν δὲ ὁ κλαυθρὸς τοῦ Πέτρον ἐξήλεψε τόσον μέγαλην ἁμαρτίαν, οὐ ἐὰν κλαίσης, πᾶς δὲν θὰ ἐξάλειψῃς τὴν ἁμαρτίαν; Διότι δὲν ἦτο μικρὸν ἔγκλημα τὸ νὰ ἀρνηθῇ τὸν Δεσπότην του, ἀλλὰ μέγαλο καὶ ἰσχυρὸν, καὶ ἐν ταῦτοις τὰ δάκρυα ἐξήλεψον τὴν ἁμαρτίαν.

Κλαῖσε λοιπὸν καὶ σὺ διὰ τὴν ἁμαρτίαν σου, ἀλλὰ ὄχι ἀπλῶς, οὔτε διὰ τὸν τύπον, ἀλλὰ κλαῖσε ὅπως ὁ Πέτρος, πικρῶς. Ἀπὸ τὰ βῆθ τῆς ψυχῆς σου νὰ πηγάζουν τὰ δάκρυα, διὰ τὴν σὲ εὐοπλαχνισθῇ διὰ τοῦ τρόπου τοῦτου ὁ Δεσπότης καὶ σοῦ συγκωρήσῃ τὸ ἁμάρτημα, ἕνεκα τῆς φιλανθρωπίας του, ὅσιν ὁ ἴδιος εἶπε: «Οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέφει καὶ μετανόησαι, καὶ ζῆν αὐτὸν» (Ἰεζ. 18, 23). Ἀπὸ σὲ μικρὸν κόπον θέλει καὶ αὐτὸς παρέχει τὸ μέγαλο. **C** Ἀφορμὴν ἐπιζητεῖ ἀπὸ σέ, διὰ τὴν σὲ δύω θεσαυρῶν

οσπηρίας. Πρόβαλε δάκρυα⁹ και αυτός σου δίδει συγκάρτησιν. Πρόβαλε μετάνοιαν, και αυτός σου παρέχει άφεισιν άμαρτιών. Αφορμήν μικράν ου πρόσφερε, διά να έξκης εύπρόσωπον όπολογίαν. Διότι έλλα μὲν εξαρτῶνται από τον Θεόν, έλλα δὲ από ήμᾶς. Έδὼν ήμεις εισφέρωμεν εκείνα, που άνήκουν σὲ ήμᾶς, πάλιν και αυτός παρέχει όσα άνήκουν εἰς αὐτόν. Και τὰ μὲν ἰδικά του, τὰ παρέσχε τώρα πλέον, δηλαδὴ τὸν ήλιον, τὴν σελήνην, διαφόρους ομάδας άστέρων έθμελίωσε, άερα έξέκυσε, γῆν ήπλωσε, θάλασσαν περιετείχισε, έδωκεν όρη, φάραγγας, λόφους, πηγὰς, λίμνας, ποταμούς, τὰ διάφορα εἶδη τῶν φυτῶν, ψάριας κήπους, τὰ έλλα δὲ: **Δ** ου δὲ πάλιν πρόσφερε όλίγον, ὥστε να σου καρίσῃ και τὰ οὐράνια. "Ας μὴ δείξωμεν λοιπὸν άμέλειαν διά τὸν εαυτόν μας, οὔτε άδιαφορίαν διά τὴν οσπηρίαν μας, άφου έχομεν τόσον πέλαγος φιλανθρωπίας τοῦ Δεσπότου τῶν όλων, ὃ ὁποῖος μεταμέλλεται, όταν μετανάστῃν και συγκωρεῖ τὴς άμαρτίας μας. Βασιλεία οὐρανῶν μᾶς περιμένει και παράδεισος και τὰ αγαθά εκείνα, εἰ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε και οὐς οὐκ ήκουσε και ἐπι καρδίαν άνθρώπου οὐκ άνέθη, ἢ ήτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς αγαπῶσιν αὐτόν» (Α΄ Κορ. 2, 9), και δὲν ὀφείλωμεν τὸ πᾶν να κάμωμεν διά να εισφέρωμεν κάτι, ὥστε να μὴ χάσωμεν ταῦτα: "Ἡ δὲν γνωρίζεις τί λέγει ὁ Παῦλος, ὃ ὁποῖος πολὺ ἐκοπίασε και ἀναρίθμητα τρόπαια κατὰ τοῦ διαβόλου έστῆσεν· ὃ ὁποῖος σωματικῶς και περὶ τὴν οἰκουμένην περιήλθεν· **Ε** ὃ ὁποῖος γῆν και θάλασσαν και άερα περιέδρομε, και σὺν πτερωτόν ὄν τὴν οἰκουμένην περιήλθεν· ὃ ὁποῖος ἐλιθοβολήθη, έφρονεόθη, ἐκτυπήθη· ὃ ὁποῖος τὰ πάντα διά τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ὑπέστη· ὃ ὁποῖος μὲ οὐράνιον φωνὴν ἐκλήθη από τὰ ἄνω εἰς τὸ ὄξημα τὸ ἀποστολικόν: Βλέπε οὗτος τί λέγει, ποῖαν φωνὴν άφῆκε. Έλάθωμεν χάριν, λέγει, από τον Θεόν, αλλά και ἐγὼ ἐκοπίασα και συνεισέφερα. Έλάθωμεν χάριν, λέγει, από Θεοῦ, αλλά καγὼ ἐκοπίασα και συνεισέφερα. Και ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ κενὴ οὐκ ἐγενήθη· αλλά και περισσότερο αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα και συνεισέφερα (Α΄ Κορ. 15, 10). ¹⁰² **Α** Γνωρίζομεν, λέγει, δι' αὐτῶν, γνωρίζομεν τῆς

9. Τοῦτο εἶχαν ὅπ' ὄφειν και ὁ ὁμιολόγος Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, όταν έγραψεν εἰς τὸν Μ. Κανὸν· "Τὰ δάκρυα, ζωτὴ τῶν ὀμμάτων μου και τοῖς ἐκ δάκρυος στεναγμοῖς, καθαρῶς προσφέρω, δοῦσας τῆς καρδίας, ὃ Θεὸς ήμάρτημά σοι, ἐλάθῃ μοι". Θερμαὶ δακρύων πηγαί, στεναγμοὶ κἀπὸθεν από καρδίας ὀνόητες, κἀπόθεν ἐγενήθη, εἶχαι ἐκταταί, ἐλατρωσάσαι, και ἐλατρωσάσαι καρδίαις, τὸ κατεργάσαι τῶν γενηθέντων, τὸ μὲνέτι τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρῆσαι πράγμασι· οὕτως ἁμαρτίας ἀπομύχεται φῶς, οὕτως ἐκαθαίρεται τῆς ψυχῆς ὁ ὀσπος· λέγει ἄλλοθως (PG 61, 224).

χάριτος τὸ μέγεθος, που ἐλάθωμεν, αλλά τοῦτο δὲν μὲ εἶρε άργόν, διότι φανερὰ εἶναι ὅσα συνεισέφερα. "Εἶται λοιπὸν και ήμεις τὰ κέρια πρὸς ἐλεημοσύνην ἄς συνήθισωμεν, διά να συνεισφέρωμεν κάτι, ἔστω και μικρόν. "Ας κλαύσωμεν διά τὴν ἁμαρτίαν, ἄς θρηνησωμεν διά τὴν άνομίαν, διά να φανῶμεν ὅτι κάτι μικρόν συνεισφέρωμεν, ἐπειδὴ και μεγάλα εἶναι ὅσα μέλλουν να μᾶς δοθοῦν και άνώτερα τῶν δυνάμεών μας. Διότι ὃ παράδεισος εἶναι αὐτὸ και ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τῆς ὁποίας εἶθε ὀλοι ήμεις να ἐπιτύχωμεν διά τῆς χάριτος και φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ήμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα, συγκρόνως και εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἄς εἶναι δόξα, δύναμις, τιμὴ, και τώρα και πάντοτε και εἰς τοῖς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. **Β**

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

ΟΜΙΛΙΑ Δ'

1. Οι θεοκοί, διου θα ἴδουν, ὅτι θαυτότερον τὸ χορτάρι εἶναι, ἐκεῖ φέρουν συνεχῶς τὰ πρόβατα καὶ δὲν τὰ ἀπομακρύνουν, προτοῦ ἴδον τὸ ἀποκόψουν καὶ τὸ καταφάγουν. Τοῦτους καὶ ἡμεῖς μιμούμενοι ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας, C εἰς τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὅποιον ἐπιτελεῖται ἡ μετένοια βόσκωμεν τοῦτο τὸ ποίμνιον καὶ οὔτε καὶ σήμερον ἐτομαζόμεθα νὰ τὸ σηκώσωμεν ἐξ αὐτοῦ, διότι βλέπομεν ὅτι ἀκόμη ὑπάρκει ἀρθρον χορτάρι καὶ πολλὰ συγχρόνως τέρψις καὶ ὠφέλεια.

Διότι τὰ φυλλώματα τῶν δένδρων, ποὺ χρησιμεύουν ἀντὶ στέγης κατὰ τὸ μεσημέρι εἰς τὰ πρόβατα, δὲν τὰ ἀναπαύουν τόσοσ οὔτε τόσοσ ποθητὴν καὶ ὠφέλιμον παρέχουν τὴν σκάν καὶ μετὰ πολλὴν ἐνκαρίστησιν τὰ ἀποκομίζουσι, ὅσον ἡ τῶν θεῶν Γραφῶν ἀνάγνωσις, εἰς νονεμένας ψυχὰς καὶ ἀπὸ τὴν λύπην πιεζόμενος, τὰς κάνει νὰ ἀποκτήσουσι τὴν ψυχραιμίαν των καὶ τὰς δροσίζει· διότι τὴν σφοδρότητα καὶ τὴν καυστικότητα τοῦ πόνου ἀφαιρεῖ καὶ παρηγορεῖν D ἀπὸ κάθε σκάν πῶς εὐκάριστον καὶ τερπνὴν παρέχει. Ἐπειδὴ, δια μόνον διὰν πρόκειται περὶ χρηματικῆς ζημίας, οὔτε διὰν σωματικὴν θάνατος τέκνων, οὔτε εἰς ἄλλα παθήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς περιστάσεις ποὺ ἁμαρτάνομεν, πολλὴν αὐτὴ μᾶς παρέχει παρηγορίαν.

Διότι διὰν ὁ ἄνθρωπος κυριευθεῖς καὶ καταθληθεῖς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καταπέσει, ἔπειτα δὲ κατατρώγῃ αὐτὸν ἡ σουνείδησις, καὶ ἡ συνεχὴς ἀνάμνησις τῆς ἁμαρτίας τὸν πνίγει μετὰ τὴν υπερβολικὴν λύπην, καὶ καθημερινῶς φλέγεται καὶ ἄν, ἐνῶ πολλοὶ τῶν παρηγορῶν, ἀπαρηγόρητος μένη, διὰν εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀκοῶσῃ ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοῦς ἁγίους, ἐνῶ ἔπασαν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἐσηκώθησαν. E καὶ εἰς τὴν προηγουμένην ἐπανήλθον καλὴν αὐτῶν κατάστασιν, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ, παρηγορημένους ἀπέρχεται. Καὶ εἰς μὲν τοῦς ἄνθρώπους, διὰν πολλὰς ἁμαρτήσωμεν, οὔτε νὰ φανερώσωμεν τὸ παράπτωμά μας ὑπομένομεν, διότι ἐντροπέμεθα

καὶ κοκκινίζομεν, καὶ ἂν δὲ τὸ φανερώσωμεν, καμμίαν σπουδαίαν ὠφέλειαν δὲν θὰ ἔχωμεν· διὰν ὁμοίως ὁ Θεὸς παρηγορεῖ καὶ τὴν καρδίαν θύγῃ, γρήγορα κάθε σατανικὴ λύπη φεύγει.

Διὰ τοῦτο καὶ πτώσεις τῶν δικαίων ἔχουν ἀναγραφῆ δι' ἡμῶς εἰς τὰς Γραφάς, ἵνα καὶ ἐκεῖνοι ποὺ κατορθάνουν νὰ ἀκούσιν τὴν ἀρετὴν καὶ ἴδωσι ἁμαρτάνουν, μεγίστην ὠφέλειαν ἐκ τούτων λαμβάνωσι. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος ποὺ ἠμάρτησε δὲν ἔρχεται εἰς ἀπελπίσαν καὶ ἀπόγνωσιν, 303 A διὰν ἴδῃ ὅτι καὶ ἄλλος ἔπασεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ πάλιν νὰ σηκωθῆ ἡμάρτεσε· ἐκεῖνος δὲ ποὺ τὴν ἀρετὴν ἀκολουθεῖ, προθυμότερος θὰ εἶναι καὶ ἀσφαλέστερος. Διότι, διὰν ἴδῃ πολλούς, πολλὺ καλύτερους ἀπὸ αὐτὸν, νὰ ἔχουν καταπέσει, σκωρριζόμενος ἀπὸ τὸν φόβον τῆς πτώσεως ἐκείνων, θὰ εὐρίσκειται πάντοτε εἰς ἀγωνίαν καὶ πα' ὅ θὰ φροντίσῃ τὸν ἑαυτὸν του νὰ ἀσφαλίσῃ. Καὶ μετὰ αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ μὲν ἀκολουθῶν τὴν ἀρετὴν θὰ μένη εἰς αὐτὴν μετὰ σταθερότητα, ὁ δὲ ἁμαρτάνων, ἀφοῦ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν ἀπόγνωσιν, θὰ ἐπανέλθῃ γρήγορα ἐκεῖ ἀπὸ διου ἐξέπασε. Διότι, διὰν, καθ' ὃν χρόνον εἴμεθα λυπημένοι, ἄνθρωπος μᾶς παρηγορεῖ, καὶ φανόμεν πρὸς στιγμὴν διὰν παρηγορούμεθα, πάλιν εἰς τὴν ἴδιαν λύπην καταπέσομεν. B "Ὅταν ὁμοίως ὁ Θεὸς μᾶς προτρέπῃ δι' ἄλλων ποὺ ἠμάρτησαν καὶ μετενόησαν καὶ ἐσώθησαν, φανερὰν κἀμνεῖ τὴν ἀγαθότητά Του, διὰ νὰ μὴ ἀμφισβῆσωμεν περὶ τῆς σπηρίας μας, καὶ ὁμολογουμένην καὶ ἀσφαλῆ δεκάμεθα τὴν παρηγορίαν. Καθὼς λοιπὸν εἰς τὰς περιστάσεις τῆς ἁμαρτίας, ἔτσι καὶ ἐν καιρῷ ἐπερχομένων κινδύνων, κατάλληλον φάρμακον διὰ τοῦς λυπομένους, τῶν Γραφῶν αἱ παλαιαὶ ιστορίαι παρέχουν, εἰς ὅλους ὅμως ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ προσέχουν. Καὶ εἴτε πραγμάτων δήμευσις μᾶς συμβῆ, εἴτε σκεφάνται μᾶς θάλασσον, εἴτε δεσμητήρια, εἴτε μάστιγες, εἴτε ὀπίδησθε ἄλλο κακὸν ὡς καταλάβῃ, διὰν ἀποθλέπωμεν εἰς τοῦς δικαίους, ποὺ τὰ ἴδια ἔπαθον καὶ εἶδειαν ὑπομονήν, γρήγορα θὰ ἡμωρέσωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας νὰ ἔλθωμεν. Διότι, σκετικῶς μετὰ τὰς ἀσθενείας τοῦ σώματος, τὸ νὰ ἀποθλέπῃ κάποιος εἰς τοῦς πόνοντας, ἐπατεῖναι τὴν ἀσθενείαν τοῦ ἀρρώστου. C παλλὰς φορές καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ αὐτὴ τὴν δημιουργεῖ ἐπὶ παραδείγματι, ἐπειδὴ μερικοὶ εἶδον μάτια ἀρρωστα, μετεδόθη εἰς αὐτούς ἡ ἀσθένεια, ἀπὸ μόνην τὴν θέαν· εἰς τὰ ψυχικὰ δὲ νοσήματα δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον, καὶ τὸ συνεχῶς τὴν σκέψιν μας νὰ φερωμεν εἰς ἐκείνους ποὺ ἔπαθον τοιαῦτα, μᾶς ἀνακουφίζει ἀπὸ τὴν λύπην τῶν ἰδικῶν μας κακῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῖ-

λος, τους θλιβαμένους πιστούς διά του τρόπου τούτου παρηγορεί, φέρων εἰς τὸ μέσον αὐτῶν ὄχι μόνον τοὺς ζῶντας ἀγίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀποθανόντας. Γράφων ἐπὶ παραδείγματι εἰς τοὺς Ἑβραίους, οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο νὰ κατοδηθῶσιν ὑπὸ τῶν θλίψεων καὶ καταπέσεια, τοὺς ἀγίους ἄνδρας εἰς τὸ μέσον φέρει, τὸν Δανιήλ, τοὺς τρεῖς παῖδας, **Δ** τὸν Ἥλιον, τὸν Ἐλισσαίον, λέγων τὰ ἑξῆς: *Ἐφραζαν στίματα λεόντων, ἐσθεσαν δύναμιν πυρός, ἔφωγον στίματα μαχαίρας, ἐλιθάσθησαν, ἐμπαιγμῶν καὶ μαστιγῶν πείραν ἔλασθον, ἐπὶ δὲ δεσπῶν καὶ φυλακῆς περιήλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχοῦμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος» (Ἐβρ. 11, 34-36). Ἡ συμμετοχὴ εἰς τὰ παθήματα τῶν ἄλλων, παρέχει παρηγορίαν εἰς τοὺς πονεμένους ἀπὸ τὰς θλίψεις. Καὶ ὅπως τὸ νὰ πάθῃ ἓνας, μόνος αὐτός, κάτῃ κακόν, ἢ λύπη του εἶναι ἀπαρηγόρητος, ἔτσι καὶ τὸ νὰ εὕρῃ καὶ ἄλλον ὁμοιοπαθῆ, ἐλαφρότερον τοῦ κάνει τὸν πόνον τῆς πληγῆς.

2. Ε Διὰ τὸ νὰ μὴ καταβαλλώμεθα λοιπὸν ἀπ' ὅσα φαίνονται ὅτι μᾶς ἐνοχλοῦν, μετὰ προσοχῆς διὰ ἐγκόπτιωμεν εἰς τῶν Γραφῶν τὰς ἱστορίας. Ἀπ' αὐτὰς ἀφορμὴν πρὸς ὁμοιοπαθῆν θὰ λάβωμεν, διότι ὄχι μόνον θὰ παρηγορούμεθα ἐκ τοῦ ὅτι θὰ βλέπωμεν, ὅτι, τὰ αὐτὰ ὑπαφέρουν καὶ ὅγιοι ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ διότι θὰ μάθωμεν τὸν τρόπον τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὰ ἐπερχόμενα κακά, μετὰ δὲ τὴν ἀνεπιτυχίαν ἐκ τῶν κακῶν νὰ μένωμεν πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν καὶ μῆτε εἰς ἀμέλειαν νὰ πύπτωμεν, μῆτε εἰς ὑπερηφάνειαν νὰ καταλήγωμεν. Διότι τὸ νὰ εὕρωμεν, ὅταν δυστυχοῦμεν, συνεσταλμένοι καὶ ταπεινοὶ καὶ πολλὴν εὐλάβειαν νὰ ἐπιδεικνύωμεν, δὲν εἶναι καθόλου θαυμαστὸν πρᾶγμα, ³⁰⁴ **Α** ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ φύσις τῶν πειρασμῶν καταναγκάζει καὶ τοὺς ἔκοντας καρδίαν σκληρὰν ὡς ἡ πέτρα, νὰ εἶναι τοιοῦτοι: εἶναι ὅμως ἴδιον ψυχῆς εὐλαβοῦς, ἢ ὅποια ἔχει τὸν Θεὸν διαρκῶς ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια τῆς, μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ πειρασμοῦ καθόλου νὰ μὴ λησμονήσῃ τὸν Θεόν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οἱ Ἰουδαῖοι συνεχῶς ἔπασχον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐμπαιζῶν αὐτοὺς ὁ προφήτης ἔλεγεν: *Ὅταν ἀπέστεινον αὐτοὺς, τότε ἐζήτουν αὐτὸν καὶ ἐπέστρεφον καὶ ἄρθριζον πρὸς τὸν Θεόν» (Ψαλμ. 77, 34). Καὶ ὁ Μωϋσῆς δὲ ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι καὶ αὐτοὶ τοῦτο ἔπασχον τοὺς συνεβούλευε λέγων: «φραγῶν καὶ πῶν καὶ ἐμπληροθεῖς, πρόσχε σεαυτῷ, μὴ ἐπιλάθῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου» (Δευτ. 6, 12-13).

Τοῦτο πρᾶγμα καὶ ἐγένε' διότι «ἔφαγε, λέγει, **Β** Ἰακώβ καὶ ἐλιπνῆθη καὶ ἐπακύνθη καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἄγα

πημένος (Δευτ. 32, 15). Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ θαυμάζωμεν τοὺς ἀγίους ἄνδρας ὄχι διότι, ὅταν ἢ θλίψῃς αὐτῶν ἦτο εἰς τὴν ἀκμὴν, ἦσαν τόσοι εὐλαβεῖς καὶ φιλόσοφοι, ἀλλὰ καὶ διότι καὶ ὅταν παρήλαθον ἢ τρικυρία τῶν θλίψεων καὶ ἐγενε γαλήνη, ἔμεινον εἰς τὴν ἴδιαν πνευματικὴν κατάστασιν καὶ προθυμίαν. Καὶ ἐκεῖνον τὸν ἵππον κυρίως πρέπει νὰ θαυμάζωμεν, ὁ ὁποῖος, χωρὶς νὰ ἔχη καλινόν, ἤμπορε μὲ κανονικὸν ρυθμὸν νὰ θαδίζῃ ἂν δὲ ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ καλινοῦ θαδίζῃ ἤσους, δὲν εἶναι καθόλου θαυμαστόν, διότι ὄχι εἰς τὴν καλωσύνην τοῦ ζώου, ἀλλὰ εἰς τὴν πίεσιν τοῦ καλινοῦ τὸ ἦσος θάδισμα πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν. Τοῦτο καὶ διὰ τὴν ψυχὴν ἤμποροῦμεν νὰ εἰπωμεν: **Σ** ὅτι τὸ νὰ εἶναι ἡρεμὸς ὅταν ἂ φόδος ὑπάρχῃ δὲν εἶναι καθόλου θαυμαστόν: ὅταν ὄμως παρέλθουν οἱ πειρασμοὶ καὶ τὸν καλινόν τοῦ φόδου ἀφαίρησιν, τότε δεῖξέ μου φιλοσοφίαν ψυχῆς καὶ τὴν χρησαμείβειάν σου ἄλλῃ.

Ἀλλὰ φοβοῦμαι μίμηκος, ἐνῷ θέλω νὰ κατηγορῶ τοὺς Ἰουδαίους, τὸν ἴδιόν μας θίον κατηγοροῦμαι. Ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς, ὅταν ἐδασανίζομεθα ἀπὸ πείναν καὶ ἀσθένειαν καὶ καταστrophῆς καλῆς καὶ ἔλλειψιν τροφῆς καὶ πυρκαϊῶν καὶ ἐναντίας ἐχθρῶν, καθημερινῶς δὲν ἐστενωχωρεῖτο ἡ Ἐκκλησία, διότι δὲν ἤμποροῦσε νὰ περιλάβῃ τὸ πλῆθος τῶν συναθροισμένων εἰς αὐτήν. Καὶ πολλὴ ἦτο τότε ἡ φιλοσοφία εἰς ἡμᾶς καὶ ἡ περιφρόνησις τῶν κοσμικῶν πραγμάτων καὶ ὅτε χρημάτων πόθος, **Δ** ὅτε δόξης ἐπιθυμία, ὅτε δρεξίς καὶ ἐρωτικὸς ἀσελγείας, ὅτε κανεὶς ἄλλος λογισμὸς πονηρὸς ἐνωλοῦσε τότε, ἀλλὰ ὅλοι εἰς θεοσέβειαν εἶκατε ἐπιδοθῆ με ἰκεσίαν καὶ δάκρυα. Καὶ ὁ μὲν πόρνος σῶφρον ἦτο τότε, ὁ δὲ μνηστικός εἰς τὴν συμφιλίωσιν ἐτρέπετο, ὁ πλεονέκτης ἐκάμπετο καὶ ἐλεῆμων ἐγένετο, ὁ ὀργίλος καὶ θρασὺς εἰς ταπεινότητα καὶ πρᾶον μετεβάλλετο. Καὶ ὅταν ὁ Θεὸς τὴν ὀργὴν ἐκείνην διακόρπισε καὶ τὴν τρικυμίαν κατέπαυσε καὶ μετὰ ἀπὸ τόσα κύματα δοκιμασῶν γαλήνην ἐδημιούργησεν, **Ε** εἰς τὰς προηγουμένους πάλιν ἐπανήλθομεν ἐφαρμάτους συνηθείας. Καίτοι θεδαίως δὲν ἔπαυα τότε εἰς αὐτὸν τὸν καιρὸν τῶν πειρασμῶν νὰ πράξωμαι ταῦτα καὶ νὰ διαμορφωμαι, ἀλλ' ὄμως τίποτε δὲν κατορθώσωμεν καὶ σὴν νὰ ἦτο ἔνθερον καὶ σισά, ποῦ πέρασε, ἔτσι ὅλα ὅσα εἶπαμεν ἀπὸ τὴν διδονόκῃ σας τὰ ἀπεδόλασε.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν φοβοῦμαι τώρα περισσότερο ἀπὸ τότε καὶ ἐκεῖνο ποῦ τότε ἔλεγα, τώρα ἄρχεια περισσότερο νὰ φοβοῦμαι, μίμηκος δηλαδὴ ἐπισύρωμεν εἰς τὸν δαυτὸν μας χειρότερα ἀπὸ τὰ προηγουμένα κακά καὶ δεκθῶμεν πληγὴν ἄ-

θεράπευτον ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι ὅταν ἕνας, ἐνῷ συνεχῶς ἀμαρτάνει, συγκρατεῖται ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς καθόλου δὲν ὠφελεῖται ἀπὸ τὴν ἀνεγκλικίαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, τότε πλῆθον παρακρυβεῖ ὁ Θεός. 305 **A** ὥστε οὗτος νὰ φθάσῃ εἰς τὸν καλοφῶνα τῶν κακῶν, διὰ τὸν συντηρήσῃ τελείως καὶ μὴ τοῦ ἴσου πλῆθον προθεσμίαν μετανοίας, ὅπως συνέβη καὶ εἰς τὸν Φαραῖ. Ἐπειδὴ δηλαδὴ μετὰ μίαν, δύο, τρεῖς καὶ τέσσαρας καὶ τὰς κατόπιν πλῆγας, πολλῆς ἀπήλαυσε μακροθυμίας παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἀπρελήθη ἀπὸ τὴν μακροθυμίαν ταύτην, συνετρίβη κατόπιν καὶ ἐξηφανίσθη μαζί με τοὺς ἰδιόκτους του τελευτῶν. 306 Τὸ ἴδιον ἔπαθον καὶ οἱ Ἰουδαῖοι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστός, ὅταν ἐπρόκειτο αὐτοὺς νὰ ἐξαρνήσῃ καὶ ἐπαφῆρῃ εἰς αὐτοὺς ἐρημικῶν ὀρισητικῶν καὶ ἀμετάκλητων, ἔλεγε τὰ ἔξῃ: «Ποσῶς ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου καὶ οὐκ ἠθέλησατε; Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος» (Λουκ. 13, 34).

Φοδοῦμαι λοιπὸν μήπως καὶ ἡμεῖς τὰ ἴδια πάθωμεν, διότι οὔτε ἀπὸ τὰ ξένα, **B** οὔτε ἀπὸ τὰ ἰδικά μας κακὰ συγκρονηθήμεθα. Δὲν λέγω δὲ ταῦτα σὲ σὺς μόνον ποὺ εἴθετε παρόντες, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκεῖνους ποὺ ἄφησαν τὸν ζῆλον, τὸν ὁπίουον καθημερινῶς εἶχον καὶ τὰς προηγουμένας θλίψεις ἐλησπόνθησαν, πρὸς τοὺς ὁποίους δὲν ἔπαυσα πάντοτε νὰ ἐπαναλαμβάνω με ἄλλας τὰς δυνάμεις μου καὶ νὰ λέγω, ὅτι ἂν καὶ ἐπέρασον οἱ περσασμοὶ νὰ μὲν εἰς τὰς ψυχὰς μας ζωηρὰ ἢ ἐνθουσιῶν τῶν περσασμῶν, ἵνα καὶ τὴν εὐεργεσίαν τῆς ἀπαλλαγῆς ἐξ αὐτῶν ἐνθυμούμενοι, διαρκῶς εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος μᾶς παρέσχε ταύτην.

3. Ταῦτα καὶ τότε ἔλεγον καὶ τώρα λέγω σὲ σὺς καὶ με σὺς εἰς ἐκεῖνους. **A**ς μνησθῶμεν τοὺς ἁγίους, **C** οἱ ὁποῖοι οὔτε ἀπὸ τῶν θλίψεων κατεποντίσθησαν, οὔτε ἀπὸ τῆς ἀνέσεως νοθροὶ ἔγιναν, ὅπως συμβαίνει σήμερον σὲ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι εἶναι σὲν τὰ ἐλαφρὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα μόλις τὰ προσβάλλουν τὰ κύματα περιθρέονται καὶ καταβυθίζονται. Διότι πολλὰς φορές, ποδὴ ἢ πινακίαι ἐπιήλθεν ἐναντίον μας, μᾶς κατεπόντισε καὶ εἰς τὸν θυθὸν μᾶς ἔφερε καὶ πλοῦτοι ἀπόκτησις πάλιν ὑπερηφάνειαν μᾶς ἐγέν-

10. Ὁ Φαραῖ (Μεμερῆ) ἰδηγὸς ὁ Ἰσραὴ (Ἐξοδ. 17' 10) τὴ καταδικάζοντα τοὺς Ἰσραηλῖτας ἀπεκτείνετο πρὸς ἀκατανόησιν μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Τὸ πλοῖον αὐτοῦ ἀποβροσθὲν ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἀνευρέθη ὑπὸ τὸν Αἰγυπτίον καὶ ἐταμενέθη. Κατὰ γενομένης ἀνασκαφῆς ἀνευρέθη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ G. E. Smith ἀκαταπαρέμει μετὰ κειμήλια ἀπὸ τοῦ αἰῶνος (Ἀκτινικὸς, 1922, σελ. 487).

νηος καὶ εἰς ἐσχάτην ἀδιοφορίαν μᾶς ἠδύγησε. Δὲ αὐτό, σὺς πορακαλῶ, νὰ παραλείψωμεν ἅλα τὰ ἅλλα καὶ τὰς ψυχὰς μας ὡς ρυθμιζώμεν πρὸς σωτηρίαν ἕκαστος ἐξ ἡμῶν. Διότι, ὅταν αὐτὴ εἰς καλὴν κατάστασιν εὐρίσκειται, ἐπιθέσθε κακὸν καὶ ἂν συμβῆ, εἴτε πείνα, εἴτε ἀσθένεια, εἴτε συσκοφαντία, εἴτε κρημνιστὴν διασπαγῆ, **D** εἴτε ὀδυμήσθε ἄλλο, ὑποφερτὸν εἶναι καὶ ἐλαφρὸν λόγῳ τῆς ἐντολῆς τοῦ Δεσπότου καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἐλπίδος. Καθὼς πάλιν, ὅταν ἡ ψυχὴ, ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶναι ἐν τάξει, λόγῳ ἁμαρτιῶν αὐτῆς, καὶ πλοῦτος ἂν τρέχῃ ἀρθῶνος, καὶ παιδιὰ ἂν εἶναι παρόντα, καὶ ἀναριθμητῶν πραγμάτων ἀπόλαυσις ἂν ὑπάρχῃ, στενοκαρδίας πολλὰς καὶ φροντίδας ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος θὰ ἐπιπέσῃ με ἅλα αὐτὸ εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Ἄς μὴ ἐπιζητῶμεν λοιπὸν νὰ ἀποκτήσωμεν πλοῦτον, οὔτε νὰ ἀποφύγωμεν πινακίαν, ἀλλὰ πρὸ πάντων καθένας νὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν ψυχὴν μας καὶ εἰς θέσιν τοιαύτην νὰ τὴν φέρωμεν, ὥστε νὰ ἐπαφρηθῆ τοῦ παρόντος βίου καὶ τῆς ἀποδημίας ἐξ αὐτοῦ. **E** Διότι δάγιον ἀκόμη καὶ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν θὰ δοκιμασθῆ διὰ τὸ φροντίζεισθαι εἶναι, ὅταν θὰ παραιοθῶμεν εἰς τὸ φοβερὸν βῆμα τοῦ Χριστοῦ, φοροῦντες ὡς ἄλλα ἐνδύματα τὰς πράξεις μας καὶ βλέποντες μετὰ τὰ μάτια μας ἀπ' ἐνὸς μὲν τὰ δάκρυα τῶν ὀφθαλμῶν, ἀπ' ἑτέρου δὲ τὰς αἰσχροὺς ἀσελγείας, διὰ τῶν ὁποίων ἐμολόγωμεν τὰς ψυχὰς μας, ἐξ ἄλλου δὲ τοὺς στεναγμοὺς τῶν κηρῶν, τὰς κακοποιήσεις τῶν πενήτων, τὰς ἀρπαγὰς τῶν πινακῶν. Καὶ οὐκ μόνον αὐτὰ καὶ τὰ παρόμοια, ἀλλὰ καὶ διὰ ἄποτον νοσηρῶς ἐπράξαμεν, διότι αὐτὸς εἶναι ἐνθυμήσεων δικαστὴς καὶ ἐννοκῶν κριτὴς» (Ἐβρ. 4, 12) καὶ πάλιν: «Ἐτάζωιν καρδίας καὶ νεφροῦς» (Ψαλμ. 7, 10) καὶ 306 **A** «ἀποβιδοῦς ἐκάστην κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ» (Ματθ. 6, 27).

Ὁ λόγος μου δὲ οὗτος δὲν ἀπευθύνεται μόνον εἰς ἐκεῖνους ποὺ ζοῦν εἰς τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκεῖνους ποὺ ἐστησαν τὰς καλύθας τῶν εἰς τὸ βροχὴ χάριν τοῦ μονακικοῦ βίου, διότι οὐκ μόνον τὰ σῶματα αὐτῶν ὀφείλουσαν νὰ διαφυλάττουσαν ἀγνὰ ἀπὸ μολυσμῶν πορνείας, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν τῶν καθαρὰν ἀπὸ πάσης σατανικῆς πλεονεξίας. Διότι δὲν ἄμλεξ' διὰ τὰς γυναῖκας μόνον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἀνδρας καὶ οἱ ὀλοκλήρον τὴν Ἐκκλησίαν, ὅταν λέγῃ, ὅτι ἡ παρθένος πρέπει νὰ εἶναι ἁγία καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα (Α' Κορ. 7, 34). Καὶ πάλιν: «Παραστῆσατε τὰ σῶματα ὑμῶν παρθένον ἀγνήν» (Β' Κορ. 11, 2): ἁγνήν δὲ πῶς; «μὴ ἔχουσαν σπῆλον ἢ ρυτίδα» (Ἐφρ. 5, 27). **B** Ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνοι οἱ παρθένοι, ποδὴ εἶχον τὰς σθημένους λαμπόδας, παρθένοι ἦσαν κατὰ τὸ σῶμα, οὐκ ὅμως καὶ ἄγνοιαι κατὰ τὴν καρδίαν. Ἄλλὰ ἂν καὶ ἄνδρας αὐτὰς δὲν διέφθει-

ρεν, ὁ ἔρωτας πῶν κρημάτων τὰς διέφθειρε. Τὸ σῶμα αὐτῶν ἦτο καθαρὸν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ αὐτῶν πολλῆς ἦτο γεμάτη μοικείας, ἐπειδὴ εἰσεχώρησαν εἰς αὐτὰς πονηροὶ λογισμοὶ φιλοκρηματίας, ἀσπλαγχνίας, ὀργῆς, φθόνου, ἀργίας, ἀμελείας, καὶ ὑπερηφανείας, οἱ ὅποιοι ὅλοι θλάπτουν τὴν σεμνότητα τῆς παρθενίας αὐτῶν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε: «Ἦνα ἡ παρθένος ἢ ἅγια καὶ σώματι καὶ πνεύματι» (Α' Κορ. 7, 34)· καὶ πάλιν: «Παρθένον ἀγνήν παραστήσαι τῷ Χριστῷ» (Β' Κορ. 11, 2).

С Διότι ἔλας τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν μοικείαν διαφθείρεται καὶ κάνει τὴν ἀγνότητά του, εἶται καὶ ἡ ψυχὴ ἀπὸ λογισμοῦ σατανικοῦ καὶ ἰδέας διεφθαρμένους καὶ νοήματα ὅποια μολύνεται. Διότι ἐκεῖνος ποὺ λέγει παρθένος εἶμαι κατὰ τὸ σῶμα, διὰ δὲ τῆς ψυχῆς φθονεῖ τὸν ἀδελφόν του, αὐτὰς δὲν εἶναι παρθένος, διότι τὴν παρθενίαν αὐτοῦ κατέστρεψεν ἡ ἀνάμιξις μετὰ τὸν φθόνον. Ἐπίσης ὁ κενόδοκος δὲν εἶναι παρθένος, διότι τὴν παρθενίαν αὐτοῦ κατέστρεψεν ὁ ἔρωτας τῆς δόξης, ἐπειδὴ τὸ πάθος τοῦτο εἰσελθὼν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ κατέλυσε τὴν παρθενίαν αὐτῆς. Καὶ ὁ μισὸν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, οὗτος μᾶλλον ἀνθρωποκτόνος εἶναι παρὰ παρθένος. Καὶ γενικῶς ἕκαστος διὰ τοῦ πονηροῦ πάθους εἰς τὸ ὅποιον εἶναι δουλῶς, διὰ τούτου τὴν παρθενίαν αὐτοῦ καταστρέφει. **Δ** Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλας αὐτὰς τὰς πονηρὰς ἔξεις καὶ ἰδέας ἀπηγόρευσε νὰ ἔχωμεν καὶ μᾶς προτρέπει νὰ εἴμεθα παρθένοι εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε κανένα ἐφώματον λογισμῶν θεληματικῶς ἢ νὰ μὴ ἔχωμεν εἰς τὴν ψυχὴν μας.

4. Τί λοιπὸν διὰ ταῦτα νὰ λέγωμεν; Πῶς θὰ ἐλευθώμεν; Πῶς θὰ σωθώμεν; Ἐγὼ ὑποδεικνύω τὸν τρόπον τὴν προσευκὴν εἰς τὴν καρδίαν ἃς ἀναλάωμεν πάντοτε καὶ τοὺς καρποὺς αὐτῆς, δηλαδὴ τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν πραότητα. «Μάθετε, λέγει, ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πραὸς εἶμι καὶ ταπεινός τῆ καρδία καὶ εὐρήσατε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν» (Ματθ. 11, 29). Καὶ ὁ Δαυὶδ πάλιν: «Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον· καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουθενώσει» (Ψαλμ. 50, 19).

Ε Διότι τίποτε δὲν ἀποδέχεται τόσο ὁ Θεὸς καὶ ἅγια, ὅσον ψυχὴν πρᾶον καὶ ταπεινόφρονα καὶ εὐγνώμονα. Πρόσεκε λοιπὸν καὶ οἱ ἀδελφεῖ, καὶ εἴταν σοὶ συμβῆ καὶ σὲ ἐνοχλήσῃ κάτι ἀπροσδόκητον, νὰ μὴ καταφύγῃς πρὸς ἀνθρώπους καὶ πρὸς ἀσθενῆ ἀποβλέψῃς βοήθειαν, ἀλλὰ ἀφοῦ πα-

11. Ἡ προσβολὴ ἀπὸ τοῦ πονηροῦ εἰς τὴν ψυχὴν ἐγκλημάτων ἐκθέσεων, εἴθ' ἂν ἀπακούονται ἢ π' αὐτῆς, δὲν φέρουν ἐνοχλήν.

ρατρέξῃς πάντας νὰ ἀναιρέῃς διὰ τῆς διανοίας σου πρὸς τὸν λατρὸν τῶν ψυχῶν. Διότι καρδίαν νὰ θεραπεύσῃ ἐκεῖνος μόνον δύναται, ὁ ὁποῖος καὶ μόνος ἐπλάσε τὰς καρδίας μας καὶ γνωρίζει ὅλα τὰ ἔργα μας καὶ τὰ ἐλατήρια αὐτῶν (Ψαλμ. 32, 15). Αὐτὰς δύναται καὶ εἰς τὴν συνείδησίν μας νὰ εἰσελθῇ καὶ τὴν διάνοιάν μας νὰ ἐγγίσῃ καὶ τὴν ψυχὴν νὰ παρηγορήσῃ. **307** Α' Ἐάν δὲ ἐκεῖνος δὲν παρηγορήσῃ τὰς καρδίας μας, τὰ ἀνθρώπινα μέσα παρηγορίας εἶναι περιττὰ καὶ ἀνωφελῆ, ὅπως πάλιν εἴταν ὁ Θεὸς παρηγορῆ καὶ καθηγουκίῃ καὶ ἀναριθμητοὶ ἄνθρωποι ἂν παρενοχλοῦν, καθόλου δὲν θὰ ἠμπορέσουν νὰ μᾶς θλάσουν, διότι εἴταν ἐκεῖνος στερεώσῃ τὴν καρδίαν μας, κανεὶς δὲν δύναται νὰ τὴν κλονίσῃ.

Ταῦτα λοιπὸν γνωρίζοντες, ἀγαπητοί, πάντοτε πρὸς τὸν Θεὸν ἃς καταφεύγωμεν, ὁ ὁποῖος καὶ θέλει καὶ δύναται νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰς συμφορὰς. Διότι εἴταν μὲν πρόκειται ἀνθρώπους νὰ παρακαλέσωμεν καὶ θυρωροὺς εἶναι ἀνάγκη πρῶτα νὰ συναντήσωμεν, καὶ παρασώτους καὶ κόλακας νὰ παρακαλέσωμεν, καὶ μακρυνὸν δρόμον νὰ διανύσωμεν. Προκειμένου ὅμως περὶ τοῦ Θεοῦ, δὲν ἀπαιτεῖται τίποτε ἀπ' αὐτὰ. **Β** Ἄλλῃ χωρὶς μεσίτην παρακαλεῖται, χωρὶς κρήματα, χωρὶς δαπάνην συγκατανεύει καὶ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν δέησίν μας, ἀρκεῖ μόνον νὰ φωνάζωμεν ἀπὸ τὴν καρδίαν μας καὶ δάκρυα νὰ προσφέρωμεν καὶ μόλις εἰσελθωμεν, θὰ προσελκύσωμεν τὸ ἔλεός Του. Καὶ ἄνθρωπον μὲν εἴταν πρόκειται νὰ παρακαλέσωμεν, πολλὰς φορὰς φοδοῦμεθα μήπως κανεὶς ἐκ τῶν ἐκθρῶν μας εἶναι παρὼν ἢ φίλος ἢ κάποιος ἐκ τῶν ἀντιδίκων μας ἀκούσῃ τὴν ὑπόθεσιν καὶ διαφορετικὰ παραστήσῃ εἰς αὐτὸν τὰ πράγματα καὶ καταστρέψῃ τὸ δίκαιόν μας· προκειμένου ὅμως περὶ Θεοῦ τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ υποθέσῃ. Διότι, εἴταν θέλῃς, λέγει, νὰ μὲ παρακαλέσῃς, νὰ ἔλθῃς πρὸς ἐμὲ μόνος, χωρὶς κανεὶς ἄλλος νὰ εἶναι παρὼν, δηλαδὴ μετὰ τὴν καρδίαν σου νὰ μὲ ἐπικαλεσθῆς ὅχι μετὰ ἄλλην κίνησιν τῶν χειρῶν. «Ἐπέσθη, λέγει, εἰς τὸ ἡμίση σου· ἀπόκλεισον τὴν θύραν σου καὶ πρόσευξαι τῷ Πατρὶ σου, ἢ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ Πατὴρ σου ὁ ἄβυστος ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ» (Ματθ. 6, 6). **С** Βλέπεις πόσον ἱπερβολικὰ σὲ τῆ; Ὅταν μὲ παρακαλῆς, λέγει, κανεὶς νὰ μὴ σὲ θλάτῃ εἴταν δὲ ἐγὼ σὲ πρᾶ, τὴν ἀσκουμένην φέρω ὡς μάρτυρα τῆς εὐεργεσίας.

Ἄς ὑπακούωμεν λοιπὸν καὶ ἃς μὴ προσευκόμεθα πρὸς ἀπίδειξιν, οὔτε ἐναντίον τῶν ἐκθρῶν μας, καὶ ἃς μὴ ὑποδεικνύωμεν πρὸς τὸν Θεὸν τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὅποιον θὰ μᾶς βοηθήσῃ. Διότι ἂν εἰς ἀνθρώπους ποὺ συνηγοροῦν καὶ μη-

γορεύουν ὑπὲρ ἡμῶν ἐνώπιον τῶν κοσμητῶν δικαστῶν, τὰς ὑποθέσεις μας λέγοντες μόνον, τὸν δὲ τρόπον τῆς ὑπερασπίσεως εἰς ἐκεῖνους ἀφίνωμεν, δεχόμενοι νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τὴν κρίσιν τῶν εἰς τὰ ζητήματά μας, **Δ** πολὺ περισσότερον εἰς τὸν Θεὸν τοῦτο πρέπει νὰ κάμωμεν. Ἐπιπλεονεξίαν εἰς αὐτὸν τὸ ζήτημά σου, εἶπες ἐκεῖνα ποὺ ἐπαθεῖς; Μὴ λέγε πλέον καὶ τὸ πᾶς νὰ σὲ βοηθήσῃ, διότι αὐτὸς γνωρίζει ἀκριβῶς τί σὲ συμφέρει. Εἶναι δὲ πολλοί, οἱ ὅποιοι πολυλογίαν ἔχουν κατὰ τὴν ἄψιν τῆς προσευχῆς, λέγοντες: Κύριε, ὅς μου ὕψιστον σῶματος, διπλασιάσέ μου τὴν περιουσίαν, φέλαξέ με ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν μου, τὸ ὅσιον εἶναι μεγάλη ἄνοησις.

Διὰ τοῦτο πρέπει ὅλα αὐτὰ νὰ ἀρῶμεν καὶ νὰ ἱκετεύωμεν καὶ παρακαλῶμεν κατὰ τὸν τρόπον ποὺ παρακαλοῦσε ὁ τελώνης, ὁ ὁποῖος ἔλεγε: «Ὁ Θεὸς Ἰλασθήτι μοι τῆ ἀμαρτανῶν» (Λουκ. 18, 13) καὶ αὐτὸς γνωρίζει πλέον πᾶς νὰ σὲ βοηθήσῃ: «Ζητεῖτε γάρ, λέγει, πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. 6, 33).

Ε Ἔτσι λοιπὸν, ἀγαπῆται, ἂν φιλοσοφῶμεν καὶ ἂν προσευκάμεθα μὲ πόνον καὶ ταπεινώσιν, κτυπῶντες τὰ στήθη, ὅπως ἐκεῖνος, καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν ἐκεῖνο, ποὺ ἐπιζητοῦμεν. Ἐάν δὲ προσευκάμεθα γεμάτοι ἀπὸ θυμῶν καὶ ὀργῆν κατὰ τῶν ἄλλων, εἴμεθα σκαρπεροὶ καὶ μιστοὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἄς ἔλθωμεν λοιπὸν εἰς ἐσωτερικὴν συντριβὴν, ἂν ταπεινώσωμεν τὰς ψυχὰς μας καὶ ἂν προσευκάμεθα διὰ τὸν ἐλεῶν μας καὶ δι' ἐκεῖνους ποὺ μᾶς ἐλύπησαν. Διότι ἐάν θέλῃς τὸν δικαστὴν νὰ τραθήξῃς πρὸς βοήθειαν τῆς ψυχῆς σου καὶ μὲ τὸ μέρος σου, ποτὲ μὴ τὸν παρακαλῆς ἐναντίον ἐκεῖνου ποὺ σὲ ἐλύπησε. **308** **Α** Ἐπειδὴ τοιοῦτος εἶναι τοῦ δικαστοῦ ὁ χαρακτήρ· εἰς ἐκεῖνους κυρίως συγκρατεῖται καὶ δίδει ὅτι τοῦ ζητούν, οἱ ὅποιοι εὐχονται ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τῶν, οἱ ὅποιοι δὲν μνησκακοῦν, οἱ ὅποιοι δὲν ἐξεγείρονται κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῶν. Καὶ ὅσον αὐτοὶ κάνουν τοῦτο, τῶσον ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐπέρχεται ὁ Θεός, ἐάν βεβαίως οὗτοι δὲν μεταβλήθωσι καὶ δὲν μετανοήσωσι.

5. Προσέχετε λοιπὸν, ἀδελφοί, ὅταν μᾶς προσβάλῃ κάποιος νὰ μὴ ἀγονακτῶμεν καὶ λυπηθῶμεν, ἀλλὰ φιλοσοφῶντες νὰ εὐχαριστῶμεν καὶ νὰ περιμένωμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Κυρίου. **Β** Μήπως δὲν ἠμποροῦσεν ὁ Θεὸς προτοῦ τὰ ζητήσωμεν νὰ μᾶς δώσῃ τὰ ἀγαθὰ του; Μήπως δὲν ἠμποροῦσε νὰ μᾶς χάρισῃ βίον ἀνάδυσον καὶ ἀπὸ πάσαν θλίψιν ἀμύλαγμένον; ἠμποροῦσεν, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ἀπὸ ἀγάπην τὰ κάνει. Διὰ τὴν δηλαδὴ ἐπιτρέπει νὰ θλιβώμεθα καὶ δὲν μᾶς ἀπαλλάσσει γρήγορα ἀπὸ τὴν θλίψιν; Διὰ τὴν δὲ νὰ μένωμεν

πάντοτε πλησίον Του, περιμένοντες τὴν βοήθειαν, καὶ εἰς Αὐτὸν νὰ προσευγώμεν καὶ συνεχῶς Αὐτὸν νὰ καλοῦμεν εἰς βοήθειάν μας. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὑπάρχουν πόνοι σῶματος, διὰ τοῦτο ἀφορία καρπῶν, διὰ τοῦτο πείνα, ἵνα λόγων τῶν θλίψεων τούτων πάντοτε ἀπὸ Αὐτῶν νὰ κερτάμεθα καὶ εἶται διὰ τῶν προσωρινῶν θλίψεων τὴν αἰώνιον ζωὴν νὰ κληρονομήσωμεν. Ὅστε λοιπὸν καὶ δι' αὐτὰ ὀφείλομεν νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Θεόν, **Γ** ὁ ὁποῖος διὰ πολλῶν τρόπων θεραπεύει καὶ σώζει τὰς ψυχὰς μας. Οἱ μὲν ἄνθρωποι, ἐάν τοῦτον εὐεργετήσωμεν ἡμεῖς κάποτε καὶ κατόπιν, χωρὶς νὰ θέλωμεν, τοὺς προξενήσωμεν κάποιαν μικρὰν λύπην, ἀμέσως μᾶς ὑβρίζουν, προβάλλοντες τὴν εὐεργεσίαν τῶν πρὸς ἡμᾶς ὡστε πολλοὶ νὰ καταρῶνται τὸν ἑαυτῶν τῶν, διότι ἀπ' αὐτοὺς εὐεργετήθησαν. Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν φέρεται εἶσι, ἀλλὰ, ὅταν μετὰ τὰς εὐεργεσίας του περικρονῆται καὶ ὑβρίζεται, ἀκόμη καὶ ἀπολογεῖται καὶ εὐθὺς δίδει εἰς τοὺς ὑβρίζοντας αὐτὸν, λέγων τὰ ἔξῃ: «Λαὸς μου, τί ἐποίησά σοι;» (Μιχ. 8, 3). Αὐτοὶ Θεὸν δὲν ἤθελον νὰ τὸν ὀνομάζωσι καὶ αὐτοὺς δὲν ἔπαυε λαόν του νὰ τοὺς ὀνομάζῃ. Αὐτοὶ ἠρῶντο τὴν εἰς αὐτοὺς κυριαρχίαν του, **Δ** αὐτοὺς ὅμως δὲν ἀπηνέυτο αὐτοὺς, ἀλλὰ ἰδικούς Του τοὺς ἔθευροῦσε καὶ πρὸς τὸν ἑαυτῶν Του τοὺς ἔσυρε. λέγων «Λαὸς μου, τί ἐποίησά σοι;».

Μήπως λέγει, φορτικὸς σου ἔγιναι ἢ θαραπὸς ἢ ἀκλήριος; Ἄλλὰ δὲν ἠμπορεῖς τέτοιο πρᾶγμα νὰ εἶπῃς. Καὶ ἰσὺο δέ, ἐάν ἤθελε συμβῆ, καὶ τότε ἀκόμη δὲν ἔπρεπε νὰ ἀποσκαρῆσῃς ἀπὸ ἐπὶ. «Τίς γάρ ἐστιν υἱός, δὲν οὐ παιδεύει πατήρ;» (Ἰερ. 12, 7). Ἄλλ' ὅμως οὕτε τοῦτο ἠμπορεῖτε νὰ εἴπητε. Καὶ πάλιν εἰς ἄλλο μέρος: «Τί εὐροῦσαν οἱ πατέρες ὧν ἐμοὶ πλημμέλημα;» (Ἰερ. 2, 5). Μεγάλο καὶ θαυμαστὸν εἶναι αὐτὸ ποὺ εἶπε, διότι τὴν ἐξῆς σημασίαν ἔχει: Κατὰ τί ἡμάρτησα; Ὁ Θεὸς λέγει εἰς τοὺς ἀνθρώπους: κατὰ τί ἡμάρτησα; τὸ ὅσιον οὕτε οἱ δοῦλοι δὲν ἀνέκονται νὰ εἴπῃ ὁ δεσπότης τῶν. **Ε** Καὶ δὲν λέγει, κατὰ τί ἡμάρτησα σὲ σὲ, ἀλλὰ εἰς τοὺς πατέρας σας. Δηλαδὴ οὕτε τοῦτο ἔχετε νὰ προβάλετε, ὅτι διατρεῖτε πατρικὴν ἐχθρὰν ἐναντίον μου, διότι οὕτε τοὺς προγόνους σας εἰς μικρὸν ἢ μεγάλον βαθμὸν παρημέλησα, ὡστε νὰ ἔχουν παράσιον κατὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς προνοίας μου. Καὶ δὲν εἶπεν ἀπῶς, τί εἶχαν οἱ πατέρες σας, ἀλλὰ τί εὐφρον; Δηλαδὴ ἐνὶ πολὺ ἐπροσιτάθησαν νὰ εὐφρον, πολλὰ μέρη ἐπέρασον, τόσα εἶπῃ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου ἦσαν, κανένα παράπτωμα δὲν εὐρον εἰς ἐμέ. Δι' ὅλα λοιπὸν τοῦτα συνεχῶς πρὸς αὐτὸν ἂν κατακρούωμεν **309** **Α** καὶ εἰς κἀκεῖ μας λύπην ἂν ζητῶμεν τὴν ἰδικὴν του παρηγορίαν, εἰς

κάθε συμφορὰν τὴν ἰδικὴν τοῦ λύτρωσιν, τὸ ἰδικόν τοῦ ἔλεος, οὐδὲν ἄλλο πειρασμὸν τὴν ἰδικὴν τοῦ βοηθῆσαι. Διότι οἰονόησατε καὶ ἂν εἶναι τὸ κακόν, ὅσον μεγάλο τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, ὅλα καὶ νὰ τὰ διαλύσῃ καὶ νὰ τὰ ἀπομακρύνῃ δύναται. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ κάθε ἀσφάλειαν, καὶ δόνησιν, καὶ φήμην ἀγαθῆν, καὶ ὑγείαν τοῦ σώματος καὶ φιλοσοφικὴν διάθεσιν ψυχῆς, καὶ ἐλπίδας καλὰς, καὶ τὸ νὰ μὴ περιπίπτωμεν γρήγορα εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἢ ἀγαθότης αὐτοῦ θὰ μᾶς δώσῃ.

Ἄς μὴ γογγύζωμεν λοιπὸν ὅπως οἱ ἀγνώμονες δοῦλοι, οὔτε τὸν Δεσπότην μᾶς νὰ κατηγορήσωμεν, ἀλλ' εἰς ὅλα νὰ τὸν εὐχαριστῶμεν, καὶ ἕνα μόνον νὰ θεωρῶμεν ὅτι εἶναι κακόν, ἅ τὸ εἰς αὐτὸν νὰ ἁμαρτάνωμεν. Ἐάν τοιαύτην πρὸς τὸν Θεὸν συμπεριφορὰν ἔχωμεν, οὔτε ἀσθένεια, οὔτε πτωχεία, οὔτε ἀμυρία, οὔτε ἀφορία καρπῶν, οὔτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ θεωρούμενα ὅτι εἶναι λυπηρὰ θὰ μᾶς εὔρῃ, ἀλλὰ εὐχαρίστησιν καθαρὰν καὶ ἀγνήν διαρκῶς θὰ ἀπολαμβάνωμεν καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ θὰ ἐπιτύχωμεν διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλοφροσύνης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα ἴσ' εἶναι ἡ δόξα, συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὰρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

С П Е Р И Н Η Σ Τ Ε Ι Α Σ

Καὶ εἰς τὸν προφήτην Ἰωάνη, Δαυιδῆ καὶ εἰς τοὺς τρεῖς παῖδας, Λεχθεῖσα κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Ἀγίων Νηστειῶν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ε'

1. Φαῖδρὸν μᾶς εἶναι σήμερον ἡ πανήγυρις καὶ λαμπροτέρα ἀπὸ τὴν συνήθη ἢ συνάθροισις. Ποία ἀρὰ γε εἶναι ἡ αἰτία; Τῆς νηστείας εἶναι τὸ κατόρθωμα τοῦτο, τὸ γνωρίζω καὶ ἐγώ, νηστείας, ἢ ὅποια δὲν ὑπάρχει τῶρα, ἀλλὰ ἀναμένεται. **Δ** Αὐτὴ εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον μᾶς συνήθροισεν. Αὐτὴ καὶ ἐκεῖνους ποῦ προηγουμένως ἀμελέστεροι ἦσαν, σήμερον εἰς τὰς μητρικὰς ἐπανάφερεν ἀγκάλας. Ἐάν δὲ καὶ μόνον ἡ ἀναμονὴ τῆς τῶσιν μᾶς ἔδωκε προθυμίαν, ὅταν ἐμφανισθῇ καὶ ἔλθῃ, πόσῃ θὰ μᾶς φέρῃ εὐλάβειαν; Τοιουτοτρόπως καὶ πόλις, ὅταν πρόκειται νὰ εἰσέλθῃ ἄρχων φοβερός, ἀποβάλλει κάθε ἀμέλειαν καὶ περισσοτέρον ἀναλαμβάνει προθυμίαν καὶ δραστηριότητα. Ἄλλὰ μὴ φοβηθῆτε, ἀκούσαντες ὅτι φοβερός ἄρχων εἶναι ἡ νηστεία, διότι δὲν εἶναι οὐδ' οὐδὲ φοβερά, ἀλλὰ εἰς τοὺς δαίμονας. Ἐάν σεληνιαζόμενος εἶναι κάποιος, δεῖξτε εἰς αὐτὸν νηστείας πρόσωπον καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους αὐτοῦ ἀκνητότερος μένει. **Ε** παγάνων ἀπὸ τὸν φόβον, καὶ εἶναι σὸν νὰ εὐρίσκειται εἰς τὸ δεσρὰ καὶ μάλιστα ὅταν ἴδῃ μὰζι μὲ τὴν νηστείαν νὰ εἶναι ἡ ἀδελφὴ τῆς νηστείας καὶ ἀκαίριος αὐτῆς στανόδος, ἢ προσευχὴ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς λέγει: «Τὸ γένος τοῦτο οὐκ ἐξέρκεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ» (Ματθ. 17, 21).

Ὅταν λοιπὸν τοὺς ἐκτὸς τῆς σωτηρίας μᾶς τῶσιν ἐκδικήσῃ καὶ εἰς τοὺς ἐκτὸς τῆς ζωῆς μᾶς τῶσιν εἶναι φοβερά, νὰ ἀγαπῶμεν αὐτὴν καὶ ὑποδεχόμεθα καὶ ὄχι νὰ φοβούμεθα πρέπει. Ἐάν δὲ πρέπει κάτι νὰ φοβούμεθα τὴν μέθην καὶ τὴν πολυφαγίαν πρέπει νὰ φοβούμεθα καὶ ὄχι τὴν νηστείαν. Διότι ἐκεῖνη μὲν (ἡ μέθη καὶ πολυφαγία) ὄφρα μᾶς λῆσῃ ὅπισθ' ἡ χεῖρα εἰς τὴν τυραννικὴν δύναμιν τῶν παθῶν.

σάν σὲ κυρίαν κακὴν, δούλους καὶ αἰχμαλώτους μᾶς παραβί-
δει. ³¹⁰ **A** Ἡ δὲ νηστεία δούλους καὶ δεμένους, ὅταν μᾶς εὖ-
ρη, μᾶς λύει ἀπὸ τῆς δεσμῆς, μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τῆς τυραν-
νίας καὶ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ποὺ προηγουμένως εἰκομεν,
μᾶς ἐπαναφέρει. Ὅταν λοιπὸν καὶ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μας
πολεμῆ, καὶ ἀπὸ δουλείαν μᾶς ἀπαλλάσσει, καὶ πρὸς τὴν ἐ-
λευθερίαν μᾶς ἐπαναφέρει, ποῖαν ἄλλην μεγαλύτερον ἐπι-
ζητεῖ ἀπόδειξιν τῆς ἀγάπης αὐτῆς πρὸς τὸ γένος μας; Διότι
μεγίστη ἀπόδειξις φιλίας ἐνὶ πρὸς ἡμᾶς θεωρεῖται ὅτι εἶ-
ναι, οὗτος νὰ ἀγαπᾷ καὶ μιστῇ τὰ ἴδια πρόσωπα, ποὺ ἀγαπᾶ-
μεν καὶ μισοῦμεν καὶ ἡμεῖς.

2. Θέλεις νὰ μάθης πόσον στολίζει τοὺς ἀνθρώπους ἡ
νηστεία, πόσον τοὺς προφυλάσσει καὶ τοὺς δοκαρίζει ἀπὸ τὸ
κακόν; Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, τὸ μακάριον καὶ θαυμαστὸν
γένος τῶν μοναχῶν. Οὗτοι δηλαδὴ τοὺς θυροῦς τοῦ κό-
σμου ἐγκαταλείψαντες καὶ πρὸς τὰς κορυφὰς τῶν θουνῶν
ἀνατρέξαντες **B** καὶ τὰς καλύβας τῶν εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς ἐ-
ρήμου ὡς εἰς γαλήνιον λιμένα στήσαντες, τὴν νηστείαν σὺν-
τροπον καὶ συμμετοχὸν καθ' ἅλον τὸν βίον τῶν ἔλαβον. Διὰ
τοῦτο λοιπὸν καὶ ἀγγέλους αὐτοὺς ἀπὸ ἀνθρώπων τοὺς ἔκα-
με, οὐκ ἔτι μόνον ἔδεικνους, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων
τῶν πόλεων, ἄσους ἤθελεν εὖρει νὰ ἀκολουθοῦν αὐτὴν, πρὸς
τὸ ἴδιον τῆς φιλοσοφίας ὄψος ἀνυψώσαι.

Διότι καὶ ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἥλιος, οἱ πόρτοι τῶν προφη-
τῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἂν καὶ ἀπὸ ἄλλας αὐτῶν ἄρετῶν
ἦσαν λαμπροὶ καὶ μεγάλοι καὶ παρησιαῖαν πολλὴν εἶχον, οἱ
ἤθελον τὸν Θεὸν νὰ πλησιάσουν καὶ νὰ συνομιλήσουν μετ'
αὐτοῦ, ὅσον ἦτο τοῦτο δυνατόν εἰς ἄνθρωπον, εἰς τὴν νη-
στείαν κατέφευγον καὶ διὰ τῶν χειρῶν ταύτης εἰς αὐτὸν
προσεφέροντο.

C Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεός, ὅταν τὸ πρῶτον ἐδημιούργηκε
τὸν ἄνθρωπον, ἀμέσως τὸν ἔφερε καὶ τὸν παρέδωκε εἰς τὰ
χέρια τῆς νηστείας, ἀναθέτων εἰς αὐτὴν, σάν σὲ φιλόσοφον
μητέρα καὶ ἀρίστην διδασκαλίαν, νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν
σωτηρίαν ἐκείνου. Διότι τὸ «Ἀπὸ παντὸς ζύλου τοῦ παρα-
δείσου θρώσει φαγῆ ἀπὸ δὲ τοῦ ζύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν
καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε» (Γεν. 2, 16-17), ἦτο ἕνα εἶδος νη-
στείας. Ἐὰν δὲ εἰς τὸν παράδεισον ἦτο ἀναγκαῖα ἡ νηστεία,
πολὺ περισσότερο ἐκτὸς τοῦ παραδείσου. Ἐὰν ἰσὺς τῆς πλη-
γῆς χρῆσιμον τὸ φάρμακον ἦτο, πολὺ περισσότερο μετὰ τὴν
πληγὴν. Ἐὰν δὲ προστὸ ἀνάσσει ὁ πόλεμος τῶν ἐπιθυμιῶν, ἀ-
ναρτήσιμον τὸ δῆλον τοῦτο μᾶς ἦτο, πολὺ περισσότερον μετὰ
τὴν ἰσὺν μάχην ἐκ τῶν ἐπιθυμιῶν, ἐκ τῶν δαυμάτων, **D** ἀ-

ναγκαῖα μᾶς εἶναι ἡ ἐκ τῆς νηστείας βοήθεια. Ἐὰν ἦκουε
ταύτην τὴν φωνὴν ὁ Ἀδάμ, δὲν θὰ ἦκουε τὴν δευτέραν ποὺ
ἔλεγε: «Γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ» (Γεν. 3, 18).

Ἄλλ' ἐπειδὴ παρέκουσε ταύτην, διὰ τοῦτα ἐπικολούθη-
σε θάνατος καὶ φροντίδες καὶ πόνος καὶ λύπη καὶ ζωὴ βαρυ-
τέρα ἀπὸ κάθε θάνατον, διὰ τοῦτο ἀγκάθια καὶ τριβόλια, τα-
λαιωρῆδες καὶ πόνος, καὶ ζωὴ κουροστικῆ.

Εἶδες πῶς ὁ Θεὸς ἀγανακτεῖ, ὅταν ἡ νηστεία περιφρονῆ-
ται; Μάθε τώρα καὶ πῶς εὐφραίνεται, ὅταν αὐτὴ τιμᾶται.
Καθὼς, δηλαδὴ, ὅταν αὐτὴ ὑβρίσθῃ, εἰς τὸν ὑβρίσαντα ταύ-
την τὸν θάνατον ὡς ποινήν ἐπέβαλε, ἔτσι πάλιν καὶ ὅταν αὐ-
τὴ τιμᾶται, τὸν θάνατον ἀνεκάλεσε. Διότι θέλων νὰ σοῦ δεί-
γῃ τὴν δυνάμιν τῆς, ἔδωκεν ἐξουσίαν εἰς αὐτὴν, **E** μετὰ τὴν
καταδικαστικὴν αὐτοῦ ἀπόφασιν, μετὰ τὴν ἀπαγωγὴν πρὸς
θανατικὴν ἐκτέλεσιν, τοὺς ἀπογομένους ἀπὸ τὸ μέσον τοῦ
ὁρόμου νὰ διαρπάσῃ καὶ εἰς τὴν ζωὴν νὰ τοὺς ἐπαναφέρει.
Καὶ τοῦτο δὲν τὸ ἔκαμεν εἰς δύο ἢ τρεῖς ἡ εἰκοσι ἡμέρας, ἀλ-
λὰ καὶ εἰς λαὸν ὀλόκληρον, τὴν μεγάλην καὶ θαυμαστὴν πό-
λιν τῶν Νινευιτῶν, ἡ ὅποια εἶχε γονατίσει διὰ τὴν ἐκτελεσθῆ
καὶ πλησίον εἰς αὐτὸ τὸ θάραθρον ἔκλινε τὸ κεφάλι καὶ ἐ-
πρόκειτο νὰ δεκθῆ τὴν ἄνωθεν φερομένην πληγὴν. Αὕτη
σάν κάποια δόνησις ἰσχυρὰ ἐπέταξεν ἀπὸ ἐπάνω τῆς, τὴν ἄρ-
παξε ἀπὸ αὐτῆς τὰς πόλεις τοῦ θανάτου καὶ εἰς τὴν ζωὴν τὴν
ἐπανάφερε.

³¹¹ **A** Ἄλλ' ἐὰν θέλετε, δε ἀκούομεν καὶ τὴν ἱστορίαν
αὐτὴν. «Καὶ ἄγινετο, λέγει, λόγος Κυρίου πρὸς Ἰωνᾶν λέ-
γων· ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι εἰς Νινευί τὴν πόλιν τὴν με-
γάλην» (Ἰων. 1, 1). Ἀμέσως αὐτὸν ἀπὸ τὸ μέγεθος τῆς πό-
λεως θέλει νὰ τὸν συγκινήσῃ, διότι ἐγνωρίζε τὴν μελλοντι-
κὴν φυγὴν τοῦ προφήτου. Ἄλλὰ δε ἀκούομεν καὶ τὸ κή-
ρυγμα. «Ἐπι τρεῖς ἡμέρας καὶ Νινευί καταστραφήσεται»
(Ἰων. 3, 4). Καὶ διὰ ποῖον λόγον τὰ κακά, ποὺ μέλλεις νὰ
κάρη, προλέγεις; Διὰ νὰ μὴ κάρη ἐκεῖνα, ποὺ προλέγει.
Διὰ τοῦτο καὶ μὲ γέενναν ἠπειλήσε, διὰ νὰ μὴ ἀπαγάγῃ εἰς
γέενναν. Ἄς σὲ φοβίζου, λέγει, τὸ λόγιον, καὶ δε μὴ σὲς λι-
ποῦν τὰ πρόγματα. Διὰ ποῖον δὲ λόγον καὶ τὴν προσημίαν
εἰς τόσον στενὸν περιορίζει χρόνον; **B** Διὰ νὰ μάθῃς καὶ τῶν
βαρβάρων τὴν ἀρετὴν, βαρβάρους ὀνομάζει τοὺς Νινευίτας,
οἱ ὅποιοι εἰς διάστημα τριῶν ἡμερῶν ἠμύπερσαν τόσον μεγα-
λὴν ὄργην ἐξ ἁμαρτιῶν προερχομένην νὰ διαλύσουν καὶ ἰσὺν
τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν νὰ θαυμάσι. Ὁ ὅποιος ἠρεσθῆ εἰς
μετάνοιαν τριῶν ἡμερῶν διὰ τόσον πολλὰ ἁμαρτήματα, καὶ
μὴ καταπέσῃ; εἰς ἀπόγνωσιν καὶ ἂν ἀκόμη ἀναριθμητὰ ἁμαρ-

τήματα έκεις διαπράξει.

Διότι όπως ο νοσθρός εις την ψυχικήν και αδιόφορον, και αν λάθῃ πολλόν χρόνον ως προθεσίαν διά να μετανοήσῃ, τίποτε τό σπουδαίον δέν κάνει, ούτε μετά τοῦ Θεοῦ θά συμφιλιωθῇ, λόγω τῆς ραθυμίας του, κατά τόν ἴδιον τρόπον ὁ δραστήριος και θερμός κατά τήν προθυμίαν και μέ πολλόν ζήλον και ὀρμήν τήν μετάνοιάν του φανεράνουν και σέ μικράν χρονικήν στιγμήν πολλοῦ χρόνου ἁμαρτήματα νά ὑφανίσῃ θά δυναθῇ. **Β** Τρεῖς φορές ὁ Πέτρος δέν ἠρνήθη τόν Χριστόν; Δέν τόν ἠρνήθη μέ ἕκρον τήν τρίτην φοράν; Δέν ἔκαμε τοῦτο, διότι ἐφοβήθη πιστοτένιας ὑπερτριούλας λόγια (Ματθ. 26, 69-70); Τί λοιπόν συνέβη; Ἐκρειάσθη πολλά χρόνια διά νά μετανοήσῃ; Καθόλου· ἀλλά κατά τήν ἴδιαν νύκτα και ἔπεσε και ἐσηκώθη ἀπό τήν πτώσιν, και τήν πληγήν και τό φάρμακον ἐδέχθη, και ἀρρώστισε και εἰς τήν ὑγείαν ἐπανήλθε. Πῶς και κατά τίνα τρόπον; Μὲ κλάματα και θρήνοις, μάλλον δέ ἔκει μέ τυπωκά κλάματα, διότι μέ πολλήν ὀρμήν και κατανύξιν ἔκλαυσε. Διά τοῦτο ὁ Εὐαγγελιστής δέν εἶπεν, ὅτι ἔκλαυσεν ἀπλῶς, ἀλλ' ἔκλαυσε πικρῶς (Αὐτόθι 26, 75). Καί πόση ἦτο τῶν δακρύων ἐκείνων ἡ δύναμις κανεῖς λόγος νά παραστήσῃ δέν θά δυναθῇ, ἀλλά τήν φανεράνει σαφῶς τῶν πραγμάτων τό ἀποτέλεσμα. **Δ** Διότι μετά τήν φοβερήν ἐκείνην πτώσιν, τήν λέγω φοβερήν, ἐπειδή κανένα κακόν δέν εἶναι ἴσον μέ τήν ἄρνησιν τοῦ Χριστοῦ, μετά ἀπό τόσον μεγάλο κακόν, πάλιν αὐτόν εἰς τήν προηγουμένην ἐπανέφερε τμήν, και τήν ἐπιστάσιν τῆς οἰκουμένης Ἐκκλησίας τοῦ ἐνεχείρισε. Καί τό σπουδαιότερον ἀπ' ὅλα εἶναι, ὅτι μάς τόν ἐδείκνεν ὅτι περισσότερο ἀπό ὅλους τοῦς Ἀποστόλους πρὸς τόν Δεσπότην ἀγάπην ἔκει. Διότι: «Πέτρε, λέγει, φίλες με πλεονούτων.» (1ου, 21, 15). Μὲ αὐτό δέ τίποτε δέν εἶναι ἴσον ἀπό ἀπόψεως ἀρετῆς. **Ε** Διά νά μή λέγης δέ, ὅτι τοῦε Νινευίτας δικαίως συνεαἴρησε, διότι ἦσαν ἄνθρωποι βάρβαροι και ἀνόητοι, ἐπειδή, ὅπως λέγει, «Ὁ γάρ δοῦλος, ὁ μή εἰδώς τό θέλημα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ και μή ποιήσας, δαράσεται ὀλίγας» (Λουκ. 12, 48), διά τοῦτο εἰς τό μέσον σου ἔφερα και τόν Πέτρον, δοῦλον, πού πολύ καλά τό θέλημα τοῦ κυρίου του ἐγνώριζε. Ἄλλ' ὅμως και οὗτος ἀν και ἠμάρτησε και μάλιστα τήν ἐσχάτην ἁμαρτίαν, βλέπε εἰς πόσον ἔπος παρηγοίας ἀνήλθε.

Μή λοιπόν και σὺ ἐνεκα τῶν ἁμαρτημάτων σου κἀρης τό θάρρος σου και ἀπογοητευθῆς. Διότι τό χειρότερον σημεῖον τῆς ἁμαρτίας εἶναι τό νά μένη κάποιος εἰς τήν ἁμαρτίαν και τό φοβερότερον τῆς πτώσεως τό νά κείται ἕνας εἰς

τήν πτώσιν. **12 Α** Δι' αὐτό και ὁ Παῦλος θρηνεῖ και κλαίει. Τοῦτο θεωρεῖ ἄξιον πένθους. «Μήπως γάρ, λέγει, ἐλθόντος μου πρὸς ὑμᾶς, ταπεινώσῃ με ὁ Θεός και πενθήσω πολλούς, οὐκί τῶν ἁμαρτημάτων ἀπλῶς, ἀλλά τῶν μὴ μετανοήσαντων ἐπὶ τῇ ἀσελγείᾳ και ἀκαθαρσίᾳ και πορνείᾳ ἢ ἐπυραζῶν» (Β' Κορ. 12, 21). Διά μετάνοιαν δέ ποῖος καιρός καταλληλότερος δύναται νά γίνῃ ἀπό τόν καιρόν τῆς νηστείας;

3. Ἄλλ' ὡς ἐποινέθωμεν εἰς τήν ἱστορίαν. Ἀφοῦ δέν ἤκουσε τούτους τοῦς λόγους ὁ προφήτης, «κατέβη εἰς Ἰσραήλ, ἵνα φύγῃν εἰς Ἐθαρσίαις ἐκ προσώπου Κυρίου» (1ου, 1, 3). Πού φεύγεις, ἄνθρωπε; Δέν ἤκουσε τόν προφήτην πού λέγει: «Πού πορευθῶ ἀπό σου πνεύματος σου, και ἀπό τοῦ προσώπου πού φύγω;» (Ψαλμ. 138, 7). Εἰς τήν γῆν; **Β** Ἄλλὰ, «Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ και τό πλήρωμα αὐτῆς» (Ψαλμ. 23, 1). Ἄλλ' εἰς τόν Ἄδην; «Κῶν καταθῶ εἰς τόν Ἄδην, λέγει, πάρει». Εἰς τόν οὐρανόν; «Ἄλλ' ἐάν ἀναθῶ εἰς τόν οὐρανόν, πῶ ἔκει εἶ». Ἄλλ' εἰς τήν θάλασσαν; «Καί ἔκει, λέγει, κατέβη με ἡ δεξιὰ σου» (Ψαλμ. 138, 8-11). Αὐτό ἀκρίτως πού συνέβη και εἰς αὐτόν. Ἄλλὰ τέτοια εἶναι ἡ ἁμαρτία; εἰς πολλήν ἀνοησίαν ἐμβάλλει τήν ψυχὴν μας. Καθὼς δηλαδὴ ὅσοι ζαλισμένοι εἶναι λόγω μῆτης, ἄσκοπα ἐδῶ και ἔκει περιφέρονται και ἀν θάρσθρον, και ἀν κρημνός, και ἀν ὀπώησῃτε ἄλλο εἶναι κάτω ἀπό τό πόδι τους, πίπτουν μέσα, διότι δέν προφυλάσσονται, εἶναι και ὅσοι ἐγλίτισθρον εἰς τήν ἁμαρτίαν. ὅσν μεθυσμένοι ἀπό τήν ἐπαθυμίαν τῆς ἁμαρτίαν πράξεως εἶναι, **Γ** και δέν ζέρον τί κάνουν, οὔτε διά τά πόρνια, οὔτε διά τά μέλλοντα προνοοῦν και ἐνδιαφέρονται.

Μακράν ἀπό τόν Δεσπότην θέλεις νά φύγῃς; Λέγε μου, λοιπόν περιμενε λίγο και ἀπό αὐτά τά πράγματα θά μάθης, ὅτι οὔτε ἀπό τῆς δοῦλης τοῦ Θεοῦ θαλάσσης τό χεῖρα δέν θά ἠμπορήσῃ νά διακρίσῃ. Διότι μόλις οὗτος ἐπεισβόσθη εἰς τό πλοῖον, ἐκείνη ἀμέσως τό κύματα ἀνόησε και μάλιστα σέ πολύ μεγάλο ὄμοσ. Καί ὅπως μία ὑπηρετρία εὐγνώμων, ὅταν εὖρη συνάδελφόν της, πού ἐδραπέτευσε, διότι ἐκλεψε κάτι ἀπό τά πράγματα τοῦ κυρίου της, δέν ἀπομακρύνεται, ἀλλά πάρα πολλὰς ἐνοσχλήσεις παρέχει εἰς αὐτόδε πού τόν ἐδέχθησαν, ἕως ὅτου τῆς τόν δώσουν και ἀπέλθῃ εἰς τόν κύριόν της, ἔτσι ἀκριθῶς και ἡ θάλασσα, ἀφοῦ εδρε τόν σύνδουλόν της και τόν ἐγνώρισε, ἀναρίθμητα ἐμπόδια παρέχει εἰς τοῦς ναύτας, ταράττωσα, φωνάζουσα μή σῴρουσα εἰς δικαστήρια, ἀλλ' ἀπειλοῦσα ἀπανδρῶν νά βυθισθ τὸ πλοῖον, ἀν τόν συνάδελφόν της δέν θά τῆς ἀπέδιδον.

Τί λοιπόν εἰ ναῦται ἔκαμον. ἐνῶ ταῦτα ἐγίνοντο; «Ἐ-

ποιήσαντο, λέγει, ἐκβαλὴν πᾶν σκευῶν τῶν ἐν τῷ πλοίῳ» (Ἰων. 1, 5), διότι ὅλον τὸ θῆρος μέσα ἀκόμη ἔμενε, δηλαδὴ τοῦ προφήτου τὸ σῶμα, τὸ βαρὺ φορτίον, ὅχι λόγῳ τῆς φύσεως τοῦ σώματος, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ θάρους τῆς ἀμαρτίας, ἐπειδὴ τίποτε δὲν εἶναι τόσο βαρὺ καὶ δυσβάστακτον, ὅσον εἶναι ἡ ἀμαρτία καὶ ἡ παρακοή. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης Ζαχαρίας Ε τὴν παρέστησε μετὰ τὸν μάλυδον (Ζαχαρ. 3, 7). Ὁ Δαυὶδ δὲ τὴν φύσιν αὐτῆς περιγράφων ἔλεγε: «Αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλὴν μου, ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ» (Ψαλμ. 37, 5). Ὁ δὲ Χριστὸς πρὸς ἐκείνους ποὺ ἔζησαν μετὰ πολλὰς ἀμαρτίας ἔλεγε: «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ καταπιπτες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς» (Ματθ. 11, 28). Αὕτη λοιπὸν καὶ τὸ πλοῖον ἐβάρυνε τότε καὶ νὰ τὸ θύσῃ ἔμελλε, ὁ δὲ Ἰωνᾶς ἐκοιμᾶτο καὶ ἐροχάλαζε. Βαρὺς ὁ ὕπνος τοῦ ἦτο ὅχι ἀπὸ εὐχαρίστησιν, ἀλλ' ἀπὸ λύπην, ὅχι ἐξ ἀμελείας, ἀλλ' ἐκ στενοκυρίας. Διότι οἱ εὐγνώμονες ὑπηρετοῦ γρήγορα τὰ ἀμαρτημάτα τῶν ἀισθάνονται, τὸ ὅποιον καὶ ἐκεῖνος ἔπασθε.

³¹³ Α Ἄφου δηλαδὴ διέπραξε τὴν ἀμαρτίαν, κατάλαβε τότε τῆς ἀμαρτίας τὸ καταστρεπτικὸν ἀποτέλεσμα, διότι τέτοιο πρῶγμα εἶναι ἡ ἀμαρτία. Ὅταν γίνῃ ἡ γέννησις τῆς, δηλαδὴ διαπραχθῇ ἡ ἀμαρτία, τότε δημιουργεῖ τοὺς φοβεροὺς πόνους εἰς τὴν ψυχὴν, ἡ ὁποία τὴν ἐγέννησε, ἀντιθέτως μετὰ τὸν φυσικὸν νόμον τῆς ἰσχύος μας γεννήσεως. Διότι ἡμεῖς μόλις γεννηθῶμεν παύομεν τοὺς μητρικοὺς πόνους, ἐνῶ ἡ ἀμαρτία κατασκευάζει μετὰ τοὺς πόνους τοὺς λογισμοὺς, οἱ ὁποῖοι τὴν ἐγέννησαν. Τί λοιπὸν ἔκαμε ὁ ἐκτελῶν τὰς διαταγὰς τοῦ κυβερνήτου τοῦ πλοίου; Τὸν ἐπληροίωσε καὶ τοῦ λέγει: «Ἄναστα καὶ ἔπαυλαυ Κύριον τὸν Θεόν σου» (Ἰων. 1, 8). Κατάλαβε πλέον ἐκ τῆς πείρας, ὅτι δὲν ἦτο τυχαία ἡ τρικυμία, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐπιτάλη ἡ πληγὴ αὕτη, ὅτι ἡ θαλασσοταραχὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπερνικηθῇ δι' ἀνθρωπίνης δειλοσθενίας, καὶ ὅτι ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ κυβερνήτου καμμία ὑφέλευα δὲν προήρχετο. Β Διότι ἄλλου μεγαλύτερου κυβερνήτου εἶχον ἀνάγκην τὰ γινόμενα, ἐκείνου, ποῦ κυβερνᾷ τὸν κόσμον ὅλον καὶ τῆς ἄνωθεν βοήθειας εἶχον ἀνάγκην. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνοι κοπιᾷ, πανιά, σχοινιά καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀφήσαντες καὶ ἀπὸ τὴν κωπηλασίαν τὰ χέρια ἀπαρκρύναντες, πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰ ἀνύψωσαν καὶ τὸν Θεὸν παρακαλοῦσαν.

Ἐπειδὴ δὲ οὔτε διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἡ κατάσταση ἐκαλυπτεῖται, ἔρριψαν κλήρους καὶ παρέδωκε πλέον ὁ κλῆρος διὰ τῆς ψήφου τὸν ὑπεύθυνον τῆς τρικυμίας. Οἱ δὲ ναῖται

οὔτε τότε δὲν τὸν ἐπίθραν νὰ τὸν καταποντίσουν, ἀλλὰ ἐνῶ τόσοι θύροβοι καὶ ταραχὴ ἐγένετο, οὐκ νὰ εὐρίσκοντο εἰς πολλὴν ἡσυχίαν, δικαστήριον εἰς τὸ πλοῖον συνεκρότησαν καὶ νὰ ὁμιλήσῃ καὶ ἀπολογηθῇ τοῦ ἐπέτρεψαν καὶ ὅλα μετὰ προσοχὴν ἐξήταζον, C οὐκ νὰ ἦσαν ὑπεύθυνοι εἰς κάποιον διὰ τὰς ἀποφάσεις ποῦ θὰ ἐλάμβανον. Ἐκουσε λοιπὸν αὐτοὺς ποῦ ὅλα τὰ ἐξετάζον, ὅπως γίνεται εἰς τὸ δικαστήριον. Ποῖα εἶναι ἡ ἐργασία σου; Καὶ ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι; Καὶ ποῦ πηγαίνεις; καὶ ἀπὸ ποῖαν κίβαν καὶ ἐκ ποῖου λαοῦ εἶσαι σὺ; Καίτοι δὲ ἡ μὲν θάλασσα τὸν κατηγοροῦσε διὰ τῆς ἰσχυρῆς βίας τῆς, τὸν ὑπέδειξε δὲ ὁ κλῆρος ὡς αἴτιον καὶ ἐμαρτύρησεν ἐναντίον του, ἐν τούτοις οὔτε μετὰ τὴν κατακραυγὴν τῆς θαλάσσης καὶ τὴν κατ' αὐτοῦ μαρτυρίαν τοῦ κλήρου σπεύδουσιν νὰ ἐκδικήσῃ τὴν ἀπόφασιν. Ἄλλ' ὅπως εἰς τὰ δικαστήρια, ἐνῶ κατηγοροὶ εἶναι παρόντες καὶ μάρτυρες παρίστανται καὶ ἔλεγχοι γίνονται, οἱ ὅσοι δὲν ἀρκοῦνται εἰς αὐτοὺς, οὔτε ἐκδίδουσιν τὴν ἀπόφασιν, D προτοῦ αὐτοὺς οὕτως ὁ κατηγορούμενος ὁμολογήσῃ τὴν ἐνοχίαν του, ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ἐδῶ οἱ ναῖται, ἀνθρώποι βάρβαροι καὶ ἀνόητοι, τὴν τάξιν τῶν δικαστηρίων ἐμμοῦντο καὶ μάλιστα ἐνῶ τόσο φόβος, τόσο τρικυμία, τόσο ταραχὴ ἦτο γύρω τους, ἡ δὲ θάλασσα οὔτε νὰ ἀναπνεύσουσιν δὲν τοὺς ὄφινε, διότι ἔθουροβοῦσε καὶ μετὰ ὄρμην καὶ μανίαν καὶ βίην ἔτρεχε καὶ τὰ κῆματα συνεκᾶς ἐξήγειρε.

Ἄπὸ ποῦ λοιπὸν προήρχετο, ἀγαπητοί, ἡ τόσο πρόνοια διὰ τὸν προφήτην; Ἄπὸ τὴν θεῖαν οἰκονομίαν. Διότι ὁ Θεὸς ἔφερνεν ἔτσι τὰ πράγματα, διδάσκων διὰ τοῦτο τὸν προφήτην νὰ εἶναι φιλόνητος καὶ ἐπισκεπτικὸς καὶ λέγων πρὸς αὐτὸν οὐκ ἔστιν ἡ ἐξῆς: Μιμήσου τοὺς ναῖτας, ἀνθρώπους ἀνοήτους. Ε Αὐτοὶ μὲν δὲν περιφανοῦν οὔτε μίαν ψυχὴν, οὔτε δι' ἓνα σῶμα, τὸ ἰδικόν σου, δὲν ἀδικοφοροῦν, ἐνῶ οὐ ἀλόκληρον πάλιν μετὰ τόσοι μυριάδες κατοικοὺς, ὄφινες, ὅσον ἐξηρτᾶτο ἀπὸ σέ, νὰ καταστραφῇ. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἦτο αἴτιος τῶν κακῶν ποῦ τοὺς συνέβησαν, ἀφου τὸν ἀνεκάλυψαν, οὔτε τότε ὄρμουν νὰ τὸν καταδικάσουσιν, οὐ δὲ χωρὶς κανένα παράπονον νὰ ἔχρη κατά τῶν Νινευιτῶν, τοὺς ἐπινέες καὶ κατέστρεψες. Καὶ σὺ μὲν, ἐνῶ ἐγὼ σὲ διάταξα νὰ ὑπάγῃς εἰς αὐτοὺς καὶ διὰ τοῦ κηρύγματός σου νὰ τοὺς καλέσῃς πρὸς σωτηρίαν, δὲν ὑπήκουσες, ³¹⁴ Α ἐνῶ οὕτω, χωρὶς νὰ ἀκούσουσιν τίποτε ἀπὸ κανένα, πᾶν μέσον μετέροκνται, ὡστε σέ, ποῦ ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῇς, νὰ σὲ ἐπαναφέρουσιν εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν. Διότι καὶ μετὰ τὴν ἐκ μέρους τῆς θαλάσσης κατηγορίαν, μετὰ τὴν φωνήσιν ποῦ ἔκαμεν ὁ κλῆρος,

δτε ὁ ἴδιος τὸν αὐτὸν του κατηγορήσε καὶ τὴν φυγὴν ἀμολόγησεν, οὐτε τότε ἐπεισεον νὰ καταστρέψουν τὸν προφήτην, ἀλλὰ ἀνοκὴν ἐδεικνον καὶ συνεκρατοῦντο καὶ ὅλα ἔκανον, ὡστε αὐτὸν οὐτε μετὰ τὴν τούην ἀπόδειξιν τῆς ἐνοκῆς του, νὰ τὸν παραδώσουσιν εἰς τὴν ὀρμὴν τῆς θαλάσσης. Ἀλλὰ δὲν ἐπέτρεπεν οὐτε τοῦτο ἡ θάλασσα, μᾶλλον δὲ ὁ Θεὸς δὲν ἔφαινε, διότι ὅπως διὰ τῶν νοσητῶν, ἔτσι καὶ διὰ τοῦ κήτους, νὰ τὸν σφραγίσῃ ἤθελε. **B** Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἤκουσαν: «Ἐρατέ με καὶ ἐμβάλετε εἰς τὴν θάλατταν καὶ καπάσει ἡ θάλαττα ἀπ' ὑμῶν» (Ἰων. 1, 12), προσπαθοῦσαν μὲ θῆαν εἰς τὴν ἑρπῶν νὰ ἀπέλθουν, ἀλλὰ τὰ κύματα δὲν τοὺς ἐπέτρεπον.

4. Σὺ δὲ ὅπως εἶδες τὸν προφήτην νὰ φεύγῃ, ἄκουσε αὐτὸν καὶ νὰ ἐξομολογῆται ἀπὸ τὸ δόθος τῆς κοιλίας τοῦ θαλασσινοῦ θηρίου. Διότι ἐκεῖνο μὲν, τὸ νὰ φύγῃ, ὡς ἀνθρώπος ἔκων ἀδυναμίας ἔπαθε, τοῦτο δέ, τὸ νὰ ἐξομολογηθῇ, ὡς προφήτης ἐπέδειξε. Ἀφοῦ λοιπὸν, ἔλαθεν αὐτὸν ἡ θάλασσα, εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους, σὺν σὲ φυλακὴν τὸν ἀπέθεσε, σφῶν διὰ τὸν Δεσπότην διαφυλάττουσα τὸν φυγάδα. Καὶ οὐτε κύματα ἄγρια τὸν ἔλαθον καὶ τὸν ἀπέπνιξαν, οὐτε τὸ κήτος ποῦ ἦτο ἀγριώτερον ἀπὸ τὰ κύματα καὶ τὸν δδέκθη εἰς τὴν κοιλίαν του, τὸν κατέστρεψε. **C** Ἀλλὰ τὸν διέσωσε καὶ εἰς τὴν πόλιν τὸν ἐπανέφερε καὶ θάλασσα καὶ κήτος παρὰ τὴν φύσιν των ὑπήκουσαν, ὡστε δι' ὧλων ὁ προφήτης νὰ διδάσκειται. Ἀφοῦ λοιπὸν ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἀνέγνωσε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ ὡς ἐπιστολὴν βασιλέως, τιμωρίαν ἀναγγέλλουσαν καὶ ἐφώνησε λέγων: «Ἐτι τρεῖς ἡμέραι καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται» (Ἰων. 3, 4).

Ἦκουσαν τοῦτο ἐκεῖνοι, δὲν ἐδειξαν δυσπιστίαν, οὐτε τὸ ἐπήρην ἀψηφιστά, ἀλλὰ γρήγορα ὅλοι μαζί εἰς τὴν νηστείαν ἔτρεξαν, ἄνδρες, γυναῖκες, δοῦλοι, κύριοι, ἄρχοντες, ἀρχόμενοι, παιδιὰ, γέροι. Οὐτε τὰ ἄλογα ζῶα ἔμειναν ἔξω ἀπ' αὐτὰ τὸ ἔργον (Ἰων. 3, 8). Παντοῦ σάσκος, παντοῦ στάκτη, παντοῦ θρήνος καὶ ἄδυμῶς. **D** Διότι καὶ αὐτοῦ ποῦ τὸ στέμμα ἐφοροῦσε, καπέθῃ ἀπὸ τὸν θρόνον τὸν βασιλικόν, ἐπάνω εἰς σάσκον ἔμεινε, εἰς τὸ κεφάλι στάκτη ἔρηψε καὶ ἔτσι τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦς κινδύνους ἐξήλασε. Καὶ ἔβλεπε κανεὶς παράδοξον πρᾶγμα, ὁ σάσκος νὰ ἱμῖται ἀπὸ τοῦ Θεοῦ περισσότερον ἀπὸ τὴν βασιλικὴν πορφύραν. Διότι αὐτὸ ποῦ δὲν ἠμπόρεσε νὰ κόμῃ ἡ ἀσουργίδα, τὸ ἔκαμεν ὁ σάσκος. Ἐκεῖνο ποῦ δὲν κατώρθωσε τὸ στέμμα, τὸ κατώρθωσεν ἡ στάκτη.

Βλέπεις, ὅτι ὄχι χωρὶς λόγον εἶπον προηγουμένως, ὅτι ὄχι τὴν νηστείαν, ἀλλὰ τὴν μέθην καὶ τὴν πολυφαγίαν πρέ-

πει νὰ φοβούμεθα; Διότι ἡ μὲν μέθη καὶ πολυφαγία τὴν πόλιν, ἐνφῆ ἦτο ἀκίνητος, τὴν ἐκλόνησε καὶ ἐπρόκειτο νὰ τὴν μίμῃ κόπῃ. Ἡ νηστεία ὅμως ἐνφῆ αὐτὴ ἐκλόνηετο καὶ ἐμελλε νὰ καταπέσῃ, τὴν συνεκρότησεν εἰς τὴν θέσιν τῆς.

Ἐ διὰ τῆς νηστείας καὶ ὁ Δανιὴλ, εἰσελθὼν εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, ἐξήρακετο ἐξ αὐτοῦ ὀδύσθη, ὡς ἐὼν εἶκον ἐπικωνωνῆσαι μὲ πρόβατα. Διότι ἦν καὶ τὰ θηρία βραχίον ἀπὸ τὸν θυμὸν των, καὶ τὰ μέγιστα τοὺς ἐμαρτυροῦσαν τὰς φωνικὰς των διαθέσεις, δὲν ἤγγισον τὸ τραπέζι, ὅπου ἦτο γύρω των, δηλ. τὸν Δανιὴλ, ἀλλὰ, ἂν καὶ ἡ φύσις των τὰ παρακωνοῦσε (ἀφοῦ τίποτε δὲν εἶναι ἀγριώτερον ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ θηρία) καὶ ἡ πείνα (διότι ἦσαν νηστικά ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας) σὺν κάποιος δήμος νὰ ἐκόθητο μέσα καὶ νὰ τὰ ἐφώνησε νὰ μὴ ἐγγίσουν τὰς σάρκας τοῦ προφήτου, δὲν ἐπιλησάσαν ἀπὸ οὐθεσὸν αὐτὴν τὴν τροφήν (Δαν. κεφ. 6).

Μὲ αὐτὴν καὶ αἱ τρεῖς παῖδες εἰσελθόντες εἰς βαθυλινιακὴν κάμινον καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον παραμείναντες εἰς τὸ πῦρ τῆς καμίνου, ¹² **A** ἀπὸ τοῦτο τὸ πῦρ λεπρότερα ἔκοντες τὰ σώματα ἀπὸ τῆς καμίνου τότε ἐξῆλθον¹ κοῖται θεβαίως ἐὰν τὸ πῦρ ἐκεῖνο ἦτο πράγματι πῦρ, πῶς δὲν ἔκανε τὰ ἔργα τοῦ πυρός; Ἐὰν σώματα ἦσαν ἐκεῖνα τὰ σώματα, πῶς δὲν ἐπάθεινον ὅτι παθοῖνουν τὰ σώματα; Πᾶς; Ἐρώτησε τὴν νηστείαν καὶ θά σοῦ ἀπακριθῇ καὶ αὐτὰ θά σοῦ λύσῃ τὸ ἀίνιγμα. Διότι καὶ πράγματι ἀίνιγμα ἦτο, ὅπερ δὲ σώματα ἐράκοντο πρὸς τὴν φωτιάν καὶ ἐνικοῦσαν τὰ σώματα. Εἶδες παράδοξαν μάκην; Εἶδες παραδοξότερον τὴν νίκην; Θαύμασε τὴν νηστείαν καὶ ὑποδέξου τὴν μὲ ἀνοκτὰς τὰς ἀγκάλας. Διότι ἦταν καὶ μέσα εἰς τὴν κάμινον δογηθῇ, καὶ μέσα εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων διαφυλάττη, καὶ δόημονας ἀπομακρῖνῃ, καὶ ἀπόφασιν Θεοῦ ἀκυράνῃ, **B** καὶ παθῶν μανίαν καταστέλλῃ, καὶ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν μᾶς ἐπανοφέρῃ καὶ πολλὴν γαλήνην εἰς τοὺς λογισμοῦς μας ἐπιφέρῃ, δὲν εἶναι ἐσχάτη τρέλλα νὰ τὴν ἀποσφραγίσωμεν καὶ φοβούμεθα, ἐνφῆ τόσο ἀγαθὰ εἰς τὰ χέρια τῆς ἔχει; Τὴν φοβούμεθα, λέγει, κάποιος, ὅστις φθείρει τὸ σῶμα καὶ ἀσθενικὸν τὸ κάνει. Ἀλλὰ δσον ὁ ἔσωτερικός ἀνθρώπος, δηλαδή τὸ σῶμα, φθείρεται, τόσοσ ὁ ἔσωτερικός, δηλαδή ἡ ψυχὴ, γίνεται νεωτέρα ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα (**B** Κορ. 4, 16): μᾶλλον δέ, ἐὰν θελήσῃς καλὰ νὰ ἐξετάσῃς τὸ πρᾶγμα, καὶ μητέρα τῆς σωματικῆς υγείας θά τὴν εὐφρῆς νὰ εἶναι.

12. Ἐντεθεῖν προφανῶς ἔχει ἑμπνεσθῆ καὶ ὁ ὀνομαγράφος τοῦ δογματικοῦ τῆς Α' Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν.

Και εάν δεν πιστεύης εις τὰ λόγια μου, ἐρώτησε δι' αὐτὰ τοὺς ἱατροὺς καὶ αὐτοὶ καλύτερα θὰ σοῦ τὰ εἶπουν, Ἐ οἱ ὁποῖοι τὴν μὲν πτωχείαν μητέρα τῆς ὑγείας ὀνομάζουσι, τοὺς δὲ πόνοους τῶν ποδιῶν καὶ τοὺς πονεκεφάλους καὶ τὰς ἀποπληξίας καὶ τὴν φυματικίαν καὶ τὴν ὑδρωσικίαν καὶ τὰς φλεγμονὰς καὶ τὰ ἀπιστήματα καὶ ἀναριθμήτων ἄλλων νοσημάτων πληθύνον ἀπὸ τὴν πολυτελεῖ διαίταν καὶ τὴν πολυφαγίαν προέρχονται, λέγουσι,¹³ ὅταν μικρὰ αὐλάκια μολυσμένου νεροῦ, ποῦ πηγάζουσι ἀπὸ πάρα πολὺ μολυσμένην πηγὴν, καὶ τοῦ σώματος τὴν ὑγείαν, καὶ τῆς ψυχῆς τὴν σωφροσύνην καταστρέφουσι.

5. Ἄς μὴ φοβούμεθα λοιπὸν τὴν νηστείαν, ἢ ὅποια ἀπὸ τοῦα κακὰ μὲς ἀπαλλάσσει. Δὲν οὐκ δίδω αὐτὴν τὴν συμβουλὴν ἀπλάως καὶ ἀνευ λόγου, Ἐ ἀλλ' ἐπειδὴ ἄλλοις πολλοῖς ἀνθρώποις, ὅταν νὰ πρόκειται νὰ παραδοθῶν εἰς ἀγρίαν γυναῖκα, ἔτσι διατάζουσι καὶ δυσκολεύονται καὶ διὰ μέθης καὶ πολυφαγίας σήμερον καταστρέφουσι τὸν ἑαυτὸν τους. Διὰ τοῦτο οὐκ συμβουλεύω, ὥστε τὴν ὑπέλειον, ποῦ θὰ προκύψῃ ἐκ τῆς νηστείας νὰ μὴ καταστρέψῃτε, ἐπιβιόμενοι πρὸς τῆς νηστείας εἰς λαμαργίαν καὶ μέθην. Διότι καὶ οἱ στομαχικοὶ ἄνθρωποι, ὅταν πρόκειται πικρὰ φάρμακα νὰ πῶσι, ἂν γεμίσουν πρῶτον τὸ στομάχι των ἀπὸ τροφῆν καὶ κατόπιν τὰ φάρμακα λάβουσι, τὴν μὲν πικρίαν τῶν φαρμάκων ὑπέκειναι, τὴν δὲ ὑπέλειον αὐτῶν ἔκταναι, διότι μὲ τὴν πολυφαγίαν κάνουν δυσκολωτέραν τὴν πάλιν τοῦ φαρμάκου πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῆς κακῆς τῶν ἐπιβλασθῶν χυμῶν τοῦ στομάχου ἐπαδρόσεως. Διὰ τοῦτο οἱ ἱερεῖοι διατάσσουσι αὐτοὺς νὰ κοιμῶνται χωρὶς νὰ φάγουσι, Ἐ διὰ νὰ προσβάλῃ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἢ ἢ δόναμις τῶν φαρμάκων τοὺς χυμοὺς τῶν νοσημάτων περιττωμάτων. Τὸ ἴδιον καὶ ἐπὶ τῆς νηστείας γίνεται. Ἐάν μὲν ἀπὸ πολλῆν μέθην γεμίῃς τὸν ἑαυτὸν σου σήμερον, καὶ αὐριον ἄρῃς, ποῦ ἀπὸ ἐκείνης προσφερόμενον φάρμακον δεχθῆσιν ἀνευφελὲς τὸ κάνεισι. Καὶ τὸν μὲν κόπον ὑπομένεις, ποῦ δὲ κέρδος τοῦ φαρμάκου δὲν ἀπολαμβάνεις, διότι εἰς τὸ πρόσφατον κακόν, ποῦ ἔφερον ἢ μέθην, ὁποῦ δὲ ἄλλην αὐτοῦ τὴν δόναμιν. Ἐάν δὲ ἔλαφρον εἰς αὐτὴν τὸ σῶμα παρασκευώσῃς καὶ μὲ διαυγῆ διάνοιαν δεχθῆς τὸ φάρμακον, πολλὰ ἀπὸ τὰ παλαιὰ ἁμαρτήματα θὰ ἠμπορέσῃς τελείως νὰ ἐξελείψῃς.

¹³ A Ἄς μὴ ἐρκάμεθα λοιπὸν διὰ τῆς μέθης εἰς τὴν νηστείαν, ὅτε πάλιν ἀπὸ τῆς νηστείας εἰς τὴν μέθην νὰ κα-

13. Τοῦτο καὶ ἡ σύγχρονος ἱατρικὴ ἐπιβεβαιῶσι.

ταλήγωμεν, διὰ νὰ μὴ συμβῇ, ὅτι γίνεται εἰς ἓνα ἀρρωστον σῶμα, ποῦ μέλλει νὰ σκηθῆ ἀπὸ τὸ κρεβάτι καὶ τὸ ἀπίστον αἴσθησι χειρότερα, εἰς ἓνα τὸ κτηνὴν μὲ κλισία. Τοῦτο καὶ εἰς τὴν ψυχὴν μας γίνεται, ὅταν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, δηλοῦσθαι καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπὸ τὸ τέλος τῆς νηστείας, τὴν νηστεία, ποῦ δίδει ἢ νηστεία, τὴν ἐπισκοπούμεν μὲ τὸν σκοπομόν, ποῦ φέρει ἢ μέθην. Ἐ Διότι καθὼς ἐκεῖνοι, ποῦ μέλλουσι μὲ τὰ θηρία νὰ ἀγωνισθῶν, ἀπὸ πρῶτον ἀσφαλίσουσι διὰ πολλῶν μέσων τὰ οὐσώδη μέλη τοῦ σώματός των, εἰς τὰ ὅποια αἱ πηγαὶ εἶναι θανατηφόροι, τότε πρὸς ἐκεῖνα ἀρκίζουσι τὴν μάχην, ἔτσι καὶ πᾶρα πολλοὶ ἄνθρωποι ὑπέκειναι, οἱ ὅποιοι μέλλουσι νὰ ἀγωνισθῶν πρὸς τὴν νηστείαν ὅταν μὲ θηρίον, κατὰ τὸν ἴδιον μὲ ἐκεῖνους τρόπον, ἀπλῶνται καλὰ μὲ τὴν πολυφαγίαν, καὶ ἀπὸ οὐκίσουσι ἀπὸ τὸ πολὺ φαγητὸν καὶ σκοποθῆ ἢ δαίμονά τους ἀπὸ πολλῶν παραφροσύνην, ὑποδέκοντες τὸ γαλήνιον καὶ ἡσυκὸν τῆς νηστείας ὄμμα. Καὶ ἂν μὲν σὲ ἐρωτήσῃς διὰ ποῖον λόγον εἰς τὸ λοιπὸν τρέχεις σήμερον; Διὰ νὰ ὑποδεχθῆς τὴν νηστείαν μὲ καθαρόν τὸ σῶμα, ποῦ ἀπαντῆς. Ἐάν δὲ ἐρωτήσῃς: διὰ ποῖον λόγον μεθῆς; Ἐ Ἐπειδὴ εἰς τὴν νηστείαν πρόκειται νὰ εἰσεέλθῃ, πάλιν θὰ μοῦ εἴπῃς. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἄστονον, μὲ σῶμα μὲν καθαρὸν, μὲ ψυχὴν δὲ ἀκαθάρτην ἐκ τῆς μέθης τὴν καλύτερην ταύτην ἐρωτῆν νὰ ὑποδέχεσθαι.

Ἦτο δυνατόν καὶ περισσότερο ἐπὶ αὐτὰ νὰ εἴπαμεν, ἀλλὰ εἰς τοὺς φρονήτους καὶ ταῦτα ἀρκετὰ εἶναι διὰ νὰ διορθωθῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ νὰ ἀκούσῃς τὴν φωνὴν τοῦ πατρὸς, εἶναι ἀνάγκη νὰ τελειώσῃς τὸν λόγον.

Διότι καὶ ἡμεῖς μὲν ὅταν τὰ τοσηγόπουλα κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν τῆς βελανιδιάς ἢ λεύκης, παύσομεν φλογέρον καλαμίνην, κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν τῶν ἱερῶν τοῦτων καθήκοντων καθήμενοι, ἐνῷ οὗτος, ὅπως ὁ ἀριστος ἐκεῖνος μουσικός, ποῦ παίζει καθάρον χρυσὸν καὶ μὲ τὴν συμφωνίαν τῶν κρουσμάτων αὐτῆς ἀνυψῶντες εἰς ἀνιέρας σφαιρας ἀλόκληρον θέατρον, Ἐ δὲ διὰ τῆς συμφωνίας τῶνων κίθάρας, ἀλλὰ διὰ τῆς συμφωνίας τῶν λόγων του πρὸς τὰς πράξεις του, πολλὴν εἰς ἡμᾶς ὑπέλειον προξενεῖ. Τέτοιους καὶ ὁ Χριστὸς ζητεῖ διδάσκαλους: Ἐ Ὁ γὰρ ποιῆσαι, λέγει, καὶ διδάσκει, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν (Ματθ. 5, 19). Τέτοιος εἶναι καὶ οὗτος καὶ διὰ τοῦτο μέγας εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἶναι.¹⁴ Εἶθε δὲ καὶ ἡμεῖς δι' εὐχῶν αὐτοῦ καὶ

14. Πρόκειται περὶ τοῦ πνευματικοῦ τοῦ πατρὸς, τοῦ ἐπισκόπου Ἁγιοθεῖας Φιλαδέφου, ὅστις πολλὰκις παρίστατο εἰς τὰς ἐκκλησίας τοῦ Χρυ-

τῶν προεπιπέτων ὄλων, νὰ ἀξιοθώμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦοι εἰς τὸν Πατέρα θεοῦ εἶναι ἡ δόξα, ὁρῶν καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ

Ἐκφωνηθεῖσα τὴν ἑκτὴν ἑβδομάδα
τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς.

ΟΜΙΛΙΑ ΣΤ'

1. Πόσον εὐχάριστα μᾶς εἶναι τῆς πνευματικῆς ταύτης θαλάσσης τὰ κύματα. Εἶναι πῶς εὐχάριστα καὶ ἀπὸ τὰ κύματα τῆς πραγματικῆς θαλάσσης. Διότι ἐκεῖνα μὲν ἀνέμιον ὀταξία, ταῦτα δὲ ἀκροσείας ἐπιβουία δημιουργεῖ. 317 Α Καὶ ἐκεῖνα μὲν, ὅταν ὑπώνονται πολλὴν ἀγωνίαν εἰς τὸν κυβερνήτην τοῦ πλοίου δημιουργοῦν, ταῦτα δὲ ὅταν ἐμφανίζονται, πολλὴν εἰς τὸν λέγοντα παρησίαν ἐπιβάλλουσι. Διότι αὐτὰ μὲν εἶναι τρικυμῖδους θαλάσσης ὀπδοεῖς, ταῦτα δὲ ψυχῆς εὐφροαινομένης σημεῖα. Καὶ ἐκεῖνα μὲν εἰς τοὺς θρόκους ὅταν κτυπήσουσι, ἀσπῆ ἔχον ἀφήνουσι, ταῦτα δὲ εἰς τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας προσκρούοντα γλυκεῖαν φωνὴν ἀφήνουσι. Ἔτσι καὶ αἱ πνοαὶ τοῦ Ἑσφύρου, ὅταν πέσουσι μέσα εἰς τὰ σπαστά, καὶ κτύπουσι τὰ στάχυα νὰ κλίνουσι πρὸς τὰ κάτω καὶ πάλιν νὰ σηκώνονται, μωρῶνται τὰ κύματα τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ἑσπῶν. Β Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ κύματα τῶν σπαστῶν αὐτὰ εἶναι πῶς εὐχάριστα, διότι ὅχι τὸ ἰούσημα τοῦ Ἑσφύρου, ἀλλὰ τοῦ Πνεύματος ἡ χάρις τὰς ἰδικὰς σὰς ἀνύψασε ψυχὰς καὶ ἐθέρησανε καὶ τὸ πῦρ ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον πῶς πολλοὶ κρόνου ἔλεγεν, ὅτι «Πῦρ ἦλθεν βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη» (Λουκ. 12, 49). Τοῦτο τὸ πῦρ βλέπω ὅτι ἔχει τῆσθ καὶ κῆφι μέσα εἰς τὰς ψυχὰς σὰς. Ἐπειδὴ λοιπὸν τόσας πολλὰς λαμπάδας εἰς ἡμᾶς ὁ φόθος τοῦ Θεοῦ ἀνῆψε, θε στάξιμεν εἰς αὐτὰς ἀπ' ἐδῶ τὸ λάδι τῆς διδασκαλίας, διὰ νὰ διατηρηθῆ περισσότερο κρόνον εἰς ἡμᾶς τὸ φῶς.

Ὁ καιρὸς τῆς νηστείας εἰς τὸ τέλος πλέον σπεύδει, ἀπειδὴ, ὅπου εἰς τὸ μέσον τοῦ σταδίου εἰμεθα, εἰς τὸ τέλος πλέον ἐφθάσαμεν. Γ Διότι, καθὼς ἐκεῖνος πῶς ἤρχισεν ἕνα ἔργον, ἠμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐφθασεν εἰς τὸ μέσον, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος πῶς ἦλθεν εἰς τὸ μέσον, ὅτι ἐφθασεν εἰς τὸ τέλος. Ὁ μὲν λοιπὸν καιρὸς πρὸς τὸ τέλος σπεύδει καὶ πρὸς τὸν λιμένα πλέον τὸ σκόπος βλέπει. Ἀλλὰ ὁ ζήτημα δὲν εἶναι πρὸς τὸν λιμένα ἀπλῶς νὰ ἔλθῃ, ἀλλὰ νὰ μὴ ἔλθῃ

αστόμοι. Εἰς τοιαύτην περίστασιν ὁ Χρυσόστομος εἶπε· «Τὸ πῶς τοῦ φιλοστοργότερον γένοιτο ἔν; τὸ δὲ τοπεινότερον; θε οὕτω θερμὴν ἐπιδειχθεῖσαι τὴν ἀγάπην κατηξίωσαι καὶ τοσοῦτον καταθῆναι ἠνάγκατο.» (PG 49, 267 ἰδὲ καὶ 51, 87).

εις τὸν λιμένα ἔδωκε ἀπὸ ἐμπορεύματα. Διὰ τοῦτο οὐκ παρακαλῶ ἄλλους καὶ οὐκ ἰκετεύω, εἰς τὴν συνεδήσιν τοῦ καθένας δε συλλογησθῆ τὸ ἀπὸ τῆς νηστείας ἐμπόριον· καὶ ἐὰν μὲν εὖρη ᾖ τὸ κέρδος πολὺ ἔκει συγκεντρώσει, δε προσθήσῃ καὶ ἄλλο· ἂν δὲ ἴδη ὅτι τίποτα δὲν ἐπρόκειται, δε χρησιμοποίησιν τὸν ὑπόλοιπον χρόνον διὰ τὸ ἐμπόριον τοῦτο. Ἐν δευτῷ διαρκεῖ ἡ πανήγυρις, δε ἐπιμεληθῶμεν αὐτῆς, διὰ νὰ κερδίσωμεν πολλὰ καὶ μὲ κέρση D νὰ φύγωμεν καὶ δε μὲ τὰ χέρια ἄδεια, διὰ νὰ μὴ χάσωμεν τὸν μισθὸν τῆς νηστείας, ἐνῷ ὑπερβίναμεν τὸν κόπον τῆς νηστείας.

Διὰ τί εἶναι δυνατὸν καὶ κόπον νηστείας νὰ ὑπερβίναμεν, καὶ μισθὸν νηστείας νὰ μὴ λάβωμεν. Πῶς; Ὅταν ἀπὸ μὲν τὰ φαγητὰ ἀπέκοιμεν, ἀπὸ δὲ τὰ ἁμαρτήματα δὲν ἀπέκοιμεν ὅταν κρέατα μὲν δὲν τρώγωμεν, κατατρώγωμεν ὅμως τὰ σπύτια τῶν πικρῶν· ὅταν μὲ κρασί μὲν δὲν μεθύωμεν, μεθύωμεν ὅμως μὲ ποτηρῶν ἐπιθυμῶν· ὅταν ἄλλην τὴν ἡμέραν μένωμεν νηστικοὶ τελείως, ἀλλὰ τὴν περνῶμε βλέποντες ἀκόλαστα θεάματα. Ἴδου καὶ κόπος νηστείας καὶ μισθὸς νηστείας οὐδαμοῦ, ὅταν εἰς τὰ θεάτρα τῆς παρανομίας μεταβαίνωμεν. Δὲν τὰ λέγω αὐτὰ διὰ οὐκ, διότι γνωρίζω ὅτι οἱ καθαρὸι εἶδον ἀπὸ αὐτῆν τὴν κατηγορίαν, E ἀλλὰ οὐνόθεα εἶναι εἰς ἐκείνους ποὺ ὑπερέβουν, ὅταν τοὺς αἰτίους δὲν συλλάβουν, εἰς τοὺς παρόντας νὰ ἐκδηλώνουν τὴν ὀργὴν των.

Τὶ κερδίζετε, ὅταν νηστεύετε, συγχρόνως δὲ εἰς τὰ θεάτρα τῆς παρανομίας πηγαίνετε, εἰς τὸ κοινὸν τῆς ἀσελείας διδασκαλείων εἰσέρχεσθε καὶ εἰς τὸ δημόσιον τῆς ἀκολασίας γυμναστήριον, εἰς τὴν καθέδραν τῶν λιμαίνων κάθισθε; Διότι καὶ καθέδραν ἀλλέθρου, καὶ ἀκολασίας γυμναστήριον, καὶ διδασκαλείων ἀσελείας καὶ μὲ ἅλα τὰ ἀσεκτικὰ ὄνοματα τὸ θεάτρον, ἂν ὀνομάσῃ κανεὶς δὲν θὰ ἁμαρτήσῃ, τὸν καταστρεπτικώτατον ἐκείνον τόπον, τὸν γεμίτον ἀπὸ διάφορα ψυχικὰ νοσήματα, τὴν κἀμνον τῆς Βαβυλώνος. ³¹⁸ A Διότι ὁ διάβολος, ἀφοῦ ἔβαλε μέσα εἰς τὸ θεάτρον τὴν πόλιν, ὡς οὐ καμίνι, τὴν καίει ἀπὸ κάτω, ρίπτων μέσα εἰς αὐτὴν, ὅχι κληματαίους, ὅπως ὁ θάρβαρος τότε ἐκείνος, ὅτε νέφει, ὅτε στουπὶ, ὅτε πίσσαν (Λευκ. 3. 22), ἀλλὰ τὰ πολὺ καταστρεπτικώτερα, ὡς περισσότερον εὐφλεκτικὰ, πορνικὰς ὕψεις, ἀσεκτὰ λόγια, μελῶν προκλητικὰ τοκίσματα, ἀπὸ κακίαν γεμάτα ὄματα. Ἐκείνην μὲν τὴν κἀμνον θαρδάρων κέρια ἄναψαν, ἐνῷ αὐτὴν ἀνοιγτότερον ἀπὸ τοὺς θαρδάρους ἀνάπτου λογισμοί. Καταστρεπτικώτερα εἶναι αὐτὴ ἀπὸ ἐκείνην, ἐπειδὴ καὶ ἡ φωτιὰ αὐτῆς εἶναι περισσότερον καταστρεπτικὴ, διότι δὲν καίει σώματα, ἀλλὰ ὕψια

ψυχῆς καταστρέφει. Καὶ τὸ χειρότερον, χωρὶς νὰ τὸ αἰσθάνωνται αὐτοὶ ποὺ θλάπτονται. Διότι, ἐὰν τὸ ἡσθάνοντο, δὲν θὰ ἐξεκαρβίζοντο ἀπὸ τὰ γέλια, δι' ἃ ἄρα θλάπουν ἐκεῖ νὰ γίνωνται. Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι τὸ χειρότερον, B ὅταν δηλαδὴ ἕνας ἐνῷ εἶναι ἄρρωτος, ὅτε ὅτι ἄσθενει γνωρίζει καὶ ἐνῷ καίεται ἀσχημα καὶ βασανιστικὰ δὲν αἰσθάνεται τὰ καύματα.

Ποῖα ἡ ἀφέλεια τῆς νηστείας, ὅταν τὸ μὲν σῶμα τὸ ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸ νὰ λάβῃ τὴν νόμιμον τροφήν, εἰς δὲ τὴν ψυχὴν προσφέρῃ τὴν παράνομον τροφήν; Ὅταν περνῆς τὴν ἡμέραν ἐκεῖ καθήμενος, βλέπων τοὺς συνανθρώπους σου νὰ ἀσχημονοῦν καὶ κακὸν παράδειγμα νὰ γίνονται, γυναικῆς νὰ πορνεύονται, μοικεῖας νὰ ὑποκρίνονται ἐκεῖ ἐκείνοι ποὺ μαζεύουν τὰ κακὰ κάθε σπιτοῦ; Διότι καὶ μοικεῖας καὶ πορνείας εἶναι δυνατὸν ἐκεῖ νὰ ἴδῃ κανεὶς καὶ θλασφημίας νὰ ἀκούσῃ ὅτι δὲ εἰσέρχεται ἡ ἀσθένεια εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἀπὸ τὰ μάτια καὶ ἀπὸ τὰ σπύτια. Μιμῶνται τὰς ἕνας συμφορὰς καὶ δι' αὐτὸ ἔχουν καὶ τὸ ἀσχηρὸν ὄνομα τοῦ ὑποκριτοῦ. Ποῖον λοιπὸν τὸ κέρδος τῆς νηστείας, ὅταν μὲ τέτοιαν τροφήν τρέφεται ἡ ψυχὴ; C Μὲ ποῖα μάτια θὰ ἴδῃ τὴν γυναῖκα σου, ὅταν φύγῃ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ θεάματα; Μὲ ποῖα ὄματα θὰ ἴδῃ τὸν υἱὸν σου, μὲ ποῖα τὸν ὑπερέτην σου, μὲ ποῖα τὸν φίλον σου; Διότι κατ' ἀνάγκην ἕνα ἐκ τῶν δύο θὰ γίνῃ ἢ θὰ λέγῃς τὰ ἄρα ἐκεῖ ἐγιναν καὶ θὰ ἀσχημονῆς, ἢ θὰ σιωπῆς καὶ θὰ κρύπτῃς κοικανίζων ἐξ ἐντροπῆς. Ἄν' ἐδῶ ὅμως δὲν ἀναχωρεῖς ἔτσι, ἀλλὰ θὰ ἡμπορῆς μὲ παρησίαν νὰ διηγήσῃς εἰς τὸ σπύτι σου ἅλα τὰ γενόμενα, τὰς προφητικὰς φωνὰς, τὰ ἀποστολικὰ δόγματα, τοὺς νόμους τοὺς δεσποτικῶς, ἅλην τῆς ἀρετῆς τὴν τρέψαν νὰ παραθέσῃς. Καὶ τὴν γυναῖκα σωφρονιστέραν κάνεις μὲ τὰ διηγήματα, ποὺ ἀπ' ἐδῶ ἐπήρες, καὶ τὸν υἱὸν σου συνεπέτερον καθιστῆς, καὶ τὸν ὑπερέτην σου περισσότερον ἀφαισιωμένον πρὸς σέ, καὶ τὸν φίλον σου νὰ σὲ ἀγαπῆ περισσότερον τὸν κάνεις, καὶ αὐτὸν τὸν ἐσχθρὸν σου πείθει νὰ ἀφήσῃ τὴν κατὰ σοῦ ἐσχθρὰν. D

2. Βλέπεις πῶς αὐτὰ μὲν τὰ δόγματα παντοῦ μεταδιδόμενα σιωπῆσι εἶναι, ἐκεῖνα δὲ ποὺ εἰς τὰ θεάτρα ἀκούονται παντοῦ ἀκρήστα εἶναι. Τὶ ἀφέλεια λοιπὸν πρέρχεται ἀπὸ τὴν νηστείαν, λέγε μου, ὅταν διὰ μὲν τοῦ σώματος νηστείας, διὰ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν μοικεῖται; Διότι μοικεῖται εἶναι ὅχι μόνον συμπλοκὴ σωματίων, ὅτε σαρκικὴ ἐπιπόρῃ, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ βλέπῃς μὲ ἀκόλασιον διάθεσιν. Ποῖα ἡ ἀφέλεια ὅταν καὶ ἐδῶ ἄρχει καὶ ἐκεῖ μεταβαίνῃς; Ἐγὼ μορφῶν, ἐκεῖνος δὲ διαφθείρει. Ἐγὼ φάρμακα δίδω εἰς τὴν

δοθέντων, εκείνος προσέτι ἀφορμὰς ἐπιτάσεως τῆς ἀσθενείας, Ἐγὼ οὐδὲν τὴν φλόγα τῆς φύσεως, ἐκείνος ἀνάπτει τὴν φλόγα τῆς ἐπιθυμίας. Τί τὸ ὄφελος, λέγε μου; «Εἰς οἰκοδομῶν καὶ εἰς καθαιρῶν; τί ὠφέλιμον πλέον ἢ κόπους; (Σοφ. Σειρ. 34, 28). Ε

Ὅχι λοιπὸν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀλλὰ μόνον ἐδῶ, νὰ περνῶμεν τὸν καιρὸν, οὐκ νὰ τὸν περνῶμεν ἐπιφελῶς, διότι ἐδῶ οὐκ μοταίως, οὔτε ἀκαίτως, οὔτε διὰ νὰ κατακριθῶμεν, δινώμεθα νὰ τὸν περῶμεν. «Εἰς οἰκοδομῶν καὶ εἰς καθαιρῶν» 219 **A** τί ὠφέλιμον πλέον ἢ κόπους; Καὶ πολλοὶ θεθαύως ἐὰν θὰ ἴδον οἱ οἰκοδομοῦντες, ἕνας δὲ ὁ κριμνίζων, νικῶ τὰ πολλὰ χέρια τῶν οἰκοδομοῦντων ἢ εὐκολία τῆς καταστροφῆς.

Μεγάλη πρόγναι ἐντροπῇ καὶ νέοι καὶ γέροντες νὰ τρέχουν εἰς τοιαῦτα πρόγναια. Ἄλλὰ μακάρι μέχρι τῆς ἐντροπῆς νὰ ἔφθανε τὸ κακόν, ἂν καὶ θεθαύως οὔτε αὐτὴ εἶναι ὑπερρητὴ εἰς ἐλευθέριον ἄνδρα, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἐσκόπη ζημία εἰς τὸν φρόνιμον καὶ καταδέξῃ καὶ ἐντροπῇ. Δὲν περιορίζεται ὁμως μέχρι τῆς ἐντροπῆς ἢ ποινῆ, ἀλλὰ καὶ κόλασις ἐπακολουθεῖ μεγάλη καὶ τιμωρία.

Διότι κατ' ἀνάγκην, δεοὶ κἀθῆναι ἐκεῖ, δεοὶ εἰς τὴν ἁμαρτίαν τῆς μοικείας ὑποπίπτουν, **B** οὐκ ἐπειδὴ συμπλέκονται μὲ τὰς ἐκεῖ γυναῖκας, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰς βλέπουν μὲ ἀκολάστους ὀφθαλμοῦς. Ὅτι δηλαδὴ καὶ οὕτω κατ' ἀνάγκην εἰς μοικεῖαν θὰ ὑποπέσουν, δὲν θὰ οὐκ εἶπω ἰδικόν μου συλλογιζομέν, διὰ νὰ μὴ τὸν περιφρονήσῃτε, ἀλλὰ θεῖον θὰ οὐκ ἀναγνώσις νόμον, τὸν ὅποιον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καταφρονήσῃτε. Τί λοιπὸν ὁ θεὸς νόμος λέγει; «Ἠκούσατε ἐπὶ ἐρρήθῃ τοῖς ἀρχαῖσις, οὐ μοικεύσεις» (Ἐξοδ. 20, 14). Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἠμοίκευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ» (Ματθ. 5, 27-28). Εἶδες τέλειον μοικόν; Εἶδες πληρῆ τὴν ἁμαρτίαν; Καὶ τὸ χειρότερον **C** ὅτι ὁ μοικὸς δὲν δικάζεται εἰς ἀνθρώπινον δικαστήριον, ἀλλ' εἰς θεῖον, τὸ ὅποιον ἐπιβάλλει αἰώνως τιμωρίας. «Πᾶς ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς ἤδη ἠμοίκευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ». Δὲν ἀφαρεῖ τὸ νόημα, ἀλλὰ τὴν ρίζαν τοῦ νοσήματος, διότι ρίζα τῆς μοικείας ἢ ἀκόλαστος ἐπιθυμία εἶναι. Διὰ τοῦτο δὲν τιμωρεῖ μόνον τὴν μοικεῖαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιθυρίαν, τὴν μητέρα τῆς μοικείας. Ἐστὶ κάνουν καὶ οἱ ἱατροὶ. Δὲν προσέχουν μόνον εἰς τὸ νόημα, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς αἰτίας τοῦ νοσήματος. Ὅταν δὲ ἴδουν ὀφθαλμοῦς νὰ πάσχουν, τὸ παθόντων ρεύμα ἐπάνω ἀπὸ τοὺς κροτάφους προσπαθοῦν νὰ περιστέλλουν. **D** Αὐτὸ κά-

νει καὶ ὁ Χριστὸς. Φοδερὸς πονόματος εἶναι ἡ μοικεῖα. Πονόματος ὅμως οὐκ πῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ προηγουμένως τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς. Διὰ τοῦτο κατ' ἐκεῖ ἀνέστειλε τὸ ρεύμα τῆς ἀκολασίας διὰ τοῦ φόβου τοῦ νόμου. Διὰ τοῦτο οὐκ μόνον τὴν μοικεῖαν ἐκόλασεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιθυρίαν ἐτιμώρησε. «Ἦδη ἠμοίκευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ».

Ὅταν δὲ ἡ καρδία ἀσφαρῆ, τί ὠφελεῖ πλέον τὸ ὑπόλοιπον σῶμα; Διότι καθὼς εἰς τὰ φυτὰ καὶ τὰ δένδρα, ὅταν ἴδωμεν ὅτι ἡ καρδία ἐκεῖ φονουθῆ, δὲν δίδομεν προσοχὴν εἰς τὸ ὑπόλοιπον μέρος, εἶσι καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὅταν ἐκείνη καταστροφῆ, ἀνωφελὴς εἶναι πλέον τοῦ σώματος ἡ ὕψεια. Ε Ὁ ἡνίοκος ἐκάθη, ἀφαντος ἔγινε, κάτω ἔπεσε, ἀκόπως τρέχουν πλέον οἱ ἵπποι. Ἐπίπουν ὁ νόμος οὗτος, εἰς καὶ πολὺ πεισματικὸς, ἀλλὰ καὶ μεγάλον στέφανον παρέχει ἢ τήρησις αὐτοῦ. Διότι τοιαῦτα εἶναι αἱ ἐντολαί, ποῦ ἀποποιῶν κόπους πρὸς ἐφαρμογήν, μεγάλας ἀμοιβὰς ἔχουν.

Σὺ ὅμως μὴ βλέπῃς μόνον τὸν κόπον, ἀλλὰ σκέψου καὶ τὴν ἀμοιβήν, ὅπως γίνεται καὶ εἰς τὰς κοσμικὰς ὑποθέσεις. Ἄν δηλαδὴ εἰς τὸν κόπον μόνον, μὲ τὸν ὅποιον καταρροῦται ἡ ἀρετὴ στρέψῃς τὴν προσοχὴν σου, βαρεῖα καὶ φορτικὴ σοῦ φαίνεται ἂν δὲ εἰς τὴν ἀμοιβήν ἀποβλέψῃς, ἐλαφρὰ καὶ εὐκόλος. Καὶ ὁ κυβερνήτης, ἂν τὰ κύματα μόνον βλέπῃ, οὐδέποτε θὰ σύρῃ ἔξω ἀπὸ τὸ λιμάνι τὸ πλοῖον» 220 **A** ἀλλὰ ἐπειδὴ βλέπει περισσότερον τὸ κέρδος τοῦ εμπορίου, παρὰ τὰ κύματα, παίρνει θάρρος καὶ τολμῶ κυρὶς φόβον νὰ διαπλῆξῃ τὸ ὕπερον πέλαγος. Τὸ ἴδιον καὶ ὁ στρατιώτης; ἂν τὰ τραύματα βλέπῃ καὶ τὰς σφαγὰς, οὐδέποτε θὰ φορέσῃ τὸν θώρακα, ἂν ὅμως, περισσότερον ἀπὸ τὰ τραύματα, τὰ πρόσωπα κυρτάξῃ καὶ τὰς νίκας, θὰ τρέξῃ εἰς τὴν παράταξιν μὲ τὴν προθυμίαν ποῦ τρέχει σὲ λειβάδι. Καὶ τοῦτο, διότι καὶ τὸ ἐκ φύσεως βαρεῖα, πολὺ ἐλαφρὰ γίνονται, ὅταν οὐκ μόνον τοὺς κόπους συλλογιζώμεθα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀμοιβὰς αὐτῶν παρατηρῶμεν. Θέλεις νὰ μάθῃς πῶς τὸ ἐκ φύσεως βαρεῖα ἐλαφρὰ γίνονται; Ἄκουσε τὸν Παῦλον ποῦ λέγει: **B** «Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον θόρος δόξης ἡμῖν καταργάζεται» (Β' Κορ. 4, 17). Αἰνίγμα αὐτὸ ποῦ εἶπεν εἶναι. Ἐπειδὴ ἐὰν εἶναι ἐλαφρὰ, πῶς τότε εἶναι θλίψις; ἐὰν δὲν εἶναι θλίψις, πῶς εἶναι ἐλαφρὰ; Διότι τοῦτα εἶναι ἀντίθετα. Ἄλλὰ ἔλυσε τὸ αἰνίγμα δεῖξας μὲ δεῖα ἐν συνεχείᾳ εἶπεν ὅτι εἶναι ἐλαφρόν. Πῶς; «Μὴ σκοποῦνται ἡμῖν τὰ θεητόμενα» (Αὐτόθι 18). «Ἔθεσεν τὸν στέφανον καὶ ἐλαφρόν

έκαμε τὸν ἀγάνα. Ἔδειξε τὸ βραβεῖον καὶ ἀνεκούφισε τοὺς ἰδρώτας.

Καὶ σὺ λοιπὸν, ὅταν ἴδῃς γυναῖκα μὲ λαμπρὰν ὄφιν, μὲ ἄραϊν ἑνδομοσίων, ὅταν ἀντιληφθῆς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ σὲ γαρναλίῃ, ὅταν ἴδῃς τὴν ψυχὴν σου νὰ ἐπιθυμῇ νὰ τὴν βιάσῃ, στρέψε τὸ βλέμμα σου εἰς τὸν στέφανον, ποὺ εἶναι ἔπαυτος διὰ σὲ ἴνω, διὰ νὰ ἀποφύγῃς τὴν τοκιάτην ὄφιν. Ἐίδες γυναῖκα σύνδουλόν σου; Σκέψου τὸν Δεσπότην C καὶ ὑπισμένους θὰ καταπούσῃς τὸ νόσημα. Διότι ἐὰν τὰ παιδιὰ, ποὺ ἀκολουθοῦν τὸν παθολογικὸν των, δὲν γυρίζουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, δὲν περνοῦν ἀκόσμως τὸν καιρὸν τους, δὲν ταράσσονται, πολὺ περισσότερον οὐ τὸν Χριστὸν ἢν ἴδῃς μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς νὰ εἶναι παρὼν, τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν θὰ πάθῃς. «Ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἠμοίκευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ» (Ματθ. 5, 27-28). Μὲ εὐχαρίστησιν καὶ πολὺ συχνὰ μελετᾷ σοα γράφει ὁ νόμος. Ἐἴθε δὲ καὶ καθ' ἑλπὴν τὴν ἡμέραν νὰ ἦτο δυνατόν τοῦτο νὰ λέγω πρὸς σὰς, μᾶλλον δὲ ἕκχι πρὸς σὰς, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνους ποὺ εἶναι ἔνοχοι εἰς αὐτὰ τὰ ἀμαρτήματα καὶ οὐ σὰς ἀκόμη, διότι καὶ αἰεὶ ἀσφαλέστεροι θὰ εἰσθε καὶ σοοὶ εἰς τὴν ἀσθένειαν ταύτην εὐρίσκονται γρηγορὰ εἰς τὴν ὑγείαν θὰ ἐπανέλθουν. «Ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἠμοίκευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ». D

3. Ἄρκοῦν ὅλης τῆς ἀμαρτίας τὴν σαπίλα νὰ καθαρῶσιν τὰ ἀπλὰ αὐτὰ λόγια, ὅταν ἀναγνωσθῶν. Ἄλλὰ συγκολληθε με' τραύματα καθαρῶν καὶ εἶναι ἀνάγκη αὐτοῦ ποὺ καθαρῶν τραύματα νὰ θέτῃ ἐπάνω εἰς αὐτὰ καὶ περὰ φάρμακα. Ὅσον πὸ δυνατόν περισσότερον ὑποφέρετε τὰ λόγια ταῦτα, ὅσον περισσότερον καθαρῶν τὸ δηλητήριον τῆς πληγῆς. Διότι καθὼς ἡ φωτιὰ ὅσον περισσότερον χρόνον μένει εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν κρυσθὸν, ὅσον περισσότερον κατατρώγει τὴν σκυριάν αὐτοῦ, ἔτσι καὶ ὁ φόβος, τὸν ὅποιον προκαλοῦν οἱ λόγοι οὗτοι, ὅσον περισσότερον ἐντυπωθῆ εἰς τὴν διάνοιάν σας, ὅσον περισσότερον θὰ καθαρῶσιν ὅλην τῆς ἀκολασίας τὴν ἀμαρτίαν. E Ἄς πυρπολήσωμεν αὐτὴν ἐδῶ διὰ τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας, διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθῶμεν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν νὰ τὴν πυρπολήσωμεν μὲ τὴν φωτιὰ τῆς γενένης. Διότι ἐκείνην τὴν διάνοιαν, ποὺ θὰ ἀπέλθῃ ἀπ' ἐδῶ καθαρὰ, καθόλου δὲν θὰ τὴν βλάβῃ ἐκείνη ἡ φωτιὰ, ἐνῶ ἐκείνην ποὺ θὰ ἀπέλθῃ μὲ ἀμαρτήματα ἀπ' ἐδῶ, θὰ τὴν δεχθῆ καὶ καταπλέξῃ ἐκεῖνο τὸ πῦρ. «Ἐκάστου γὰρ λέγει, τὸ ἔργον ὁποῖον ἔστι τὸ πῦρ δοκιμάσει» (Α' Κορ. 3, 13). Ἄς δοκιμάσωμεν τώρα τοὺς ἑαυτοὺς μας χωρὶς πόνους, διὰ

νὰ μὴ δοκιμασθῶμεν τότε μὲ πόνους. 321 A Ὅσα καὶ ἂν εἴπῃς, λέγει, ἀπαιτεῖ κόπον ἢ τήρησις τοῦ νόμου.

Τὶ λοιπὸν; Ἀδύνατα πράγματα μᾶς διατάσσει ὁ Θεὸς νὰ κάμωμεν; Ὅσα λέγω. Κλείσει τὸ στόμα σου καὶ μὴ κατηγορῆς τὸν Δεσπότην, διότι τοῦτο δὲν εἶναι τρόπος ἀπολογίας, ἀλλὰ προσθήκη νέας ἀμαρτίας βαρύτερας ἀπὸ τὴν προηγουμένην. Ὅτι δὲ εἰς τοὺς παλλούς, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἀμαρτάνουν, ὑπάρχει συνήθεια εἰς τὸν Δεσπότην νὰ ρίπτουν τὴν εὐθύνην διὰ τὰ ἀμαρτήματά των, ἀκουσον τὸ ἔξης: Προσῆλθεν εἰς τὸν κύριον τοῦ ἐκείνος, εἰς τὸν ὅποιον εἶκεν ἐμπιστευθῆ τὰ πέντε τάλαντα καὶ προσέφερεν ἄλλα πέντε. Προσῆλθεν ἐκεῖνος εἰς τὸν ὅποιον εἶκεν ἐμπιστευθῆ τὰ δύο καὶ προσέφερεν ἄλλα δύο. Προσῆλθε καὶ ἐκεῖνος εἰς τὸν ὅποιον εἶκεν ἐμπιστευθῆ τὸ ἕνα τάλαντον καὶ ἐπειδὴ ἄλλο τάλαντον νὰ προσφέρῃ δὲν εἶχε, ἀπὲρ ταλάντου κατηγορίαν προσέφερε. B Πῶς λέγει; «Ἐγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶς (Ματθ. 25, 24). Ὡ ἀγνωμοσύνη ὑπέρβου. Δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν ἀμαρτίαν ποὺ ἔκαμε, ἀλλὰ καὶ κατηγορίαν ἀπαφέρει κατὰ τοῦ Δεσπότη, «Φερῶν ὅπου οὐκ ἐσπειρας καὶ συνάγων ἦθεν οὐ διεσκόρπισας» (Λουκ. 19, 21). Ἔτσι καὶ εἰς τὸν παρόντα βίον σοοὶ κανένα καλὸν δὲν κάνου, αὐξάνου τὰς ἀμαρτίας των μὲ τὸ νὰ κατηγοροῦν τὸν Δεσπότην.

Μὴ λοιπὸν κατηγορῆς τὸν Δεσπότην. Δὲν διέταξεν ἀδύνατα πράγματα. Θέλεις νὰ μάθῃς ὅτι δὲν διέταξεν ἀδύνατα; Πολλοὶ κάνουν μὲ τὴν θέλησίν τους περισσότερα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἐπαβάλλει ὁ Θεός, τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἐγίνετο, ἐὰν αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ τηρηθῶν. Τὸν παρθενικὸν βίον δὲν τὸν ἐπέβαλεν ἀναγκαστικῶς καὶ ὑποκρευτικῶς, καὶ ὅμως τὸν κατορθώνου πολλοί. Τὴν ἀκτημοσύνην δὲν τὴν ἐπέβαλε, C καὶ ὅμως πολλοὶ ἀποβάλλου τὰ ὑπάρχοντά των, μαρτυροῦντες διὰ τῶν ἔργων, ὅτι πολὺ ἐύκολοι εἶναι οἱ ἐπαβαλλόμενοι νόμοι. Διότι δὲν θὰ ὑπερέβαινον αὐτοὺς, ἂν τὰ διαταχθέντα δὲν ἦσαν εὐκόλα. Δὲν διέταξε διὰ τοῦ νόμου παρθενοίαν, διότι ἐκεῖνος ποὺ ἐπαβάλλει διὰ τοῦ νόμου παρθενοίαν, ἀναγκάζει νὰ τηρήσῃ αὐτὴν καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἐπιθυμῆ ταύτην, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ ἀπλῶς προτρέπει, ἀφίνει κύριον τὸν ἀφοροτὴν νὰ ἐκλέξῃ ὅτι θέλει. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει «Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιτογὴν Κυρίου οὐκ ἔχω γνώμην δὲ δίδωμι» (Α' Κορ. 7, 25). Βλέπετε ὅχι διαταγὴν, ἀλλὰ συμβουλὴν; Βλέπετε ὅχι πρόσταγμα, ἀλλὰ προτροπὴν; Πολλὴ δὲ διαφορά ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δύο τούτων. Διότι τὸ μὲν πρόσταγμα ἐπαβάλλεται ἀναγκαστικῶς, ἡ δὲ προτροπὴ ἀναφέρεται εἰς τὴν προ-

αίρεσην και δὲν εἶναι ὑποχρεωτική. Δὲν διατάσσει, λέγει, διὰ τὸ μὴ οὐκ ἐπιβαρύνει. **D** προτρέπει ὁμοῦς και συμβουλεύει, διὰ τὸ οὐκ ὀδηγήσει προαιρετικῶς εἰς αὐτήν. Τὸ αὐτὸ και ὁ Χριστὸς ἔκαμε. Δὲν εἶπε: "Ὅλοι νὰ ζήτε παρθενοκὸν βίον. Διότι τότε θὰ ἔκανε νόμον τὸ πρόσταγμα και ἐκεῖνος ποῦ θὰ τὸ ἐτηρούσε δὲν θὰ ἐτιμίει τόσο, ὅσον τιμᾶται τώρα· ἐκεῖνος δὲ ποῦ θὰ παρέβαινε αὐτὸ, τὴν ἐσχάτην θὰ ὑφίστατο τιμωρίαν.

Eἶδες ὅτι συγκαταβατικὸς εἶναι ὁ νομοθέτης μας; "Ὅτι φροντίζει διὰ τὴν σωτηρίαν μας; Μήπως δὲν ἠμπορούσε και τοῦτο νὰ τὸ κάμῃ διάταγμα νόμου και νὰ εἴπῃ ὅτι: "Ὅσοι ζοῦν παρθενοκὸν βίον νὰ τιμῶνται και ὅσοι δὲν ζοῦν νὰ τιμωρῶνται; Ἄλλὰ μὲ τοῦτο θὰ ἐπεβάρυνε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἐνῶ τώρα ποῦ τὸ ἀπῆκε εἰς τὴν προαίρεσιν, δεκτικῶς φεῖδι και συγκαταβάσειν εἰς αὐτήν. **E** Ἀπῆκεν ἔξω ἀπὸ τὸ στάδιον τῶν ὑποχρεωτικῶν ἀγώνων τὴν παρθενίαν, ὥστε και ὅσοι θὰ τὴν κατορθώσουν τὴν μεγαλοφυκίαν των νὰ ἐπαυξῶν και ὅσοι δὲν τὴν κατορθώσουν, τὴν συγγνώμην νὰ ἀπολαύσουν τοῦ Δεσπότη. Τὸ ἴδιον ἔκαμε και διὰ τὴν ἀκτημοσύνην· δὲν τὴν ἔκαμε διάταξιν τοῦ νόμου ὑποχρεωτικήν. Διότι δὲν εἶπεν ἀπλῶς πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου, ἀλλὰ, «Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι ὑπάγε, πώλησον σου τὰ ὑπάρχοντα» (Ματθ. 19, 21). Δηλαδή εἰς τὴν θέλησίν σου νὰ εἶναι κύριος εἶσαι τῆς ἀποφάσεώς σου· δὲν σὲ ἀναγκάζω, οὔτε σὲ ἐπιβαρύνω, ἀλλὰ ἂν μὲν κατορθώσης τοῦτο, σὲ ἀμείψω, ³²² **A** ἂν δὲν τὸ κατορθώσης, δὲν σὲ τιμωρῶ. Διότι ὅσα μὲν γίνονται ἐκ νομικῆς ὑποχρεώσεως και ἀπειλῆς, δὲν φέρουν τόσο πολλὴν μισθὸν, ἐνῶ ὅσα γίνονται ἀνευ ἐπιβολῆς τοῦ νόμου και ἀπὸ τὴν θέλησιν και τὴν φιλοτιμίαν μας, λαμπροῦς στεφάνους ἀποδοχῆς φέρουν. Καὶ μάρτυρα τούτων ποῦ λέγω φέρω τὸν Παῦλον· «Ἐὰν εὐαγγελίζομαι, λέγει, οὐκ ἔστι μοι κούχημα. Διὰ τὴν; «Ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται. Οὐαὶ δὲ μοὶ ἔστιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζομαι» (Α' Κορ. 9, 16). Βλέπεις ὅτι, ὅταν πρόκειται περὶ διατάξεων τοῦ νόμου, ἐκεῖνος ποῦ τὰς τηρεῖ, δὲν ἔχει πολλὴν μισθὸν, διότι ἡ ἀνάγκη ἐπιβάλλει τὴν τήρησιν, ὁ δὲ παραβάτης αὐτῶν εἶναι ἀνεύθυνος κολάσεως και τιμωρίας; **B** «Οὐαὶ γάρ μοι, λέγει, ἐάν μὴ εὐαγγελίζομαι». Διὰ δὲ τὰς ἄλλας, ποῦ δὲν εἶναι νομικαὶ διατάξεις, ἀλλ' ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν προαίρεσιν, δὲν ἐκφράζεται ἔτσι, ἀλλὰ πῶς; «Τίς οὖν μοι ἔστιν ὁ μισθός; Ἴνα εὐαγγελίζομαι ἀδόκιμον ἦσῃ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ μὴ κατακροθισοῦμαι τῇ ἐξουσίᾳ μου» (Α' Κορ. 9, 18). Ἐκεῖ ἦτο νόμος, διὰ τοῦτο δὲν εἶπε μεγάλῃν ἐμοῖσιν ἡ τήρησις, αὐτὸ ὅμοι

ἐπαφίετο εἰς τὴν προαίρεσιν, διὰ τοῦτο ἐπέφερε μεγάλην ἀμοιβήν.

4. "Ὅλα αὐτὰ, ποῦ ἀνέφερα ἀνωτέρω, δὲν τὸ εἶπα κυρίως λόγον, ἀλλὰ τὸ εἶπα διὰ τὸν θεῖον νόμον, διὰ τὸ δεῖξαι, ὅτι δὲν εἶναι θρασύς, οὔτε φορτικός, οὔτε κομισατικός, οὔτε ὅτι ἀδύνατα πράγματα ἐπιβάλλει. Ἐπιρὸς λοιπὸν και δι' αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ τοῦτο ἄς ἀποδείξωμεν. «Ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἔμοικευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ» (Ματθ. 5, 18). Ἐπειδὴ και ὁ Χριστὸς ἐγνώριζε τοῦτο, **C** ὅτι δηλ. πολλοὶ τὸν νόμον τοῦτον θὰ κοτηγοροῦν ὅτι εἶναι δύσκολος, δὲν εἰσήγαγεν αὐτὸν γυμνόν, οὔτε ἀπλοῦν, οὔτε μεμονωμένον, ἀλλὰ και τὸν παλαιὸν νόμον ὑπενηθυμίζει, διὰ τῆς συγκρίσεως ποῦ κάνει και τὴν εὐκολίαν αὐτοῦ και τὴν ἰσχύην του φιλανθρώπιον δεκτικῶς. Πῶς δὲ κάνει τοῦτο, προσέχετε νὰ μάθετε. Δὲν εἶπεν ἀπλῶς· «Ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἔμοικευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ» (εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ προσέχετε πάρα πολύ), ἀλλὰ πρῶτα ἀνέφερε τὸν παλαιὸν νόμον, εἰπὼν· «Ἠκούσατε ὅτι ἐπέστη τοῖς Ἰσραηλῖταις, οὐ μοικεύσετε» (Ἐξοδ. 20, 14)· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, πᾶς ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἔμοικευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ» (Ματθ. 5, 27-28). **D** Εἶδες τοὺς δύο νόμους, τὸν παλαιὸν και τὸν νέον, ἐκεῖνον ποῦ ὁ Μωϋσῆς ἔθεσε και ἐκεῖνον ποῦ αὐτὸς εἰσήγαγε; Μᾶλλον δὲ και τὸν παλαιὸν αὐτὸς ἔθεσε, διότι διὰ τοῦ Μωϋσέως αὐτὸς ψήφισε. Καὶ ἀπὸ ποῦ εἶναι φανερόν, ὅτι και ἐκεῖνον αὐτὸς ἔθεσε; Δὲν θὰ λάθω τὰς ἀποδείξεις οὔτε ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, οὔτε ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, διότι ὁ ἄγιός μου τώρα στρέφεται ἐναντίον τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς προφήτας, εἰς τοὺς ὁποίους φαίνεται ὅτι πατεροῦν. Ἀπ' αὐτοὺς θὰ ἀποδείξω, ὅτι και ἡ Παλαιὰ Διαθήκη και ἡ Καινὴ ἔνα ἔχει νομοθέτην.

Τὴ λοιπὸν ὁ Ἱερεμίας λέγει; «Διὰθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν» (Ἱερ. 31, 31). Εἶδες και τῆς Καινῆς τὸ ὄνομα εἰς τὴν Παλαιάν; Εἶδες και τὴν ὀνομασίαν αὐτῆς πρὸ τῶσον χρόνων νὰ διαλάβῃ; **E** «Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν». Ἄλλὰ ἀπὸ ποῦ φαίνεται ὅτι και τὴν Παλαιάν αὐτὸς ἔθεκεν; Ἀφοῦ εἶπεν, «Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν», προσέθεσεν· «Ὅτι κατὰ τὴν διαθήκην ἣν διεθέτην τοῖς πατέροισιν ὑμῖν» (Αὐτόθι 32). Ναί· ἀλλὰ ἀκόμη δὲν ἀπεδείξωμεν τὸ πρῶτον. Διότι πρέπει ὅλας τὰς ἀντιρρήσεις νὰ ἀναφέρωμεν και παρουσιάσωμεν ἐμπρὸς σας, ὥστε ἀπὸ παντοῦ ὁ λόγός μας νὰ διασαφηνίζεται και ἐνισχύεται και καμμία εἰς τοὺς ἀνασχύντους νὰ μὴ μείνῃ πρόφασις δικαιολογίας. «Διαθήσομαι ὑμῖν

διαθήκην καινήν οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἦν διεθέμην τοῖς πατέρας ὑμῶν. Ἐκαμε διαθήκην πρὸς τὸν Νῶε, 323 **A** ὅταν ὁ κατακλιμακός ἐγινε, θέλων νὰ μὴ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν φόβον, ποὺ θὰ μὴ κατέπειθε, ὅταν, βλέποντες πλημμύρας καὶ ὄρυγμακός θροακός, θὰ ἐνομιζόμεν ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡ παναλεθρία ἐκείνη. Διὰ τοῦτο λέγει «Διαθήσομαι διαθήκην μετὰ σοῦ καὶ μετὰ πάσης σαρκός» (Γεν. 9, 9). Διαθήκην πάλιν ἔκαμε πρὸς τὸν Ἀβραάμ, τὴν διαθήκην τῆς περιτομῆς καὶ ἄλλην διὰ τοῦ Μωϊσέως, τὴν ὁποῖαν ὅλοι γνωρίζομεν. Εἶπεν ὁ Ἱεροεὐαγγελιστὴς «Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἦν διεθέμην τοῖς πατέρας ὑμῶν». Εἶπε πρὸς ποίους πατέρας; Διότι καὶ ὁ Νῶε πατὴρ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Ἀβραάμ ἐπίσκοπος. Ποίους λοιπὸν πατέρας ἐννοεῖ; Διότι ὁ μὴ καθορισμός τοῦ προσώπου φέρει σύγκυον. Τὸ σημεῖον αὐτὸ προσέειπε, παρακαλῶ: «Οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἦν διεθέμην τοῖς πατέρας ὑμῶν». **B** Διὰ νὰ μὴ λέγη, ὅτι τὴν πρὸς τὸν Νῶε ἢ τὴν πρὸς τὸν Ἀβραάμ ἐννοεῖ, ἐξήγησε τὸ πρῆγμα μὲ τὸ νὰ ἀναφέρῃ τὸν χρόνον τῶν δύο διαθηκῶν εἰς τὴν συνέκειαν. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπεν ὅτι «Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἦν διεθέμην τοῖς πατέρας ὑμῶν», προσέθεσε καὶ τὸν χρόνον: «Ἐν ἡμέρᾳ ἐπιπλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου». Εἶδες πῶσον διεσοφώθηκε τὸ ζήτημα ὁ καθορισμός τοῦ χρόνου; Δὲν φέρει πλέον ἀντιρρήσεις οὔτε ὁ Ἰουδαῖος. Ἐνθυμήσου τὸν χρόνον καὶ λάθε τὴν νομοθεσίαν: «Ἐν ἡμέρᾳ ἐπιπλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν». Διὰ τὸ δὲ καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐξόδου αὐτῶν ἀναφέρει; **C** «Ἐπιπλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου». Διὰ νὰ δεῖξῃ πατρικὴν φιλανθρωπίαν. Δὲν τοὺς ἐξήγαγεν ὡς δούλους, ἀλλὰ ἀφοῦ τοὺς ἐπύρην, ὅπως ὁ πατέρας πᾶναι τὸ παιδί του, ἔπει τοὺς ἐλευθέρωσε. Δὲν διέταξε νὰ θαδίζουσι πίσω του ὡς ὑπηρέτες, ἀλλὰ τοὺς ἐλευθέρωσεν ὡς υἱοὺς εὐγενεῖς καὶ ἐλευθέρους, ἀφοῦ τοὺς ἔπασσε ἀπὸ τὸ δεξιὸν χεῖρ. Εἶδες ὅτι ἕνος εἶναι ὁ νομοθέτης καὶ τῶν δύο διαθηκῶν; Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐτελείωσεν ὁ ἀγὼνας μετὰ τοὺς Ἰουδαίους, θὰ σοῦ ἀποδείξω τοῦτο καὶ διὰ τῆς Καινῆς Διαθήκης, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι συμφωνοῦν καὶ αἱ δύο διαθήκαι.

Εἶδες τὴν προφητείαν διὰ τῶν λόγων; Μάθε τώρα καὶ τὴν προφητείαν διὰ τῶν τύπων, ἂν καὶ τοῦτο πάλιν ἀσάφες εἶναι, δηλαδὴ τί ἄρα γε εἶναι διὰ τύπου προφητεία, **D** καὶ τί διὰ λόγου προφητεία. Λοιπὸν καὶ τοῦτο δι' ὀλίγων θὰ σοὺ κάμω σαφές. Ἡ προφητεία ποῦ ἐκφέρεται διὰ τοῦ τύπου, εἶναι ἢ προφητεία διὰ τῶν πραγμάτων, ἢ δὲ ἄλλη προφητεία, εἶναι ἢ προφητεία ποῦ ἐκφέρεται διὰ τῶν λόγων, δηλαδὴ

τοὺς μὲν συνεπιπέτους διὰ τῶν λόγων τοὺς εἶπατε, τοὺς δὲ ἀνασθητοτέρους διὰ τῆς θύσεως τῶν πραγμάτων τοὺς ἐπιληροφόρη. Ἐπειδὴ δηλαδὴ γεγονός μεγάλο ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ καὶ ὁ Θεὸς σάρκα ἀνθρώπινην νὰ πάρῃ: ἐπειδὴ ἡ γῆ ὀβρανός ἐμελλε νὰ γίνῃ καὶ ἡ φύσις μας πρὸς τὴν εὐγένειαν τῶν ἀγγέλων νὰ ἀνωμαθῇ: ἐπειδὴ τὰ μέλλοντα νὰ γίνων εἰς ἡμᾶς ἀγαθὰ ἦσαν ἀπροσδόκητα καὶ ἀνέλπιστα καὶ ἀνεκφραστα διὰ λόγου, διὰ νὰ μὴ προζενήσῃ θόρυβον καὶ σύγκυον ἢ μὲ μᾶς καὶ ἀποτόμιος ὀλοκληρωτικὴ ἐμφάνσις τοῦ νέου καὶ παραδόξου γεγονότος, **E** εἰς ἐκεῖνους ποῦ θὰ ἔβλεπον καὶ ἤκουον τοῦτο, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὸ προσώπιασε καὶ ἐφρονέρισε διὰ πραγμάτων καὶ διὰ λόγων, συντήριον διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν ὄψιν μας καὶ ἐκείνο ποῦ θὰ ἐγένετο προσηρασκουέζων. Τοῦτο ἦτο ἐκείνο, ποῦ ἐλέγομεν ἀνωτέρω, τί εἶναι ἢ διὰ τύπου καὶ τί ἢ διὰ λόγου προφητεία, ἐκείνη μὲν διὰ τῶν πραγμάτων, αὕτη δὲ διὰ τῶν λόγων. Νὰ σοῦ εἶπω μίαν προφητείαν διὰ πρῶγματος καὶ μίαν διὰ λόγου, ἀνοφερομένην εἰς αὐτόν; «Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγῆν ἤχθη 324 **A** καὶ ὡς ὄμιδος ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτόν» (Ψα. 53, 7). Τοῦτο εἶναι προφητεία διὰ λόγου. Ὅτε δὲ τὸν Ἰσαὰκ προσέφερον εἰς θυσίαν ὁ Ἀβραάμ καὶ Ἰσὴν πρόβατον νὰ κρέμαται ἀπὸ τὰ κέρατα, τὸ ἐπύρην καὶ τὸ ἐθύσασεν ἀντὶ ἐκείνου, ὡσὺν νὰ μὴς προσηγγεῖλε διὰ τύπου τὸ σωτήριον πάθος.

5. Ὅπως λοιπὸν εἶλεον, θέλει νὰ σοῦ δεῖξω τὸς δύο ταύτας διαθήκας διὰ τῶν ἔργων; Ὅπως εἶδες τὸ πρόβατον εἰς τὸν λόγον, μάθε αὐτὸ καὶ εἰς τὸ πρῆγμα. «Ἐλέγετέ μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι» (Γαλ. 4, 21). Καλῶς εἶπε, θέλοντες εἶναι, ἐπειδὴ δὲν ἦσαν. Διότι εἴαν ἦσαν ὑπὸ τὸν νόμον, δὲν θὰ ἦσαν ὑπὸ τὸν νόμον. Ἰσως ἀνίγγρα εἶναι τὸ λεγόμενον. **B** Διότι ὁ νόμος τοῦ Μωϊσέως εἰς τὸν Χριστὸν ἀδηγοῦσε ἐκείνους ποῦ εἰς αὐτὸν ἐπρόσεσον. Ὁ μὴ τιμῶν τὸν διδάσκαλον, δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν καὶ ἀγνοεῖ καὶ τὸν παιδαγωγόν. Διὰ τοῦτο λέγει: «Ἐλέγετέ μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε, ὅτι Ἀβραάμ δύο υἱοὺς ἔσκειν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρου, ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα» (Αὐτόθι 21-23). Εἶδες προφητείαν διὰ τοῦ πρῶγματος; Διότι τὸ ὅτι εἶχε γυναῖκας δὲν εἶναι λόγιον, ἀλλὰ πρῆγμα. Καὶ διὰ τῶν λόγων σοῦ εἶδεκε δούλην καὶ ἐλευθε-

15. Ἡ ἔννοια εἶναι ἡ ἐξῆς: εἴαν οἱ Γαλιλαῖοι συνεμαρμόνητο μὲ τὸν Μωϊσαϊκὸν νόμον, ποῦ τοὺς ἐθέλασκον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ψευδοδιδάσκαλοι, δὲν θὰ παρέμειναν εἰς αὐτόν, διότι οὕτως, παιδαγωγός ἂν εἰς Χριστόν, (Γαλ. 3, 24) παρακίμῃ καὶ ἀγγεῖ εἰς τὸν εὐαγγελικὸν νόμον.

ραν, διότι και τῶν δύο διαθηκῶν ἓνας εἶναι ὁ νομοθέτης. Μάθε τώρα και διὰ τῶν τύπων τὸ ἴδιον. Ὁ Ἀβραὰμ δύο γυναῖκας ἔλαβε. C Αὗται εἶναι δύο διαθήκαι καὶ ἓνας νομοθέτης. Καθὼς ἐκεῖ (εἰς τὴν προφητείαν τοῦ Ἰσοῦ καὶ εἰς τὴν θυσίαν τοῦ Ἰσοῦ) εἶναι πρόβατον καὶ πρόβατον, τὸ μὲν ἓνα διὰ λόγου, τὸ δὲ ἄλλο διὰ πράγματος, ὑπάρχει δὲ πολλὴ συμφωνία μεταξὺ τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων, ἔτσι καὶ ἐδῶ διαθήκαι δύο εἶναι καὶ ταύτας ὁ μὲν Ἱερουσαὴμ τὰς προεῖπεν διὰ λόγων, ὁ δὲ Ἀβραὰμ διὰ τῶν ἔργων τὰς προεῖπεν, μὲ τὸ νὰ ἔχη δύο γυναῖκας. Καθὼς δηλαδὴ ἐδῶ εἶναι ἓνας ἄνδρας (ὁ Ἀβραὰμ) καὶ δύο γυναῖκες, ἔτσι εἶναι ἓνας νομοθέτης καὶ δύο διαθήκαι. Ἀλλὰ δε ἐπινοήθημεν εἰς ἐκεῖνο ποῦ ἐλέγομεν καὶ διὰ τὸ ὅτιον ὅλα αὐτὰ ἀνεκινήσαμεν, διότι δὲν πρέπει νὰ μείνωμεν ἔξω τοῦ θέματος. *Ὁ διδύλευος γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς ἤδη ἐποίησεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ» (Ματθ. 5, 28). D Ναι, ἀλλὰ σκεπτικῶς μὲ αὐτὰ, διὰ τὸ ὅτιον ὅλα αὐτὰ ἀνεκινήσαμεν, διὰ ποῖαν αἰτίαν εἰς αὐτοὺς τὸν παλαιὸν ἀνομιώσαμεν νόμον; Διότι τοὺς λέγει: *Ἦκούσατε ὅτι ἐπρέθη τοῖς ἀρχαίοις οὐ μοιχεύσατε».

Κάνει τοῦτο, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι δύσκολος εἶναι ἡ ἐντολὴ αὕτη, ὅχι λόγῳ τῆς φύσεώς της, ἀλλὰ λόγῳ τῆς ἀμελείας τῶν ἀκροατῶν. Διότι πολλὰ ἂν καὶ ἐκ φύσεως εἶναι ἐσκόλα δυσκολοκαπρόβητα γίνονται, καθὼς πάλιν καὶ πράγματα δύσκολα, ἐλαφρὰ καὶ ἐσκόλα γίνονται, ὅταν ἡμεῖς δεκνόμεν προθυμίαν καὶ δραστηριότητα. Ἡ δύσκολα δηλαδὴ δὲν ἔργεται εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ εἰς τὴν θέλησιν ἐκείνων ποὺ τὰ ἐπιχειροῦν. Ὅτι δὲ τοῦτο εἶναι ἀληθές, φαίνεται ἐκ τοῦ ἔξης: Τὸ μέλι ἔχει φύσιν γλυκεῖαν καὶ ἐυχάριστον, ἀλλὰ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πικρὸν εἶναι καὶ ἀπιδίαν προκαλεῖ. E ὅχι διότι ἡ φύσις του εἶναι τοιαύτη, ἀλλὰ λόγῳ τῆς ἀσθενείας ἐκείνων. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸν νόμον. *Ἄν μᾶς φαίνεται ὅτι εἶναι φορτικὰ, τοῦτο δὲν ἀφέλεται εἰς τὴν φύσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ εἰς τὴν ἰσχύην μας ἀμέλειαν. Δὲν μοὺ κάνει πολλὸν κόπον, διὰ τὸ ὅτι ἐκεῖνο ποὺ θὰ τὸν ἔκανε δύσκολον, θὰ ἦτο νὰ ἔλεγε τὸ ἀντίθετον. Τώρα δηλαδὴ λέγει: ἀπέφυγε τὴν θυμὸν τῆς γυναῖκας, μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀσέλγειαν. Τὸ δύσκολον θὰ ἦτο νὰ ἔλεγε τὸ ἀντίθετον, ἦτοι προσηύλωσε τὰ μάτια σου εἰς τὰς γυναῖκας, νὰ περιεργάζεσαι τὰ ἔξω κάλλη καὶ πάλιν νὰ εἶσαι κύριος τῆς ἐφομέτου ἐπιθυμίας καὶ νὰ μὴ υποβουλώνεσαι εἰς αὐτήν. Τοῦτο βεβαίως ἦτο δύσκολον. Τὸ ὅτι δὲ εἶπε, φύγε ἀπὸ τὴν κἀμνον, μακριὰ ἀπὸ τὴν φωτιά, μὴ πληρώσῃς εἰς τὴν φλόγα, διὰ νὰ μείνῃς ἀβλο-

πῆς, εἶναι παλὺ ἐσκόλον νὰ τηρηθῇ, διότι ἡ ἐντολὴ αὕτη δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν.

215 A *Ἦκούσατε ὅτι ἐπρέθη τοῖς ἀρχαίοις οὐ μοιχεύσατε». Διὰ τὸ λοιπὸν μᾶς ὑπενομιᾶζει τὸν παλαιὸν νόμον, ἐνῷ μέλλει ἄλλον νὰ εἰσαγάγῃ; Διὰ νὰ μάθῃς ἀπὸ τὴν σύγκρισιν ποὺ κάνει, ὅτι δὲν ἀντιτίθεται οὗτος πρὸς ἐκεῖνον. Διότι ὅταν γίνεται σύγκρισις, τότε γίνεται φανερωτέρα ἡ κρίσις. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐγνώριζεν ὅτι ἐπρόκειτο μερικὸι νὰ τὸν κατηγοροῦν ὅτι νομοθετεῖ ἀντίθετα πρὸς τὸν παλαιὸν νόμον, λέγει, τρόπον τινά, δι' αὐτῶν τὰ ἔξης: Ἰδοὺ θέτω τὸν ἓνα νόμον παραλλήλως πρὸς τὸν ἄλλον, δοκίμασε καὶ μάθε τὴν συμφωνίαν αὐτῶν. Καὶ ὅχι μόνον διὰ νὰ φανῇ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι καὶ ἐσκόλος εἶναι ὁ νέος νόμος καὶ ἐπιεικῶς εἰσάγεται. Διὰ τοῦτο λοιπὸν λέγει: *Ἦκούσατε ὅτι ἐπρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μὴ μοιχεύσατε». Δηλαδὴ ἐπὶ τῶσον χρόνον ἐμελέτησατε τὸν παλαιὸν νόμον. B Καθὼς ὁ διδύλευος ποὺ ἐπιθυρεῖ τὸ ὀκνηρὸ παιδί, τὸ ὅτιον ἀρδεύεται νὰ μὴν ἀκόμη εἰς τὰ παλαιὰ μαθήματα, νὰ τὸ ὀδηγήσῃ εἰς ἀντίταρα, τοῦ λέγει, σκέψου πόσον χρόνον καταγίνεσαι μὲ τὸ μάθημα τοῦτο, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς ὑπενομιᾶζειν ὅτι πολλὸν καιρὸν ἐμελέτησαν καὶ κατέχουν τὸν παλαιὸν νόμον καὶ ὅτι εἶναι κυριὸς πλέον πρὸς ὑψηλότερον νὰ ἀνέλθουν, τὴν νομοθεσίαν, ποὺ παλαιὰ ἔλαβον οἱ πατέρες των, τοὺς ἀνέφερε, λέγων: *Ἦκούσατε ὅτι ἐπρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσατε». Ἐκεῖνο εἰς τοὺς ἀρχαίους ἐλέσθη, *Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν». Διότι ἐάν μὲν εἰς τοὺς ἀρχαίους ἔλεγε ταῦτα, δικαίως θὰ ἐδοσαναυχεῖται καὶ ἐπινοοῦντο, διότι ἀτελεστερα ἦτο ἡ φύσις μας. *Ὅτε ὅμως προήχθη πνευματικῶς αὕτη καὶ τελειότερα ἔγινε, εἶναι πλέον κυριὸς νὰ λάβῃ καὶ τελειότερα διδάγματα καὶ ἐντολὰς. C Διὰ τοῦτο, ὅταν ἤρχισε νὰ νομοθετῇ, θέλων νὰ κάμῃ τοὺς ἀκροατὰς του νὰ μὴ διατάσων καὶ ἀσθεναρχήσων, ἀκούοντες τὴν ἀνωτέραν ἀπὸ τὴν παλαιὰν φιλοσοφίαν, ποὺ ἀπεκρίμμετε, λέγει: *Ἐάν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 5, 28).

Διότι περισσοτέρους κόπους ἀπατεῖς ἀπὸ ἐμέ; Δὲν ἔχω τὴν αὐτὴν μὲ ἐκεῖνους φύσιν, δὲν εἶμαι ἄνθρωπος, ὅπως ἐκεῖνοι; Διὰ νὰ μὴ λέγουν: διὰτὶ ἐμεγάλωσεν εἰς ἡμᾶς τοὺς κόπους; διὰτὶ εἰς δυσκολωτέρους ἐκάλεσεν ἄγῶνας; ἀφῆρεσεν ἐκ τῶν προτέρων τὰς ἀντιρῆσεις ταύτας προβαλὼν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Μεγαλύτερα, λέγει, βραβεῖα ὡς εἶδω. Ἀφοῦ ἀνέφερε τοὺς κόπους, τοὺς ἀγῶνας, τὴν τελειότεραν νομοθεσίαν, ἀνέφερε καὶ τὰ βραβεῖα. D Δὲν ὡς εἶδω

τὴν Παλαιστίνην, λέγει, οὕτε τὴν γῆν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν τρέχει γάλα καὶ μέλι, ὡς ἀραιήν, ἀλλ' αὐτὸν τοῦτον τὸν οὐρανόν.

ὑπερέκαμην δὲ ἐκεῖνων ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἀραιήν τῶν κατορθωμάτων, ἀλλὰ καὶ ὅταν παραβῶνται τὰς ἐντολάς θὰ ὑποστῶμεν μεγαλύτερον τιμωρίαν διὰ τὰ ἁμαρτήματά μας. Διὰ τοῦτο οἱ πρὸ τοῦ γραπτῆς νόμου ἁμαρτήσαντες, τιμωροῦνται ἐλαφρότερον ἀπὸ ἐκεῖνους ποὺ ἠμάρτησαν κατὰ τὸν καιρὸν ποὺ εἶπε θεοῦ ὁ νόμος: «Ὅσοι γάρ, λέγει, ἀνόμιος ἤμαρτον, ἀνόμιος καὶ ὀποιοῦνται» (Ρωμ. 2, 12), δηλαδή δὲν θὰ ἔχουν τὸν νόμον κατήγορον, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν φύσιν τὸν αὐτὴν θὰ φέρει τὴν καταδικαστικὴν ψήφον, διότι οἱ ἑσωτερικοὶ αὐτῶν λογισμοὶ θὰ τοὺς κατηγοροῦν ἢ θὰ ἀπολογουῦνται (Αὐτόθι 15), ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι ποὺ κατὰ τὸν χρόνον τῆς χάριτος ἠμάρτησαν θὰ τιμωροῦνται ἀσθενέστερα ἀπὸ ἐκεῖνους ποὺ ἠμάρτησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου. Εἰ καὶ τὴν διακριτικὴν ταύτην τιμωρίαν εἶδειεν ὁ Παῦλος εἰπὼν τὰ ἑξῆς: «Ἀσθενέστερος τις νόμον Μωσέως χάρις αἰκαρμῶν ἐπὶ θυοῖν ἢ τριπλῶν μάρτυρων ἀποθνήσκει πῶς δοκεῖτε χεῖρονος ἀξιοθῆσεται τιμωρία ὁ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ σῆμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἠγροῦμενος, καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος ἐλυθρίσας;» (Ἐβρ. 10, 28-29).³²⁶ Αἱ ἐλπίδες οὖν εἰς τὸν καιρὸν τῆς χάριτος μεγαλύτεραι εἶναι ἢ τιμωρία, ὅπως πάλιν καὶ τὰ θροῦβα μεγαλύτερα εἶναι.

Ἐπειδὴ ὁμοίως τὰ μυστήρια οὗς ὑπενθύμησα τὰ φρικωδέστερα καὶ πνευματικά, οὗς παρακαλῶ καὶ δέομαι καὶ ἱκετεύω καὶ ἀπὸ πολλῶ ἐνδιαφέρον ἔχω τὴν ἀξίωσιν ἀπὸ σῶς, ἄφοῦ πρῶτον ἀποβάλλετε κάθε ἁμαρτίαν, τότε νὰ πλησιάσετε εἰς τὴν φρικτὴν ταύτην τράπεζαν. «Ἐξέρχην γάρ, λέγει, διάκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν σὺ χάρις οὐδεὶς ὄρεται τὸν Κύριον» (Ἐβρ. 12, 14). Ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι ἅγιος νὰ ᾄῃ τὸν Κύριον, οὕτε τῆς κοινωνίας τοῦ σώματος τοῦ θεσπιστακοῦ εἶναι ἅγιος. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Παῦλος: «Ἐκαστος δὲ δοκιμαζέτω ἑαυτὸν καὶ σῆπας ἐκ τοῦ ἔργου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ πατρίου πινέτω» (Α' Κορ. 11, 28). Β Δὲν ἀπεκάλυψε τὴν πληγὴν, δὲν ἔφερε τὴν κατηγορίαν εἰς τὴν δημοσιότητα, δὲν παρουσίασε μάρτυρας τῶν παραπτώματων. Μέσο εἰς τὴν συνείδησίν σου, ποὺ κανεὶς δὲν εἶναι πορῶν, ἐκτός τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ὅλα τὰ βλέπει, κάμε τὴν κρίσιν καὶ τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἐξέτασιν καὶ ἀναθεωρῶν νοερῶς ὀλόκληρον τὸν θίον σου, φέρε εἰς τὸ δικαστήριον τὰ ἁμαρτηματά σου. Ἀπόρθαινε τὰ ἁμαρτηματά σου καὶ τότε ἔκων καθαρὴν τὴν συνείδησιν νὰ ἐγγίῃς τῶν ἱερῶν τράπεζαν καὶ νὰ συμμετέχῃς τῆς ἁγίας θυσίας. Ταῦτα ἔκωντες εἰς τὸν νοῦν, καὶ

ὄσα περὶ ἀκολασίας εἴπομεν ἐνθυμούμενοι, καὶ μὴ ληρονοῦντες πῶσον τιμωροῦνται ὄσα ἐπαρόντως καὶ ἀκολάστως βλέπουσιν τῶν γυναικῶν τὰ πρόσωπα, καὶ περισσότερο ἀπὸ τὴν τιμωρίαν εἰς τὴν γέννησιν τοῦ πυρός, Ἐ τοῦ Θεοῦ τὸν φόβον καὶ τὴν ἀγάπην ἔκωντες ἰσὶ ἑαυτοῖς, καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τὸν ἑαυτὸν μας ἀφοῦ καθαρῶς, τότε νὰ προσερχώμεθα εἰς τὰ ἱερὰ μυστήρια, διὰ νὰ μᾶς ἀποδοῖν ἡ σωτηρία τούτων χάρις ὄχι εἰς κρίσιν καὶ καταδίκην, ἀλλὰ εἰς σωτηρίαν καὶ ὑγείαν ψυχῆς καὶ πορρητοῦν διαρκῆ, διὰ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀντρεῖ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΥΞΕΩΣ

Καὶ διότι ὁ Θεὸς εἶναι ταχὺς εἰς σωτηρίαν καὶ θρασὺς εἰς τιμωρίαν· καὶ περὶ τῆς Ραῦθ παράδοξος ἱστορία.

Ο Μ Ι Α Ι Α Ζ'

D 1. Πάντοτε μὲν ὁ Θεὸς Ἀπόστολος θεῶν καὶ οὐράνιον μεταχειρίζεται γλώσσαν καὶ μὲ πολλὴν ἐπισημονακὴν ἡεξιότητα φραίνει τὸν εὐαγγελικὸν λόγον. Διότι δὲν ὁμιλεῖ ἀπλῶς ἐξ ἰδικῆς του γνώμης, ἀλλὰ ἐκ τῆς βασιλικῆς αὐθεντίας του προφέρει τὰ δόγματα. Κυρίως δὲ αὐτὴν τὴν δεξιότητα μεταχειρίζεται, διὰν περὶ μετανοίας πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας ὁμιλεῖ. Αὐτὸ τὸ θέμα εἰς ἄλλους οὐκ ἔθ' ὑπενημίσιον. Ἦκούσατε λοιπὸν, διὰ νὰ ἐπανέλθω δι' ὀλίγων εἰς ὅσα εἶπον, ὅτι, ὅπως προηγουμένως οὐκ εἶπον, ὁμιλῶν πρὸς τοὺς Κορινθίους ἔλεγεν ὁ γενναῖος καὶ θαυμαστός ἐκεῖνος ἄνδρας **E** «Μήπως ἐλθὼν πολλοὺς πενθήσω τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοήσαντων» (Β' Κορ. 12, 21). Ἄνθρωπος μὲν ἦτο κατὰ τὴν φύσιν ὁ μέγας οὗτος διδάσκαλος, Θεοῦ ὄμακ; ὑπηρετῆς κατὰ τὴν πρόθεσιν. Διὰ τοῦτο ὅπως οὐράνιον μεταχειρίζεται γλώσσαν καὶ ὅπως ἀπ' αὐτοὺς τοὺς οὐρανοὺς ὁμιλεῖ ἔτσι καὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀπειλεῖ καὶ εἰς τοὺς μετανοοῦντας ἐβλέσκων ὑπόσκειται. **327 A** "Ὅταν δὲ ταῦτα λέγω, δὲν ἀποδίδω τὴν αὐθεντίαν εἰς τοῦ Παύλου τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ τὸ πᾶν εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἀναφέρω, περὶ τοῦ ὁποίου αὐτὰ αὐτὸς ἔλεγεν" «Εἰ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἡμῶι λαλοῦντος Χριστοῦ» (Β' Κορ. 13, 3).

Προσφέρει λοιπὸν εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας φάρμακον ἐμμεγέθη καὶ μετάνοιαν πρὸς σωτηρίαν. Συνέπεσε δὲ σήμερον μὲ τὸ ἀποστολικὸν ἀνάγνωσμα καὶ ἡ εὐαγγελικὴ παρακαλιή, ποῦ φανερώνει τοῦ Σααῦρος τὴν αὐθεντίαν, ἡ ὅποια μὲ ἀφθονίαν κατεῖλε ἄφρονων ἁμαρτιῶν. Διότι τὸν παραλυτικὸν ὁ Σωτὴρ θεραπεύων ἔλεγεν, ὅπως πρὸ δόλιγου ἠκούσατε: «Τέκνον, ἀφένωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου αἱ πολλαί» (Μάρκ. 2, 5). Ἄφρονες δὲ ἁμαρτιῶν πηγὴ σωτηρίας καὶ θρασέων μετανοίας

εἶναι, **B** διότι ἡ μετάνοια εἶναι ἰσχυρὸν καταστροφικὸν τῆς ἁμαρτίας, ἄφρον οὐράνιον, δύναμις θαυμαστή, νικῶσα διὰ τῆς θείας χάριτος τὰ ἐπακόλουθα τῆς παραβάσεως τῶν νόμων. Διὰ τοῦτο οὔτε πόρνον ἀπαθεῖ, οὔτε μοικρὸν φυγαδεύει, οὔτε μέθυσον ἀποστρέφεται, οὔτε εἰδωλολάτριν συκαίνεται, οὔτε ὑβριστὴν ἀπομακρύνει, οὔτε βλάσφημον ἀποδίδκει, οὔτε ἀλαζόνα, ἀλλὰ ἄλλως μεταβάλλει, διότι κωνευτήριον τῆς ἁμαρτίας, εἶναι ἡ μετάνοια. Εἶναι δὲ ἀνάγκη πρῶτον νὰ γνωρίσωμεν τὸν σκοπὸν τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ ὅτι μὲ ἰδικὸς μας σὺβαρέτους συλλογισμοὺς, ἀλλὰ ἀπ' αὐτὰς τὰς θεϊκῆς Γραφῆς μαρτυρημένην ἀποδεικνύοντες τὴν ἀλήθειαν.

Ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς μακροθυμεῖ πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας, διπλοῦς εἶναι καὶ εἰς δύο σωτήρια πράγματα ἐπιβλέπει· εἰς αὐτοὺς μὲν διὰ τῆς μακροθυμίας δίδει καιρὸν νὰ μετανοήσωσι καὶ σωθῶσι, **C** εἰς δὲ τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν, ποῦ πρόκειται νὰ ἐκπορευθῶσιν τὴν ἀρετὴν, ἀποταμιεύει τὴν ἰσχυρίαν. Καὶ διὰ νὰ ἐπαναλάβω πάλιν τὸ ἴδιον, ὁ Θεὸς μακροθυμεῖ, ἵνα καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς μετανοήσῃ καὶ ἀπὸ τοῦ ἀπογόνου του νὰ μὴ ἀποκλείσῃ τὴν σωτηρίαν. Διότι καὶ ἂν ἀκούη, πῶς ποῦ ἁμαρτάνει, δὲν ἔχη διάθεσιν νὰ μετανοήσῃ, λυπῶται καὶ δὲν τιμωρεῖ πολλὰς φορὰς τὴν ρίζαν, διὰ νὰ φυλάξῃ τοὺς καρπούς, πολλὰς δὲ φορὰς καὶ αὐτὴν τὴν ρίζαν, ὅπως εἶμα προηγουμένως, μεταβάλλει. Καὶ διὰν ἀκόμη τελείως ἀκηρῆσαι ἐκεῖνην γίνῃ, ὁ Θεὸς ἀναβάλλει ἐπιτακτικῶς τὴν τιμωρίαν, περιμένων τὸν μετανοοῦντα τὴν σωτηρίαν. Καὶ ἄκουσε πῶς **D** Ἐθάρρα, ὁ πατὴρ τοῦ Ἀβραάμ, προσκυνητῆς τῶν εἰδώλων ἦτο, ἀλλ' ὄμακ δὲν ἐτιμωρήθη ἐδῶ διὰ τὴν ἀσέβειάν του ταύτην, καὶ δικαίως.

Διότι εἰς ἐπιτολήσαν ὁ Θεὸς καὶ ἀπέκοπτε τὴν ρίζαν, ἀπὸ ποῦ ὁ τόσον μεγάλος καρπὸς τῆς πίστεως;* θὰ ἐφύτρωνε; Τὶ ἀπὸ τὸν Ἠσαῦ μακροθύροτον ὑπῆρξε; Κῦτταξε, παρακαλιή, νὰ ἴδῃ καὶ ἄλλην φιλόνηραστον τοῦ Θεοῦ ἐνέργειαν. Τὶ ἀπὸ τὴν κακίαν ἐκεῖνου ὑπῆρξεν ἀναιδέστερον; Δὲν ἦτο πόρνος καὶ θέβηλος, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος (Ἐβρ. 12, 16); Δὲν ἦτο μητρολόος καὶ πατραλόος; Δὲν ἦτο φωνεὸς τοῦ ἀδελφοῦ του κατὰ πρόθεσιν; Δὲν ἦτο μισούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ; Ἡ Γραφὴ μαρτυρεῖ ταῦτο λέγουσα: «Τὸν Ἰακώβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἠσαῦ ἐμίσησα» (Ρωμ. 9, 13). **E** Ἀφοῦ λοιπὸν πόρνος καὶ ἀδελφοκτόνος καὶ θέβηλος καὶ μοιχὸς ἦτο, διαπὶ δὲν ἀφανίζεται; Διαπὶ δὲν ἐκκοπτεται; Διαπὶ ἄφρονος ἡ πρέπουσα τιμωρία δὲν τοῦ ἐπαβάλλεται; Διαπὶ; Πρέ-

16. Ἐνοεῖ τὸν Ἀβραάμ.

πον είναι και την αίτιον να εσθιαμεν. Ἐάν ἤθελεν ἐκκοτῆ μέγιστον καρπὸν δικαιοσύνης ὁ κόσμος θά ἔκανε. Καὶ τί λογίς καρπὸν ἔσους; «Ἰησοῦ ἐγέννησε τὸν Ραγουίλ, Ραγουίλ τὸν Ζαρά, Ζαρά τὸν Ἰώθ» (Γεν. 36). Βλέπετε τί ἄνθος ὑπομονῆς θά ἐκάνετο, ἂν ἐπρόλαμβανεν ὁ Θεὸς καὶ πρὸς τιμωρίαν ἔκοττε τὴν ρίζαν, ἐκ τῆς ὁποίας προήλθε:

2. Εἰς ἕλα λοιπὸν τὰ πρόγματα αὐτὴν τὴν ἐξήγησον τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ νὰ δεῖτε ὡς θέσιν. 22^a Α Μακροθυμεῖ πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους, ποὺ εἶναι ἀνυπόφορα δόλοισμα, χάριν τῶν Ἐκκλησιῶν, ποὺ τώρα ἔχει ἄνθος καὶ ἀκαμάζου, τῶν μοναστηρίων καὶ ἐκείνων ποὺ ἀγγελικὸν διάγουν θίον. Διὰ τὴν καθὼς λέγουσι οἱ ἔμπειροι τῶν κοινῶν νόμων καὶ καθὼς οἱ ρωμαϊκοὶ νόμοι διατάσσουσι, ἡ ἔγκυος γυναῖκα δὲν ἤθελε περιπέσει εἰς παράπτωμα, ποὺ τιμωρεῖται διὰ θανάτου, δὲν θανατώνεται, προὐτὸ γεννήσῃ τὸ εἰς τὴν κοιλίαν τῆς ἐμβρύου. Καὶ πολὺ δικαίως, διότι δὲν ἐθεώρησαν δίκαιον οἱ καλοὶ νομοθέται νὰ καταστραφῇ καὶ μὲ ἐσείνην ποὺ ἠμάρτησε, τὸ ἀνομάρτητον ἐμβρυον. Ἐάν δὲ οἱ ἀνθρώπινοι νόμοι φείδονται ἐκείνων ποὺ καθόλου δὲν ἠμάρτησαν, πολὺ περισσότερον ὁ Θεὸς δὲν θά διαφιλῶν τὴν ρίζαν καὶ δὲν θά ἀποδόσῃ εἰς τοὺς καρποὺς τὴν ἐκ τῆς μετανοίας εὐεργεσίαν; Β

Δάθε τώρα, παρακαλῶ, ὑπ' ὄψιν τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασαν τῆς μετανοίας καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἁμαρτάνοντας, διότι καὶ ἐπ' αὐτῶν ὁ ἴδιος λόγος τῆς φιλανθρωπίας ἔχει ἁρμονίαν. Ἐάν ἐπρόλαμβανεν ἡ τιμωρία τὴν διάρθρωσιν, ὁ κόσμος τελείως θά ἐκάνετο καὶ θά κατεστρέφετο. Ἐάν ἡμέτερος μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐπιτρούσειεν ὁ Θεός, δὲν θά ἀπακούσειεν ἡ Ἐκκλησία τὸν Παῦλον, τὸν μέγαν καὶ πολλὸν τοῦτον ἄνδρα. Διὰ τοῦτο ἀνέβαλε τὴν τιμωρίαν, ὅταν οὐτοὶ ἐβλάσφημοσθε, διὰ νὰ τὸν δεῖξῃ ἀργότερον εἰς τοὺς ἀνθρώπους μετανοοῦντα. Τοῦ Θεοῦ ἡ μακροθυμία ἔκαμε τὸν δίκαιον κήρυκα τοῦ Θεοῦ ἡ μακροθυμία τὸν λύκον μετέβαλεν εἰς ποιμένα τῶν προβάτων τοῦ Θεοῦ ἡ φιλανθρωπία τὸν τελώνην ἔκαμεν Εὐαγγελιστὴν (Ματθ. 10, 3). C τοῦ Θεοῦ ἡ μακροθυμία ἔδωκεν ἡμῶς ἡλέησεν, ἔδωκεν μετέβαλεν, ἔδωκεν μετέστρεψεν. Ἐάν ἴδῃς τὸν κάποτε μέθυσον, τώρα νὰ μὴ πίνῃ καθόλου, ἐάν ἴδῃς τὸν κάποτε βλάσφημον, τώρα νὰ θεολογῇ, ἐάν ἴδῃς ἐκείνον ποὺ κάποτε ἐμόλυνε τὸ στόμα του μὲ αἰσχρὰ τραγούδια, τώρα μὲ θεοῦς ὕμνους τὴν ψυχὴν του νὰ καθαρῶν, θύμαζε τοῦ Θεοῦ τὴν μακροθυμίαν, ἐγκωμιάζε τὴν μετάνοιαν καὶ ἐξ ἀφορμῆς τῆς μεταβάλλῃς ταύτης λέγει: «Αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου» (Ψαλμ. 76, 11). Ὁ Θεὸς πρὸς πάντας μὲν εἶναι ἀγαθός, ἰδιαιτέρως δὲ τὴν μακροθυμίαν Του δε-

κνύει πρὸς ἐκείνους ποὺ ἁμαρτάνουσι. D Καὶ ἂν θέλῃς σκεπτικῶς μὲ αὐτὸ παράδειγμα νὰ ἀκούσῃς λόγον, παράδειγμα μὲν διότι δὲν εἶναι συνήθης, ἀληθινὸν ὅμως διὰ τὸ εὐσεβὲς περικείμενον του, ἄκουσε.

Ὁ Θεὸς θαρῶς καὶ ἀσπληρὸς πάντοτε φαίνεται πρὸς τοὺς δικαίους, μαλακὸς δὲ καὶ ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ γρήγορος εἰς φιλανθρωπίαν. Ἐκείνον ποὺ ἠμάρτησε καὶ ἔπεισεν ἠθικῶς, τὸν σπᾶναι καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν «Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; ἢ ὁ ἀποστρέφον οὐκ ἐπιστρέφει;» (Ἰερμ. 8, 4). Καὶ: «Ἴνα τί ἀπέστρεψεν ἀποτροφὴν ἀνασθῆ ἡ ἀσύνετος θυγάτηρ Ἰούδα;» (Διδάχ. 5). Καὶ πάλιν: «Ἐπιστρέφῃτε πρὸς με καὶ ἐπιστροφῆσθε πρὸς ἡμᾶς» (Ζαχ. 1, 3). Καὶ εἰς ἄλλο μέρος μὲ δρῶν θεοσπᾶναι, διὰ τὸ σιωπῶν οἱ μετανοοῦντες, λόγῳ τῆς μεγάλης αὐτοῦ φιλανθρωπίας. «Ζῶ γὰρ ἐγὼ, λέγει, Κύριος οὐ θούλωμαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν» (Ἰερμ. 33, 11). Διὰ δὲ τὸν δίκαιον λέγει: «Ἐάν ποιῆσθαι ἄνθρωπος πᾶσαν δικαιοσύνην καὶ πᾶσαν ἀλθειαν καὶ στραφεῖς ἀμαρτή, ἔσθ μὴ μνησθῶ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθάνειται» (Ἰερμ. 18, 24). «Ὡ, πόση ἀσπληρὸς πρὸς τὸν δίκαιον! Ὡ, πόση ἀφθονία συγγνώμης πρὸς τὸν ἁμαρτωλόν! Κατὰ πολλοὺς δὲ καὶ διαφόρους τρόπους ἐνεργεῖ, ὅσα διότι αὐτὸς μεταβάλλεται, ἀλλὰ διότι ἐμπικελῶς διαμοιρᾷ τὰς πλεονεξίας τῆς ἀγαθότητός του. Ἄκουσε τώρα μὲ ποῖον τρόπον. Τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἐμμένοντα, ἐάν φοβῆσθαι, εἰς ἀπόγνωσιν καὶ ἀπελπίσαν τὸν φέρει, 22^b Α τὸν δὲ δίκαιον, ἐάν τοῦ φοβῆθαι μὲ ἐπιεικείαν καὶ τὸν καλοτιχίση, τοῦ χαλαρώσει τὸν τόνον τῆς ἀρετῆς, ἐπειδὴ οὗτος θά θεωρῆ τὸν ἑαυτὸν του εὐτυχῆ καὶ θά κόσῃ τὴν προθυμίαν του πρὸς τὴν ἀρετὴν. Διὰ τοῦτο τὸν μὲν ἁμαρτωλὸν ἔλεει, τὸν δὲ δίκαιον φοβίσει. «Φοβερός γὰρ ἐπὶ πάντας τοὺς περικείμεν αὐτοῦ» (Ψαλμ. 88, 8) καὶ «Χρηστὸς Κύριος τοῖς σπᾶσι. Φοβερός λέγει, ἐστὶν ἐπὶ πάντας τοὺς περικείμεν αὐτοῦ» (Ψαλμ. 144, 8). Καὶ ποῖοι θά εἶναι αὐτὰ παρὰ οἱ ὄντα; «Ὁ Θεὸς γάρ, λέγει ὁ Δαυὶδ, ὁ ἐνδοξαζόμενος ἐν βουλῇ ἁγίων, μέγας καὶ φοβερός ἐστὶν ἐπὶ πάντας τοὺς περικείμεν αὐτοῦ» (Ψαλμ. 88, 8). Ἐάν ἴδῃ κάποιον, διὰ τὴν εἰσεσθῆναι χεῖρα φιλανθρωπίας. Ἐάν ἴδῃ κάποιον νὰ ἴσκιται ὄρθιος, τοῦ προδωρεῖ φόβον τοῦτο δὲ εἶναι ἔργον τῆς δικαιοσύνης καὶ δικαιοκρισίας Του.

Διότι τὸν μὲν δίκαιον διὰ τοῦ φόβου τὸν σπᾶζει εἰς τὴν ἀρετὴν περισσότερον, τὸν δὲ ἁμαρτωλὸν διὰ τῆς φιλανθρωπίας τὸν σπᾶνει ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸν ὀδηγεῖ εἰς μετάνοιαν.

νοιον. **Β** Θέλεις δὲ νὰ γνωρίσης ὅτι εἰς κατάλληλον καιρὸν φανερώσει τὸσον τὴν ἀγαθότητά του ὅσον καὶ τὴν ἀφέλειμον καὶ ἀρμόζουσαν εἰς ἡμᾶς ἀποτομίον του; Πρόσεξε καλῶς, διὰ νὰ μὴ σοῦ διαφύγῃ τὸ μέγεθος τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος. Ἡ ἀμαρτωλὴ ἐκεῖνη γυναῖκα, ἡ δημοσίως γνωστὴ διὰ πᾶσαν ἀμαρτίαν καὶ ἄνομιον, ἡ ὁποία τόσους ἁμαρτίας ἔκαμε, καὶ οὐ τόσα ἐφάρμακα ἔργα ἔνοκος ἦτο, ἐπιθυμήσασα, ὅπως ὁ δικασμένος τὸ νερό, τὴν σωτηρίαν ποῦ δίδει ἡ μετάνοια, εἰσῆλθε κρυφὰ εἰς τὸ συμπόσιον τῶν ἁγίων τὸ ἀνοράζω δὲ συμπόσιον ἁγίων, ὁποῖο ἦτο παρὶν ὁ Ἅγιος τῶν ἁγίων. Ὁποῦ δηλαδὴ ὁ Σωτὴρ ἐκάθητο ἐξαπαλωμένος, ὅπως συνήθιζον τότε, εἰς τὸ τραπέζι τοῦ φαγητοῦ, εἰς τὸ σπάτι τοῦ Σίμωνος τοῦ Φαρισαίου, εἰσῆλθε καρπὸς νὰ τὴν ἀνταγρῶθῃ κανεὶς ἡ ἀμαρτωλὴ ἐκεῖνη γυναῖκα, **Γ** καὶ τὰ πόδια τοῦ Σωτῆρος ἔπιανε, καὶ μετὰ τὰ δάκρυά της τὰ ἔπλενε, καὶ μετὰ τὰ μαλλιά της τὰ ἐσπόγγίζε. Καὶ αὐτὴν τὴν γυναῖκα, ποῦ ἦτο βοθημένη οὐ τόσα ἀμαρτήματα, τὴν σηκώνει ἐπάνω ὁ φιλόανθρωπος Σωτὴρ, λέγων: «Ἀφένεται αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι» (Λουκ. 7, 47). Δὲν ἀναφέρει ὅλην τὴν ἱστορίαν, διότι δὲν ἔχω τοῦτο ὡς σκοπὸν, ἀλλὰ μόνον τὸ νὰ φέρω ἀπόδειξιν τῆς τοῦ Σωτῆρος φιλανθρωπίας. Βλέπε λοιπὸν τὴν ἀφρονίαν ταύτης: «Οὐ χάριν λέγω σοι ἀφένεται αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι αἱ πολλοί, ὅτι πολὺ ἠγάπησεν» (Αὐτόθι). Τόσον πολλῶν λοιπὸν ἁμαρτημάτων ἀμνηστῶν ἀπεκόμισεν ἡ ἀμαρτωλὴ γυναῖκα. Ἡ Μαρία ἡμεῖς ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μωϋσέως, δι' ἕνα μικρὸν γογγυσμὸν τιμωρεῖται μετὰ λέπρον (Ἄριθ. 12, 10). Εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας λέγει **Δ**: «Ἐάν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν ὡς κόκκινον, ὡς χιόνα λευκανῶν» (Ἠσ. 1, 18) καὶ μεταβάλλει τὸ σκότος εἰς φῶς, διὰ τῆς μεταβολῆς, ποῦ ἐπιφέρει ἡ μετάνοια, καὶ τὴν ἀφρονίαν κακῶν διαλύει διὰ τῆς φωνῆς τῆς ἀγαθότητός Του. Εἰς ἐκεῖνον δὲ ποῦ βαδίζει εἰς τὸν δρόμον τῆς δικαιοσύνης λέγει: «Ὅς ὃν εἶπεν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, μισρὲ, ἔνοκος ἐστὶ τῆ γενένη τοῦ μισρὲ» (Ματθ. 5, 22). Δι' ἕνα μόνον λόγον τὸσον ἀστηρὰν ἠμωρίαν ἐπιβάλλει εἰς τὸν δίκαιον καὶ διὰ τόσα πολλὰ ἀμαρτήματα, τὸσον ἄφρονον πλοῦτον συγγνώμης παρέχει.

3. Καὶ ἕνα ἄλλο θαυμαστὸν πρᾶγμα, παρακαλῶ, παρατηρήσατε προσεκτικῶς. Ἐπειδὴ τὰ ἀμαρτήματα ἀνογράφονται ὡς χρεὴ, εἰς μὲν τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ τὸ κεφάλαιον χαρίζει, ὅταν μετανοοῦν, ἀπὸ δὲ τοὺς δικαίους καὶ τόκους ζητεῖ. Προσηλθὲν εἰς αὐτὸν κρημνιλέτης πολλῶν ταλάντων **Ε** καὶ μετὰ τὴν μετάνοιαν καὶ τὰς πολλὰς παρακλήσεις καὶ μετὰ τοὺς λόγους: «Κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ καὶ πάντα ἀποδώσω» (Ματθ. 19, 26), ἠθέλησε νὰ ἀποφύγῃ τὴν δίκην. Δὲν ἐπερί-

μενε τὴν πληρωμὴν τοῦ χρέους ὁ φιλάνθρωπος, ἀλλὰ τὴν ἐξομολόγησιν ἐξοφλήσων ἔκαμε τοῦ χρέους. Εἰς τὸν ἀφελῆ-την τῶν δέκα χιλιάδων ταλάντων ὅλα τοῦ τὰ συνεχίρησε, καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ κεφάλαιον, ἀπὸ δὲ τοὺς δικαίους διακηρύττει διὰ ζητεῖ καὶ τόκους, διότι λέγει: «Διὰ τί γὰρ οὐκ ἐδώκατε τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις καὶ γὰρ ἔλαβον σὺν τόκοις ἀπῆτησα;» (Ματθ. 25, 27· Λουκ. 19, 23).

Ταῦτα λέγω, καὶ διότι ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς δικαίους δυσμενῶς διακρίνει. **320** **Α** διότι εἰς τὸν Θεὸν τίποτε δὲν εἶναι περὶσοτέρον ἀγαπῆτὸν ἀπὸ τὸν δίκαιον. Ἀλλὰ, ὅπως εἶπον προηγουμένως, παρηγορεῖ μετὰ τὸν ἁμαρτωλόν, διὰ νὰ τὸν φέρῃ εἰς μετάνοιαν, φοβίζει δὲ τὸν δίκαιον διὰ νὰ τὸν στήριξῃ ὑψαλέστερον εἰς τὴν ἀρετὴν. Καὶ εἰς ἐκεῖνους μὲν συγκρατεῖ τὰ πολλὰ ἀμαρτήματα, ἐπειδὴ ἐχθροὶ του εἶναι καὶ φαντασμένοι, εἰς τοὺτους δὲ καὶ εἰς τὰ πολὺ μικρὰ αὐστηρὸς φαίνεται, ἐπειδὴ θέλει ἡ ἠθικὴ των τελειότης νὰ μὴ ἔχη καμμίαν ἄλλειμιν. Διότι ὅ,τι εἶναι διὰ τὸν κόσμον τοῦτον ὁ «λαΐσμος», τοῦτο εἶναι διὰ τὸν Θεὸν ὁ δίκαιος· καὶ ὅ,τι εἶναι διὰ τὸν κόσμον ὁ πτωχός, τοῦτο εἶναι διὰ τὸν Θεὸν ὁ ἁμαρτωλός. Τίποτε δὲν εἶναι πτωχότερον ἀπὸ τὸν ἁμαρτάνοντα καὶ τίποτε πλουσιότερον ἀπὸ τὸν ἄναρετον.

Διὰ τοῦτο περὶ ἐκεῖνων ποῦ ζοῦν με εὐσέβειαν καὶ ἔχουν πλοῦτον ἀρετῆς λέγει ὁ Παῦλος: **Β** «Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτισθήτε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει» (Α' Κορ. 1, 4-5). Περὶ ἐκεῖνων δὲ ποῦ ζοῦν με εὐσέβειαν ὁ μακάριος Ἱερωνίμος λέγει: «Ἵσως πτωχοὶ εἶσιν διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο ἀκοῦσιν λόγον Κυρίου» (Ἱερ. 5, 4). Βλέπετε ὅτι πτωχοὺς ὀνομάζει ἐκεῖνους ποῦ ἀπερακροῦνθησαν ἀπὸ τὴν εὐσέβειαν; Ἐπειδὴ λοιπὸν πτωχοὶ εἶναι οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἔλει, καὶ ἐπειδὴ πλούσιοι εἶναι οἱ δίκαιοι, ἔχει ὀνομασθεῖς ἀπὸ αὐτοῦ. Εἰς ἐκεῖνους μὲν χαρίζει, λόγῳ τῆς πτωχείας των, ἀπὸ τοῦτους δὲ, διὰ τὸν πλοῦτον τῆς ἀρετῆς των, εἰσπράττει μετὰ πολλὴν αὐστηρότητα καὶ ἐλέγχει. Ὅπως δὲ φέρεται πρὸς τοὺς δικαίους καὶ ἁμαρτωλοὺς, φέρεται καὶ πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ πτωχοὺς. Καὶ ὅπως ἐκεῖ τὸν μὲν ἁμαρτάνοντα σηκώνει ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν διὰ τῆς φιλανθρωπίας, ποῦ δεκνύει εἰς αὐτόν, **Γ** τὸν δὲ δίκαιον φοβίζει διὰ τῆς ἀποτομῆς καὶ αὐστηρότητος, εἶσι καὶ εἰς τὰ κοσμικὰ πρᾶγματα ἐμνεγεῖ ἡ σκονομία των. Ἐάν ἴδῃ ἐξουσιαστὴς μετὰ ὑπέροχων ἀξιώματων, βασιλεῖς, ἄρχοντας, ὄλους αὐτοὺς ποῦ διακρίνονται διὰ τοῦ πλοῦτου, τοὺς ὁμλεῖ διὰ λόγων, ποῦ προξενοῦν φόβον, καὶ θέτει ἐπάνω εἰς τὸ ἄξιωμα τούτων πρὸς ἀφελῆσιν των τὸν φόβον. «Καὶ νῦν, βασιλεῖς σύνετε, παιδεύ-

θητε πάντες οι κρίνοντες την γην δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ, ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιάσθε αὐτῷ ἐν τρώμῳ (Ψαλμ. 2, 10), διότι «Βασιλεὺς ἐστὶ τῶν βασιλευόντων, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων» (Α΄ Τιμ. 6, 15). Ὅπου ἐξουσία δυναστείας εἶναι, ἐπιβάλλει τὸν φόβον τῆς βασιλείας του, ὁ ὅπου ταπεινώσει ἀσημάτωτος, προσφέρει τὸ φάρμακον τῆς φιλανθρωπίας του. Διότι ὁ Θεὸς οὕτως, μέγας βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων εἶναι. Αὐτὸς οὕτως πάλιν, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, ὑποθιβάσκει τὴν ἄξιαν του, εὐρίσκειται κατὰ τὴν Γραφὴν πατὴρ ὀρφανῶν, κριτὴς συμπαθὴς τῶν κηρῶν, βασιλεὺς βασιλεῦς, ἀρχόντων ἀρχῶν, κυριευόντων Κύριος. Βλέπετε πολλὴν ὀρφανίαν φιλανθρωπίας; Βλέπετε τὴν χρησιμότητα τοῦ φόβου εἰς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ τοὺς ἔκοντας ἐξουσίαν; Ὅπου δηλαδή εἶδεν, ὅτι ἀρκεῖ ἡ ἐξουσία πρὸς παρηγορίαν τοῦ ἀνθρώπου, εἶδεν ἐπὶ αὐτῆς, πρὸς ὑφέλειάν της, τὸν φόβον ὅπου δὲ εἶδε: νὰ εἶναι παραλελυμένα τὰ ὀρφανά, λόγω τῆς μειονεξίας ποὺ δημιουργεῖ ἡ ὀρφανία, τὰς δὲ κήρας λόγω τῆς ἀδυναμίας ποὺ φέρει ἡ πτωχεία, προσέφερε τὴν φιλανθρωπίαν του πρὸς παρηγορίαν των. Ε

«Ἐγὼ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν» (Ψαλμ. 67, 6). Διὰ τοῦτου δύο πράγματα κάνει, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν του δεκνύει καὶ τῆς δυναστείας τὴν ἐξουσίαν περιορίζει. Ὀνομάζει τὸν αὐτὸν του πατέρα τῶν ὀρφανῶν, ἵνα καὶ τοὺς εἰς συμφορὰν εὐμοσκομένους παρηγορήσῃ, καὶ τοὺς ἔκοντας ἐξουσίαν τρομάξῃ, ὥστε νὰ μὴ βλάπτουν καὶ ἀδικοῦν ὀρφανά καὶ κήρας. Ἐπειδὴ ὁ θάνατος ἀπῆρσεν ἀπὸ τούτων μὲν τὸν πατέρα, ἀπὸ ἐκείνην δὲ τὸν ἄνδρα, ὅσους ἐβλάψεν καὶ ἐζημίωσεν ὁ νόμος τῆς φύσεως, δηλ. ὁ θάνατος, ἀνεπλήρωσε τὴν ζημίαν ὁ ὅρος τῆς φιλανθρωπίας. Καὶ ἡ αὐτὴ χάρις εἰς αὐτὴν μὲν ἔδωκε κριτὴν, εἰς δὲ τὸ ὀρφανὸν πατέρα, τὸν βασιλεῦα τῶν ἁγίων.
321 Α Ὡστε, λέγει διὰ τοῦ τρόπου τούτου, ἡ ἄδικη, ἐὰν κήρας βλάπτῃ, τὸν προνοητὴν τῶν κηρῶν παροργίζει: ἐὰν ὀρφανὸς ἀδικῇ, παιδιὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικεῖ. Ἐγὼ εἶμαι ὁ πατέρας τῶν ὀρφανῶν καὶ κριτὴς τῶν κηρῶν. Ποῖος δὲ εἶναι τόσοσὸν πολὺ ἀσεθῆς, ὥστε νὰ τολμᾷ νὰ ἀδικῇ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ καὶ κήρας, ποὺ εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, νὰ βλάπτῃ; Βλέπετε πόσον ὑφέλιμα τὰ κοσμοκευδῆς τὰ φάρμακα τῆς εὐσεβείας; Ἄλλους μὲν φοβίζει, ἄλλους δὲ ἐλευεῖ. ὅχι διότι αὐτὸς μερίζεται, ἀλλὰ διότι ἐνεργεῖ ἀναλόγως μὲ τὰς ψυχικὰς διαθέσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἄς προσφέρωμεν λοιπὸν εἰς ἡμᾶς, ἀδελφοί, τὴν μετάνοιαν ὡς φάρμακον πρὸς σωτηρίαν, μᾶλλον δὲ ἄς δεχθῶμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν μετάνοιαν, ποὺ μᾶς ἰατρεῖει. Β Διότι δὲν προσφέρωμεν ἡμεῖς

ταύτην εἰς αὐτόν, ἀλλ' αὐτὸς εἰς ἡμᾶς τὴν ἐχορήγησε.

Βλέπετε αὐτοῦ τὴν ἀσθηρότητα εἰς τὸν μουσικὸν νόμον; Βλέπετε αὐτοῦ τὴν φιλανθρωπίαν εἰς τὸν εὐαγγελικὸν νόμον τῆς χάριτος; Ὅταν εἴπω τὴν ἀσθηρότητα αὐτοῦ εἰς τὸν μουσικὸν νόμον, δὲν κατηγορῶ τὸν νόμον, ἀλλὰ τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος κηρύττω τὴν φιλανθρωπίαν, διότι ὁ μὲν νόμος μὲ ἀσθηρότητα ἐπιμαρτύρεε τοὺς ἁμαρτανόνας, ἡ δὲ εὐαγγελικὴ χάρις μὲ πολλὴν μακροθυμίαν ἀναβάλλει τὴν τιμωρίαν, ἵνα ἐπιφέρῃ τὴν διορθώσιν.

Ἄς δεχθῶμεν λοιπὸν τὴν μετάνοιαν ἀδελφοί ὡς φάρμακον πρὸς σωτηρίαν. Ἄς τὴν δεχθῶμεν ὡς φάρμακον, ποὺ ἐξαλείφει τὰ πταίσματά μας. Μετάνοια δὲ εἶναι καὶ ἡ διὰ τοῦ λόγου κηρυττωμένη, ἀλλὰ ἡ ὑπὸ τῶν πραγμάτων θεσπισμένη ἐκείνη ἡ μετάνοια, ἣ ἡ ἀπορία ἐξαλείφει ἀπὸ αὐτῆν τὴν καρδίαν τὸν ῥύπον τῆς ἁμαρτίας: «Λούσασθε γὰρ, λέγει, καθαροὶ γίνεσθε: ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου» (Ἠσ. 1, 16). Τὴ θέλουν ἐδῶ αἱ περὶ ταύτῃ λέξεις: Διότι τὸ «Ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν» δὲν ἀρκεῖ διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ πᾶν; Διὰ τὸ λοιπὸν καὶ τὸ «Ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου»; Ἐπειδὴ κατ' ἄλλον τρόπον βλέπουν τὰ ἀνθρώπινα μάτια καὶ κατ' ἄλλον τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ. Διότι: «Ἀνθρώπος γὰρ εἰς πρόσωπον, Θεὸς δὲ εἰς καρδίαν» (Α΄ Βασ. 16, 7). Μὴ νοθεύσῃτε, λέγει, τὴν μετάνοιαν μὲ ἐξωτερικὰ προσποιητὰ σκῆματα, ἀλλὰ ἔμπρὸς εἰς τὰ μάτια μου, ποὺ ἐρευνῶσιν τὰ κρυπτά, δεῖξάτε τοὺς καρποὺς τῆς μετάνοιας.

4. Πρέπει ἡμεῖς, ὁ ὅταν καθαρῶμεν διὰ τῆς μετάνοιας ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, ἔμπρὸς εἰς τὰ μάτια μας νὰ ἔχωμεν τὰ ἁμαρτήματά μας. Καὶ ἐν ὁ Θεὸς λόγω τῆς φιλανθρωπίας του, σοῦ συγκωρήσῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ οὐ πρὸς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς σου ἔμπρὸς εἰς τὰ μάτια σου ἔχε τὴν ἁμαρτίαν. Διότι ἡ διαρκὴς ἐνθύμησις τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ παρελθόντος, ἐμπόδιον γίνεται διὰ τὰ ἁμαρτήματα τοῦ μέλλοντος καὶ ἐκείνος ποὺ διὰ τὰ πρῶτα σπενωκυρεῖται, ἀπὸ τὰ δεύτερα μὲ πολλὴν σταθερότητα προφυλάσσειται. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δαυὶδ λέγει: «Καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διαπαντός» (Ψαλμ. 50, 5), ὥστε ἔχω ἔμπρὸς εἰς τὰ μάτια σου τὰ προηγούμενα νὰ μὴ πέσῃ εἰς τὰ μέλλοντα. Ὅτι δὲ ὁ Θεὸς θέλει νὰ εὐμοσκώμεθα εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ἔκουσε πῶς ὁ Ἰσὼς τὸ λέγει: Ε Ἐγὼ εἶμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἁμαρτίας σου καὶ οὐ μὴ μνησθήσομαι σὺ δὲ μνησθήτη, καὶ κηρῶμεν, λέγει Κύριος: λέγε οὐ πρῶτον τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῆς» (Ἠσ. 43, 25-28).

Δὲν περιμένει ὁ Θεὸς νὰ περάσῃ χρόνος μετὰ τὴν μετάνοιαν. Ἐπεις τὴν ἁμαρτίαν σου, δδικαιώθης. Μετενόησες, ἠλεήθης. Δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὁ χρόνος ἀλλ' ἡ συμπεριφορά τοῦ μετανουήσαντος σφίγγει τὴν ἁμαρτίαν. Ἔναι δυνατόν καὶ χρόνον πολὺν νὰ περιμένη κανεὶς καὶ νὰ μὴ λάβῃ τὴν σωτηρίαν, καὶ σὲ μιὰ στιγμή, ἐὰν εὐλακρινῶς ἐξομολογήθῃ, νὰ ἀποβάλῃ τὴν ἁμαρτίαν. ³³² Α Πολὺν χρόνον ἐξώδευσεν ὁ μακάριος Σαμουὴλ παρακαλῶν τὸν Θεὸν διὰ τὸν Σαούλ καὶ πολλὰς νύκτας ἐπέρασεν ἄγρυπνος διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἁμαρτήσαντος. Ὁ Θεὸς ὅμως μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὸν χρόνον (διότι δὲν συνέτρεξε μὲ τὴν παράκλησιν τοῦ προφήτου ἢ μετάνοιαν τοῦ ἁμαρτήσαντος), λέγει πρὸς τὸν προφήτην του: «Ἔως πότε σὺ ληνθεῖς περὶ Σαούλ, κἀγὼ ἀπίστωι αὐτόν;» (Α' Βασίλ. 16, 1). Τὸ εἶως πότε, τὸν χρόνον φανερῶνει καὶ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ ἰκετεύοντος. Καὶ δὲν ἔλαθεν ὑπ' ὄψιν ὁ Θεὸς τὸν πολὺν χρόνον τῆς παρακλήσεως τοῦ προφήτου, διότι δὲν ἐβάδισε μαζί μὲ τὴν μεσσησίαν τοῦ δικαίου ἢ μετάνοιαν τοῦ βασιλέως. Εἰς δὲ τὸν μακάριον Δαυὶδ, ὁ ὁποῖος ἐδέεσθη τὸν ἔλεγχον τοῦ τοῦ ἔκαμε διὰ τὴν ἁμαρτίαν του ὁ προφήτης Νάθαν Β καὶ ἄμέσως μετὰ τὴν προφητικὴν ἀπειλὴν ἐπέδειξε τὴν εὐλακρινὴν μετάνοιαν καὶ εἶπεν: «Ἦμαρτον τῷ κυρίῳ» (Β' Βασίλ. 12, 13), ἄμέσως μιὰ λέξις, τὴν ὁποῖαν μὲ εὐλακρινὴν διάθεσιν ἐπρόφερεν, ὀλοκλήρως τὴν σωτηρίαν ἔφερεν εἰς τὸν μετανουήσαντα. Ἀμέσως δηλαδὴ ἡ διορθωτικὴ ἐπέλασις τὴν καταδικαστικὴν ἀπέλασιν. Λέγει λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ὁ Νάθαν: «Καὶ ὁ Κύριος ἀφῆκε τὴν ἁμαρτίαν σου» (Αὐτόθι). Βλέπε δὲ, σὲ παρακαλῶ, ὅτι ὁ Θεὸς ἀργὰ ἐνεργεῖ, ὅταν πρόκειται νὰ τιμωρήσῃ, καὶ γρήγορα, ὅταν πρόκειται νὰ σώσῃ. Καὶ πρῶτον πρόσεξε τὰ ἔργα, ὅτι ἠλεγξε τὸν Δαυὶδ ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς πολὺ ἀργά. Ἠμαρτήσεν ὁ Δαυὶδ, ἔγινεν ἔγκαιρος ἢ γυναῖκα καὶ κανεὶς ἔλεγχος δὲν ἔγινε διὰ τὴν ἁμαρτίαν. Ἀλλ' ἀφοῦ ἐγεννήθη τὸ ὄρατος, C τοῦ προσήλθεν ἐκ τῆς ἁμαρτίας, τότε ἀποστέλλεται ὁ κληρὸς τῆς ἁμαρτίας. Διὰ τὴν δὲ ἄμέσως μετὰ τὴν ἁμαρτίαν δὲν τὸν διώρθωσε; Ἐπειδὴ γνωρίζεις ὅτι, ὅταν τὰ ἁμαρτήματα εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀσκήσιν των, εἶναι τυφλὴ ἢ ψυχὴ ἐπεὶ τὸν ἁμαρτάνουσιν, διότι εἶναι τελείως κωφὰ τὰ αὐτὰ τῶν εὐρισκομένων εἰς τὸν διωκτὴν τῆς ἁμαρτίας. Ἀναβάλλει λοιπὸν νὰ προσφέρῃ τὴν βοήθειαν, ἐπειδὴ τὸ πάθος εὐρίσκεται εἰς φλόγωσιν. Μετὰ δὲ ἀπὸ πολὺν καιρὸν ὁ ἔλεγχος προσέρχεται καὶ σὲ μιὰ στιγμή μαζί ἢ μετάνοιαν καὶ ἢ συγκληρῶς. «Καὶ ὁ Κύριος ἀφῆκε τὴν ἁμαρτίαν σου». Ὡ τῆς ἀδικονομίας τοῦ ἀπειλήσαντος! Βλέπετε ὅτι γρήγορος εἶναι, ὅταν πρόκειται νὰ σώσῃ; D Τοῦτο

καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις κἀντι, ἀργὰ κρημνίζων καὶ γρήγορα βοηθῶν.

Ἴδοι τί ἐννοῶ μὲ τοῦτο. Ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ὅταν πρόκειται νὰ κτίσωμεν οἰκοδομήματα καὶ οἷτια, ἔχομεν ἀνάγκην πολλοῦ χρόνου. Διὰ νὰ κτίσωμεν, χρειαζόμεθα πολὺν χρόνον, διὰ νὰ κρημνίσωμεν, λίγον. Εἰς τὸν Θεὸν ὅμως τὸ ἀντίθετον συμβαίνει. Ὅταν κτίξῃ, γρήγορα κτίζει· ὅταν καταστρέφῃ, ἀργὰ καταστρέφει. Ταχὺς εἶναι ὁ Θεὸς ὅταν κτίξῃ καὶ βραδὺς ὅταν καταστρέφῃ. Καὶ τὰ δύο δὲ αὐτὰ ἀρμόζουν εἰς τὸν Θεόν, διότι τὸ μὲν πρῶτον φανερῶνει τὴν δυνάμειν αὐτοῦ, τὸ δὲ δεύτερον τὴν ἀγαθότητά του. Ἀπόδειξις δὲ τῶν ἴσων λέγει εἶναι ἡ πέτρα τῶν πραγμάτων. Εἰς ἕξ ἡμέρας ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὸν θάλασσαν τῶν θουνῶν, τὰς πεδιάδας, τὰς φάραγγας, τὰς κοιλάδας, Ἐ τὰ δάση, τὰ φυτὰ, τὰς πηγὰς, τοὺς ποταμούς, τὸν παράδεισον, ἔλην τὴν ποικίλιαν ποῦ ἔλεπομεν, τὴν μεγάλην ταύτην καὶ εὐρύχωρον θάλασσαν, τὰς νήσους, τοὺς παραλίους τόπους καὶ μεσογείους. Ὅλον τὸν ὄρατον καὶ ἄμορφον τοῦτον κόσμον, τὰ λογικὰ ζῶα καὶ τὰ ἄλογα, ποῦ ὑπάρχουν εἰς αὐτόν, ἔλην τὴν διακόσμωσιν αὐτοῦ, ποῦ ἔλεπομεν, μέσα εἰς ἕξ ἡμέρας, δημιουργεῖ. Ἀκόμα λοιπὸν ποῦ εἶναι τόσο ταχὺς εἰς τὸ νὰ κτίξῃ, ὅταν ἀπεφάσκει μίαν πόλιν νὰ κατακρημνίσῃ καὶ καταστρέφῃ, εὐρήθη βραδὺς λόγῳ τῆς ἀγαθότητός του. ³³³ Α Θέλει νὰ ἀφανίσῃ τὴν Ἱερουσόλην καὶ λέγει εἰς τοὺς Ἱεροσηλίτας: «Κυκλώσατε αὐτὴν ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας» καὶ τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ πεσεῖται τὸ τείχος» (Ἰησ. Ναυ. 8, 3, 5). Τὸν κόσμον ὅλον σὲ ἕξ ἡμέρας κατασκευάζει καὶ μίαν μόνον πόλιν σὲ ἑπτὰ ἡμέρας καταστρέφει; Διαπὶ δὲ μὴς δὲν τὴν ἀφανίζεις; Δὲν φωνάζει ὁ προφήτης περὶ σοῦ λέγων: «Ἐὶν ἀνοσίῃς τὸν οὐρανὸν τρῶμος λήψεται ἀπὸ σοῦ ὄρη, καὶ τασήσονται ὡς κτηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρός» (Ἠσ. 64, 1-2). Τὰ ἔργα τῆς δυνάμεώς σου δημιουργήματα δὲν λέγει ὁ Δαυὶδ: «Ὁ φρονηθόμεθα ἐν τῇ ταράσσῳ τὴν γῆν, καὶ μετατίθεσθα ὄρη ἐν καρδίας θαλάσσοις» (Ψαλμ. 45, 3); Βουνὰ ὀλοκλήρα ἠμπορεῖς νὰ μετακινήσῃς καὶ μέσα εἰς τὴν θάλασσαν νὰ τὰ βάλῃς B καὶ μίαν πόλιν, ἢ ὁποῖος εἶναι ἀντίθετος πρὸς σέ, δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὴν καταστρέψῃς ἄμέσως, ἀλλὰ δίδεις παράτασιν χρόνου εἰς αὐτὴν μέχρι τῆς καταστροφῆς ἐπὶ τῆς ἡμέρας; Διὰ ποῖον λόγον; Ὅχι διότι ἡ δύναμις εἶναι ἴσων, ἀπαντᾷ, ἀλλὰ διότι ἡ φιλάνθρωπιὰ μακροθυμεῖ. Τῆς δίδω προθεσίαν ἐπὶ ἡμερῶν, ὅπως ἔδωκα εἰς τὴν Νινευὶ τρεῖς, μήπως συμμορφωθῇ μὲ τὸ κήρυγμα τῆς μετάνοιας καὶ σωθῇ.

Καὶ ποῖος κηρύττει τὴν μετάνοιαν εἰς αὐτήν; Ἐκθροῖ

τὴν πόλιν ἐπολιόρθησαν, ὁ στρατηγὸς περιεκύκλιενε τὰ τεύχη αὐτῆς, πολλὰς ἦτο ὁ φόβος, πολλὰς ὁ θόρυβος, ποτὶν λαοτῶν δρόμον μετανασίας εἰς αὐτοὺς ἄνωγας; Μήπως προφήτην ἀπέστειλες; Μήπως Εὐαγγελιστὴν ἐπεμψες; Μήπως ἰσχυρὰ κανεὶς εἰς αὐτοὺς ποὺ νὰ τοὺς ὑπεδεθύνε το σαρφερόν τους; Μάλιστα, ἀπαντῆ, διότι εἶκον μέσα εἰς τὴν πόλιν διδάσκαλον τῆς μετανασίας, τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην Ραῦβ, τὴν ὁποίαν εὐωσα διὰ τῆς μετανασίας. C Ἀπὸ τὸ ἴδιο φῶσμα ἦτο, ποὺ ἦσαν καὶ ἐκεῖνοι, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶχε τὰ φρονήματα ἐκείνων, δὲν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἀμαρτίαν των, διότι θῆκεν ἀμέτοχος εἰς τὴν ἀπιστίαν των.

5. Καὶ πρόσθε, σὲ παρακαλῶ, νὰ ἴδῃς τὸ παράδειγμα καὶ πρᾶξις σου κήρυγμα τῆς φιλοφροσύνης. Ἐκεῖνος ποὺ λέγει εἰς τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως: «Οὐ μοιχεύσεις» (Ἐξ. 20, 14), μὴ πορνείας, ἀλλάσσει τὴν λέξιν, λόγῳ τῆς φιλοφροσύνης του, καὶ φωνάζει διὰ τοῦ μακαρίου Ἰησοῦ, «Ραῦβ ἡ πόρνη ἤγηται» (Ἰηρ. Ναυ. 6, 17)! Ἰησοῦς ἐκεῖνος ὁ υἱὸς τοῦ Ναυῆ, ποὺ ἔλεγεν: «Ἡ πόρνη ἤγηται», εἰκόνα ἦτο τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος λέγει: «Πόρνοι καὶ τελῶσαι προσέουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 21, 31). D Ἐάν πρέπει νὰ ζῆ, πῶς τότε εἶναι πόρνη; Ἐάν πόρνη εἶναι, διατί τότε νὰ ζῆ; Ἀναφέρει, ἀπαντῆ τὴν προηγούμενην αὐτῆς κατάστασιν, διὰ νὰ θαυμάσῃ τὴν κατάναν μεταβολῆν αὐτῆς. Καὶ τί ἔκαμε, θὰ εἴπῃ κανεὶς; Ἡ Ραῦβ, ποὺ τῆς ἔφερε τὴν οὐτηρίαν; Μήπως τὸ δι εδέχθη τοὺς κατασκόπους μὲ καλὸν τρόπον; Τοῦτο κάθε ξενοδόχος κάνει. Δὲν ἀπολαμβάνει τὴν οὐτηρίαν ἀπὸ τὰ πρὸς τοὺς κατασκόπους καλὰ τῆς λόγια μόνον, ἀλλὰ πρῶτον ἀπὸ τὴν πίστιν τῆς καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβῆ τῆς διάθεσιν. Καὶ διὰ τὴν μὴ τὴν πολὺ μεγάλην τῆς πίστιν, ἄκουε αὐτὴν τὴν Γραφήν, ποὺ διηγεῖται τὰ μαρτυρημένα κατορθώματά της. Ἦτο εἰς πορνείον, σὺν μαργαριτῶν μὲ θόρυβον ἀνακατωμένον, χρυσοὺς σπῆ λῶσθη πεσμένους, E ἄνθος εὐσεβείας μέσα εἰς τὸ ἀγκάθι χαμένον, εὐσεβῆς ψυχῆ μέσα σὲ ἀσεβῆ χώρον κλεισμένη. Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς τοῦτο, πρόσθε παλὺ, παρακαλῶ, τὰ εἶπῃς: Ἐδέχθη τοὺς κατασκόπους, καὶ ἐκείνον ποὺ ἀπληρώθη ὁ Ἰσραὴλ εἰς τὴν ἔρημον, τοῦτον ἐκήρυξεν ἡ Ραῦβ εἰς τὴν πορνείον. Τί δὲ ἔκαμεν ὁ Ἰσραὴλ εἰς τὴν ἔρημον; Ὅτε τὸ ὄρος εἶχε σκεπασθῆ τελείως ἀπὸ σύννεφα καὶ σκότος, καὶ φωνὴ σάλπιγγος ἤκούετο, καὶ ἀστραπὴ καὶ ἄλλα φαινόμενα, ποὺ προκαλοῦν φόβον, ἤκουσε φωνὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ποὺ ἔλεγε: «Ἄκουε Ἰσραὴλ! Κύριος ὁ Θεὸς σου Κύριος εἰς ἀπῆ» (Δευτ. 6, 4). «Οὐκ ἔσονται σοὶ θεοὶ ἕτεροι» (Ἐξ. 20,

4). 334 A «Ἐγὼ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔνω καὶ ἐν τῇ γῆ κάτω καὶ πλήν ἡμοῦ Θεὸς οὐκ ἔστι» (Δευτ. 4, 39). Ταῦτα ἐνῶ ἤκουσεν ὁ Ἰσραὴλ, μοιχεύει κινεῖται ἔκαμε καὶ τὸν Θεὸν ἀπεδέκτικμασε. Ἐλημόνησε τὸν Δεσπότην ἀπληρώθη τὸν εὐεργέτην καὶ λέγει εἰς τὸν Ἀαρὼν: «Ποίησον ἡμῖν θεοὺς» (Ἐξ. 32, 1). Ἐάν θέλετε θεοὺς, διατί λέγετε, «Ποίησον»; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι θεοὶ τὰ κατασκευαζόμενα ὑπὸ ἀνθρώπων; Τὸσον ἡ ἀμαρτία τυφλώνει τὸν ἀμαρτάνοντα, ὥστε οὕτως μὲ τὸν ἑαυτὸν του πολὺ καὶ τὸν ἑαυτὸν του καταστρέφει. Κατεσκευάσθη ἓνα μοιχεύει καὶ φωνάζει ὁ ἀκόριτος Ἰσραηλιτικὸς λαός: «Οὗτοι οἱ θεοὶ σου Ἰσραὴλ, οἱ ἐξαγαγόντες σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Οὗτοι οἱ θεοὶ» (Ἐξ. 32, 4). Διατί λέγει, «Οὗτοι οἱ θεοὶ», ἐνῶ ἓνα βλέπει μοιχεύει καὶ ἓνα ἦτο τὸ κατασκευασμένον εἶδωλον; Διὰ νὰ δείξῃ δι τὸν δὲν προσκυνεῖ μόνον ὅ,τι βλέπει, ἀλλὰ δι τὸ πολυθεῖαν φαντάζεται. B Ἐρμηνεύει μὲ τοῦτο τὴν γνώμην του, δὲν κρίνει αὐτὸ ποὺ βλέπει. Διὰ νὰ ἐπανελάβωμεν δὲ πάλιν εἰς αὐτὸ ποὺ εἶπαμεν, ἐκεῖνα ποὺ ἤκουσεν ὁ Ἰσραὴλ, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τόσα θεώματα περιεβάλλετο, ὁ ὁποῖος ὑπὸ τοιοῦτου νόμου ἐπαιδαγωγεῖτο καὶ τὰ ἤρνηθη, αὐτὰ ἡ Ραῦβ ἡ κλεισμένη εἰς τὴν πορνείον τὰ κηρύττει. Διότι λέγει εἰς τοὺς κατασκόπους: «Ἐγνώμεν ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς ὑμῶν τοῖς Αἰγυπτίοις» (Ἰηρ. Ναυῆ 2, 9). Ὁ Ἰουδαῖος λέγει: «Οὗτοι οἱ θεοὶ σου, οἱ ἐξαγαγόντες σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου», ἡ δὲ πόρνη οὐκ εἰς θεοὺς, ἀλλὰ εἰς τὸν Θεὸν ἀποδίδει τὴν οὐτηρίαν. «Ἐγνώμεν ὅσα ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐποίησε τοῖς Αἰγυπτίοις ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἤκούσαμεν, καὶ ἐτάκη ἡμῶν ἡ καρδία, καὶ ἰσχυρὸς ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν. Ἐγνώμεν ὅσα ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐποίησε» (Αὐτῶν 10). Βλέπει, πῶς μὲ τὴν βοήθειαν C τῆς πίστεως ἐπαναλαμβάνει τοὺς λόγους τοῦ νομοθέτου: «Καὶ οὐδα, λέγει, δι τὸ Θεὸς ὑμῶν ἐν τῷ οὐρανῷ ἔνω, καὶ ἐν τῇ γῆ κάτω, καὶ πλήν αὐτοῦ Θεὸς οὐκ ἔστι» (Ἰηρ. Ναυ. 2, 11).

Ἡ Ραῦβ εἶναι εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἦτο κάποτε ἀνακατωμένη μὲ τὴν πορνείαν τῶν εἰδώλων, καὶ ποὺ δέχεται τῶρα τοῦ Χριστοῦ τοὺς κατασκόπους, δι ἐκείνους ποὺ ἔστειλεν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, ἀλλὰ τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς ἀπεσταλμένους παρὰ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Σωτήρος. «Ἐγνώμεν, λέγει δι τὸ Θεὸς ὑμῶν ἐν τῷ οὐρανῷ ἔνω καὶ ἐν τῇ γῆ κάτω, καὶ πλήν αὐτοῦ Θεὸς οὐκ ἔστι». Ταῦτα παρέλαβον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ δὲν τὰ ἐφύλαξαν: ταῦτα ἤκουσεν ἡ Ἐκκλησία καὶ τὰ διετήρησε. Ἀξίᾳ λαοτῶν παντὸς ἔσονται εἶναι ἡ Ραῦβ. D Ἡ εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἔνδοξος Παῦλος, ἐννοήσας καλὰ τὴν ἀξίαν τῆς πίστεως τῆς, δὲν τὴν

ἀποδοκιμάζει, λόγω τῆς προηγουμένης καταστάσεώς της, ἀλλὰ τὴν ἐπιδοκιμάζει διὰ τὴν θεάρεστον μεταβολὴν της, καὶ τὴν συναριθμῆι μετ' ὅλους τοὺς ἁγίους. Διὰ τοῦτο ἀφοῦ εἶπε: Διὰ τῆς πίστεως, ποῦ εἶκεν ὁ Ἄβελ, θυσίαν προσέφερε· διὰ τῆς πίστεως, ποῦ εἶκεν ὁ Ἀβραάμ τοῦτο καὶ ἐκεῖνο ἔκαμε (Ἑβρ. 11, 4)· διὰ τῆς πίστεως ὁ Νῶε κιβωτὸν κατασκεύασε· διὰ τῆς πίστεως ὁ Μωϋσῆς ταῦτα καὶ ἐκεῖνα ἔκαμε τὰ κατορθώματα· καὶ ἀφοῦ ἐν συνεχείᾳ πολλοὺς ἁγίους ἀνέφερε, εἰς τὸ τέλος κατέληξε: Διὰ τῆς πίστεως της Ραββὴ ἡ πόρνη, δὲν θανατώθη· ποῦ μετὰ τοὺς συμπαιρώτας της, ποῦ ἀπεβίβησαν, διότι ἐδέχθη τοὺς κατασκόπους καὶ διὰ τὴν μὴ συλληφθῆναι δι' ἄλλης ὁδοῦ τοὺς ἐρυγόμενους (Ἑβρ. 11, 31). Καὶ πρόσθε νὰ ἴδῃς πᾶς μετὰ πολλῆν σύνεσιν ἐξεδήλωσε τὴν ἀγαθὴν της διάθεσιν. Ε "Ὅτε δηλαδὴ οἱ ἀπεισταλμένοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως πρὸς ἀναζήτησιν τῶν κατασκόπων τὴν ἠρώτησαν: Εἰ εἰσβλήθῃς πρὸς σὲ ἄνδρες;" (Ἰσα. Ναυῆ 2, 2-3). Ναί, ἀπήντησεν, εἰσβλήθῃ. Πρῶτον λέγει τὴν ἀλήθειαν καὶ κατόπιν προσθέτει τὸ ψεῦδος. Διότι οὐδέποτε αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ ψεῦδος γίνεται πιστευτὸν, ἐὰν προηγουμένως δὲν δείξῃ τὴν ἀλήθειαν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ δοιοὶ λέγουσι ψεῦδη, ποῦ εἶναι δυνατὸν νὰ γίνωνται πιστευτά, πρῶτον λέγουσι ἐκεῖνα ποῦ ἀληθῆ εἶναι καὶ ὅλα τὰ ὁμολογῶσιν, καὶ τότε ἐπιφέρουσι τὰ ψευδῆ καὶ ἀμφιβαλλόμενα. Εἰσβλήθῃ πρὸς σὲ κατασκόποι; τὴν ἐρωτοῦν. Ναί, ἅπαντᾶ. Διότι, ἐὰν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἔλεγεν οὐκ, θὰ ἠνάγκαζε τοὺς ἀπεισταλμένους νὰ προβῶν εἰς ἐρευναν. ¹⁷ Α Εἰσβλήθῃ, λέγει, ἀλλὰ ἐξήλθον καὶ αὐτὸν τὸν δρόμον ἀκολούθησαν. Καταδιώξατέ τους καὶ θὰ τοὺς προλάβετε. Ὡ καλὸν ψεῦδος! Ὡ καλὸς δόλος, ὁ ὁποῖος δὲν προδίδει τὰ θεία, ἀλλὰ φυλάττει τὴν εὐσέβειαν!"

Ἐὰν λοιπὸν τὴν Ραββὴ ἐκείνην ἢ μετάνοια τὴν ἔκαμεν ὄξιν ἰσχυρὰ σωτηρίας καὶ διὰ στόματος ἁγίων κηρύσσεται, διότι ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ φωνάζει εἰς τὴν ἔρημον, «Ζήτω Ραββὴ ἡ πόρνη», ὁ δὲ Παῦλος λέγει: «Πίστει Ραββὴ ἡ πόρνη οὐ ἀναπαύεται τοῖς ἀπειθήσασιν, πόσον περισσότερο ἡμεῖς, ἐὰν προσφέρωμεν εἰς τὸν Θεὸν τὴν μετάνοιαν, θὰ δεκτικώμεν τὴν σωτηρίαν».

Μετάνοιας καιρὸς εἶναι τῆς παρουσίας ζωῆς ὁ καιρὸς. Β Διότι πολὺ φοβερὰ θὰ τιμωρηθῶμεν διὰ τὰ ἁμαρτήματά μας, ἐν δὲν προλάβῃ ἡ μετάνοια τὴν τιμωρίαν. «Προσφθάκομεν τὸ

17. Ὁ Ἰησοῦς, ὁ Χριστός, ὁ Ἰλλῆριος καὶ ὁ Κασσιανὸς ἀποκαθάρσαντες τὰ πρὸς σωτηρίαν ἢ πρὸς ἀποφυγὴν μετάνοιαν καλὸν ψεῦδος ἐπιτετραμμένα (Ἰ. Ἀνδρόκου, Σύστημα Ἠθικῆς, σελ. 260), 164 καὶ περὶ Ἱεροσολύμων, ἄρον 1, 8 καὶ 9.

πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει» (Ψαλμ. 94, 2). Ἄς σέσωκαμεν τὴν ψυχῶν ποῦ ἀναφαν τὰ ἁμαρτήματά μας ἵνα μὴ πολλὰ νερά, ἀλλὰ μὲ ὀλίγα δάκρυα. Πολλὴ εἶναι ἡ φωστὴ τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ μὲ ὀλίγον δάκρυ σθῆνεται. Διότι τὸ δάκρυ σθῆναι ψυχῶν ἁμαρτημάτων καὶ τελειῶσαι τὴν ψυχὴν καὶ ἀφαιρῆσαι δυσκοῖαν ἁμαρτημάτων. Μαρτυρεῖ τοῦτο καὶ Δαυὶδ ὁ μακάριος καὶ ἀποδεικνύει πόσῃ μεγάλῃ δυνάμει ἔχουν τὰ δάκρυα λέγων: «Λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα τὴν κλίην μου, ἐν δάκρυσι μου τὴν στρωμνὴν μου θρέξω» (Ψαλμ. 6, 7). Καὶ ὅμως ἐν ἤθελε νὰ δείξῃ τὰ ἄσθονα δάκρυα, ἥτοι ἀρκετὸν νὰ εἴπῃ: C «Ἐν δάκρυσι μου τὴν στρωμνὴν μου θρέξω». Λοιπὸν λοιπὸν προέταξε τὸ «Λούσω»; Διὰ τὸ νὰ δείξῃ ὅτι λουτρὸν καὶ καθαρτικὸν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα εἶναι τὰ δάκρυα.

Β. Ὅλα τὰ κακὰ ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα προέρχονται. Ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα προέρχονται λύπαι, ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα ταραχαί, ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα πόλεμοι, ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα ἀσθένεια καὶ ὅλα ὅσα δυσκολοθερετέα πάθη μᾶς προσβάλλουσιν. Καθὼς λοιπὸν οἱ ἄρστοι ἐκ πᾶν ἱατρῶν δὲν ἐξετάζουν ἱατρικῶς τὰς ἀσθενείας, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν αὐτῶν ζητοῦν νὰ γένηται, οὕτως καὶ ὁ Σωτὴρ θέλων νὰ δείξῃ, ὅτι ἡ αἰτία ὅλων τῶν κακῶν, ποῦ ὑπάρχουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι ἡ ἁμαρτία, λέγει εἰς τὸν παράλυτον κατὰ τὸ σῶμα, D ἐπειδὴ εἶδεν ὡς ἱατρὸς τῶν ψυχῶν, ὅτι πρὸ τῆς παραλύσεως τοῦ σώματος εἶχε γίνῃ παράλυτος ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς ἁμαρτίας: «Ἴδε, ὁ γιγῆς γεγονός, μὴκέτι ἁμάρτανε: Ἴνα μὴ χεῖρόν ἴσσι γένηται» (Ἰω. 5, 14). Ἐξ αὐτοῦ λοιπὸν φαίνεται ὅτι καὶ τῆς ἀσθενείας ἐκ τῆς ὁποίας προηγουμένως ἔπαυεν αἰτία ἦτο ἡ ἁμαρτία. Αὕτη εἶναι αἰτία ζημίας, αὕτη αἰτία λύπης, αὕτη γίνεται ἀφορμὴ κάθε συμφορᾶς. Ἐνὰ πρᾶγμα ὅμως θαυμάσιον, τὸ ἔβλεπε πᾶς ἐνῶ ἄπ' ἀρχῆς τὴν λύπην εἰς τὸν ἀνθρώπον ἔθεκεν ὁ Θεὸς λόγω τῆς ἁμαρτίας του, διὰ τῆς ἀποφάσεως καταλείπει τὴν ἀπόφασιν καὶ διὰ τῆς καταδικῆς τὴν καταδικὴν καταργεῖ καὶ ἰδοὺ πᾶς.

Ἐδόθη ἡ λύπη ὡς ποινὴ διὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ διὰ τῆς λύπης λύεται ἡ ἁμαρτία. Πρόσεχε καλὰ τοῦτο τὴν γυναῖκα ἀπελθὼν ὁ Θεὸς καὶ διὰ τὴν παράφασιν τῆς ἐντολῆς ἐπιβάλλων τὴν τιμωρίαν. Ε λέγει εἰς αὐτήν: «Ἐν λύπῃς τέλλε τέκνον» (Γεν. 3, 16), δείξας μὲ τοῦτο ὅτι καρπὸς τῆς ἁμαρτίας εἶναι ἡ λύπη· ἀλλ' ὡς τῆς μεγαλοδοξίας τοῦ ἐκεῖνο ποῦ ἔθηκε πρὸς τιμωρίαν, τὸ μετέβαλεν εἰς σωτηρίαν. Ἡ ἁμαρτία τὴν λύπην ἐγέννησε καὶ ἡ λύπη τὴν ἁμαρτίαν ἐξῆρπνε. Καὶ ὅπως τὸ σκουλερῆ ἀπὸ τὸ ζῆλον γεννᾶται καὶ τὸ ζῆλον

καταρρέει, έτσι και ἡ λύπη ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ καταστρέφει τὴν ἁμαρτίαν, ὅταν προέρχεται ἐκ μετανοίας. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Παῦλος: «Ἡ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον ἐργάζεται» (Β' Κορ. 7, 10). **336** **A** Καλὴ εἶναι ἡ λύπη εἰς τοὺς εἰλικρινῶς μετανοοῦντας. Ἀρμάρζει εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας τὸ ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας πένθος: Ἐπειδὴ «Μακάριοι οἱ πένθοντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται» (Ματθ. 5, 5).

Πένθος διὰ τὴν ἁμαρτίαν, διὰ τὸ μὴ θρηνησῆς διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ποῦ θὰ σοῦ ἐπιβλήθῃ. Ἀπολογησοῦ εἰς τὸν κριτὴν προτοῦ εἰς τὸ δικαστήριον νὰ ἔλθῃς. Δὲν ἔθρεις ὅτι ἄλλο ὅσοι θέλουσι νὰ διαθέσουσι εὐνοϊκῶς ὑπὲρ αὐτῶν τὸν δικαστὴν, δὲν τὸν περιποιῶνται καὶ παρακαλοῦν, κατ' αὐτὴν τὴν διεξαγωγὴν τῆς δίκης. Ἀλλὰ προτοῦ εἰσελθῶσι εἰς τὸ δικαστήριον, διὰ φίλων ἢ προστατῶν ἢ μετὰ κάποιον ἄλλον τρόπον τὸν παρακαλοῦν: Τὸ ἴδιον λοιπὸν συμβαίνει καὶ ὡς πρὸς τὸν Θεόν. **B** Εἰς τὸν καρπὸν ποῦ θὰ εἶναι εἰς τὸ βῆμα ὡς δικαστῆς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸν πεύσωμεν. Προτοῦ δὲ ἔλθῃ ἡ κρίσις, εἶναι δυνατὸν νὰ δυσωπήσωμεν τὸν κριτὴν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ὁ Δαυῖδ ἔλεγε: «Προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει» (Ψαλμ. 94, 2). Ἐκεῖ τὸν μέγαν κριτὴν δὲν ἐξαπατᾷ τέχνη ρητόρων, δὲν δυσωπεῖ ἐξουσία: δὲν κάμπτεται ἀπὸ ἀξίωμα, πρόσωπον δὲν ἐντρέπεται, μετὰ κρῆματα δὲν διασφαιρίζεται, ἀλλὰ φοβερὰ καὶ ἀδυσώπητος εἶναι ἡ δικαιοκρίσις τοῦ. Ἐδῶ λοιπὸν τὸν κριτὴν ὡς δυσωπήσωμεν καὶ παρακαλοῦμεν. Ἐδῶ μετὰ πᾶσαν δύναμιν θερμῶς ὡς τὸν ἰκετεύωμεν, ἀλλὰ οὐ μετὰ κρῆματα: μᾶλλον, ἴδιον, διὰ τὸ λέγωμεν τὴν ἀλήθειαν, πεφθεταὶ καὶ διὰ τῶν κρημάτων ὁ φιλόνητος, δεχόμενος αὐτὰ οὐκ ὁ ἴδιος, ἀλλὰ ἐπιμένει διὰ τῶν πτωχῶν. **C** Δίωκε εἰς τὸν πτωχὸν κρῆματα καὶ τὸν κριτὴν εὐνοϊκὸν ποῦς οὐ ἔκαμες.

Ταῦτα δὲ λέγω ἀπὸ ἐνδιαφέρον καὶ οικειότητα πρὸς σᾶς, ἐπειδὴ μετάνοια χωρὶς ἐλεημοσύνης νεκρὰ εἶναι καὶ χωρὶς πτερό. Δὲν δύναται ἡ μετάνοια νὰ πετάξῃ, ἂν δὲν ἔχῃ ὡς πτερὰ τὴν ἐλεημοσύνην. Διὰ τοῦτο εἰς τὸν εἰλικρινῶς μετανοήσαντα Κορινθίον πτερὸν ἔγραψε τῆς εὐσεβείας ἢ ἐλεημοσύνης. Δίπτι: «Αἱ ἐλεημοσύναι σου καὶ αἱ προσευχαί σου εἰς οὐρανὸν ἀνέβησαν», λέγει (Πράξ. 10, 4). Ἐπειδὴ ἂν δὲν εἶκεν ὡς πτερὸν τὴν ἐλεημοσύνην ἢ μετάνοια, δὲν θὰ ἀνέβαιεν εἰς τὸν οὐρανόν. Ἔχει ἀνοικθῆ λοιπὸν σήμερον ἐμπυρικὸν κατὰ τὴν τῆς ἐλεημοσύνης. Διὰ τὸ βλέπομεν τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς πτωχοὺς: βλέπομεν τοὺς εἰς τὴν ἀγορὰν περιφερομένους: βλέπομεν τοὺς φρονιάζοντας: βλέπομεν τοὺς

δικριζοντας: **D** βλέπομεν τοὺς ἀναστενάζοντας. Πανήγυρις θεληματὴ εἶναι ἐμπρὸς μας. Ἐκοπὸς δὲ τῆς πανηγύρεως δὲν εἶναι ἄλλος καὶ ὁ ἔμπορος ἄλλο δὲν σκεπτεται, παρὰ τὰ ἐμπορεύματα μετὰ μικρὰν τιμὴν νὰ τὰ ἀγοράσῃ καὶ μετὰ μὲν γὰρ νὰ τὰ πωλήσῃ. Αὐτὸ δὲν ἐπιδιώκει καὶ ὁ καθένας ἐκ τῶν ἐμπόρων: Διὰ ποῖον ἄλλον λόγον ἐπιδιώκει ἕνας εἰς τὸ ἐμπόριον, παρὰ διὰ τὸ νὰ μεταπωλήσῃ ὅσα μετὰ μικρὰν τιμὴν ἠγόρασε, μετὰ μὲν γὰρ καὶ νὰ κερδίσῃ πολλά ἀπὸ τὴν ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν.

Ταῦτα τὴν πανήγυριν θέσεν ἐμπρὸς μας ὁ Θεός. Μετὰ μικρὰν τιμὴν ἠγόρασε τὴν δικαιοσύνην. ἵνα ἀκριβῶς τὴν μεταπωλήσῃ εἰς τὸ μέλλον, ἂν πρέπει νὰ ἀναμάρσωμεν μεταπώλησιν τὴν ἀνταπόδοσιν. Εἰς τὸν βίον τοῦτον μετὰ ὀλίγα ἀγοράσεται ἡ δικαιοσύνη, **E** μετὰ ἀσημαντὸν τεμάχιον ἄριου, μετὰ μικρὰ: ὅστις φέρεται, μετὰ ἕνα ποτήριον κρῦο νερό. «Ὅς ποτίσει ποτήριον ψυχροῦ, αὐτὸν λέγω ὑμῖν, λέγει ὁ τοῦ πνευματικοῦ ἐμπορίου διδάσκαλος, οὐ μὴ ἀπολάβῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ» (Ματθ. 10, 42). Ἐνα ποτήριον κρῦο νερό φέρει μισθόν: τὸ ροῦμα, τὰ κρῆματα, ποῦ δίδονται πρὸς εὐεργεσίαν, εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ φέρουν μισθόν: Ἀντιθέτως μάλιστα καὶ μισθὸν φέρει. Διὰ τὸ λοιπὸν ἀνέφερεν ἕνα ποτήριον κρῦο νερό: Ἀνέκοιον ἐλεημοσύνην ἀνέφερε. Διότι διὰ τὸ κρῦο νερό οὔτε ζῆλο ἠδεδείκε, οὔτε πίπτε ἄλλα. Ἐάν δὲ ἐκεῖ ποῦ χωρὶς ἐξοδα γίνεται ἡ προσφορά, τὴν εὐεργεσίαν φέρει ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ ποῦ δίδεται ἀφθονία ροῦσαν. **337** **A** ποῦ κορηγοῦνται κρῆματα καὶ πλῆθος πολὺ ἄλλων ἀγαθῶν, πόσον μισθὸν πρέπει νὰ περιμένῃ κανεὶς ἀπὸ τὸν δικαίον κριτὴν: Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ἐμπρὸς μας φησὶν πωλοῦνται αἱ ἀρεταί, ὡς τὰς ἀγοράσωμεν. «Οἱ διψῶντες, λέγει, πορεύεσθε εφ' ὕδωρ καὶ ὅσοι μὴ ἔχετε ἀργύριον, δοῦραντες ἀγοράσατε» (Ἰω. 4, 1). Ἐν ὅσῳ ὑπάρχει ἐμπρὸς μας ἡ πανήγυρις, ὡς ἀγοράσωμεν ἐλεημοσύνας, μᾶλλον δὲ διὰ τῆς ἐλεημοσύνης ὡς ἀγοράσωμεν τὴν σωτηρίαν. Τὸν Χριστὸν ἐνδύει, ὅταν τὸν πτωχὸν ἐνδύει. Ταῦτα, λέγει, γνωρίζω πολὺ καλά. Ταῦτα ἔχω μάθει πρὸ πολλοῦ, δὲν μοῦ τὰ ἐδίδαξες σὺ πρῶτος, δὲν τὰ ἤκουσα ἀπὸ σέ διὰ πρώτην φοράν. **B** Δὲν ἀηρῶνται ἀγνωστὰ πράγματα, ἀλλ' ὅσα πολλοὶ ἀπὸ τοὺς παρόντας πολλὰς μετὰ ἐδίδαξαν. Γνωρίζω καὶ ἐγώ, γνωρίζω, ὅτι ταῦτα καὶ τὰ δμοῖα μετὰ αὐτὰ πολλὰς ἔχετε μάθει, ἀλλ' εἴθι, ὅσοι πολλὰς ἠκούσαμεν, ἔτσι καὶ ὀλίγον νὰ κάνωμεν τὸ καλόν.

Ὁ ἑλεῶν πτωχὸν δανεῖζει τὸν Θεόν. Ἄς δανείσωμεν μετὰ τὸν Θεόν τὴν ἐλεημοσύνην, διὰ τὸ λάβομεν ὡς ἀνταπό-

δωσεν παρ' αὐτοῦ φιλανθρωπίαν. Ἄλλ' ὡ τοῦ σωματοῦ λόγου! «Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανεῖται Θεῶν» (Παρ. 19, 17). Διὰ τοῦτον δὲν εἶπε, ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δίδει εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ «δανεῖται». Διότι γνωρίζει ἡ Γραφή τὴν πλεονεξίαν μας. Ἐπρόσβλεπεν ὅτι ἡ ἀπληστία μας, εἰς πλεονεξίαν ἀποβλέπουσα, ζητεῖ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα. Διὰ τοῦτο δὲν εἶπεν ἀπλῶς ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δίδει εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι ἀπλῆ θὰ εἶναι ἡ ἀνταπόδοσις, ἀλλ' «Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανεῖται Θεῶν». Ἐάν δανεῖται ὁ Θεὸς ἀπὸ ἡμῶν, ὅρα εἶναι κρεῖστος μας. Τί λοιπὸν, θέλεις νὰ ἐκρη αὐτὸν κριτὴν ἢ κρεῖστον; Ὁ κρεῖστος ἐντρέπεται τὸν δανειστήν, ἐνῷ ὁ κριτὴς δὲν φοβεῖται τὸν δανειζόμενον.

7. Εἶναι δὲ ἀνάγκη καὶ ἄλλον λόγον νὰ μῶθωμεν, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς εἶπεν, ὅτι ἐμὲ δανεῖται ἐκεῖνος ποῦ δίδει εἰς τὸν πτωχόν. **Δ** Ἐπειδὴ εἶδεν ὅτι ἡ πλεονεξία μας ῥέπει εἰς τὰ νὰ κερδίσωμεν πολλά, ὡς προηγουμένως εἶπομεν, καὶ κανεὶς δὲν δέχεται νὰ δανείσῃ ἀνευ ἐξασφαλίσεως τῶν χρημάτων του. Διὰ τοῦτο κάθε δανειστής, διὰ νὰ δανείσῃ κάποιον, ζητεῖ ἢ ὑποθήκην, ἢ ἐνέχυρον, ἢ ἐγγυητὴν καὶ διὰ τῆς προσαγωγῆς τούτων δανεῖται. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι χωρὶς αὐτὰ κανεὶς δὲν δανεῖται, οὕτε εἰς φιλανθρωπίαν ἀποβλέπει, παρὰ μόνον εἰς τὸ κέρδος, καὶ ὅτι ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ μέσα τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν δανειστῶν ἔρμος εἶναι ὁ πτωχός, διότι οὕτε ὑποθήκην ἔχει, ἀφοῦ τίποτε δὲν ἔχει, οὕτε ἐνέχυρον προσφέρει, ἀφοῦ γυμνός εἶναι, **Ε** οὕτε ἐγγυητὰς παρέχει, ἀφοῦ λόγῳ τῆς πτωχείας του κανεὶς δὲν τὸν ἐμπιστεύεται καὶ ὅτι ὁ πτωχὸς κινδυνεύει ἀπὸ τὴν πτωχείαν καὶ τὴν στέρησιν, ὁ δὲ ἔχων τὰ χρήματα κινδυνεύει ἀπὸ τὴν ἀπανθρωπίαν, ἔβαλε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸ μέσον ὡς ἐκέγγυον μὲν εἰς τὸν πτωχόν, ἐνέχυρον δὲ εἰς τὸν δανειστήν. Δὲν ἔχεις, λέγει, ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτὸν διὰ τὴν πτωχείαν του, ἔχε ἐμπιστοσύνην εἰς ἐμὲ διὰ τὴν ἀφθονίαν μου. Εἶδε τὸν πτωχόν καὶ τὸν ἠλέησεν. Εἶδε τὸν πτωχόν καὶ δὲν τὸν παρέδωκεν, ἀλλὰ τὸν ἑαυτὸν του ἔθηκεν ὡς ἐνέχυρον, εἰς ἐκεῖνον ποῦ τίποτε δὲν εἶχε καὶ πλησίον εἰς τὸν ἄπορον ἐστίασεν ὡς βοηθός ἀπὸ τὴν πολλὴν του φιλανθρωπίαν. Ἐταί ἐπαλήθευσεν ὁ μακάριος Δαυὶδ, ³³⁸ **A** ὁ ὁποῖος διὰ τὴν φιλανθρωπίαν ταύτην τοῦ Θεοῦ λέγει «Ὅτι παρέστη ἐκ δεξιῶν πένητος» (Ψαλμ. 108, 31).

«Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανεῖται Θεῶν» (Παρ. 19, 17). Ἐκε ἄραρος, λέγει, εἰς ἐμὲ δανεῖται. Καὶ πόσον κερδίζω δανεῖζων εἰς σέ; Βεβαίως εἶναι παρανομήτατον παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ ζητῶμεν λόγον ὄμως διὰ νὰ συγκρατῶ εἰς τὴν παρανομίαν

σου καὶ παύσω τὴν ἀποτομίαν σου, ὡς ἐξετάσωμεν καὶ τὰ ὅσα ἵπτα κατ' ἀνταπαβολήν. Ὅταν δανεῖται εἰς τοὺς ἄλλους, τί κερδίζει; Πόσον τοῖς ἑκατὸν ὡς κέρδος ζητεῖς; Δὲν ζητεῖς ἕνα τοῖς ἑκατὸν, ἐὰν θέλῃς νὰ ζητήσῃς τὸ νόμιμον κέρδος; Ἐὰν δὲ λόγῳ ἀπληστίας ζητήσῃς περισσότερα, διπλὴ καὶ τριπλὴ θὰ εἶναι ἡ τιμωρία ποῦ θὰ ὑποστῇς διὰ τὴν ἀδικίαν σου ταύτην. Ἐγὼ ὄμως σοῦ ἱκανοποιῶ πλήρως τὴν πλεονεξίαν, σοῦ παραχωροῦμαι τὴν δρεξίν τῆς ἀπληστίας, ἀνταποκρίνομαι μὲ τὴν πλοσίαν παροχὴν μου εἰς τὰ ὑπερβολικὰ αἰσθημάτων σου. **B** Σὺ ζητεῖς ἕνα τοῖς ἑκατὸν, ἐγὼ ὄμως σοῦ δίδω ἑκατὸν τοῖς ἑκατὸν. Ἐπειτα, ἴσως εἴπῃ ὁ ἐλεῶν, ὁμοιωθῶ, ὅτι δανεῖται, Κύριε, καὶ δανεῖται ἀπὸ ἐμὲ διὰ τῆς ἀληθοσύνης, ποῦ δίδω εἰς τὸν πτωχόν, ἀλλὰ πότε θὰ μοῦ ἀποτρέψῃς τὸ δάνειον; Πρέπει καὶ εἰς τοῦτο νὰ συμφωνήσωμεν, διὰ νὰ ἐκρη κύριος ἡ συναλλαγὴ μας. Λέγε μοι, πότε θὰ εἶναι ὁ καιρὸς τῆς ἀνταποδόσεως, καθόρισέ μου τὴν προθεσίμην ποῦ θὰ μοῦ ἐπιστραφῇ τὸ δάνειον. Πάρα πολὺ περιττοὶ εἶναι αἱ ἀπατήσεις σου αὗται: «Πατὴρ γὰρ ὁ Κύριος ἐν ἡσίοι τοῖς λόγοις αὐτοῦ» (Ψαλμ. 144, 13). Ἐπειδὴ δὲ σύνθητες καὶ σκόπιμοι εἶναι ὁ μὲ καλὴν πίστιν δανειζόμενος, χρόνους νὰ μετρῶ καὶ ἡμέρας τῆς ἐπιστροφῆς καὶ ὀρίξῃ, ἄκουε πότε καὶ ποῦ θὰ σοῦ ἀποδώσῃ τὰ ὀφειλόμενα, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ πτωχοῦ ἐδανείσθη ἀπὸ σέ.

«Ὅταν καθίσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ **C** καὶ στήσῃ τὰ μὲν πόδατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ πόδια ἐξ ἐπιπέδων, καὶ ἐρεῖ τοῖς ἐκ δεξιῶν. Πρόσβλεπε πόρα νὰ ἴδῃ πᾶς ἐμφανίζεται εὐφρόνως ὁ κρεῖστος πρὸς τὸν δανεισάντα, πᾶς αὐτὸς ποῦ ἐδανείσθη ἐπιστρέφει μὲ εὐγνωμοσύνην τὰ ὀφειλόμενα» «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου». Διὰ ποῖον λόγον; Διότι «Ἐπεινάσα καὶ ἔδωκατὲ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποίησατὲ μοι γυμνός ἡμην, καὶ ἐνεδύσατέ με ἐν φουλακῇ, καὶ ἤλαθετε πρὸς με ἄσθενής ἡμην καὶ ἐπεσκέψασθέ με ἕνεος ἡμην, καὶ συναγάγετέ με» (Ματθ. 25, 31). Ἐπειτα αὐτοὶ ποῦ δικηκόνησαν τὸν Κύριον καλῶς εἰς τὸν πρέποντα καιρὸν, οκεπτόμενοι τὴν ἰδικὴν των ἰδουμίαν καὶ τὴν ὄξαν ἐκεῖνος ποῦ ἐδανείσθη λέγουσιν **D** «Κύριε, πότε σὲ εἶδωμεν πεινῶντα καὶ ἐδρέψαμεν, ἢ διψῶντα, καὶ ἐποίησαμεν». Σὲ εἰς τὸν ὁποῖον ὄλοι μὲ ἐλπίδα στρέψωμεν τὰ μάτια τοὺς καὶ σὺ τοὺς δίδεις τὴν τροφὴν μὲ ἀφθονίαν; (Ψαλμ. 144, 15). Ὡ τῆς πολλῆς ἀγαθότητος! κρύπτει τὴν ὄξαν ἀπὸ φιλανθρωπίαν. Ἐπεινάσα γὰρ καὶ ἐδωκατέ μοι φαγεῖν. Ὡ τῆς πολλῆς ἀγαθότητος! Ὡ τῆς ἀμέτρητης

καλιούνης! Αὐτὸς ποὺ δίδει τροφήν σὲ κάθε ζῶσαν ὑπαρξίν καὶ ἀνοίγει τὰ κέρια τοῦ καὶ χορταίνει κάθε ἀνάγκην καὶ ἐπιθυμίαν αὐτῆς μὲ ὄψθονίαν (Ψαλμ. 144, 16). «Ἐπεινῶν», λέγει «καὶ ἐδάκατέ μοι φαγεῖν», ἄκι διότι ἐλαττώνεται ἡ ἄρξια τοῦ, ἀλλὰ διότι ἡ φιlanθρωπία τοῦ ἐγγυᾶται διὰ τοῦ πτωχοῦς. «Ἐδάκῃσα, καὶ ἐποίησατέ με». Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ λέγει ταῦτα; Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ποτίζει τὴν φύσιν μὲ τὰς ἄρνας, μὲ τοὺς ποταμούς Ἐ καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὕδατων, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος λέγει διὰ τοῦ Εὐαγγελίου: «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπέν ἡ Γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεῖουσιν ὕδατος ζῶντος» (Ἰω. 7, 38). Ἐκεῖνος ποὺ εἶπε: «Εἰ τις ἐπιθῆ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω» (Αὐτῶς 37) αὐτὸς παρὰ ταῦτα λέγει: «Ἐμὲνός ἤμην καὶ ἐνεδύσατέ με». Ἐνεδύσαμεν ἐκεῖνον ποὺ ἐνδύει τὸν οὐρανὸν μὲ τὰ σύννεφα, ἐκεῖνον ποὺ ἐνδύει τὴν Ἐκκλησίαν ὅλην καὶ τὴν οἰκουμένην. «Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε Χριστὸν ἐνεδύσασθε» (Γαλ. 3, 27).

339 A «Ἐν φυλακῇ ἤμην». Εἰς τὴν φυλακὴν αὐτῶν, ὁ ὁποῖος θγάξας ἀπὸ τὴν φυλακὴν τοὺς φυλακισμένους; Ἐξήγησε αὐτὸ ποὺ λέγει, διότι ἡ ἄρξια σου ἀρνεῖται τὰ λεγόμενά σου. Πότε σὲ εἴδομεν σὲ τόσῃν πτωχείᾳ; Πότε ταῦτα ἐκάμαμεν; «Ἐφ' ὅσον, λέγει, ἐνὶ τούτων τῶν ἐλακίστων πεποιθήκατε ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. 25, 40). Μήπως δὲν εἶναι ἀληθὴς ὁ λόγος, ὅτι ὁ «Ἐλεῶν πτωχὸν δανεῖται Θεῶς» (Παρ. 19, 17); Καὶ πρόσθε τὸ θαυμαστὸν κανένα ἄλλο ἔργον ἀρετῆς δὲν ἀνέφερε, παρὰ τοῦτο; καίτοι ἠμποροῦσε νὰ εἶπῃ: Ἐλάτε αἱ εὐλογημένοι, διότι ἐξήσατε μὲ σικκροσύνην, διότι ἐμείνατε παρθένοι, διότι τὸν ἀγγελικὸν θῆον ἠκολούθησατε; ἀλλὰ παρασιμῶς ταῦτα, ἄκι ἐπειδὴ δὲν ἀξίζουν νὰ τὰ ἀναφέρῃ, ἀλλὰ διότι εἶναι κατώτερα ἀπὸ τὴν φιlanθρωπίαν. Καθὼς δὲ εἰς τοῦτους, ποὺ ἦσαν εἰς τὰ δεξιὰ, ἔδειξεν ὅτι λόγῳ τῆς φιlanθρωπίας τῶν τοὺς ἐδώρηθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἔτσι καὶ τοὺς ἐξ ἄριστερῶν εὐρισκόμενους, Ἐ διὰ τὴν ἑλληνικὴν φιlanθρωπίας, τοὺς ἠπελάσθη ὅτι θὰ τοὺς τιμωρήσῃ. «Πορεύεσθε οἱ κατηρημένοι εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὸ ἠτοισμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ» (Ματθ. 25, 41). Διατί; Διὰ ποῖον λόγον; Διότι «Ἐπεινῶν καὶ οὐκ ἐδάκατέ μοι φαγεῖν».

Δὲν εἶπε, διότι ἐπορευόσασθε, διότι δημοκρεύσατε, διότι ἐκλέψασθε, διότι ἐπευδομαρτυρήσατε, διότι ἐπαυκρήσατε; κακὰ μὲν ὁμολογουμένως εἶναι ταῦτα, ἀλλὰ πολὺ κατώτερα ἀπὸ τὴν ἀπανθρωπίαν καὶ τὴν ἑλληνικὴν τῆς ἐλεημοσύνης. Διότι δὲ, ὡς Κύριε, δὲν ἀναφέρεις ἄλλους δρόμους; Διότι, δὲν κρίνω, λέγει, τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ τὴν ἀπανθρωπίαν. Δὲν κρίνω

τοὺς ἁμαρτήσαντας, Ἐ ἀλλὰ τοὺς μὴ μετανοήσαντας. Διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν ποὺ ἐδείξατε οὐκ καταδικάζω, διότι ἂν καὶ εἴκατε τόσον καὶ τέτοιο φάρμακον σωτηρίας, δηλαδὴ τὴν ἐλεημοσύνην, διὰ τῆς ἀποίας ἦτο δυνατόν νὰ ἐξαλειφθῶσι τὰ ἁμαρτήματα, παρημελήσατε τόσον εὐεργετικῶν μέσων. Κατακρίνω λοιπὸν τὴν ἀπανθρωπίαν διότι εἶναι ρίζα κακίας καὶ κάθε ἀσεβείας. Ἐπεινῶ τὴν φιlanθρωπίαν, διότι εἶναι ρίζα ἄλων τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀπελάσ αὐτοὺς μὲν μὲ πῦρ αἰώνιον, εἰς ἐκεῖνους δὲ ὑπόσχομαι βασιλείαν οὐρανῶν. Καλὰ εἶναι, ὡς Δέσποτα, καὶ αἱ ὑποσχέσεις σου, καλὴ καὶ ἡ ἀναμενομένη βασιλεία, καλὴ καὶ ἡ γένενα ὡς ἀπειλή, ἡ μὲν προστρέπουσα, ἡ δὲ ἐκφοράουσα. Διότι προτρέπει καλῶς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἡ βασιλεία, προτρέπει δὲ ἀφέλιμον φόβον ἡ γένενα.

D Ἀπειλεῖ δηλαδὴ μὲ γένενα ὁ Θεός, ὡς ἐπὶ νὰ μὰς ἐμβάλῃ εἰς γένενα, ἀλλὰ διὰ νὰ μὰς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ αὐτῆν. Διότι ἂν εἶκεν ὡς σκοπὸν νὰ κολάσῃ, δὲν θὰ ἀπειλοῦσε προηγουμένως, ὥστε μὲ τὴν ἀπειλήν νὰ λάθωμεν τὰ μέτρα μας καὶ ἀποφύγωμεν ὅσα μὰς ἀπειλεῖ. Ἀπειλεῖ μὲ τωρίων, διὰ νὰ μὴ λάθωμεν πείραν τῆς ημερίας. Μὰς φοβᾷ μὲ λόγια, διὰ νὰ μὴ μὰς κολάσῃ μὲ ἔργα.

Ἄς δανεῖσθε μὲν εἰς τὸν Θεὸν τὴν φιlanθρωπίαν, ἄς τὸν δανεῖσθε, διὰ νὰ τὸν εὐρωμεν, ὅπως εἶπον ἀνωτέρω, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως κρείσθη καὶ ὡς δικαστὴν. Διότι ἀέβηται ὁ κρείσθη τὸν δανεῖσθη; τὸν ἀέβηται καὶ τὸν παρακαλεῖ. Ἐ ἂν μεταβῇ δανεῖσθη εἰς τὴν πόρταν τοῦ κρείσθη, ἂν μὲν οὗτος (ὁ κρείσθη) εἰς πτωχὸς, φεύγει, ἂν δὲ εἶναι εὐπόρος μὲ παρησῶν δέκεται αὐτόν.

Πρόσθε δὲ, σὲ παρακαλῶ, νὰ ἴδῃς καὶ ἄλλην ἀξιοθαύμαστον ἐνέργειαν τοῦ δικαίου κριτοῦ, μὲ παράδειγμα παρμένον ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ συμβαίνουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἐὰν δανεῖσθη ἔγαν εὐρισκόμενον εἰς πτωχὸν καὶ ἀργότερον ὁ δανεῖσθη ἀποκίθη ἄφθονα πλοῦτη, καὶ εἶναι πῦρα εἰς Θεῶν νὰ σοῦ ἐπιστρέψῃ τὸ κρέος, κωρὸς νὰ τὸ μᾶθῃ ὁ κόσμος σοῦ ἐπιστρέφει τὰ ἀφειλόμενα, διὰ νὰ μὴ ἐντροπισθῇ διὰ τὴν προηγουμένην οικονομίην τοῦ κατὰστασιν. Οὗτος σὲ εὐχαριστεῖ μὲν διὰ τὸ δάνειον, ἀλλὰ κρύπτει τὴν εὐεργεσίαν ἀπὸ τοῦ ἄλλου, ἐντροπόμενος τὴν προηγουμένην πτωχείαν τοῦ. **340 A** Ὁ Θεός ὅμως δὲν φέρεται ἔτσι, ἀλλὰ κρυφῶς δανεῖσθη καὶ φανερῶς ἐπιστρέφει τὸ κρέος. Ὅταν δηλαδὴ λαμβάνῃ, διὰ κρυφίας ἐλεημοσύνης λαμβάνει, ὅταν δὲ ἀποδίδῃ, ἐνώπιον ὅλης τῆς δημιουργίας ἀποδίδει.

Ἄλλ' ἴσως ἐρωτήσῃ κάποιος; διατί, ὅπως εἰς ἐμὲ τὸν πλοῦτον ὁ Θεός ἔδωκε τὸν πλοῦτον, δὲν τὸν ἔδωκε ἐξ ἴσου καὶ

εἰς τὸν πτωχόν; Ἥμποροῦσε μὲν καὶ εἰς σὲ νὰ τὸν δάσῃ καὶ εἰς τὸν πτωχὸν ἐξ ἴσου, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκαμε, διότι δὲν ἠθέλησεν οὔτε ὁ ἰσθὸς σου πλοῦτος νὰ εἶναι ἀκαρπός, οὔτε ἐκεῖνου ἡ πτωχεία ἄμφοθός. Εἰς σὲ τὸν πλούσιον ἔδωκε πλούτον, διὰ νὰ γίνῃς πλούσιος εἰς ἐλεημοσύνην καὶ σκορπίσεις μὲ δικαιοσύνην. Β Διότι, «Ἐσκόρπισε γὰρ ἔδωκε τοῖς πένησιν ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα» (Ψαλμ. 111, 9). Βλέπεις, ὅτι ὁ πλούσιος ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην θεματορῆζει δικαιοσύνην αἰώνιον; Βλέπε πάλιν καὶ τὸν πτωχόν. Ἐπειδὴ δὲν ἔχει πλούτον, διὰ τοῦ ὁποῖου νὰ ἐργασθῇ δικαιοσύνην, ἔχει πτωχείαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνει ὑπομονὴν αἰώνιον. Διότι: «Ἡ ὑπομονὴ τῶν πενήτων, οὐκ ἀπολείται εἰς τὸν αἰῶνα» (Ψαλμ. 9, 19), διὰ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΑΡΧΑΙΟΝ
ΚΕΙΜΕΝΟΝ